

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

On sekizinci Birleşim

7 . VII . 1950 Cuma

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	396	tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/18)	426 : 435
2. — Havale edilen kâğıtlar	396	4. — Köy Kanununa bazı maddeler eklenmesine, 46 ncı maddesinin değiştirilmesine ve bu kanunun bazı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/17)	435 : 442, 442 : 443
3. — Görüşülen işler	397	5. — Mardin Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (5/6)	443 : 444
1. — Belediye Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bazı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/15)	397 : 420	6. — Van Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (5/4)	444
2. — İdarei Umumiye Vilâyat Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 ncı maddesinin değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bazı hükümlerinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/16)	422 : 426	7. — Maraş Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tezkeresi ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (3/27)	444
3. — Şehir ve kasabalarda mahalle ve muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun		8. — Zonguldak Milletvekili Sebati Ataman'ın seçim tutanağı hakkında Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tezkeresi ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (3/28)	445 : 466

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Şekerden alınan munzam istihlâk Vergisinde yapılan indirmelerin onanması hakkındaki Kanun, kabul edildi.

3843 sayılı Muamele Vergisi Kanununun 9 ncu maddesinin değişik 12 nci fıkrasının (A) bendinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun kabul edildi.

Bingöl Milletvekilliklerine seçilen Feridun Fikri Düşünel ve Mustafa Nuri Okcuoğlu'nun seçim tutanakları hakkındaki Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu üzerinde bir müddet görüldü.

Birleşime ara verildi.

İkinci Oturum

Bingöl Milletvekilliklerine seçilen Feridun Fikri Düşünel ve Mustafa Nuri Okcuoğlu'nun seçim tutanakları hakkındaki Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu, reddolundu. Yeniden inceleme yapılmak üzere dosya, Komisyona geri verildi.

7 . VII . 1950 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan	Kâtip
İçel Milletvekili	İstanbul Milletvekili
Refik Koraltan	F. Tekil
Kâtip	
Kayseri Milletvekili	
İ. Kirazoğlu	

Sorular

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun; Varlık Vergisinin tahakkuk, tahsil ve tenzil edilen miktarları ile kanunsuz ve usulsüz olarak tadil veya terkin edilen miktarı ve Tahsili Emval Kanunu dairesinde yapılan tahsilât hakkındaki sözlü soru önergesi, Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (6/60).

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun; Adana Millî Mensucat Fabrikasında yapıldığı

iddia edilen vergi kaçakçılığı hakkındaki ihbar üzerine ne yapıldığına dair olan sözlü soru önergesi, Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (6/61).

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun; memleketimizde yapılması mümkün olan malzeme ve yedek parçaların dışardan getirilmemesi hakkındaki sözlü soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (6/62).

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — 1944 yılı Kesinhesabı hakkında Kanun tasarısı (1/43) (Sayıştay Komisyonuna);
2. — 1945 yılı Kesinhesabı hakkında Kanun tasarısı (1/44) (Sayıştay Komisyonuna);
3. — 1946 yılı Kesinhesabı hakkında Kanun tasarısı (1/45) (Sayıştay Komisyonuna);
4. — 1947 yılı Kesinhesap Kanunu tasarısı (1/46) (Sayıştay Komisyonuna);
5. — Pasaport Kanunu tasarısı (1/47) (Dışişleri, Adalet ve İçişleri Komisyonlarına);
6. — Yabancıların Türkiye'de ikamet ve seyahatleri hakkında kanun tasarısı (1/48) (Dışişleri, Adalet ve İçişleri Komisyonlarına);

Raporlar

7. — Kocaeli eski Milletvekili İsmail Rüştü Aksal'ın, Dilekçe Komisyonunun 9 . V . 1949 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 2227 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Komisyonu raporu (4/21) (Gündeme);
8. — Giresun eski Milletvekili Ahmed Ulus ve iki arkadaşıyla Samsun eski Milletvekili Hüsnü Çakır'ın, Dilekçe Komisyonunun 16 . II . 1950 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 2933 sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergeleri ve Dilekçe Komisyonu raporu (4/16, 36) (Gündeme);

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Başkanvekili Fuad Hulûsi Demirelli

KATİPLER : İbrahim Kirazoğlu (Kayseri), Fûruzan Tekil (İstanbul).

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Belediye Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/15) [1]*

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASUHIOĞLU (Edirne) — Arkadaşlar; gündemde bâzı sorular vardır. Onların müzakeresinden evve geçen Birleşimde de arzettiğim gibi, belediye, köy, mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri ve umumi meclis seçim kanunlarının tercihan ve müstacelen müzakeresini arzederim. (muvafık sesleri).

BAŞKAN — Tasarıların öncelikle müzakeresini kabul edenler lûtfen işaret versinler... Kabul etmeyenler... Öncelikle tasarı müzakereleri kabul edilmiştir.

Bu tasarı ve gerekçesi tabı ve tevzi edilmiştir. Burada gerekçenin de okunmasını arzu eder misiniz? Okunmasını arzu edenler lûtfen işaret versiler... Yalnız tabı ve tevzii kâfi görenler...

Arkadaşlar; İçtüzük, arzu edilirse tasarının gerekçesi de maddelerle okunur, arzu edilmediği takdirde, zaten tabı ve tevzi edilmiş bulunduğundan doğrudan doğruya müzakeresine geçilir. şeklinde bir hükmü ihtiva etmektedir. Onun için bu hususu reyinize sunuyorum: Gerekçenin burada okunmasını arzu edenler lûtfen işaret buyursunlar... Etmeyenler... Okunması arzu edilmemiştir. Müzakeresine başlıyoruz.

İçişleri Bakanı tasarının tümü hakkında söz istemiştir.

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASUHIOĞLU (Edirne) — Arkadaşlar; Belediye Seçimi Kanunu ve buna mütenazır olarak diğer üç kanun, Yüksek Meclis tarafından kabule mazhar

olursa önümüzdeki belediye seçimi, mahalle ve köy seçimleri bu kanunların hükümleri dairesinde yapılacaktır.

Köy gibi Millî bünye için % 80 nini ifade eden ve büyük bir aile vasfını taşıyan memleketin 40 bin parça köyünde ve cemiyet hayatının en küçük ünitesi olan ve Hükümet ile fert arasındaki teması teşkil ve temin eden binlerce mahallede, 640 belediyede ve nihayet 63 vilâyette, yani demokrasinin en geniş mikyasiyle, en uzak yerlere kadar sâri olan kısımlarında tamamiyle Millî iradenin tecellisini hâkim kılacak kanunları huzurunuzda arzetmiş bulunuyoruz. Bu kanunlar, hacımları itibariyle küçük iseler de, mahiyetleri itibariyle, işaret ettiğim gibi, Türk demokrasisinin inkişafına en geniş mânada yer veren kanunlardır. Bu kanunları huzurunuzda getirmekle şahsan geniş iftihar duymaktayım. (Alkışlar).

BAŞKAN — Adalet Komisyonunun raporunda bu işin ivedilikle görüşülmesi teklif edilmiştir. İvedilikle görüşülmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Tasarının ivedilikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Tümü hakkında söz isteyenler, lûtfen isimlerini yazdırsınlar.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Değerli arkadaşlarım; Belediye Kanununun tadili suretiyle belediye seçimlerinin yapılması hakkındaki tasarı, umumiyeti itibariyle, şahsan itirazına mâruz değildir. Yalnız umumi olarak şunu arzetmek isterim ki, Anayasamızın ikinci maddesinde «Türk Devletinin Dili Türkçedir» tâbiri bulunmasına rağmen bu tasarı içinde memleketimiz halkı arasında anlaşılmiyan birçok kelimeler bulunmaktadır, bunları tesbit ettim ve bir takrir ile de riyaset makamına arzetmiş bulunuyorum.

Efendim, memleketimizde yaşayan dilin ve

[1] 24 sayılı basmıyazı tutanağın sonundadır.

halk arasında kullanılan dilin Devlet lisanlarında da kullanılması Anayasamızın icabatındandır. Bu itibarla bu kanunun içinde (Dönem) kelimesinin (Devre), (Nitelikleri) kelimesinin (Vasıfları), (Saklı) kelimesinin (Mahfuz) veya (Bakı)... (Soldan gürültüler).

Saklı demek, gizli mânasındadır. (Uygulanır) kelimesinin (Tatbik edilir), (Kesin) kelimesinin (Kati).. Sonra, (Görev ve yetkiler) kelimesinin (Vazife ve salâhiyetler), (İşlem) kelimesinin (Muamele), (Düzenlenmesi) kelimesinin (Tanzim) şeklinde kullanılmasını teklif ediyorum. (Ne zararı var sesleri).

Sonra efendim, (Giderler) kelimesinin (Masraflar), (Ödenekler) kelimesinin (Tahsisat) olarak tadil edilmesini teklif ediyorum.

İkinci olarak da rica edeceğim ve takririmin de ikinci maddesini teşkil eden husus şudur: Biliyorsunuz ki, 5545 sayılı Kanunun tatbikatında seçmen kütüklerinin tanzimi eski zihniyetle ve gayet acele olarak yapıldığı için birçok noksanlıklar bulunmaktadır. Bundan dolayı seçmen vatandaşlarımızın vicdanı rahat değildir. Ve onlar da memlekette demokratik hayatın teessüs etmesinden mütevellit rey verme hak ve zevkini tatmak istiyorlar. Bu itibarla bunu bir kanun maddesi olarak tedvin etmeye lüzum yoktur. Yalnız bendeniz bu kanun vesilesiyle İçişleri Bakanından rica ediyorum, eğer kanuni mâni yoksa bu kütüklerin yeniden tanzimi için bu seçimlerden evvel emir vermesini rica ediyorum. Eğer kanuni mâni varsa bu kanuni mâniin de iki maddelik bir kanunla hemen bertaraf edilmesi, tadili mümkündür, bunları istirahat ediyorum arkadaşlar.

CEZMÎ TÜRK (Seyhan) — Arkadaşlar; dünden beri Seçim Kanunu üzerinde konuşmalara girmiş bulunuyoruz. Bugün Yüksek Huzurunun sunulan dört tasarı yine son defa çıkmış ve 14 Mayıs'ta tatbikatı memleket ölçüsünde denenmiş bir kanun üzerinde yeni seçimler için memleketçe gerekli görülen tadilatı ihtiva etmektedir. Daha önce gerek basında, gerekse bu kürsüde yeni Seçim Kanunu üzerinde çok güzel şeyler söylenmiştir. Fakat biz milletimizin ıstırapları içinde bu Seçim Kanununda iyilikleri, kötülükleri göre, göre, cefasını çeke çeke seçilmiş arkadaşlarımız olduğunuz için; hep beraber bunun tatbikatı içerisinde yaşamış insanlar olduğumuz için, bu nazari methi-

yelerin yanında tatbikatın acılarını eksikliklerini ve zayıf yerlerini acı acı duymuş ve görmüş bulunuyoruz. Onun için biz son Seçim Kanununu millî tarihimizde en yeni eser ve nispeten mükemmel bir eser olarak tavsif etmekle, kabul etmekle halen henüz Türk Milletine ve onun ıstıraplarına, tarihî şahsiyetine lâıyk bir eser olmadığını burada alenen söylemek, izhar etmek mecburiyeti viedaniyesini duyuyorum. Bu Seçim Kanunu iktidar idaresinin çok defalar methettiği kadar övünülecek bir eser değildir. Demokrat Partinin binbir ıstırap içinde binbir mücadele ile vücuda getirdiği bir eser olmak itibariyle aziz bir mücadelenin eseri olmak itibariyle muhakkak ki, mukaddes denecek bir eserdir. Fakat milletimizin ıstırabı; kolay, korkusuz, tam itimatlı, tam güvenli bir seçim yapılabilmesi için daha henüz pek çok noksanları olan bir eserdir, kanaatindeyim. Bunu biraz uzun da sürecek olsa; sabrınızı ıstıraham edeceğim, dinlemek lûtfunda bulununuz.

Bu kanunun seçim öncesinde, seçim içinde ve seçim sonrasında birçok eksikleri, noksanları ve ondan doğan kütüklerdeki yolsuzlukları, kanunsuzlukları huzurunuzda kısaca arz etmeye çalışacağım.

Geçen iktidar idaresi ve onun esiri olan bâzı elemanlar hattâ bâzı yerlerde adalet makamlarına dahi tesir yaparak bu kanun üzerinde oynamışlardır. Diğer bölgeleri iyi bilmiyorum, fakat içinde yaşadığım ve çalıştığım bölgeyi iyi bildiğime kaniim. Bu kanun üzerinde kütükleri eksik doldurmak suretiyle oynadı. Bugün mevcut kütükler malûmdur arkadaşlar. Vatandaşlarımız muhtelif mahalle, köy ve köyler de kazalara göre de değişmek suretiyle; vasatı yüzde on beşle yüzde yirmi arasında kütüklerde oynamıştır. Koyu muhalif tanınmış, Halk Partisine rey vermiyeceği sanılmış veya demokrat olarak işaret olunmuş vatandaşlar bu kütüklerde maalesef yer almamıştır arkadaşlar. Üstelik yedi nüfuslu bir ailede ailenin en kuvvetli elemanı olan babası oğlunu yazmamışlar da, yerinden kalkamayacak ihtiyar analarını kütüklere yazmışlardır.

Gezdiğimiz yerlerde, seçim propagandası esnasında halkımız bize içimizi sızlatacak şikâyetlerde bulunmuşlardır. Gidin aday olarak bunların önüne geçin, demişlerdir. Mitinglere çıkmadan evvel bunu söyleyin, bunu haykırın demiş-

lerdir. Biz de toplantılarda bunları söylemiş ve bunları haykırmışızdır.

Vatandaşlarımız % 10 - 20 arasında kütüğe kaydolunmamıştır arkadaşlar. Size kütüğe kaydolunmayanlar için arzedeğim; müddetler gayet kısa konmuştur. Biliyorsunuz Seçim Kanunu gayet kısa müddette ilân edilmiştir. Sanki Türkiye'nin her yerinde yollar, muhabere vasıtaları, gazeteler ve radyo varmış gibi, kütükler için itiraz müddetleri çok kısa bırakılmıştır, kanun halkımıza anlatılmamış ve hemen tatbika geçilmiştir. Türkiye'nin sanki her yerinde yollar, muhabere vasıtaları, radyo ve gazeteler işlermiş gibi, duyurulmuş gibi bir anda bütün memleketin ıttılana arzedeceği sanılmıştır. Bu tabii hüsnüniyetle yapılacağına göredir.

Binaenaleyh aslında millete kanunun esaslarını duyurmadan seçimi yapmak ve kütükleri geçmek için bu taktik kullanılmıştır. Bu suretle kütük devri geçmiştir. Bunlar; şu kadar arzedeğim ki, Seyhan İlinde bütün Adana Vilâyetine şâmil olmak üzere, bilhassa basın vasıtaları gayet kesiftir, gündelik beş, altı gazete çıkmaktadır. Seçim kütükleri bu vasıtalarla bile ilân edilmemiştir. Bir mahalde kütük işleri başlarken, diğerinde bitmiş ve ayrı ayrı kütükler hırzırlanmıştır. Böylece bu kütük devri geçmiş bulunmaktadır. Halk kütük için yargıca bile müracaat etmeden bu müddet gelip geçmiştir. Bu arada açık göz olan ve uyanık bulunan vatandaşlar olmuştur. Karataş'tan 26 vatandaş yazılmadığı için müracaat etmişlerdir. Bunun üzerine Seyhan Sulh Yargıcılığı bunların Müddeiumumiliğe bir tezkere yazarak celbini istemiştir. Müddeiumumiliğin bu yazısı üzerine halkı baskı altında tutan bucak müdürü sel ve yağmurlu bir günde Adana'ya gideceksiniz diye emir vermiştir. Bu yağmurlu ve selli bir günde gitmek mecburiyetinde olan bu vatandaşlar, jandarmanın refakatinde; ya keselerinden bir vasıta tutup gitmek veyahut da bu seylâba kendilerini kaptırmaya mâruz kalarak bu 26 vatandaş Adana merkezine gitmek mecburiyetinde kalmışlardır. Bunu gören her hangi bir vatandaş cesaret bulabilir mi? Kütüğü yazılmadığından Hükümet ve mahkemeye duyurabilir mi idi arkadaşlar? Halbuki Yüksek Seçim Kurulunun ilk vücuda getirdiği tasarıda kütüğe yazılmayan vatandaşların en yakın bucak mü-

dürlerine müracaatları kabul edilmişti. Her nedense Mecliste bu proje değiştirilmiş Hükümet tasarısında sulh yargıcına müracaat etmesi lüzumu bildirilmiştir. Karaisalı diye bir kazamız vardır uzak köyler 65 kilometrede dağlık bir arazidir. O köyden yağmurda, çamurda idare merkezine gidilecek oradaki yargıca : Beni kütüğe yazmamışlar yazdırınız diyecek, bunu diyebilir mi arkadaşlar? Bu kısa müddet ve bu maddi imkânsızlık içinde kütüğe yazılmaktan bahsetmek, kendisini cezaya arzetmek gibi bir şey olmuştur.

İkinci nokta olarak - noktalar çoktur fakat sizi rahatsız etmemek için kısa kesiyorum - kütüğün ikinci faslı olarak seçmen kartları üzerinde kart oyunu oynanmıştır. Mahallelerde tesbit edilen cetveller getirtilerek isimler, meslekler hattâ cinsiyetler değiştirilmiş kadınlar erkek, erkekler kadın yapılmıştır. Ve bu suretle daimî kavga çıkartacak vesileler ihdas etmişlerdir. Bunun için Adana'da Demokrat Parti vilâyete müracaat etmiş, kütükler tanzim edilirken siyasi partiler temsilcilerinin alınmadıklarını, binaenaleyh bu kütüklerin kendileri tarafından tetkikine izin istemişlerdir. Fakat bunların bu talepleri kabul edilmemiştir.

Temsilcilerine müşahit olarak kontrol hakkı verilmesi kabul edilmediği için o zamanki Şemsettin Günaltay Hükümetine Demokrat Parti tarafından müracaat edilmiş, onlar da bu vaziyetin kanunsuzluğunu tasdik durumunda kalarak, hem Demokrat Parti hem de idare âmirlerine yazmışlar fakat bu yazmalara rağmen bu yanlışlıklar düzeltilmemiştir. Bunlar, bizim yaptığımız anketlere nazaran % 15 - 20 arasındadır. Demek ki eski iktidarın ileri sürdüğü 3 milyon oydan, ki umumi oyun % 40 ıdır, bir kısmında kütüklere yazılmamış veya değiştirilmiş seçmenlerin hakları vardır. İşte arkadaşlar bu seçmen kartları üzerinde yapılanlarla bu vatandaşların hakları çiğnenmiştir. Bu yüzde kırklar içinde daha başka suiistimaller de varken Türk Milltinin hakiki isteğini belirtecek yeni seçimleri bu kütüklere istinaden yapamayız. Bu itibarla kütükler muhakkak yeni baştan yapılmalı ve baştan başa tetkikten geçirilmelidir. Bugün Seçim Kanununa göre hazırlanmış yanlış kütüklere istinaden bir seçim dahi yapsak bu seçimler nihayet gelecek Mart ve Nisan sonunda yenilenmesi mümkün olacaktır, halbuki Mecl-

sin müzakere etmekte olduğu tasarılarla göre, gelecek sene Temmuz ayına kadar belediye, il genel Meclis seçimleriyle köylerdeki muhtar seçimlerinin hepsi bitmiş olacaktır. Onun için yüksek heyetinizden istirham ediyorum. Diğer bölgeleri bilmem, fakat biz bu kanunu kütükleri gözden geçirmeden kabul edersek biz kendi seçmenlerimize karşı söyleyecek söz bulamayız. Arkadaşlar bunu söyleyemelim, hakikat olsun yürüsün kabul. Fakat kanun da heyeti umumiyesiyle övünülecek bir kanun değildir. Bir kanun kabul ediniz ki; dünyanın güzel sanatlarla, resimle propaganda yaptığı bir devirde resimli afişi menetmek iptidailiğini göstermiştir. Çünkü 1946 seçimlerinde Demokrat Parti «artık yeter» diye el kaldıran resimleri koymuştur. Zannetmişlerdir ki, millet bu resimlerin tesiriyle Demokrat Parti lehine rey vermiştir. Zannetmişlerdir ki böyle resimli afişleri kaldırmakla intihabatı kazanacaklardır. Halbuki onlar çok yıllar evvel milletin kalbindeki güvenlerini kaybettiklerini bir türlü anlayamamışlardır. Arkadaşlar!

Yine bu Seçim Kanuniyle, propaganda bir oyun haline gelmiştir. Arkadaşlar gayet iyi bilirler, öyle yerler olmuştur ki köylü var, meydan var, söyleyecek hatip var, fakat konuşamazsınız. Çünkü Seçim Kanunu orasını elâstiki bir ifade ile geçmiştir. Köydeki açık hava toplantısı izinli mi, izinsiz mi olacaktır? Bunun için şerh kitaplarına bakınız orada da lâstikli bir ifade bulursunuz. Bunun için Adalet Bakanlığı Seçim Bürosuna müracaat edilmiştir. Onlar da o zamanki iktidarın düşüncelerine uygun bir karar almıştır. Köy meydanından geçeceksiniz, köylü meydana toplanmış, sizi dinlemek istiyor, konuşamazsınız, biraz ilerdeki jandarma karakolundan izin almadığınız için. Sonra falan gün konuşacaksınız; falan saatte konuşamazsınız, şöyle olacak böyle olacak. Yani söz hakkını ve dinlemek isteyenlerin dinleme hakkını susturmak için elden gelen yapılmıştır. Burada, konuşma hakkı kanundaki gibi mahfuzdur deniyor. Bu demektir ki seçim kurulu kararıyla birlikte mahfuzdur, ki bu takdirde Hükümetimizin burada gaflet ettiğine kaniim. Tatbikat bakımından gayet yanlış yollara götürülmüştür bu seçim propagandası. Af buyurun, bu kürsüde bu tâbiri kullandığım için, âdeta karagöz oyunu vaziyetine düşürmüşlerdir. Resimlerle propa-

ganda yapmıyacaksınız, köylünün dinlediği bir yerde, sizi dinlemeyeceklerini emrettiği için siz konuşamıyacaksınız, şayet konuşursanız suç işlersiniz. Gayet tabiidir ki, suç, işlerseniz halk kontrolü karşınızda. Hemen zaptı tutacaklardır. Bu iş o vaziyete gelmiştir ki, arkadaşlar, kapalı mı, açık mı? Şu balkondan veya verendadan söylerseniz, konuşursanız açık yerdir, salâstan bir çardak içinde olursa kapalıdır. Yani söz hürriyeti, söz hakkı başka demokrasilerin kanunlarında bu şekilde olabileceğini zannetmiyorum, bu şekilde tahdit edilmiş olduğunu tahmin etmiyorum. Bu kanun dolayısıyla o zamanki iktidar partisi seçimden önce de tertibat almış, kanunda bunlar suç mevzuu diye. Sayın Adalet Bakanımızdan rica ediyorum, geçen sene temyiz yılını açarken kanunlarımızın millileştirilmesinden bahsetmişlerdir. Tereddüt etmeden arzedeğim ki, Türk Milletinin bünyesine uygun bir Seçim Kanunu getirsinler. Yalnız kendilerinden rica ederim ki, adli teminat adı altında, seçim kanunları üzerinde Adalet Bakanı; valiler ve hattâ adalet müfettişlerini seçim kurulları başkanı hâkimlere neler söylemişlerdir. Gizli şifre ile bir anket açsınlar, adli teminat denilen, itimat beslenmesi lâzımgelen seçim teminatında, seçim zamanında, o günlerde, aylarda hâkimler üzerinde neler yapıldığını biz biliyoruz arkadaşlar. Diğer arkadaşlarım da kendi bölgelerinde nelerin yapıldığını bilirler.

Sonra arkadaşlar; seçim propagandası yapan valilerin, seçime takaddüm eden günler, aylar içinde birçok memurları oradan oraya kaydırmak suretiyle daimî bir huzursuzluk yaratarak daimî bir tedhiş havası altında bırakmışlardır. Yine seçime takaddüm eden aylarda bir takım nakil ve tâyin emirleri tebliğ edilmek suretiyle ve arzu etmediklerini başka yerlere kaydırmak suretiyle seçim bölgelerinde akla gelmedik birçok şeyleri yaparak daimî bir tedhiş havası yaratmışlardır. Seçim esnasında yaptıkları da ayrı arkadaşlar.

Vatandaşların, milletin bu ve bunun gibi daha birçok dertleri vardır. Seçim esnasında serbest görülen yerlerde, meydanlarda, bizim bölgemizde; yine seçime takaddüm eden günlerde yapılan mitinglerde 110 kamyonla milis kuvvetleri sürer gibi girmişlerdir. Memleketin karakolunun önünde gıftetelli oynatarak, sar-

hoşları haykırtarak mitingi bilfiil durdurmuşlardır. Demokrat arkadaşlar; adaylar karakola müracaat etmişler fakat polisler zabıtlara imza etmekten çekinmişlerdir. Valiye müracaat edilmiş bir netice alınmamıştır. Demokratların bu mitinginde asgari 50 cenaze çıkacağı söylenirken milletimizin vakarı sayesinde her hangi bir müessif vakıya meydan verilmemiştir. Kanunun bu zayıf yerlerini düzeltmek lâzımdır. Başta kütük olmak üzere...

Bugün dahi kendi zamanlarından kalma iktidar adamlarıyla bizim bölgemizde seçim önleminde, seçim içinde yaptıkları gibi, seçim sonrasında da bir ceza rejimi takip etmektedirler. Onun için bu Seçim Kanununu bu türlü tasallütlardan, ıstıraplardan milletimizi kurtarmak ve büyük milletimizin ilerisine, geleceğine uygun bir şekilde onu korumak ve bunu işletecek memurlarımızı itimat ve güven altında bulundurmak için lâzımgelen hükümlerin, maddelerin konulması lâzımdır arkadaşlar. Bunun için bu Seçim Kanunu iyi ve büyük bir fırsattır bunu millî bir kanun haline getirmek ve ondan sonra tatbikata geçmek lâzımdır arkadaşlar.

Nihayet Hükümetçe sunulan bu tasarılar üzerinde tesbit ettiğim birkaç noktayı da arzedeceğim, bunları milletimiz ve memleketimizin bünyesine uygun görmüyorum arkadaşlar.

İl Genel Meclis seçimi..

BAŞKAN — Müsaade buyurun, Belediye Kanunu hakkında görüşüyoruz.

CEZMÎ TÜRK (Devamla) — Bu kanunların heyeti umumiyesi üzerinde konuşarak hepsini arzedecektim, peki efendim, yalnız Belediye Kanunundan bahsedeyim.

1580 sayılı Belediye Kanununa ek olarak çıkarılmakta olan Belediye Meclisi Seçimi Kanununda Eylül ayının ilk pazarı tesbit edilmiştir. Halbuki Eylülün ilk pazarı tamamen iş mevsimidir. Bilhassa bizim bölgemizde halkın şehirde bulunamayacağı bir mevsimdir. Adana, Çukurova bu mevsimde cehennem gibi yanar. Ancak böyle seçime girerek yine kamyon kolları, seçim işinin istemediği şeyler olacaktır. Son seçimde de otomobil kolları hazırlanmıştı. Fakat seller ve yağmurlar buna imkân vermemiştir. Seçim günü sandıklar üzerinde bir anket yaptık, her mahalle sandığında ismi yazılmamış 20-25 vatandaş tesbit ettik. Bu vatandaşlar, biz rey vermek istiyoruz diye bağırıyor ve ağlıyorlardı.

14 Mayıs akşamı saat 17 de gezdim birçok sandıkları orada tesbit ettim. Her sandık başında 40-50 kart vardı, bunların sahibi yoktu.

Arkadaşlar, inanıyorum ve tahmin ediyorum ki, bu kartlar Çukurova'da bulunan amelenin adları ile ve kamyon kolları ile kullanılacaktır. Fakat Seçim Kurulu başkanlarının uyanıklığı ve nihayet yağmur ve seller buna imkân vermedi. Yalnız, bu arada şunu da arz etmek isterim ki, geriye kalan kartlar torbaya mı konulacak, mühürlenecek mi, atılacak mı, tekrar muhtarlar mı verilecek, ne olarsa bu da kanunda derpiş edilsin. Başınızı ağrıtmamak için kısaca söyleyeyim ki, kütük işini esasından halletmeden bu kanunların çıkarılması doğru değildir.

İkinci olarak da, bugün buraya gelen tasarıların bilhassa belediye seçimlerine ait olan kısımlarının gerekçeleri eksiktir. İktüzüğün 66 ncı maddesi Hükümetçe sunulacak tasarılar da etraflıca tafsilât verilmesi, istatistik rakamlarını ihtiva etmesi mecburiyeti vardır. Binaenaleyh İşleri ve Adalet Bakanlıklarının etraflıca gerekçe raporlarının bulunması lâzımdır. Bu da İktüzük hükümlerindendir. Maalesef bu tasarılar da gerekçeler gayet kısa ve eksiktir. İşleri ve Adalet Bakanlıklarının raporları yoktur. Ancak İşleri ve Adalet Komisyonlarının teklifi vardır. Takdir buyurunuz ki, gerekçe raporları olarak Hükümetin vereceği raporlar başkadır, İktüzük hükümlerine göre komisyonların hazırlayacakları raporlar başkadır.

Buradan sayın ve sevgili Hükümetimize arz etmek istiyorum ki, eski idarelerden kalma kötü alışkanlıklara uyan memurlarımızda kötü itiyatlar hâsıl olmuştur. Meclise sevkettikleri kanunları biraz mübalâtsiz olarak gönderiyorlar. Bu eski devirleri kapadık. Bugün bir dönem noktasında ve bir köşebaşında bulunuyoruz. Ve bundan daha mühim olarak Türk tarihinin huzurunda çalışma mecburiyetindeyiz. İlk Meclis ruhunu yaşatarak çalışmak zaruretiyiz. İlk Mecliste Sakarya'da Mustafa Kemal'e Başkumandanlık vermek için kanun çıkarmış, saatlerce ve saatlerce titizlikle görüşmüş olan bir Meclis ruhu ile hareket etmemiz lâzımdır. Millet mukadderatına hâkim olacak bir kanun çıkardığımız zaman Hükümetten etraflı, tez halinde ve İktüzük hükümlerine göre

etrafli raporlara dayanir, nizami gerekçelerle çıkarmak lazımdır. Bu şahsi mâruzatım ve umumi mütalâta göre ve tamamladıktan sonra bilhassa kütük işleri tamamlandıktan sonra bize getirmelerine karar vermenizi arz ve teklif ederim. Bir de takrir veriyorum arkadaşlar. (Alkışlar.)

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASU-HİOĞLU (Edirne) — Arkadaşlar, muhterem Seyhan Milletvekilinin tenkidlerini dikkatle dinledim. Bilhassa kütüklere temas buyurdular. Kütükler meselesi hakikaten evvelki seçimde tatbikat bakımından bâzı eksiklikleri ihtiva etmiş olabilir bâzı şahısların kütüklere girmemesini temin bakımından fena şekilde kullanılmış olabilir. Fakat önümüzdeki seçimlerde bu kütüklerin tanzimi içinde böyle bir vaziyetin tehaddüs etmiyeceğini takdir buyurursunuz.

Diğе rtaftan, kütükler yeniden ele alınacaktır. Çünkü Milletvekili seçiminde yaş 22 dir, halbuki belediye seçiminde yaş 18 olduğu için tabiatıyla bu kütükler yeniden tanzim ve âfişе edilecektir. İtiraz müddetleri olduğu gibi bir takım garantileri de mevcuttur.

Kütükler meselesindeki vaziyet budur. Biz bunu ele alırken sözümüzün başında arzetmiş olduğumuz veçhile Milletvekilleri Seçimi Kanununa mütenazır bir kanun yapmış olduğumuzu da arzettik. Onun esaslı hükümlerine atıf suretiyle bu kanun tasarılarını hazırlamış bulunuyoruz.

Önümüzdeki aylarda bu dört müessese yani mahalle, köy, şehir ve belediye seçimleri yapacağız. Millî iradeyi tam mânasiyle tecelli ettirmek için Milletvekilleri Seçimi Kanununun kuvvetli müeyyidesi olan hükümleri esas ittihaz ettik. Biz bütün bunlara rağmen tasarıları Yüksek Meclise arzederken bunlarla iftihar ettiğimizi söyledik, **fakat en mükemmel bir kanun olduğunu iddia etmiş değiliz.** Bu mükemmeliyet tabiatıyla zamanın icabatına göre ve tezahürata göre ilerde bu gibi mühim kanunların ele alınması zaruridir. Nitekim Kış devresinde bir Belediye Kanunu takdim edeceğiz, bir köy kanunu takdim edeceğiz ve nihayet Özel İdare kanunlarını takdim edeceğiz. Seçim mekanizması da ayrıca o kanunlarda yer alacaktır. Şekli itibariyle önümüzdeki seçimleri yapacak muvakkat mahivette bir kanun gibidir. Yalnız sayın Seyhan Milletvekili arkadaşımız burada bahse-

derken; Hükümetin gaflette bulunduğunu, ve Meclise karşı lâubalilik gösterdiğini beyan etti. Meclise karşı lâubalilik kelimesini ben şahsan, kendim ve Hükümetim namına kabul etmiyorum. Meclisi âliye takdim ettiğimiz kanunlarda Meclisin salâhiyetini müdrık insanlarız.

Gerekçeyi kısa yazdık bunu itiraf ederim. Hakikaten İctüzük hükümleri gereğince ihsai malûmatı ihtiva etmeyen kısımlar olabilir. Fakat arzettiğim gibi kısa zamanda bu üç kanunu çıkarmak mecburiyetinde bulunuyoruz. Bu kanunun iadesi suretiyle, tekrar bize verecek olursanız o vakit biz size ancak Kış devresinde bir kanun getirebiliriz. Fakat ondan evvel yapılması zaruri olan mahalle, belediye ve köy muhtarları seçimleri evvelki kanunların şartlarına göre yapılması zarureti hâsıl olur. Takdir Yüksek Meclisinizindir efendim.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar: Sayın arkadaşımız Emrullah Nutku tasarıda bâzı tâbirlerin Türkçe olmadığını ve bunların Anayasaya göre Türkçeleştirilmesinin icabettiğini söylediler. Tasarıda bulunan tâbirler hakkında biz Adalet Komisyonunda uzun uzadıya görüşmeler yaptık. Bu görüşmeler neticesinde tasarıdaki tâbirler olduğu gibi kabul edilmiştir. Bunlar, Anayasa hükümlerine uygundur.

Arkadaşımız bâzı tâbirlerin değiştirilmesini teklif ettiler. Meselâ dediler ki, dönem yerine devre, nitelik yerine vasıf, uygulanır yerine tatbik edilir, görev ve yetiği yerine de vazife ve salâhiyet tâbirleri alınsın buyurdular.

Arkadaşlar; bu tâbirler ötedenberi Anayasada kullanılmış umumi hayatımıza girmiş ve Türkçeleşmiş kelimelerdir. (Doğru sesleri, hayır sesleri). Bu tasarıda bu kelimeler üzerine değişiklikler yapmak diğer kanunlarla tenazuru bozabileceği gibi kanunun esas ve umumi hükümlerini de bozabilir. Biz bu kelimeleri çok yerinde bulduk. ve koyduk. Bu sebeple Adalet Komisyonu tasarıнын teklif edildiği şekilde kabulünü rica ediyoruz. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

Sayın arkadaşımız Dr. Cezmi Seçim Kanununun pek de övünülecek bir kanun olmadığından bahsettiler. Bendeniz aynı fikirde değilim. Çünkü Seçim Kanununun aksak tarafları olmakla beraber hakikaten övünülecek bir eser olarak huzuru-
nuza gelmiştir ve bunun böyle olduğu milletvekilleri seçiminde nihayet 60 - 70 kişiden ibaret

olan Demokrat Milletvekillerinin 400 küsurla bu-
raya gelmeleriyle sabit olmuş ve Millî irade tam
mânasiyle tecelli etmiştir. Bunun için Seçim
Kanunu hakkındaki sözlerini doğru bulmuyo-
rum.

Tasarıda birçok aksaklıklar olabilir fakat
bunlar zamanla yavaş yavaş ıslâh edilecektir.
Sonra huzuruza gelen seçim kanunları doğru-
dan doğruya tanzim edilmiş seçim kanunları de-
ğildir. Bunlar, Milletvekilleri Seçimi Kanununa
atıf yapmaktadırlar. Atıf yaptıklarına göre
uzun boylu gerekçeyi ihtiva etmelerine lüzum ol-
masa gerektir. Kaldı ki, Adalet ve İçişleri Ko-
misyonları raporları kâfi derecede esbabı mucı-
beyi muhtevîdir. Bu itibarla bendeniz Sayın
Cezmi arkadaşımızın tekliflerinin reddedilmesi-
ni rica ediyorum.

BAŞKAN — Sadri Maksudi Arsal, buyurun.

SADRI MAKSUDİ ARSAL (Ankara) —
Arkadaşlar; 15 senedenberi resmî lisanımızın
Türkçeleştirilmesi istikametinde birçok işler gö-
rüldü. Bu cereyanın neticesi olarak resmî lisan-
ımız Türkçeleşti. Fakat bu Türkçeleştirme ve-
tiresinin, işinin leh ve aleyhinde iki ceryan var.
Ben bugün bu cereyanlardan bahsedecek de-
ğilim. Meydanda bir dil meselesi mevcuttur. Bu
meselenin, günün birinde bu Mecliste ciddî ola-
rak ele alınması ve bunun üzerinde müzakere açıl-
masına taraftarım. Böyle bir müzakere açılır-
sa Türkçeleştirme tezi lehinde olan söyleyecek
sözlerim var. Fakat şimdi onlardan vazgeçiyö-
rum. Yalnız bu mevzuda takrir veren Emrullah
Bey tarafından ciddî bir meselenin, milletimiz
için çok mühim bir kültür meselesinin, müstace-
len müzakere edilmekte olan bir kanun dolayı-
siyle meydana atılmasını doğru bulmuyorum.
kendilerinden takrirlerini geri almalarını rica
ediyorum.

Bugünlerde buna mümasil diğer bir takririn
gelmesi ihtimali vardır. Bayrama kadar vakti-
miz az, birçok müzakere edilecek mühim tasarı-
lar da vardır. Bu işler arasında dil meselesini
müzakere etmek üzere gündeme alınmasında ar-
kadaşların ısrar etmemelerini rica ediyorum. Bu,
dilimize, kültürümüze hürmetin icabıdır.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Arkadaşlar;
Dr. Cezmi arkadaşımızın beyanatları arasında be-
ni bir Milletvekili olarak alâkadar eden bir me-

sele bulunmasa idi söz söylemeyi lüzumlu gör-
mezdim.

Hükümet ile Milletvekilleri arasında De-
mokrat partinin, iktidarı eline aldığı günden
beri devam eden tek birşey varsa; sadece iç içe
kaynaşmaktan ibarettir. (Alkışlar). Hükümetin
Başbakanından tutun diğer bakanları ile bera-
ber, milletvekilleri ile gerek resmî ve gerekse
hususî hasbühaller kardeşçe cereyan etmiştir.
Bunların hiçbir zaman lâubalilik dileği ile gel-
diklerini görmedim, bu Meclis lâubalilik ile kar-
şılaşılacak bir Meclis değildir (Alkışlar, bravo
sesleri).

Arkadaşlar; İman ederler; bütün varlığı ile
sadece millî şuuru ile, bilgisi ile ve sabırlı bir
hareket gerçevesi içinde işlerine devam edecek-
ler ve icabederse bir kanunu bir dakikada, ica-
bederse bir kanunu bir asırda çıkaracaklardır.
Teemmül neyi icabettiriyorsa milletin bünyesi
neye ihtiyaç gösterirse o şekilde hareket edecek-
lerdir.

Emrullah Bey arkadaşımın beyanatına gelin-
ce; mihrapla tahtın kurdukları bir uğursuz it-
tifak vardır. Tarih buna otorite diyor. Otoriteyi
mihrapla taht kurdu, totaliter rejimler vaşattı.
Bunlardan birinin hangisi olduğunu söyleyemeyiz bi-
lirsiniz.

Arkadaşlar, tarihte yer bulmak için milletin
diline müdahale eden bu otoriter rejim bittabi
günün birinde milletin arasından da tarihten de
atıldılar.

Şimdi arkadaşlar diyorlar ki, birtakım ıstı-
lahları bu kanundan çıkaralım. Evet hakikaten
bunları düzelteceğiz, fakat şunu teemmül bu-
yurursunuz ki, Demokrat Parti ve Demokrat
Parti Hükümetleri bir kanun, bir nizam Hükü-
metidir, her şeyi kanunla yapacaktır. Hakika-
ten uydurma, memleketin bünyesine uymıyan,
baba ile evlât arasında anlaşılmiyan şeyleri
Demokrat Parti Hükümeti ve Meclisi düzelte-
cektir. (Bravo sesleri, alkışlar). Fakat kanunla
düzeltecektir.

SADRI MAKSUDİ ARSAL (Ankara) —
Parti namına mı, Hükümet namına mı konuşı-
yorsunuz .

CELÂL YARDIMCI (Devamla) — Şahsım
namına.

SADRI MAKSUDİ ARSAL (Ankara) —
Parti düzeltecek, Hükümet düzeltecektir diyor-
sunuz?.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) — Meclis düzeltecektir.

SADRİ MAKSUDİ ARSAL (Ankara) — Meclis namına da söylemiye hakkınız yoktur.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) — Sadri Maksudi Bey, sizin kadar âlim değilim, müsaade buyurun bildiklerimi harcıyayım, ihtiyacım olursa sizden isterim.

Arkadaşlar; Anayasanın 104 ncü maddesi bir kanun maddesidir. Bu maddeye göre 20 Nisan 1341 tarih ve 401 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanunu yerine mâna ve kavramda bir değişiklik yapılmaksızın bu konulmuştur.

Şimdi arkadaşlarım; nasılkı biz hiçbir dünya mevzuatında bulunmadığı gibi bir milletin diline de kanun yolu ile müdahale ettilerse mutlak surette milletin diline girmiş olan yolsuz ıstılahları kanunsuz çıkarmayı düşünmeyiz. Arkadaşlarımız arasında Mükerrerem Sarol arkadaşımız, bu lisan mevzuu üzerinde hassasiyetle durdu ve Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir teklifte bulundu. Bu teklif halen Anayasa Komisyonunda müzakere edilmekte ve Anayasanın ikinci maddesinin tefsiri istenilmektedir. Bu madde tefsir ile huzurunuzda gelecek, tefsir kanuniyet kesbettikten sonra milletin bozulmuş olan dili düzelecek ve hoca talebesinin, ana evlâdının, arkadaş'ar birbirinin dilini anlayacaklardır. (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Celâl Yardımcı arkadaşımız, benim söyleyeceğim sözlerin esasını arzetti. Yalnız Emrullah Nutku'ya birşey hatırlatmak isterim. «Anayasada ifadesi aynı mânayı taşıyor» diye bâzı arapça terimleri, ıstılahları bugünkü şekli ile kabul eden bir kanun yani Anayasa, herşeyin anası ve önderi olduğu için onu takibedecek ve o esaslar dairesinde tedvin olunacak onunla da o terimlerin haricinde yeni bir terim, ıstılahı tesbit edilmesine esasen imkân yoktur. Hepimiz burada kanun yapan insanlarız. Komisyonlarda tasarıları imza koyan kimseleriz. Anayasada «katî» tâbiri yerine «kesin» kelimesi ikame edilmiş iken ve Anayasa da bir Kur'anı siyaset gibi tapmakta ve hepiniz ona bağlı bulunmakta iken «kesin» yerine «katî» tâbirini kullanacağız yanlış dahi olsa o tâbir ve terimlere bağlıyız.

Meselâ «Kesin hüküm» tâbirini bugün bir kanunda kullanırken onun yerine başka bir

tâbir kullanıp altına imza koyamam. Çünkü Anayasa her kanundan evvel lâzûnilittibadır. Celâl Yardımcı'nın dediği gibi, Mükerrerem Sarol'un teklif edip Anayasa Komisyonunda teklif edilmekte olan bu terimler mevzu önümüze gelinceye kadar ve bu Meclis gelecek teklifi kabul edinceye kadar - ne şekilde geleceği bizce malûm değildir henüz - harfiyen Anayasanın metnine girmiş olan terimleri kullanmaya mecburuz.

Binaenaleyh ben de Sadri Maksudi'nin peşinden koşarak geri almasını kardeşçe Emrullah Nutku'ya teklif ediyorum.

KÂMİL DEMİRALAY (İsparta) — Arkadaşlar, bizim herşeyden evvel en büyük vazifemiz millî iradenin hâkimiyetini, memleket idaresinin en küçük cüzûlerine kadar her şeyden evvel yerleştirmek olacaktır.

Bu itibarla şu anda mevzuumuz olan yeni Belediye Seçim Kanunu tasarısı Milletvekilleri Seçimi Kanununa atıf olarak hazırlanmış ve huzurunuzda getirilmiştir. Burada ilk düşünce, bizim için şu iş olması iktiza eder kanaatimce: Memlekette idare hayatı, en ehemmiyetli ve en esaslı olarak köylerde kasabalarda ve şehirlerdedir. Bugün idare hayatımızda, köylerde ve kasabalarda ana idare hayatımızın altından millî irade çekilmiş bir boşluk üzerinde oturmaktadır. Bu itibarla Büyük Millet Meclisi Seçim Kanununun elbetteki demokratik hayatın çok mükemmel bir kanunu halinde olmadığını ufak tefek ve belki daha büyük kusurları olduğunu müdrikiz. Ama bugün memleketin en âcil bir ihtiyacı karşısında olduğumuzu da göz önünde bulundurmak zarureti vardır. Millî iradeyi hâkim kılacak her türlü seçimlerin süratle yapılması zaruridir. Bu noktadan bu tasarrufların bir an önce müzakere edilerek Yüksek Meclisin tasvip buyuracağı tadillerle, tasarıda mevcut noksanlıkların giderilmesi ve seçimin süratle yapılması ihtiyacındayız. Memleketin bugün ihtiyacı bunu istemektedir, benim kanaatim budur arkadaşlar (Alkışlar).

BAŞKAN — İrfan Aksu.

İRFAN AKSU (İsparta) — Muhterem arkadaşlar, bugün söz alışımin sebebi: Köy Kanununda bir hüküm vardır. Bu hüküm 14 Mayıs seçimlerinde tatbik edilmiştir, fevkalâde ahvalde nizam ve intizamı köy muhtarı ile köy beğçileri temin ederler. Bilmiyorum diğer min-

takaları, bizim muntakamızda jandarma ve idare âmirlerinden fevkalâde memnun durumdayız. Tek şikâyetimiz vardır, o da Cumhuriyet Halk Partili muhtar ve ihtiyar heyeti üyelerinin silâhlarla köyün içinde dolaşmalarıdır. Bu dolaşmaları Köy Kanununun bir maddesinden istifade ederek yaptılar. Bu hususta kaymakamla görüştüm. O bana dedi ki, İçişleri Bakanı Emin Erişirgil'in bir tamimi vardır, seçim başlangıcından evvel ve sonuna kadar köy muhtarı ve ihtiyar heyeti ile bekçileri nizam ve intizamı temin ederler. Bunun için sandık başlarında dahi silâhlı bir vaziyette dolaşmalarına mâni bir hali yoktur.

Bu tamim, İçişleri Bakanlığında dosyasında vardır.

İkincisi, Cezmi Bey arkadaşımızın da işaret ettiği gibi kütüklerin tanzimi içinde 5545 sayılı kanunların siyasi partilere ve seçmenlere tanıdığı iki gün azdır. Hiç değilse bu müddet bir hafta olmalıdır. Ayrıca, bu müddetin sonunda siyasi partilere ve seçmenlere bir hafta içinde mahkemeye müracaat etme hakkını tanımalıdır.

Üçüncü olarak masrafı kısmak ve aynı zamanda bütün seçim kanunlarında bir muvazilik temin etmek için köy ihtiyar ve muhtar seçimleriyle belediye seçimleri için esas olan 18 yaş haddinin de 22 yaşa çıkarılmasını seçim kurullarında seçimi idare ve kontrol etmek üzere 5545 sayılı Kanunla kurulacak olan seçim kurullarının, itiraz edecek olan vatandaş ve siyasi partilerin şikâyetleri hakkında bir mahkeme gibi karar vermesi hukuk prensiplerine aykırı olur. Bu sebeple şikâyetleri o muntakanın en yüksek maaş alan bir asliye veya sulh hâkiminin riyasetindeki siyasi partilerden de alınacak birer temsilci ile teşkil edilecek kurulun tetkik ve karara bağlanması, itirazları en kısa zamanda tetkik ve karara bağlaması noktasından bir teminat olarak teklif ediyorum.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Aziz arkadaşlar; dilimiz de düzelecek, dinimiz de düzelecek. Evde namaz kılan anasına kızı gülmiyecek, Kuran okuyan babaya oğlu moruk demiyecektir. Bunların hepsi yoluna girecek. Yalnız bir şey varsa o da bu belediye ve muhtar seçimlerini bir an evvel yapıp, hepimizin gittiğimiz yerlerde gördüğümüz keşmekeşleri ortadan

kaldırmak lâzımdır. Bunları bir yoluna koymak için elhasıl Devleti tam olarak kurmak için bunların yenilenmesi, bunların temizlenmesi lâzımdır. Bu neye mütevakıfsa, az tadil ve az sözle, uzun yola kaçmadan, yapılmasını rica edeceğim.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Arkadaşlar; biz Demokrat Parti milletvekilleri olarak bugün bambaşka bir ruh ve yepyeni bir imanla geldik. Ben, evvelce dilimize vâkı olmuş müdahalenin ve hatanın bizim tarafımızdan da aynen işlenmesine hiçbir zaman taraftar değilim.

Hukukçu arkadaşlar dediler ki: Anayasada bu kelimeler vardır, biz bunların muhafazasına mecburuz. Hayır arkadaşlar. Böyle bir mecburiyet yoktur. Bir lisanda, bilhassa Türkçe gibi zengin bir lisanda aynı mânaya gelen birkaç türlü kelime bulunabilir ve bulunmaktadır. Binaenaleyh Anayasa'da «kesin» yazıldı diye Türkçe olan ve aynı mânaya gelen «katı» kelimesini bizim bu kanunda kullanmamıza hiçbir mâni sebep yoktur. Bu kadar dar ve bu kadar skolâstik düşünmiyeceğiz. Kanunda değişecek nihayet 5-6 kelimedir. Bunlar toptan kabul edilmek suretiyle bu iş hallolur. Biz hakiki Demokrat Partili olarak gayet titiz bir şekilde bu memleketin ruhiyatına tamamen intibak etmiş olarak çalışacağız. Kanaatim budur. İster kabul edin, isterseniz etmeyin. Onun için takririmi de geri almıyorum. Nihayet değişecek 5-6 kelimeden ibarettir, bunu değiştirelim.

Çünkü arkadaşlar; Anayasa'da aynı kelimeler vardır diye bu kanunlara aynı mânayı taşıyan Türkçe başka bir kelimenin konulmasını hiçbir şey menetmez.

Kütükler meselesine gelince, kütükler meselesi hakikaten belki Bakanlığa biraz yoracak bir iştir. Yalnız şimdi tetkik ettim, kütüklerin bir emirle tashih edilmesi için kanuni imkân mevcut değildir. Bu itibarla bu kanuna bir geçici madde konmasını teklif ediyorum. Aynı zamanda bu takririmin de okunup reye konmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Osman Şevki Çiçekdağ.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Sayın arkadaşlar, 14 Mayıs Demokrat Partinin iktidarından sonra Büyük Millet Meclisinin, memleketteki huzuruzluğu ve emniyetizliği gi-

dermesi, en baş vazifesi idi. Köy, dört yıldan beri iradesini hakkiyle tecelli ettiremediğinden ötürü huzursuzdu. Bu huzursuzluğu gidermek için yaptığı şikâyetler boşa gitmiştir. Mahalle muztarıptı, yaptığı seçim hiyleli neticeler vermiş, mahallenin hakiki iradesi bu kanunla tecelli etmekten uzak kalmıştı. Belediyeler de aynı mahiyettedir. Vilâyet idaresi aynı yolda gitmektedir. Şu halde yapılacak ilk iş; köye, mahallere, şehire ve nihayet vilâyete huzuru iade etmek ve emniyet içinde vatandaşların yaşamalarını ve hizmet elamanlarının hizmetlerini görmelerini sağlamaktır.

İşte bunun içindir ki Hükümet bu dört işe ait dört tasarımı yüksek huzurunuz, Büyük Millet Meclisine sunmuştur.

Adalet ve İçişleri Komisyonları bu tasarıları; sizin duyduğunuz ve düşündüğünüz gibi düşünerek incelemiş ve noktaî nazarlarını burada tebarüz ettirmiş ve nihayet bu şekli ile yüksek huzurunuz gelmiştir.

Şimdi bu tasarılar üzerinde müstaceliyet kaydı ile durmak lâzımgelir.

Biz de Halk Partisi iktidarının bir zamanlar dile yaptığı tasallûtu, affınıza mağruren arz ediyorum, bizde burada tekrarlamak suretiyle yaşatmak istiyoruz gibi bir hal ve eda var. Biz burasını bir dil encümeni yapacak değiliz. Dil, tabii seyri, tabii ruhu içinde edebiyatçının, şairin; yazarın, öğretmenin, vatandaşın gayreti ve himmetiyle yoluna girecek, yerini alacaktır. Dili kanunlarla mütemadiyen ıslah yoluna gidecek olursak dilde mütemadi bir buhran yaratmış olacağız.

Arkadaşım Emrullah 'ın ortaya attığı tez bir buhranın başlangıcı olacaktır. Anayasa da (Devre) demiş, Anayasa da (düzenleme) demiş, Anayasa da (Uygulama) demiş; isabetli mi isabetsiz mi? Halk Partisi dile müdahale etmeli miydi, etmemeli miydi bu ayrıca münakaşa edilecek akademik bir meseledir. Bir münakaşa mevzuudur. Biz bunu buraya getirirsek Anayasasının metnine, ruhuna ve oradaki kelimeye rağmen, orada (Uygulanır) yerine (tatbik edilir) dersek, düzenlenir yerine (Tanzim edilir) diyecek olursak onların dilde tadil yolu ile yarıttıkları buhranı yaşatmış oluruz. Bu yeni yollara atılmaktan tevakkî etmek lâzımdır. Türk dili ıslahçıları her halde kanun yollarıyla, dili ıslah edemeyeceklerdir, fakat edebiyatçıların,

Türkçecilerin himmet ve gayretleriyle onu hakiki yoluna götüreceklerdir, ben buna eminim, ümitvarım. Türk dili bir gün bütün pürüzlerden kurtulacak ve dilimiz bütün güzelliği ve berraklığıyla meydana çıkacak ve hâkim olacaktır.

Bu itibarla şimdi bence bu kelimeler üzerinde durmak caiz değildir. Nitekim arkadaşımızın dediği gibi Adalet Komisyonunda bu mesele konuşulmuş ve bu kelimelerin olduğu gibi ipkısı kararlaştırılmıştır.

Diğer arkadaşlarımızın bilhassa bu kanunların hazırlanış şekli ve metnine mütaallik ifadelerine gelince: Bu tasarılar 5545 sayılı Seçim Kanununun ruhuna ve prensiplerine uygun şekilde ve ona kıyas yolu ile hazırlanmıştır. 5545 sayılı Kanun belki, arkadaşlarımızın da üzerinde durduğu gibi millî ve mâserî viedanı tam mânasiyle tatmin edecek mahiyette değildir. Tatbikatta bâzı uygunsuzluklar görülmüştür. Fakat Demokrat Parti bu seçimlerden evvel de belirttiği gibi mutlâka günün birinde bir seçim mecellesini yüksek huzurunuzla getirecektir. Fakat şimdi bu seçimlerin müstacel mahiyetine rağmen eğer biz gayet esaslı, etraflı, şüphe ve şaibeyi izale edici bir seçim mecellesi getirmek yoluna gidecek olursak bu kanunun hazırlanması için aylar geçecektir. O zaman da memlekette huzursuzluk devam edip gidecektir.

Binaenaleyh, tatbikatta millet iradesini zedeleyici, millet iradesini hiçe sayıcı netice vermemiş, bilâkis millet iradesinin oldukça tecellisine imkân vermiş olan Seçim Kanununa kıyasen tanzim edilmiş yeni tasarıların müstacelen tetkikına ve bu ruh ve mânada bunların kabulüne karar vermek memleketteki huzursuzluğu bir an evvel gidermek bakımından yerinde olacaktır.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — İki yeterlik takriri vardır. Süreyya Endik arkadaşımız söz istemişti ama, evvelâ önermeleri okuyalım, yeterlik kâfi görülmezse sözlerini söylerler.

Yüksek Başkanlığa

Gündem dolgundur; konuşmalar kâfidir. Esasen gündemde bir Anayasa tadili mevzuubahis olmadığına göre bu konudaki konuşmalara son verilerek kanunların maddeleri üzerine ge-

çilmesini teklif ediyoruz.

Zonguldak Milletvekili Burdur Milletvekili
A. Yurdabayrak M. Özbey

Yüksek Başkanlığa

Kanunun tümü üzerinde yapılan konuşmalar kâfi olduğundan müzakerenin yeterliğine karar verilerek maddeler üzerinde konuşmalara geçilmesini teklif ederiz.

Erzurum Milletvekili Erzurum Milletvekili
Mustafa Zeren Sabri Erduman
İzmir Milletvekili
Osman Kapani

BAŞKAN — Bu iki önerge aynı mealdedir. ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Muhalefet söz istiyor, konuşsun.

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — Şahsım namına istemiştım. (Konuşsun sesleri)

Kifayetin aleyhinde söyliyeyeğim.

BAŞKAN — Kifayetin aleyhinde söyliyeyecekseniz buyurun.

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar, müzakere kâfi değildir. Vakıa Meclisi âlinizin vakti azdır ve ruzname doludur. Fakat ehemmiyetli kanunların konuşmalarında ve memleketin tümüne ait büyük kanunlar kabul edilirken bu kürsüde telâffuz edilen ehemmiyetli mevzuları müphem geçmemek millet menfaati icabıdır. Bu itibarla kifayet aleyhinde konuşurken mucip sebeplerini arz etmek lâzımdır.

Bana göre Hükümetin getirdiği bu kanun yerinde bir kanundur.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Esas hakkında söyliyeyecekse biz de söz istemiştik. (Devam sesleri) Taktirin aleyhinde söz istediniz, bu tarafa geçtiniz.

AVNİ DOĞAN (Devamla) — Niçin aleyhinde olduğumu söylemek zaruretindeyim.

Riyaset şu şekilde de lûtuflı buyurabilirdi; söz istemiştım, ondan sonra kifayet mevzu bahis olduğuna göre söz verebilirdi. Onun için söyliyeyeğim birkaç kelimenin dinlenmesini rica edeçtğim.

BAŞKAN — Riyaset vazifesini bilir. Kendilerinden evvel daha söz istemiş arkadaşlarımız vardı, kendilerini takdim edemezdim. Kifayet taktiri okunmuş bulunduğu için ne o arkadaşım ve ne de bu arkadaşım söz vermek imkânını bulamıyorum. Yeterlik kabul edilmezse, yine sırası ile söz vereceğim. Şimdi kendileri yeter-

lik aleyhinde söz istediler, ona munhasır olarak kendilerine söz verdim. Rica ederim bu mevzu haricinde konuşmasınlar. Kifayet aleyhinde mucip sebeplerden bahsettiler, bunu anlatsınlar, müzakereyi niçin kâfi görmüyorlar, anlatsınlar. Yalnız kısa söylemelerini rica ederim.

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar, ben, ne söyliyeyeğim belli olmadan evvel, bir arkadaşımın sözümün maksat dışı olacağını zannetti. Ben müzakerenin kifayetsizliği hakkında bir cümle ifade etmekle, bu kadar ehemmiyetli kanunlar müzakere edilirken vakit meselesinin mevzu bahis olmaması ve bilhassa inkılâbımıza, seçim emniyetine taallûk eden mühim bir dâvanın, çeşitli zaviye rüyetlerinden mevzu bahis edildiğini ve sonra da herkesin söz söylemek hakkının geniş tutulmasının bir zaruret icabı olduğunu söyledim. Esbabı mucibe budur. Eğer kifayeti müzakere kabul buyurulmazsa sözüme devam edeceğim.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) — Usul hakkında konuşacağım.

BAŞKAN — Usul hakkında ise buyurun.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) — Arkadaşlarım, kanun tasarılarının müzakeresinde yeterlik taktirinin oya konulabilmesi için en aşağı iki üyenin aleyhte konuşmuş olması icabeder. Şimdiye kadar Cezmi Türk arkadaşımızdan başka tasârının geri alınması aleyhinde konuşan bulunmadığına göre en aşağı bir aleyhte konuşana söz verdikten sonra yeterlik taktiri oya konulabilir. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bu madde tatbik edilip de lehte ve aleyhte söyliyeyecekler tefrik edilmiş değildir. Şimdiye kadar da lehte veya aleyhte konuşacağım diyen olmamıştır ve yüksek heyetinizin de böyle nöbetle söz verilmesi hakkında bir kararı yoktur. Bununla beraber, tasârı hakkında epey konuşuldu, lehte de aleyhte de konuşuldu, taktirler verildi. Onun için zannederim ki, yeterlik taktirinin oya arz edilmesine bir manî usulü yoktur. Yeterlik taktirlerinden birisi geri alınmıştır, diğeri elimizdedir ve iki maddeyi ihtiva etmektedir. Birisi, müzakerenin kifayeti, ikincisi de, maddelere geçilmesi hakkındadır. Maddelere geçilmesi hususu şimdiden reye konmaz. Yalnız görüşmenin yeterliği hakkındaki teklifi reyinize arz ediyorum : İsterseniz taktir bir kere daha okunsun.

REFET AKSOY (Ordu) — Karşı tarafa söz vermediniz efendim.

BAŞKAN — Rica ederim, riyaset bunları çok iyi takdir eder. Eğer Riyasetin vazifesine böyle sık sık müdahale edilirse zannederim ki, Meclis müzakeratının intizamı haleldar olur.

HIKMET FIRAT (Malatya) — Benim sözüüm var, vermek istemiyorsanız o başka..

BAŞKAN — Efendim, lehte mütalâa beyan edenler oldu, aleyhte mütalâa beyan edenler oldu. Şimdi de yeterlik takriri verilmiştir. Riyasetin, lehte ve aleyhte konuşanlar diye bir tefrik yapması için Yüksek Heyetinizce verilmiş bir karar da yoktur. Teklif de vâkı olmamıştır. Lehte, aleyhte tefriki yapıldıktan sonra bu arkadaşlara lehte kim konuşacaktır, aleyhte kim konuşacaktır diye soracağız. Ondan sonra bu ayırmayı yapacağız. Mevcut sırayı başka türlü ihlâl edemeyiz. Henüz lehte ve aleyhte nöbetle söz verilsin diye Meclisin bir kararı yoktur. Riyaset bunu kendiliğinden nazara alamaz. Onun için yeterlik takririni reyinize arz etmek mecburiyetindeyim. (Soldan gürültüler, «Reye, reye» sesleri) Yüksek Heyetiniz kabul etmek veya etmemekte serbesttir.

(Mehmet Özbey'in yeterlik önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Arzettiğim gibi, bu önergedeki yalnız müzakerenin yeterliği hakkındaki teklifi reye koyuyorum. Aleyhte konuşuldu, lehte konuşan olmadı. Şimdi yeterlik teklifini kabul eden arkadaşlar lütfen işaret etsinler.. Etmiyenler.. Yeterlik kabul edilmemiştir. O halde müzakereye devam edeceğiz. Söz sırası Süreyya Endik'indir. (Sıraya dikkat sesleri).

Muhterem arkadaşlar; bir teklif olur, Yüksek Heyetiniz, leh ve aleyhte sıra ile konuşulmak üzere bir tefrik yap diye, Riyasete bir karar tebliğ eder, ben de ona göre hareket ederim. Söz, sırasıyla verilmektedir. Buyurun Süreyya Endik.

SÜREYYA ENDİK (Çanakale) — Sayın arkadaşlar; şu dakikada üzerimdeki intiba şudur : Hükümet yeni Seçim Kanununu, yorulum zahmetine katlanmamak için olacak, Cumhuriyet Halk Partisinin eski çıkarmış olduğu kanunu örnek almak suretiyle Büyük Millet Meclisine sevk etmiştir. (Ne demek sesleri).

MÜKERREM SAROL (İstanbul) — Hiç vârit değil.

SÜREYYA ENDİK (Devamla) — Vârit efendim, izah edeceğim.

Arkadaşlar; biz Demokrat Parti Hükümetinden daha başka, daha ikna edici şekilde yeni bir kanun tasarısı getirmesini isterdik. Size misal olarak vereyim. Seçim müessesesi halk müessesesidir. Bu itibarladır ki, bu seçim kurullarını teşkil için göstereceğimiz yerde o mahallin sakinleri yani bizzat seçmenler bir araya toplansalar da başlarında iş görecekları belediyeden, vilâyet genel meclisi âzaları arasından kendi elleriyle seçseler ne olur? 1946 da reylerimizi çalan ve bugün bakiyelerine belediyelerde şurada, burada rasladığımız adamlara mı bu seçimleri teslim edelim? Böyle olmadığı takdirde bu kanun tek-rar komisyona verilerek yeniden tetkik edilsin; ricam budur.

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — Efendim, mâruzatıma başlamadan evvel şu noktayı arz edeyim ki, konuşmam grupumuz adına değil; tamamen şahsidir.

İçişleri Komisyonunun bir âzası sıfatıyla bu kanunların müzakeresi sırasında kısmen bulundum ve kanunları tetkik ettim. Bunu getiren zihniyetin; memlekette emniyetli bir seçim yapmak hüsnü telâkkisi ile getirildiği itimadına sahibim. Kanunların süratle müzakere edilmesini ve seçimlerin yenilenmesini uygun görenlerdenim (Bravo sesleri).

Seçimlerin yenilenmesi veya yenilenmemesiyle seçim neticeleri üzerine müessir olacağı kanaati bende fiilen mevcut değildir. Bunun misali 1950 seçiminde bütün, köy muhtarları, belediyelerin kısmı küllisi Halk Partili olduğu halde Halk Partisi seçimi kaybetmiştir. Yani belediye, muhtar ve meclisi umumi seçimlerinin, Büyük Millet Meclisi seçiminde memlekete ve millete rehber olacağını veyahut mânevi bir tazyik yapacağımı tahmin edenlerden değilim. Yalnız bir nokta üzerinde arkadaşlarımın mürüvvet ve insafına müracaat etmek istiyorum.

Birbuçuk aylık faaliyetimiz içinde hâdiseler yeni iktidarı mazi hakkında söz söylemeye sevk etmiştir. Arkadaşlarımızın bu söz söyleme meyil ve haklarını, hürriyetlerini ne tahdit etmek mevkiindeyim, ne böyle birşey aklımdan geçer. Yalnız sizin de bizim de müştereken korumak mecburiyetinde olduğumuz bir mefhum vardır: Bâzıları Atatürk'ün kurtarıcı inkılâbını bu kötü tâbirlerle istiyerek veya istemiyerek ağır kelime-

lerle mahkûm ediyorlar. Bundan inkılâbı omuzlarında taşımaya memur edilen gençlik ve hepimiz ıstırap duymaktayız. Tahmin ederim ki, arkadaşlarımız da bu kasıtlı söylememişlerdir, artık bu yolu kapayalım arkadaşlar. (Doğru sesleri).

MURAD ALİ ÜLGEN (Konya) — Ne söylenmiş, tavzih edin.

AVNİ DOĞAN (Devamla) — Arzedeyim: Demin dil meselesi mevzuubahis edilirken, totaliter bir haleti ruhiye ile şunu yaptılar, bunu yaptılar dediler. (Soldan «öyle oldu, böyle oldu» sesleri).

Bunun münakaşası fikrinde değilim. Yalnız arzu ediyorum ve gerek Demokrat Parti Milletvekillerinden, gerek matbuatımızdan ve gerekse Halk Partisinin muhalefetinden şahsan ayrı, ayrı rica ediyorum ki, bâzı mukaddes konuları mahfuz tutsun! (Alkışlar).

BAŞKAN — İçişleri Bakanı.

İÇİŞLERİ BAKANİ RÜKNEDDİN NASUHIOĞLU (Edirne) — Efendim, Çanakkale Milletvekili Süreyya arkadaşımızın bu kanunu teklif eden İçişleri Bakanlığının ve Hükümetin yorulmak istemiyerek, bir kanundan kopya ederek buraya getirildiğini bahsettiler. Biz bu kanunu kopye ederek ve yorulmak istemiyerek buraya getirmiş değiliz. Bu kanunu, Milletvekilleri Seçimi Kanununun şu veya bu şartlar altında yapılmasını düşünerek kopye etmedik. Yalnız bugünkü Meclisi Âlinin ekseriyet bünyesini teşkil eden, bugünkü durumu doğuran bir kanunun ana hatlarından istifade ederek bu kanunu getirdik. Dört kanundur. Seçim mekanizmasının bütün esaslarını ve şartlarını köyde veya şehirde muhtelif icaplara göre başka türlü, ayrı ayrı, çok ölçülü bir şekilde tanzim etmek suretiyle hareket etmiş olsaydık, bu kanunlar, demin de işaret ettiğim gibi, buraya ancak kışın arzedilebilirdi. Onun için önümüzdeki seçimlerin süratle yapılması zarureti ve aynı zamanda mevcut Milletvekilleri Seçimi Kanununun emniyeti haiz olan kısımlarını şimdilik kâfi görerek, ilerdeki tatbikatın tezahürlerine göre, esas kanunlar yapılacağı zaman, daha mütekâmil yapacağımız düşüncesiyle bu kanunu getirdik. Biz yorulmak istemiyerek, kopya ederek kanun getirmiş değiliz. Ancak ihtiyaç ve zaruret düşüncesiyle bu kanunu getirdik. Kendilerine bilhassa arz etmek isterim.

BAŞKAN — Cezmi Türk.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Efendim, özür dilerim, tekrar huzurunuza çıkmak mecburiyetinde kaldım.

İki arkadaş şahsımdan ve isim zikrederek; bir arkadaş da tamamen anlatmak istediğim şeyleri ruhuma muakis bir şekilde ifade ettiler.

Politik mülâhazalarla değil, bu kanunları müddet gerçeveleri içinde ve çabuk ve sağlam bir şekilde çıkartmak istiyen adamım. Memlekette bu seçim havası yaratıldıktan ve yaşatıldıktan sonra hemen seçimlere girerek seçim neticelerinde bir insicam temin etmeyi her arkadaş kadar ben de bilirim ve isterim. Demokrat Parti Hükümetini kendileri kadar sevdiğime sayın Celâl Yardımcı emin olsun. Hayatı boyunca bütün hüviyeti yalnız samimiyet olan bir adama samimiyetsizlik isnadını reva görmesinler.

BAŞKAN — Öyle bir şey vâkı olmamıştır.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Öyle bir şey demedim.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Bir gün gelir bu Hükümeti ben kendilerine karşı da müdafaa zarureti kalabilirim. Allah bu Hükümeti bu vaziyete düşürmesin.

Kanunda şu geçen zaman ölçüsü içinde 45 günde bu kanunun tatbikatından doğma objektif fikirlerle konuştum. Edebiyat kelimeleri ile konuşmadım. Madde, mekân, mahal, vaka zikrettim. Madde, fıkra, satır üzerinde durarak söyledim. Kendilerinden de Adalet Komisyonu Sözcüsü arkadaşımın da aynı şeyleri bekledim..

Yalnız sayın Dahiliye Bakanına teşekkür ederim. Bu kanunun ruhu için yeter derecede ihşai malûmatı havi gerekçe ile gelemediklerini lûtfen söylediler.

Arkadaşlarımdan rica ederim. Fazla politikacı olmayalım, Hükümet sözcülüğü yapmayalım. Hükümetin dili sağlamdır, kafası işlektir, icabederse kendi kendisini müdafaa eder. Bu yol iyi bir yol değildir. Hükümeti müdafaa etmeye kalkarsak, sonra içimizde böyle bir zümre türer arkadaşlar.

Sayın Bakanımızın noktai nazarına iştirak etmiyorum.

Bu işi o kadar izam etmemelerini, büyütmemelerini rica ediyorum. Bir haftacık daha çalışırlarsa, komisyonlar üzerinde istekle bu vakalarda dururlar ve çalışırlarsa bu kanunla seçimlerin daha iyi bir şekilde mekanizması temin

edilmiş olacaktır. Bu suretle de millet için daha az ıstıraplı ve daha az kavgalı bir kanun çıkararak yeni seçimlere serbestçe gidebiliriz.

Arzettiğim gibi komisyon bir hafta daha üzerinde esaslı etüd yapar ve çalışırsa bu dâvanızdaki millî ıstıraplar biraz daha azalmış ve biraz daha halkın isteğine yaklaşmış oluruz.

Arkadaşlar bizim bu turnikeden geçip gelmiş olmamız muhakkak o turnikenin iyi olduğunu ispat etmez. Bir de geçemiyen arkadaşlara bir de Bingöl'lü, Kars'lı ve Erzincan'lı arkadaşlara soralım, bu turnike iyi mi olmuştur?.. Erzincan'lılara sorun, bu turnike iyimidir? Onlar ezilmiş kalmışlardır. Ne şeraitle buraya geldiğimizi bilelim. Bu takririmi samimi olmıyan bir maksada imale etmemelerini arkadaşlarımdan istirham ederim. Kanunun Türk Milletinin ıstıraplarına cevap veren samimi bir kanun olarak getirilmesi lâzım gelecektir. Kütüklere olan şikâyet müddetleri uzatılmalıdır. Propaganda serbestliği arttırılmalıdır. Değilse biz iktidardakiler binbir feryat karşısında kalacağız. Şimdiye kadar gerek propaganda, gerekse siyasi kütük tanzimi işleri normal işlerden değildir. Bu kanun ehveni şer olan bir kanundur.

Bir mücadelenin eseri olarak mukaddes bir kanundur. Bir arkadaşım benim için zemmediyor dediler, demin de söylediğim gibi bir mücadelenin eseri olarak mukaddes bir kanundur. Fakat, Türk Milletinin ıstıraplarını dindiren, Türk Milletinin tarihi huzuruna bu Meclisin vereceği ilk mütekâmil eseri olan bir kanun değildir. Bunu imkân nispetinde tekâmül ettirmeye çalışalım. Dâvanın aslı ve samimiyeti buradadır. (Alkışlar).

HİKMET FIRAT (Malatya) — Arkadaşlar, mevzuumuz, Belediyeler Kanununun bâzı maddelerini değiştirmek ve seçimler mekanizmasının tarifi hakkındadır. Ben yalnız mevzuumuz dâhilinde konuşacağım. Belediyelerin ıstırapı yalnız seçimden ibaret değildir. arkadaşlar, Belediyelerin tarihine bakacak olursanız 90 senelik, daha biz seçimin ne olduğunu bilmediğimiz zamandan başlar. O zaman bu küçük müessesese kendi bünyesine göre en totaliter bir zihniyetin tazyığı altında kendi kaderine ve tarihine göre hareketler yapmıştır. Belediyelerin tarihini burada uzun boylu izah ederek sizleri yormıyacağım. Belediyelerin ıstıraplarını, küçük bir kasabada belediye başkanlığı yapmış bir arkadaşınız olarak, burada ifade etmek isterim. Be-

lediyelerde, zamanın tekâmülüne uyarak, demokratik seçimler yapmışlardır. Millet olarak seçim mevzuunu dilimize alamadığımız devirlere nazaran bugün çok ileriye gidilmiş büyük inkişaf olmuştur. Fakat ben belediyelerin inkişafını seçimlerde görmüyorum. Biz bu kanunla şüphesiz mütekâmil kusursuz bir seçim yapmışızdır, bundan hepiniz gibi ben de büyük zevk duyuyorum. Ama, intihabın kusursuz olmasıyla belediyelerin inkişafına mâni sebepler zail olmuyor. Milletın iradesi tecelli ediyor, fakat Millet bununla hedefine nail olmuyor. Tahakkuk eden bu netice ile belediye meclisleri teşekkül edebilir, bunda hiç tereddüdümüz yoktur. Zaten takdir buyurursunuz ki, belde de oturan şehir ve kasaba halkı siz hangi seçim kanununu yaparsanız yapınız kendi varlıklarını bilecek durumdadır. Bundan daha iyi ve daha mütekâmil bir kanun inşaallah bu Meclisten çıkar. Ama, belediyenin kendi meclisini tasavvur ettiğiniz şekilde seçerek, arzularınızı yerine getirdiğini tasavvur edelim. Netice itibarıyla millet reyini belediyedeki reise verir. Hani reis? Gösterin! İdari makam dilerse tasdik eder, dilemezse iade eder. İkinci bir millî irade ile meclis tekrar bir seçim yapar ve bu seçimde de fikrinde ısrar ederse Dahiliye Bakanlığının isteği kabul edilir. Hani Millî irade, nerede kaldı? Binaenaleyh, vesayetle idare edilen bu mahallî idarelerin muhtariyetini temin etmeyi yüce Meclisinizden sızlanarak rica ediyorum. Zamanla ve yeni yeni yapılan kanunlarla bu yola gidiyoruz, bunda şüphemiz yoktur. Bugün tetkik buyurduğunuz Muhtar Seçimi Kanununa bakıyoruz. Muhtar seçimlerinde iftiharla söylüyorum ki, dün olduğu gibi, bugün de bir terakki olmuştur, muhtarı re'sen seçiyoruz. Ama belediye reisine gelince iki dereceli seçime gidiyoruz. Günün birinde muhakkak bu millet kendi reisini doğrudan seçecektir. Buna ne kadar mâni olursak olalım, ancak neticeyi geciktirmiş oluruz. Sizlerden rica ediyorum, bunu çabuklaştıralım arkadaşlar. (Alkışlar).

BAŞKAN — Sinan Tekelioğlu, buyurupn.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Sayın arkadaşlar, Meclis hayatında bilhassa bundan evvelki Meclislerde, daima kanunlar, Meclis tatiline yakın zamanlara bırakırlar ve müstacelen, tercihan kayıtları ile çıkarırlardı.

Bendeniz Demokrat Parti Hükümetinden ri-

ca ediyorum, bu yola gitmesinler. Bu yolun sakat olduğunu çok zaman gördük ve birçok kanunların müzakeresi noksan olduğu için memleket bünyesine uymadı ve bir müddet sonra değiştirmek zorunda kaldı. Nedir acelemiz? Bayramdan sonra toplanamaz mıyız, 15 - 20 gün zarfında bu kanunları arzu edilen şekilde çıkaramaz mıyız? İsticale sebep, kanunun çıkması değildir. Memlekette demokrasinin hâkim olduğunu, belediye seçimlerinde, muhtar seçimlerinde de göstermek lâzımgeldiğine göre, bu kanunların tam mânasiyle müttekâmil olması için, Anayasanın ve İktüzüğün emrettiği gibi, bunların iki müzakereye tâbi tutularak çıkarılması lâzımgelir kanaatindeyim.

Bu kanunlar için bu şekilde karar vermiş bulunuyoruz, fakat, hiç olmazsa bundan sonrakileri böyle ivedilikle, yeğlikle çıkarmak yoluna gitmeliyiz.

Bir arkadaşımız, birçok tâbirlerin, yeni, uydurma Türkçe ile olduğunu ifade buyurdular ve bunların değiştirilmesini istediler.

Hakikaten biliyoruz ki, memlekette bir dil buhranı vardır. Ana, baba, çoluk, çocuk, kardeşler ve hattâ köylü ile şehirli birbirlerini anlamaz hale geldiler. Bu kanunlar köylere kadar gideceğine göre, köylüler bundan bir şey anlamıyacaklardır. Esasen bu kelimeleri vaz'edenler, memleketle, Türkçe ile alâkası olmıyan mütehassısların bu dili yapmış olduklarını kendileri de burada itraf etmiş bulundular.

Arkadaşlar, bu Anayasa işi olmuştur. Birçok yeni kelimeler Anayasaya geçmiştir. Bir kanun müzakere edilirken ilk uğradığı encümen-de o kanunun Anayasaya mugayereti olup olmadığı tetkik edilir. Eğer mugayeret varsa o kanun müzakere edilmez. Binaenaleyh Hükümet tam mânasiyle doğru hareket etmiştir. Anayasaya geçmiş tâbirleri bu kanunun içine koymuştur. Bu tâbirler Anayasanın içinde olduğuna göre Anayasaya aykırı olarak eski tâbirler kullanılmış olsaydı o kanunların müzakere edilmemiş olması lâzımgelirdi. Bu arkadaşımın da takriri geri alması lâzımgelir, kanaatindeyim. Çünkü takrir Anayasaya aykırıdır.

Arkadaşlar demin de arzettiğim gibi belediye seçimleri çok mühimdir. Memleketin, bilhassa şehir ve kasabalarda oturanların iş hayatıyla alâkadar olduğu gibi siyasi mekanizmayı da müteessir etmektedir. Onun için müstaceliyetle

yeni bir kanunla belediyelerin yeniden kurulması icabettiği gibi ihtiyar heyetlerinin ve umumi meclislerinde yeniden kurulması lâzımgelir. Çünkü mademki Demokrat Parti memlekette iktidarı almıştır, bütün teşkilâtı da eline alması lâzımgelir. Bugün Demokrat Partinin ekseriyeti âdeta bir kabine değişikliği yapmaktan ibaret bir iş görmüştür, bunu teşmil etmek lâzımdır, bunda zaruret vardır. Millet bunu arzu etmektedir. (Soldan, bravo sesleri)

Onun için Hükümeti bu kanunu getirdiğinden dolayı tebrik etmek benim için bir borçtur.

Yalnız Halk Partisi, bilhassa Avni Doğan arkadaş ikide birde, sıkışıkça hemen bu memleketin büyük kurtarıcısı olan Atatürk'e dil uzatılacak gibi tâbirlerle bu kürsüden konuşuyor ve gençliğin de bundan müteessir olduğunu söylüyor. Acaba arkadaşlar, o büyük şahsiyete, o büyük kurtarıcıya bu memleket içerisinde dil uzatacak tek adam var mıdır? Acaba Avni Doğan arkadaş, Atatürk'e karşı bütün milletin ruhu daimî surette çarpar ve onunla beraber olduğunu bilmiyor mu? Onun için Avni Doğan arkadaşına şunu arzedeğim ki, onun bu türlü konuşması Türk gençliğini müteessir ediyor.

REFET AKSOY (Ordu) — Avni Doğan burada yok.

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) — Türk gençliği Halk Partisinin Atatürk'ün partisi olduğunda şüphelidir. Onu da izah edeyim.

Arkadaşlar, hepiniz bilirsiniz ki, Atatürk hastalandığı zaman.. (Sadede gel sesleri) Bir milletvekili konuşurken millete ve efkârı umumiye karşı konuşur. Şahsa konuşmaz.

Ben efkârı umumiye karşı konuşuyorum. Memleket içerisinde böyle sözler atarak, bu sözler iftiraymış da gençler sözde bundan müteessir oluyormuş gibi, kürsüden söylüyorlar. Ona cevap vermek istiyorum.

Arkadaşlar, Atatürk hasta olduğu ve Türk Milletinden ayrılacağını, ondan cüda düşeceğini sezdiği zaman, memlekette kendisini temsil edebilecek durumda bir adam aradı. Biliyorsunuz ki o büyük adam İsmet İnönü'yü iş başından çekerek onun yerine Celâl Bayar'ı getirdi. (Sağdan, sadede gel sesleri)

Sadede geldim, sadetteyim, sadette konuşuyorum. Onu demin aynı mevzu üzerinde konuşan arkadaşla söylemeliydiniz. Çünkü ikide birde Atatürk'e karşı, gûya onun şahsına karşı

konuşuluyormuş gibi, onun şahsiyetine, onun büyük ruhuna bir telmih yapıyormuş gibi bir hava yaratmak istiyorlar. Bu hiç doğru değildir.

FEVZİ AKTAŞ (Kars) — Trende konuştuğunuzu hatırlatmak isterim. Atatürk'e söylediklerinizi biliyoruz.

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) — Hep-sini hatırlıyorum. Mecliste, millet müvacehesinde konuşuyoruz. Siz benim trende söylediklerimi buradan söyleyebilirsiniz. Gazetelere kadar aksettirdiğiniz yalanların cevabını bu Meclis kürsüsünden verecek değilim.

Biliyorsunuz, Celâl Bayar'ı Atatürk o mevkie getirdikten sonra artık Halk Partisinin başkanı Celâl Bayar olmuştur.

Hükümetten rica etmiştim, demiştim ki Atatürk'ün vaziyetini bu millet öğrenmek istiyor, getirin bunu Mecliste okuyun. Sayın Adnan Menderes onu getirmiş olsaydı burada artık hiç bunlardan bahsedilmezdi. Herkes hakikatı anlar, Atatürk'ün vasiyetinin nelerden ibaret olduğu anlaşılırdı.

İşte arkadaşlar, ne vakit ki İnönü Reisicumhur oldu, Celâl Bayar Başbakanlıktan, bir müddet sonra da Halk Partisinden çekildi. Netice itibariyle şimdi Halk Partisine söz söylenirse, acaba Atatürk'e mi söyleniyor, diyeceğiz? Çok rica ederim, onun ruhunu tazip etmiyelim. Bu millet ona prestijden başka yapacak hiçbir şey olmadığını öğrenmiştir, bilir. Bunu bütün cihan da öğrenmiştir.

İşte arkadaşlar, her zaman, hemen ellerine aldıkları kalemle ve sözleriyle «Atatürk'ün aleyhinde konuştular, Atatürk'ün ruhunu tazip ettiler» diyorlar. Atatürk müsterihane yatsın, o böyle huzuru ruhla yattıkça bu millet de demokrasi yolunda daima Atatürk'ün izinde yürüsün. bizim dâvamız budur. (Bravo sesleri)

Sonra arkadaşlar, hakikaten bir arkadaşımızın söylediği gibi seçmen kütüklerinin behemahal ıslahı lâzımdır. Birçok yerlerde kütüklere geçmiyen vatandaşlar vardır. Onların rey verememelerini önlemek için mutlaka bu kütükler üzerinde esaslı durmak zarureti vardır. İşte bu son sözümü de söyleyerek kürsüyü sizlere terke-
diyorum.

BAŞKAN — Memiş Yazıcı.

MEMİŞ YAZICI (Erzurum) — Aziz arkadaşlarım; iki saatlik mesaimiz hemen hemen Dil Kurultayı vaziyetine inkılâp etti? Halbuki

aranızdan ayırdığımız iera vazifesini gören arkadaşlarımız hepinizin de takdir edeceği veçhile işin müstaceliyet ve ehemmiyetine binaen bize dört kanun teklif ettiler. Biz bunun ivedilikle müzakeresini kabul ettik. Seçim Kanununun değiştirilmesinden bahsettik. Seçim Kanununun belki tatbikatta birçok noksanları vardır, değiştirilmesi lâzımdır. Fakat bununla önümüzdeki işin ehemmiyet ve müstaceliyetini düşünürsek bu mahzuru şimdilik ele almamız lâzımgelir. Milletın ıstırabından bahsediyoruz.

Arkadaşlar, geride bıraktığımız belediyeler, özel idareler, köy ihtiyar kurulları ve mahalle muhtarları bir sene daha bu milletin ensesinde boza mı pişirsin? Bize teklif edilen nedir? Mevcut Seçim Kanununa müvazi olarak, yalnız adli teminat noktasından bir maddelik tadil teklifidir. Rica ederim maddelerin müzakeresine geçelim, tetkik edelim ve tetkik ederken benim de nazarı dikkatimi çeken şu cihetleri göz önünde bulunduralım.

İşin müzakeresini tatilden sonraya bırakırsak bu seçimler birçok muntakalarda gayrikabili iera olur ve gelecek seneye bırakmak zarureti hâsıl olur. Hattâ bu gidişle belki de genel meclislerin seçimi kısa düşecektir. Bunun zamanının ayarlanmasını da Bakanlar Kuruluna veya mahalline bırakalım.

Sonra, bunu Muhtar seçimi, Belediye seçimi, İl Genel Meclislerinin seçimi diye bir sıraya koyalım.

Seçmen kütüklerine gelince; Seçim Kanunun 25 nci maddesi diyor ki, «Bu kanunun yürürlüğe girdiği yılı takip eden yıldan başlamak üzere yani 1951 den itibaren her yıl Nisan ayının 23 ünden Mayıs ayının sonuna kadar seçmen kütükleri gözden geçirilir». Bu kanun hükümlerine göre gerekli değişiklik yapılır veya kanuna ekleyeceğimiz bir geçici madde ile de bunun önünü almış oluruz.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — İki arkadaş daha söz istemiştir. Fakat bir de yeterlik önergesi verilmiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Müzakerenin kifayetini teklif ediyorum.

Balıkesir Milletvekili
Müfit Erkuyumeu

BAŞKAN — Takriri reyî âlinize koyuyorum. Kifayeti müzakereyi kâfi görenler lûtfen işaret etsinler... Muvafık görmeyenler... Müzakere kâfi görülmüştür.

Şimdi diğer takrirler vardır, okutuyorum :

Yüce Başkanlığa

Hükümetçe Büyük Meclise sunularak bugünkü gündeme alınmış bulunan Belediyeler, İl-ler ve Muhtar Seçimlerinin tadiline dair olan Kanun tasarılarının gerekçeleri eksik ve kısadır.

Ayrıca İçtüzüğün 66 ncı maddesi gereğince bu tasarılar ekli olması icabeden ilgili Bakanlıkların gerekçe raporları da bağlı değildir.

Umumiyetleri itibariyle eski iktidarın kötü itiyat haline getirdiği şekilde az tetkikle eksik gerekçe ile ve çabucak hazırlanarak hemen Meclise sevk edildikleri hissini veren bu tasarıların Tüzük hükümlerine tam uyacak şekilde olgunlaştırılması ve bilhassa seçmen kütüklerine ait maddelerin son tatbikattaki tecrübeler göre düzene konmasını temin edecek hükümleri ihtiva eder şekilde Meclise sunulması için, Hükümte geri verilmesini arz ve teklif ederim.

Seyhan Milletvekili

Cezmi Türk

(Reye reye sesleri)

BAŞKAN — Efendim, raportör söz istedi, kendisine söz verdim. Reye, reye diye müdahale etmeyiniz.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MURİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Sayın arkadaşımız Cezmi Türk, gerekçelerin kifayetsiz olduğunu ve Hükümet gerekçesinin bulunmadığını iddia ettiler. Tasarı tetkik edilirse, kısa olmakla beraber, Hükümetin gerekçesi mevcut olduğu görülür. Sonra İçişleri ve Adalet komisyonlarının ayrı ayrı raporları da mevcuttur. Esasen Yüksek Huzurunuzda sevk edilen bu kanunlar adli teminat esasına dayanan Milletvekilleri Seçimi Kanununa istinat etmektedir. Kanunun esas gayesi gizli oy, aleni tasnif ve adli murakabe esaslarına istinat etmektedir. Bu gerekçeler. Milletvekilleri Seçimi Kanununda esasen gösterilmiştir. Binaenaleyh gerekçeler olmadığı hakkındaki iddia yerinde değildir. Takririn reddedilmesini teklif ediyorum.

BAŞKAN — Şimdi müsaade ederseniz bu takrirî evvelâ reye arzedeceğim, diğerlerini sonra okuturum. (Hangisini sesleri) Cezmi Türk

arkadaşımızın, bu tasarının Hükümete verilmesi hakkındaki takririni reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi diğer takrirleri okutacağım. Yalnız Emrullah arkadaşımız takririnde ısrar ediyor, bunu okutacağım, fakat reye kaymayacağım. Çünkü birtakım kelimelerin değiştirilmesini istiyor. Bu talep tasarının tümüne taallük etmez. Kendilerinden rica ediyorum, hangi maddede ve hangi kelimelerin değiştirilmesini istiyorlarsa ayrı ayrı takrir versinler, yeri geldiği zaman okutur reye arz ederim. (Şimdi reye koyun sesleri) Nasıl reye arz ederim? Tasarının tümüne taallük etmiyor, şu, şu kelimeleri değiştirelim diyor. Bunlar tasarının tümüne taallük eder mi arkadaşlar? (Etmez sesleri) O halde reye koymıyorum. Kendileri teker teker takrir verirler.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Sayın Başkan, takririmi geri alıyorum, okutmayın. (Bravo sesleri).

BAŞKAN — Peki. Şimdi başka bir takrir var, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Şifahen de arz ve izah edildiği üzere bu dört kanunun tadilden evvel müzakere ve kabulü lâzımdır. Evvelce alınmış olan prensip kararı mucibince kanun maddelerinin müstaceliyetle müzakeresini teklif ederim.

Ordu Milletvekili

Feyzi Boztepe

BAŞKAN — Evvelce ivedilik kararı alınmıştı. Onun için bu önergeyi reyinize arz etmiye hacet yok. Şimdi maddelere geçilmesi işi vardır, onu oyunza arzedeceğim.

Maddelere geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Belediye Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bazı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun

MADDE 1. — 1580 sayılı Belediye Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

Ek madde 1. — Belediye meclisleri seçimi her dört senede bir Eylül ayının ilk pazarına raslayan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları belediye meclisleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

Belediye meclisinin dönem sonundan evvelce her hangi bir sebeple inhilâli veya belediye meclisi üye sayısının, yedeklerinde getirilmesinden sonra mürettep üye adedinin yarısından aşağı düşmesi hallerinde belediye başkanı derhal haber vermeye mecburdur. Bu haber üzerine ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az bir ay evvelinden belirtir ve ilân eder.

BAŞKAN — Maddet hakkında söz istiyen?

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Efendim, bu maddede «Dönem» kelimesi vardır, bunu «Devre» olarak tashih edilmesini rica ediyorum.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Kanunda (Dönem sonunda evvelce) diye yazılmıştır. Bu bir matbaa hatasıdır (Evvelce) kelimesi (Önce) olacaktır. Tashih buyurmanızı rica ederim.

EKREM ALİCAN (Kocaeli) — Şimdi Adalet Komisyonu Sözcüsünün de ifade ettiği gibi, burada bir (Evvelce) kelimesi var ki, bence bunun (Evvel) olması lâzımdır. Onu teklif ediyorum, önergemde de vardır..

Maddenin üçüncü bendinin (Belediye meclisinin dönem sonunda evvelce her hangi bir sebeple) şekli vardır ki, (Evvel) olması lâzımdır. Sonra arkadaşlar aynı bendin sonunda (Üye adedinin yarısından aşağıya düşmesi hallerinde belediye başkanlığına derhal haber vermeye mecburdur) hükmü vardır. Burada (Haber vermeye mecbur olduğu makam) ifade edilmemektedir. Bence buraya da (Belediye başkanı keyfiyeti derhal mahallin ilçe seçim kurulu başkanlığına haber vermeye mecburdur) şeklinde bir ifade koymak lâzımdır. İlçe seçim kurulu başkanlığına haber verileceği yukardaki ifadeden anlaşılıyor ama aşağıdaki cümle düşüktür. Tashihi lâzımdır.

Arkadaşlar, bu hüküm belediye seçimlerinin her hangi bir şekilde inhilâlinde bahsetmektedir. Belediye meclislerinden ilçe seçim kurullarına verilmiş üyeler, acaba inhilâl vukuunda kuruldaki vazifelerine devam edecekler midir? Bu bakımdan bu maddeye bir hüküm ilâvesi zarureti bulunduğu kani bulunuyorum, takdirimde de mevcut bulunan şu fıkranın eklenmesini teklif edeceğim :

«Inhilâl eden belediye meclisinin ilçe seçim kurulunda vazifeli bulunan üyeleri yeni seçimlerin neticesi alınmaya kadar kuruldaki vazifesine devam eder». Bu fıkranın da bu maddeye ilâvesini teklif ve rica ediyorum arkadaşlar.

BAŞKAN — Komisyon Sözcüsü, buyurun.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Arkadaşım madde de de bir cümle düşüklüğü olduğunu söylediler. Esasen Seçim Kanununda bu cihet musarrahtır. Haber verilmenin yerinin ilçe seçim kurulu olduğu anlaşılıyor. Mamafih takdir Yüksek Heyetini zindir.

REFET AKSOY (Ordu) — Efendim, belediye meclisinde, müddetini ikmal etmek veya âza adedinin tenakusu suretiyle inhilâl vâkı olduğu zaman, bu maddede haber verme mercii ilçe seçim kurulu diye gösteriliyor. Bunun, vilâyetler için olması lâzımgelir. Halbuki kazalarda böyle bir hal olduğu zaman nereye haber verilecektir? Burada bir müphemiyet vardır. Bu maddenin vuzuhlandırılması lâzımdır.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA KEMAL EREN (Amasya) — Sayın arkadaşlar; arkadaşlarımız ile ve ilçe merkezlerindeki seçim kurullarına temas ettiler. Malûmu âlileridir ki, ilçe ve illerde bir merkez ilcesi vardır ve bu merkez ilcesi ilçe merkezine bağlı köylerin ve bucakların işlerini görür. O vazifeyi de merkezdeki ilçe teşkilâtı görecektir. Bu bakımdan noksanlık yoktur.

REFET AKSOY (Ordu) — Bir (ilçe) kelimesi ilâve edilirse mahzurlu olmaz, faydalı olur.

BAŞKAN — Takrirleri okuyorum.

Yüksek Başkanlığa

1580 sayılı Belediye Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Adalet Komisyonu tasarrusının ek birinci maddesinin üçüncü bendindeki (evvelce) kelimesinin (evvel) kelimesi ile değiştirilmesini, bu bende (belediye başkanı) kelimelerinden sonra (keyfiyeti) kelimesinin (derhal) kelimesinden sonra da (mahallin ilçe kurulu başkanlığına) ifadesinin eklenmesini, aynı maddeye dördüncü bent olarak (inhilâl eden belediye meclisinin ilçe seçim kurulunda vazifeli üyesi, yeni seçimlerin neticesi alınmaya kadar, kuruldaki vazifesine devam eder) hükmünün ilâvesini ve maddenin bu değişikliklerden sonra kabulünü saygılarımla arz ve teklif ederim.

Kocaeli Milletvekili
Ekrem Alican

Yüksek Başkanlığa

Bu maddedeki (dönem) kelimesinin (devre) olarak tashihini teklif ederim.

Erzurum

Emrullah Nutku

TEZER TAŞKIRAN (Kars) — Takrir aleyhinde konuşacağım.

BAŞKAN — Dönem kelimesi hakkında mı?

TEZER TAŞKIRAN (Kars) — Evet.

BAŞKAN — Peki, buyurun.

TEZER TAŞKIRAN (Kars) — Muhterem arkadaşlar; Yüksek Heyetinizce malûm olduğu üzere, bütün kanunlarımızın Anayasa Kanununa uygun olması bir zarurettir. Biraz evvel muhterem bir iki arkadaşımız da bu konuya temas ettiler. Anayasada muhtelif yerlerde (devre) yerine (dönem) kelimesi kullanılmaktadır ve bu da bir kanun icabı Anayasada yapılan tadilat neticesinde olmuştur. Anayasada bu kelime böylece muhafaza ederken bilâhara çıkan her hangi bir kanunla kelimeleri değiştirmeye, bilmiyorum hakkımız var mıdır ve bu tarzdaki hareketimiz doğru olabilir mi? Onun için Yüksek Heyetinizden istirhamım, Anayasada bu kelimeler baki kaldıkça, çıkaracağımız kanunların Anayasa ile uyuşması ve mâna bakımından oradaki keimelelerin muhafazası zaruretinde olduğumuzu düşünerek, muhterem arkadaşımın teklifini kabul buyurmamanızı rica ediyorum. (Doğru sesleri).

İkinci istirhamım arkadaşlar, dile ait konuları Parlâmento dışındaki mütehassıslara bırakmanızdır. (bravo sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Komisyon Sözcüsü bu takrir hakkında söz söyleyecek mi?

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Reisbey, takririmi geri aldım. Binaenaleyh konuşmaya lüzum kalmadı.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Komisyon namına biz de teşekkür ederiz.

BAŞKAN — Diğer takriri bir daha okutuyorum.

(Ekrem Alca'nın önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon ne diyor?

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA KEMAL EREM (Amasya) — Efendim belediye meclisi inhilâl ettiği zaman hâsıl olacak tereddüt dolayısıyla bu takrir verilmiş ve maddenin tavzihi istenmiştir. Bir defa belediye seçimlerinde, millet-

vekilleri seçiminde olduğu gibi ilçe seçim kurulları olmayacaktır. Belediye seçimi için yeni bir seçim kurulu teşkil edilecektir. Evvelce mevcut bir seçim kurulunun ipkısı tasavvur edilemez. Belediye meclisinde inhilâl etmiş seçim kurullarında belediye meclisi üyelerinden de âza bulunması atıf yaptığımız milletvekilliği kanunıyla kabul edilmişti. Bu durumda belediye meclisi inhilâl ettiği takdirde seçim kuruluna nereden üye vereceğiz? Milletvekili Seçim Kanununda buna dair bir hüküm yoktur.

Belediye Kanununda umumi bir hüküm vardır: Belediye meclisleri inhilâl ettiğinde belediye daimî encümenleri, belediye vazifesini görür, diyor. Belediye encümenleri mevcut olduğuna göre belediye encümeninden seçilcek üyeler seçim kuruluna iştirak ederler. Bu suretle seçim kurulu teşekkül etmiş olur. Bunun için kanuna ayrı bir fıkra ilâvesine lüzum kalmıyacaktır.

BAŞKAN — Elimizdeki metinde «evvelce» olarak yazılmış. Bu bir tertip hatasıymış, İçişleri Komisyonu tashih ediyor, «önce» olacak diyor. Bir arkadaşımız bunu da istemiyor, «evvel» diyelim diyor. Şu halde «evvelce» nin «önce» olması için reye müracaat etmeye lüzum yok, onu tashih ediyoruz. «Önce» kelimesi yerine «evvel» kelimesini kabul edenler... Etmeyenler... (Önce) yerine (Evvel) denilmesi kabul edilmemiştir.

Takririn İkinci teklifine geçiyoruz; «Belediye Başkanı» kelimelerinden sonra «keyfiyeti» kelimesinin ilâvesi teklif ediliyor, bu ilâveyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

«Derhal» kelimesinden sonra «mahallin ilçe ve seçim kurulu başkanlığına» denilmesi teklif edilmektedir.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — «İlgili il seçim kurulu» denince esasen maksat anlaşılmaktadır. Bizce lüzum yoktur. Mamafi Yüksek Heyet isterse konabilir, yeniden teyit edilmiş olur.

BAŞKAN — Takrirden; «Derhal» kelimesinden sonra «Mahallin ilçe seçim kurulu başkanlığına» kelimelerinin ilâvesi teklif ediliyor. Bu teklifi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Şu halde madde o yolda teshin edilecektir.

Aynı maddeye 4 ncü bent olarak «Inhilâl eden» yerine (Seçim kurulundaki âzaların vaz-

felerine devam edeceğine dair olan) ibaresinin eklenmesini kabul edenler... Etmeyenler...

Anlaşılmadı. Kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... Peki oturunuz efendim. Kabul etmeyenler ayağa kalksınlar... Kabul edilmemiştir efendim.

Maddeyi kabul ettiğiniz tashihle reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde bu tashihle kabul edilmiştir.

Ek madde 2. — Belediye Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı kısımlarındaki yazılı hükümler kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) Belediye meclisleri üyelerinden birinin seçiminin iptali hakkında yapılacak itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Yalnız seçimlerin kül halinde iptali hakkında il seçim kurulu kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar kesin ve nihaidir.

Milletvekilleri Seçimi Kanununda Yüksek Seçim Kuruluna verilen görev ve yetkiler bu kanuna göre teşkil edilecek olan il seçim kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl seçim kurulları tarafından verilen bütün kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlere karşı itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai olarak karara bağlanır.

C) Belediye seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

HAMDİ ORHON (Ordu) — Muhterem arkadaşlar; ikinci maddenin A fıkrasında, tahmin ederim ki, Adalet Komisyonunda müzakere edi-

lirken, bir zühul olmuştur. Bu maddenin ruhu şudur : Belediye meclisi seçimlerinin ferdi veya kül halinde iptali yetkisi bundan evvelki mevzuatımızda kazai bir merci olan Devlet Şûrasına verilmişti. Tasarının tertibinde Danıştardan bunun alınarak Yüksek Seçim Kuruluna verilmesinde isabet vardır; buna kaniim. Yalnız burada belediye meclisi üyelerinden birinin tutanağının iptal edilmesi itirazına muhatap olursa bunun il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek nihai karara bağlanacağına işaret edilmektedir.

Arkadaşlar, il seçim kurullarının kuruluşunu bilirsiniz. Orada yargıç olarak bir tek arkadaş vardır. Diğerleri partilerden verilen arkadaşlardır. Bu kuruluşla, bu bünye ile daha ziyade siyasi bünye galiptir. Kesin olarak vereceği kararın neticesi hukuki olamaz. Bunun aksi iki tane hakkında iptal talebi olursa Yüksek Seçim Kuruluna gidecektir. Niçin bir tanesinin iptali talep olunursa il seçim kuruluna, iki tanesinin iptali talep olunursa Yüksek Seçim Kuruluna gidiyor? Bizim daha ziyade kanunda aradığımız, seçimin teminatıdır, aradığımız hukuki neticedir.

Nitekim bundan sonra gelecek olan özel idare kanununu tadil eden kanunla Meclisi Umumi âzaları hakkında mutlak surette biri veya tamamı üzerinde vâkı olacak itirazlar ile seçim kurulunda tetkik edildikten sonra bir hafta zarfında itiraz vâkı olursa kesin olarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından karara bağlanır.» demek suretiyle müşkülâtı halledilmiş bulunmaktadır. Onun için bu maddenin şu şekli alması zaruridir.

«Belediye Meclisi üyelerinden bir veya tamamına ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar; il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek karara bağlanır, bu karara karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir, Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar kesin ve nihaidir».

Böyle olursa; varacağımız netice, alınacak netice de hukuki olur. (Doğru doğru sesleri)

Şimdi, buna dair bir önerge veriyorum; kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Reşat Güçlü, buyurun!

REŞAT GÜÇLÜ (Seyhan) — Arkadaşlarım, ek ikinci maddede (Belediye Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler

saklı kalmak üzere seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası.. İlâh denilmektedir. Arzetmek istediğim nokta, bu bent seçmen kütükleri hakkındaki bütün hükümleri 5545 numaralı Seçim Kanununa atfediyor ve sonra (C) fıkrasında (Belediye seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur) deniyor.

Aziz arkadaşlarım, biliyorsunuz ki, Milletvekili seçimi için tâyin edilen yaş haddi ile belediye seçimi için tâyin edilen yaş haddi ayrı ayrıdır. Şu halde yeniden seçim kartı, seçim listesi tanzim edilmeyecekse 18 ile 22 yaş arasındaki vatandaşlar nasıl reylerini kullanacaklardır? Burada büyük bir tezat vardır.

Biraz evvel arkadaşlar yüksek huzurunuzda tebarüz ettirdiler ki, evvelce tanzim edilmiş olan seçim kartı ve seçim listeleri baştan başa hatalarla doludur. Bunların düzeltilmesi hakkındaki temennilerin sayın İçişleri Bakanımız nazarı itibara alınacağını söylemişlerdir, fakat kanun burada bitiyor, buna dair hiçbir hüküm yoktur. Eğer bunların düzeltilmesini 5545 sayılı Kanundan beklersek, bu seçimlerde bundan faydalanamıyacağız demektir.

O halde arkadaşlarım teklifim şu olacaktır. Ek ikinci maddenin, hükmünü aynen bırakalım, fakat (C) fıkrasını tamamen kaldıralım. Yani belediye seçimlerinde seçmen kartlarının tanzimi ih... hükmünü tamamen çıkaralım. Şu şekilde geçici bir madde ekliyeim :

18 - 22 yaş arasında bulunan kimseler için 5545 sayılı Seçim Kanununun ikinci bölümleri hükümleri dâhilinde yeniden seçim kütükleri tanzim edilir. Evvelce tanzim edilmiş seçim tutanaklarıyla beraber ve seçim kartlarının düzeltilmesi için seçimden bir hafta evveline kadar mahallin en büyük mülkiye âmirliğine veya yahut onun tavzif edeceği memura müracaat olunabilir» Bu şekilde olursa evvelce yapılmış olan hataların düzeltilmesi imkânı hâsıl olur. Burada en büyük mülkiye âmiri veya onun itimat ettiği birisini göstermekten maksadım, Valilerin işi çoktur, onları şahsan bununla meşgul olamayacaklarını nazarı itibara aldım. Tâyin edeceği birisine, meselâ nüfus müdürüne bu vazifeyi verebilir. O da bu vazifeyi yapar, yahut mahalle muhtarından getireceği bir mazbata ile hüviyetini ispat edip kütükteki kaydını, kartını düzelttirebilir ve bu aksaklık da bu su-

retle ortadan kalkmış olur.

Propaganda hususunda da birtakım tedbirler almak lâzımgeldiği kanaatindeyim. Yine meselâ resimli propaganda yasak mıdır? Cezmi arkadaşımın izah ettiği gibi, bu mesele tâli olmakla beraber üzerinde durulması lâzımgelen bir meseledir. Takdirinize arz ediyorum. Asıl mesele 18 - 22 yaş arasındaki vatandaşların da seçim kütüklerine yazılarak bu kütüklerin yeniden tanzim edilmesi meselesidir. Bunu da müsaade ederseniz tashih edeyim ve Başkanlığa takdim edeyim.

Sözlerim bu kadardır.

BAŞKAN — Ekrem Alican.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ NECDET YILMAZ (Bursa) — Seçim kütüklerinin tanzimi meselesinde milletvekilleri seçimi için tanzim edilen kütüklerden istifade edilmeyecektir. Şartlar ayrıdır. Kütükler yeniden düzenlenecektir. Arkadaşımızın buyurdıkları gibi, 22 yaşından yukarı olanlar ipka edilsin, 18 ile 22 yaş arasındakiler için yeniden kütük yapılının vaziyeti olamaz. Çünkü seçmen şartları ayrı ayrıdır. Milletvekilleri seçimi bütün Türkiye'ye şâmindir. Belediye seçimi ise muayyen bir kasabaya inhisar eder, şartları daha dar ve ağırdır. Milletvekili seçiminde kütüklerin tanziminde orada bulunan her vatandaş kütüğe ithal edilir. Halbuki belediye seçiminde seçmen olabilmek için o kasabada hiç olmazsa altı aydan beri oturmak şarttır. Bu sebeple kütüklerin yeniden tanzimi mecburidir. 18 den yukarı olan bütün vatandaşlar yeniden kütüğe yazılır.

BAŞKAN — Ekrem Alican!

EKREM ALİCAN (Kocaeli) — Efendim, Milletvekilliğine aday gösterilenler, ilçe ve il seçim kurullarında vazife alamazlar. Şimdi arkadaşlar aynı hüküm, belediye seçimlerinde de kıyas yolu ile tatbik edilmektedir. Halbuki belediye seçimlerinin, Milletvekilleri seçimlerine nazaran bir hususiyeti vardır. Belediye seçimlerinde aday adedi çok fazladır. Bu kayıt belki adayların il seçim kurulunda vazife almamaları için faydalıdır. Fakat belediye seçimlerinde bunun hiç faydası yoktur. Aksine olarak da partilerin belediyelere gösterecekleri adaylar, ilçe seçim kurullarında vazifelendirilmeyeceği için ilçe seçim kurulları kanaatimce kalite bakımından düşük olacaktır.

5545 sayılı Kanundaki bu hükmün, belediye

seçimlerine taallûk ettirilmemesi icabeder. Bu bakımdan ek ikinci maddeye, A fıkrasının sonuna bu hususta bir hüküm ilâvesi lâzımdır.

Onu yine bir takrirle Riyaset Makamına soruyor ve şöyle bir hükmün ilâvesini rica ediyorum:

« Partilerin belediye meclisi üyelikleri için gösterdikleri adaylar, sandık, ilçe ve il seçim kurullarında parti üyesi olarak vazife alabilirler ».

Bunu Yüksek Heyetinize takdim ediyorum. kabul edilmesini rica ederim.

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar, yeni seçimlerin yeniden hazırlanacak kütüklere dayanarak yapılması çok yerindedir. Yalnız kütüklerin daha mükemmel olabilmesi için bir eksik tamamlanmalıdır. Yeni seçim bir hak olduğu kadar bir vecibede telâkki olunmalıdır. Yeni baştan kütük tanzim edilirken bu cihetin de tetkik edilmesi yerinde olur. Yani mükellefiyet usulüne gidilmese bile muayyen bâzı kayıtlar ilâvesi suretiyle kütük kaydı daha iyi tekemmül ettirilecek bir şekle konulabilir. Encümen bu hususta ne düşünüyor?

BAŞKAN — İçişleri Bakanı konuşacak.

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASUHIOĞLU (Edirne) — Efendim, kütüğe kayıt mecburiyetini koymadık, bunu hak olarak telâkki ettik. Aynı zamanda yapılacak kütüklerin listesi asılacağı için itiraz hakkını verdik, müddet hakkını verdik, mahkemeye kadar gitme hakkını verdik. Bu itibarla bu mevzuu hak gerçevesi içinde mütalâa ettik. Adayların kurullarda vazife almamasını teklif ettik. Seçim emniyeti mevzuu, üzerinde çok esash durduğumuz bir iş tir. Binaenaleyh milletvekillerinin kurulda vazife almaması çok hassas olduğumuz bir iş tir. Milletvekilleri seçiminde adayların kurulda vazife almamaları asıl olduğu gibi bu da ondan ayrı bir şey değildir. Binaenaleyh belediye seçimlerinde adayların vazifeli olarak bulunmaması doğru olacaktır.

MAZHAR ÖZSOY (Maraş) — Sayın arkadaşlar, malûmu âlileridir ki ilcelerde belediye üyeliklerine seçilecek arkadaşlar mahduttur. Bu itibarla ilçe belediye üyeleri yeni belediye seçimi için aday olarak gösterilebilir. Gösterilebilince, bunların sandık ve ilçe kurullarında vazife almamaları icabeder. Almayınca, hangi

kimsenin getirilip oraya üye olarak konacağı düşünülebilir. Bence bunun şu şekilde yapılması lâzımdır. Yeni ilçe seçim kurulu başkanı; kendisinin bitaraf bildiği, itimat ettiği vatandaşlardan birisini bu inhilâl eden yere tâyin eder. Ve ondan inhilâl etmiş olan ilçe seçim ve sandık kuruluna tamamlar ve bu şekilde bu vazife görülür. Yoksa mahdut şahıslar eski belediye üyelerini yeni üye namzedi olarak gösterirse iş felce uğrar. Ben ilçe seçim kurulunun inhilâl eden üye yerine üye tâyin etmesine taraftarım. Bunu teklif ediyorum.

NECİP BİLGE (Niğde) — Efendim bendeniz ikinci maddenin A fıkrası üzerinde durmak istiyorum. Bu fıkraya göre, Belediye Meclisi üyelerinden birisinin seçiminin iptali için yapılacak itirazlar il seçim kurulu tarafından nihai karara bağlanmaktadır. Ama kül halinde iptal mevzuubahis olunca il seçim kurulunun kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Fakat meselâ 25 veya 10 kişilik bir belediye heyetinde yalnız iki veya daha ziyade üyenin seçim tutanağının iptali mevzuubahis olduğu zaman bu iş Yüksek Seçim Kuruluna gidecek midir gitmiyecek midir? Bu gibi durumlar nasıl karşılanacaktır. Belki tereddüdü mucip olur buna meydan vermemek için bendeniz şunu teklif ediyorum. Belediye meclisleri üyelerinden birinin veya birkaçının münferiden seçiminin iptali halinde il seçim kurulu nihai kararı verir. Kül halinde seçimin iptali mevzuubahis olduğu zaman Yüksek Seçim Kuruluna kadar gitmesi mevzuubahis olabilir. Bunu temin etmek maksadiyle «üyelerinden biri» kelimesinden sonra «veya birkaçının» kelimesinin ilâvesi teklifinde bulunuyor ve bunun için de bir takrir takdim ediyorum.

BAŞKAN — Takrirleri okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

İkinci maddenin (A) fıkrasının şu şekle konulmasını arz ve teklif ederim.

Belediye Meclisi üyelerinden birine veya tamamına ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek karara bağlanır. Bu karara karşı.

Trabzon Milletvekili

Hamdi Orhon

Yüksek Başkanlığa

1580 sayılı Belediye Kanununa bâzı madde-

ler eklenmesine ve bu Kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Adalet Komisyonu tasarısının ek madde 2, A fıkrasına; «Partilerin belediye meclisi üyelikleri için gösterdikleri adaylar; sandık, ilçe ve il seçim kurullarında parti üyesi olarak vazife alabilirler» hükmünün ilâvesini saygılarımla arz ve teklif ederim.

Kocaeli Milletvekili
Ekrem Alican

Yüksek Başkanlığa

Belediye Seçimleri Kanununun görüşülmekte olan ek 2 nci maddesinin A bendinde «üyelerinden birinin» kelimesinden sonra «veya bir kaçının» kelimelerinin ilâvesini arz ve rica ederim.

Niğde Milletvekili
Necip Bilge

BAŞKAN — Bu takrirleri tekrar okutarak komisyonun mütalâasını alacağım ve ondan sonra oyunuza arzedeceğim.

(Trabzon Hamdi Orhon'un önergesi tekrar okundu)

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Adalet ve İçişleri Komisyonları namına bu teklifi biz de muvafık buluyoruz, kabulünü rica ederiz.

Yalnız Ekrem Beyin takriri komisyone muvafık görülmemektedir.

BAŞKAN — Hamdi Orhon'un takririni kabul edenler.. Etmeyenler.. (Anlaşılmadı takrir yeniden okunsun sesleri)

Pekâlâ, takriri bir daha okutuyorum.

(Hamdi Orhon'un takriri üçüncü defa okundu)

BAŞKAN — Komisyon bu takrire muvafakat ediyor. Reyî âlinize arz ediyorum: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir. Madde nin A bendi bu şekilde tashih edilecektir.

(Necip Bilge (Niğde) nin takriri ikinci defa okundu)

BAŞKAN — Bu takriri reye koymuyorum, çünkü aynı mealde olan diğer takrir kabul edilmiştir.

(Ekrem Alican (Kocaeli) nin takriri tekrar okundu)

BAŞKAN — Bu takrire komisyon muvafakat etmiyor. Reyî âlinize arz ediyorum: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmemiştir.

Başkanlığa

İlçe seçim kurullarında ve sandık kurullarında vazifeli olup da belediyece aday gösterilen vazifedarlar yerine ilçe seçim kurulu başkanının re'sen bir üye seçmesini teklif ediyorum.

Maraş Milletvekili
Mazhar Özsoy

BAŞKAN — Komisyon kabul ediyor mu?
SÖZCÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir)
— Hayır.

BAŞKAN — Komisyon kabul etmiyor. (Takrir bir daha okunsun anlamadık sesleri)
(Önerge tekrar okundu)

BAŞKAN — Bu takririni kabul edenler lûtfen işaret buyursunlar. Kabul etmeyenler işaret buyursunlar.. Kabul edilmemiştir.

Ek ikinci maddeyi musahhah şekilde okutuyorum:

Ek madde 2. — Belediye Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler kıyas yolu ile uygulanır. Ancak:

A) Belediye meslisleri üyelerinden birine veya tamamına ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek karara bağlanır. Bu karara karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar kesin ve nihaidir.

Milletvekilleri Seçimi Kanununda Yüksek Seçim Kuruluna verilen görev ve yetkiler bu kanuna göre teşkil edilecek olan il seçim kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl seçim kurulları tarafından verilen bütün kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlemlere karşı itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai olarak karara bağlanır.

C) Belediye seçimlerinde seçmen kartı, seç-

men listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekilde kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ek madde 3. — Belediye seçimlerine taallük eden bütün giderler belediye bütçelerinden ödenir. Seçim giderleri için belediye bütçelerine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166 ve 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkan ve üyeleriyle seçim işleri için görevlendirilecekler verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bulunan basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklere göre belediyelerce temin olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Buyurun Reşad Güçlü.

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) — Efendim vilâyet belediyeleri, istenilen evrakı temin edebilir. Fakat fakir kazalarımız çoktur. Buralarda ne matbaa vardır ve ne de bunları temin edecek vasıtaları mevcuttur. Binaenaleyh, lâzımgelen matbu evrakın İçişleri Bakanlığı tarafından temin edilerek belediyelere gönderilmesi daha doğru olur kanaatindeyim.

BAŞKAN — Buyurun İçişleri Bakanı.

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Efendim, ilçe belediyelerinin tabii masrafı vesairesini o kadar büyütmeğe doğru değildir. Fakat bunun masrafını İçişleri Bakanlığı, merkezden verecek olursa bizim, bunu temin maksadiyle, maliye ile görüşmemiz ve tahsisat almamız lâzım gelecektir. Bugünkü bütçemizden bunu temin etmeye imkân yoktur.

Bâzı belediyeletrimiz zayıf olmakla beraber madanki bir âme hizmeti görüyor, elbette bir varidatı vardır ve bu küçük masrafı da temin edebilir mütalâasındayım, aksi takdirde arzettiğim gibi bugün bunun Hükümetten temini imkânı yoktur.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur.

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) — Efendim yanlış anlaşılmıştır. Arzetmek istediğim nokta, malî meseleden ziyade, bu evrakın hazırlanmasındaki imkânsızlıklardır. Bunu İçişleri Bakanlığı

hazırlasın esmanı mukabilinde belediyelere versin.

BAŞKAN — Arkadaşımızın yazılı bir teklifi olmadığına göre maddetyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler lütfen işaret versinler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ek madde 4. — Belediye meclisine seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla aday gösterilir ve oy puslaltarına, seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla ad yazılır. En çok oy kazananlar üyeliğe ve ondan sonra oy kazananlardan beldenin çıkaracağı üye sayısı kadar da yedek üyeliğe seçilmiş sayılır. Eşit oy kazananlar bulunursa kur'a çekilerek adı önce çıkan sırada öne alınır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yoktur. O halde maddeyi reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen işaret versinler... Etmeyenler... Kabul olunmuştur.

Şimdi tasarıya geçici bir madde eklenmesine dair bir teklif vardır. Okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Seçmen kütüklerinin tashihi için kanuna aşağıdaki geçici maddenin eklenmesini teklif ederim.

Geçici maddet 1. — 5545 sayılı milletvekili Seçimi Kanununun 25 nci maddesinde yazılı seçim kütüklerinin gözden geçirilmesi tarihi, bir defaya mahsus olmak üzere 1 Ağustos'tan 15 Ağustosa kadar olarak değiştirilmiştir.

Erzurum Milletvekili

Emrullah Nutku

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA KEMAL EREN (Amasya) — Sayın arkadaşlar, zaten bu cihet kanunda vardır. Elimizdeki kanuna göre Nisan'da bu değişiklik yapılacaktır. Gelecek sene ait olanlar, gelecek sene yapılacaktır. Binaenaleyh her sene bu tadilatı yapmak suretiyle matlup hâsıl olacaktır. Onun için buna lüzum yoktur.

OSMAN KAVRAKOĞLU (Rize) — Muhterem arkadaşlar; bu takrirle kanuna eklenmesi istenen muvakkat maddede fayda vardır. Bugün halen elimizdeki kütükler, benden evvel konuşan arkadaşların tebarüz ettirdikleri gibi noksan yapılmıştır.

Rize'de yalnız merkez kazada hâkimlerin vâkı müracaatları kabul etmeleri neticesinde 1200 seçmeni kaydettirmek imkânını bulduk. Diğer ka-

zalarda bâzı hâkimler bu müracaatları kabul etmediklerinden seçimlerde rey kullanamadılar. Bu itibarla ancak bir dahaki sene yapılacak tâdilâtla vatandaşlara temin edilecek haktan vatandaşlar daha evvel istifade edemeyeceklerdir. Bu itibarla mutlaka kütüklerle için bu muvakkat maddenin kabulü lâzımdır. Fakat muvakkat maddenin kanunun meriyetinde hemen meriyete geçmesi ve kütüklerdeki noksanların ikmalî için vatandaşlara hak bahşedilmesi lâzımdır. Seçimlerden bir hafta evveline kadar müracaat edilerek yazılabilirler. Eğer bugünkü kütüklerin tasihine gitmezsek belediye üzerinde vaziyet daha naziktir. Belediye seçimleri muayyen mıntaka içindedir. Daha az insan iştirak edecektir. Oradaki noksanlar seçim üzerine daha çok müessir olacak ve rol oynayacaktır. Bu itibarla teklifin kabulünü rica ediyorum.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA KEMAL EREN (Amasya) — Arkadaşlar, bu mesele biraz evvel Komisyonumuz adına Necdet Yılmaz tarafından izah edilmiştir. Her halde arkadaşımız koridorda bulunuyorlardı, işitmemiş olacaklar. Bu belediye seçimine ait defterler, esasen yas bakımından yeniden tanzim edilecektir. Evvelki seçimde bir yanlışlık oldu diye, bundan sonrakilerin de yanlış yapılacağını ileri sürmek doğru değildir. Bu defa muhakkak ki, daha muntazam yapılacaktır. Vatandaşlar da esasen mütenebbih olmuşlardır. Böyle bir külfete lüzum yoktur.

BAŞKAN — Teklifi tekrar okutup reynize arzedeceğim.

(Emrullah Nutku'nun teklif ettiği geçici

madde tekrar okundu).

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Teklifimi geri alıyorum.

BAŞKAN — Efendim, arkadaşımız teklifini geri almıştır. Başka bir teklif de yoktur. İkinci maddeye geçiyoruz.

MADDE 2. — 1580 sayılı Belediye Kanununun 37, 39, 46, 47, 48, 49, 50, 51 ve 52 nci maddeleriyle 53 ncü maddesinin 5 nci fıkrası ve aynı kanunun 4878 sayılı Kanunla değişen 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 43 ve 44 ncü maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı?

Maddeyi reynize koyuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir. 2

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Söz isteyen var mı?..

Olmadığına göre aynen reynize koyuyorum. **Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.**

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi aynen reye vaz'ediyorum. **Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.**

Tümünü kabul edenler.. Etmeyenler.. Kanun tasarısı hakkında ivedilik kararı da olduğu için, tasarı, kanuniyet kesbetmiştir.

Arkadaşlar saat 18 de ikinci oturum yapmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati : 17,50

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 18

BAŞKAN — Başkanvekili Fuad Hulusi Demirelli

KÂTİPLER : İbrahim Kirazoğlu (Kayseri), Füzûzan Tekil (İstanbul).

BAŞKAN — İkinci oturum açılmıştır. Arkadaşlardan bazıları merak ediyorlar, ne kadar devam edecektir, diye. Yirmiyi çeyrek geçe bu

ikinci oturuma nihayet vereceğim. Yalnız kalan işlerin görüşülmesine bu gece mi devam edelim yoksa Pazartesi sabahı mı? Bu hususu sizin re-

vinize arzedeceğim. Eğer bu gece devam edersek 20,30 da yemek yenir, sonra 22 de toplanırız, yahut Pazartesi sabahı toplanırız. Ondan evvel bir şeyi dahi tavzihen arzedeğim; demin bir hassasiyet oldu, muhalefete mensup arkadaşlarımız söz söylemedi, müzakerenin kifayeti nasıl reye konulur?» Falan denildi. İktüzükteki kayıt, muhalefet partisi değildir lehte ve aleyhte en az ikişer kişi konuşacaktır. Aleyhte konuşanlar muhalefet partisinden de olabilir, muvafakattan da. Nitekim olmuştur. Onun için müzakerenin kifayeti reye arzedilmiştir. Kabul edilmemiş o başka. Behemahal muhalif partiye söz verileceği hakkında İktüzüğümüzde bir kayıt yoktur. Bu sebepten dolayı kifayeti müzakere takririni reye koydum mazur görmenizi rica ederim.

Şimdi 20,15 te bu oturuma nihayet verileceğine göre gece de tekrar toplanalım mı yoksa Pazartesiye mi bırakalım? Bu hususta reynize müracaat edeceğim : Bu gece saat 22 de devamı arzu eden arkadaşlar lütfen işaret versinler... Pazartesiye bırakılmasını arzu eden arkadaşlar işaret versinler... Saat 22 de üçüncü bir oturum yapılması kararlaştırılmıştır.

2. — İdarei Umumiyei Vilâyet Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 nci maddesinin değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bazı hükümlerinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/16) [1]

BAŞKAN — Raporun okunmasını arzu buyuruyor musunuz? (Lüzum.yok sesleri) Oynuza sunacağım, okunmasını arzu edenler.. Şu halde okunmayacaktır..

İvedilikle görüşülmesi hakkında yazılı teklif vardır. İvedilikle görüşülmesini kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Tümü hakkında söz istiyen varsa lütfen isimlerini kaydettirsinler sıra ile söz verelim.

Söz istiyen olmadığına göre maddelere geçilmesini oynuza sunuyorum. Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen işaret buyursunlar.. Etmiyenler.. Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

[1] 22 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

İdarei Umumiyei Vilâyet Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 nci maddesinin değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bazı hükümlerinin kaldırılmasına dair Kanun

MADDE 1. — 13 Mart 1329 tarihli İdarei Umumiyei Vilâyet Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir:

Ek madde 1. — İl genel meclisleri seçimi her dört senede bir Ağustos ayının ikinci Pazartesi rüşyan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları il genel meclisleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

İl genel meclisinin dönem sonundan önce her hangi bir sebeple inihlâli veyahut meclis üye sayısının, yedeklerin de getirilmesinden sonra mürettep üye adedinin yarısından aşağı düşmesi hallerinde il genel meclisi başkanının haber vermesi üzerine ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az bir ay evvelinden belirtir ve ilân eder.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Ek madde 2. — İdarei Umumiyei Vilâyet Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere, seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) İl Genel meclisleri üyelerinden birine veya tamamına ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek karara bağlanır. İl seçim kurulunun bu kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar kesin ve nihaidir.

Sözü geçen kanunda Yüksek Seçim Kuruluna verilen görev ve yetkiler il seçim kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl seçim kurulları tarafından verilen kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Millet-

vekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlemlere karşı itirazlar ilçe seçim kurulunca kesin ve nihai karara bağlanır.

C) Genel Meclis üyeleri seçiminde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

D) Genel meclis üyeleri seçimlerine taallük eden bütün giderler il özel idareleri bütçelerinden ödenir. Seçim giderleri için il bütçesine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166 ve 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkanı ve üyeleriyle seçim işleri için görevlendirileceklerle verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bulunan basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklerle ilgili illerce temin olunur.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Muhterem arkadaşlar; bu seçimlerde, biliyoruz ki, esas teşkilât, il ve ilçe seçim kurullarıdır. Zaten Milletvekili Seçimi Kanununda da öyledir. Adayların kurullarda vazife alması caiz değildir. Bu duruma göre siyasi partiler tamamen muhtar ve serbesttir. Bunlar adaylarından başka kurullara üye verebilirler, genel meclis ve belediye meclisince de üye verilir. Fakat bunlar tamamı aday olursa bilhassa belediye seçimlerinde bu kurulların teşekkülünde ekseriyet teminine imkân yoktur; onun için bendeniz bu maddeye bir fıkra ilâvesini teklif ediyorum. Bir de tahrir hazırladım. (E) fıkrası şöyle olacaktır: «İl ve ilçe seçim kurullarının teşkilinde fiilî veya kanuni sebeplerle ekseriyet temin edilemeyen hallerde kurul başkanı olan yargıç, kanuni mâni olmıyan, o yer seçimleri arasından intihap edeceği kimseler kurulu tamamlar.

Bu hüküm belediye seçimlerinde de cari olur.» Teklifim budur, kabulünü rica ediyorum.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar; arkadaşımız Abdürrahman Ağaoğlu'nun teklifi esas itibarıyla komisyonlarımızca muvafık görülmektedir. Ancak Belediye Seçim Kanunu, daha evvel kabul edilmiş olduğuna

göre, buna dair bir hükmü bu kanunda sevk etmek doğru olmaz. Binaenaleyh bu hüküm çıkarılarak teklifin aynen kabulünü biz de rica ediyoruz.

BAŞKAN — Takriri okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

7 . VII . 1950

Ek 2 nci maddeye aşağıdaki fıkranın ilâvesini teklif ediyorum.

Konya Milletvekili

F. Ağaoğlu

E) İl ve ilçe seçim kurullarının teşkilinde fiilî veya kanuni sebeplerle ekseriyet temin edilemeyen hallerde kurul başkanı olan yargıç kanuni mâni olmıyan o yer seçmenleri arasından intihap edeceği kimselerle kurulu tamamlar.

Bu hüküm belediye seçimlerinde de cari olur.

BAŞKAN — Belediyeye mütaallik olan son fıkrayı Encümen kabul etmiyor.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Müsaade buyurunuz, onu müdafaa edeceğim.

Arkadaşlar, Belediye Kanunu geçtiği için bilhassa bu fıkrayı belediyeler için ilâve ettim. Sebebi şu, il genel seçiminde böyle birşey olmaz ama belediye seçiminde mutlaka çıkacak. Belediye seçiminde bütün belediye âzaları hattâ il genel meclisi âzaları namzet olabilir. Gerçi bu kanunlar önümüzdeki devrelerde derlenip toplanıp mükemmel bir şekilde bir mecele halinde alacaktır. Fakat bugün il ve ilçe seçim kurulları teşekkül edemezse Hükümet nasıl hareket edecektir? Bence mâni yoktur, takdir yüksek heyetindir.

BAŞKAN — Arkadaşımın müsaadesiyle son fıkrayı ayrıca reye koyacağım. Ondan evvel diğer fıkraları reye arzedeceğim.

Buyurun Emrullah Bey.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, ek ikinci maddenin (B) fıkrasının sonunda mazbataların verilmesi muamelesinin nihai ve katî karar mercii ; il seçim kurulu olarak kabul edilmiştir.

Halbuki biz, bunu bir prensip kararı olarak konuştuk ve karara vardık. Bu il seçim kurulu Yüksek Seçim Kurulu şeklinde kurulmuş olması ve içinde yalnız bir tek adliyecinin bulunması itibarıyla de katî ve nihai karar mercii olması mahzurludur. Bu itibarla biz bu kıs-

mın «B» bendinin son cümlesinin şu şekilde tādilini teklif ediyoruz:

(Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlemlere karşı beş gün içinde yapılacak itirazlar il merkezinde, ilçe seçim kurullarından vazife almamış en kıdemli üç yargıç tarafından Adalet Bakanlığınca teşkil olunacak adli kurulca tetkik olunarak en geç bir ay içinde kesin ve nihai bir karara bağlanır).

Takriri veriyorum. Maddenin nasıl olması- nı istediğimize dair takriri veriyorum.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Emrullah Beyin takririni uygun bulmuyoruz. Seçim kurullarına itiraz hakkı tanınmıştır. Üç hâkimden müteşekkıl bir heyeti kabul etmek doğru değildir. Bu takririn aleyhinleyiz. Reddini istiyoruz.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Müsade buyurun cevap vereceğim.

BAŞKAN — Buyurun.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Arkadaşlar bu meseleyi esaslı surette tetkik etmeniz lâzımdır. Komisyon sözcüsü veya başkanı arkadaşımız burada bizim ne demek istediğimizi herhalde iyi anlıyamadı, yahut da bu maddeyi ihmal ettiler.

Burada deniyor ki; seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların birleştirilmesi ile seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlemlere karşı olan itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai karara bağlanır, diyor. Demek ki ilçe seçim kurulunun vereceği mazbataların tasdiki il seçim kuruluna bırakılıyor. Mazbatalara karşı artık itiraz yoktur, il seçim kurulu bu tutanakları tasdik ediyor demektir. (Doğru sesleri).

Halbuki il seçim kurulu adli bir merci değildir, çünkü partilerden belediyeden umumi meclisten aldığı âzalardan mürekkeptir, onda siyasi mülâhazalar bulunabilir. Bu itibarla arz ettiğim şekilde bunun tadil edilmesi lâzımdır. Komisyon sözcüsü arkadaşımızın işi biraz ince tetkik etmelerini rica ederim.

BAŞKAN — Efendim, takriri tekrar okutuyorum.

(Abdürrahman Fahri Ağaoğlu'nun önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Birinci fıkrayı reynize arz ediyorum : E) İl ve ilçe seçim kurullarının teşki-

linde fiili veya kanuni sebeplerle ekseriyet temin edilemeyen hallerde kurul başkanı olan yargıç kanuni mânii olmıyan o yer seçmenleri arasından intihap edeceği kimselerle kurulu tamamlar.

Bunu evvelâ reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Bu kısım kabul edilmiştir.

Şimdi «bu hüküm belediye seçimlerinde de cari olur» fıkrasını reynize sunacağım. Bunu komisyon kabul etmiyor. Şimdi İçişleri Bakanı bu hususta konuşacaktır.

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Efendim, belediye seçimlerinde adayların bulunmaması hakkında kanun çıktı. Ayrı bir kanun olarak çıkmıştır. Hadizatında eğer orada aday bulunmayacak olursa belki yeri eksik kalır, fakat tatbikatta hukuki bir ârıza tevhit etmez. Çünkü 12 - 13 âza vardır, nihayet bir tanesi mevcut bulunmayabilir, ekseriyet mevcuttur, onlar kararı verebilir. Şimdi bu kanun da ayrı bir kanundur. Bu kanun belediyeye şâmilidir diye büsbütün ayrı bir fıkranın buraya girmesi kanun tekniğine, kanunun insicamına uygun değildir. Bu itibarla birinci fıkranın kabul edilmesini, ikinci fıkranın da ademikabulünü rica ediyorum. (Reye, reye sesleri). ,

BAŞKAN — Bakanın izahatından da anlaşıldığı üzere bundan evvel kanunlaşan tasarinın değiştirilmesi ancak yeni bir kanunla mümkündür, buraya bir madde ilâvesiyle olamaz. Evvelki kanuna başka bir kanunla bir hüküm ilâvesi caiz değildir, bunda mahzur vardır, diyorlar. Mamafih rey sizindir. (Reye, reye sesleri).

Bu şekilde bu ibareyi reynize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Reyler sayılsın.

BAŞKAN — Divandaki arkadaşlarımla beraber gördük, eller kalktığı zaman anladık ki, kabul edilmemiştir. Bu şekilde netice tesbit edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

7 . VII .1950

Ek ikinci maddenin B fıkrasının son cümlesinin seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevle-

rindendir. Bu işlemlere karşı beş gün içinde yapılacak itirazlar il merkezinde, ilçe seçim kurullarında vazife almamış en kıdemli üç hâkimden Adalet Bakanlığınca teşkil olunacak adli kuruleta tetkik olunarak en geç bir müddet içinde kesin ve nihai bir karara bağlanır.

Erzurum Milletvekili
Emrullah Nutku

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MURİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Efendim, Emrullah Nutku'nun teklifine cevap olarak ek ikinci maddenin A fıkrasını okuyorum :

«İl genel meclisleri üyelerinden birine veya tamamına ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek karara bağlanır. İl seçim kurulunun bu kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar kesin ve nihaidir.» diyor. Binaenaleyh Yüksek Seçim Kuruluna zaten hakkı itiraz tanınmıştır.

Sonra burada bir fazlalık vardır.

B fıkrasında deniyor ki: «Bu işlemlere karşı itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai karara bağlanır.» Bu son kısmın tayyî ile mesele halledilmiş olacaktır.

BAŞKAN — Bu işlemlere karşı itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai karara bağlanır.

Komisyon bu fıkranın kaldırılmasını teklif ediyor.

Bu fıkranın kaldırılmasını reyinize koyuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — O halde ben de takririmi geri alıyorum.

BAŞKAN — Zaten son fıkra kaldırıldığına göre mesele kalmadı.

Şimdi maddeyi son şekliyle okutuyorum :

Ek madde 2. — İdarei Umumiyei Vilâyat Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere, seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler kıyas yolu ile uygulanır. Aneak :

A) İl genel meclisleri üyelerinden birine

veya tamamına ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek karara bağlanır. İl seçim kurulunun bu kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar kesin ve nihaidir.

Sözü geçen kanunda Yüksek Seçim Kuruluna verilen görev ve yetkiler il seçim kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl Seçim kurulları tarafından verilen kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir.

C) Genel meclis üyeleri seçiminde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

D) Genel meclis üyeleri seçimlerine taallük eden bütün giderler il özel idareleri bütçelerinden ödenir. Seçim giderleri için il bütçesine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166 ve 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkanı ve üyeleriyle seçim işleri için görevlendirileceklerle verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bulunan basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklere göre ilgili illerce temin olunur.

E) İl ve ilçe seçim kurullarının teşkilinde fiilî veya kanuni sebeplerle ekseriyet temin edilemeyen hallerde kurul başkanı olan yargıç, kanuni mânîi olmıyan o yer seçmenleri arasından intihap edeceği kimselerle kurulu tamamlar.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekilde kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ek madde 3. — Genel meclise seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla aday gösterilir ve oy puslalarına seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla ad yazılır. En çok oy kazananlar üyeliğe ve ondan sonra oy kazananlardan ilcenin çıkaracağı üye sayısı kadarı da yedek üyeliğe seçilmiş sayılır. Eşit oy kazananlar bu-

lunursa kur'a çekilerek adı önce çıkan sırada öne alınır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Ek madde 4. — Her ilcenin çıkaracağı genel meclis üye sayısı son genel nüfus sayımına göre belirtilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı?

MURAD ALİ ÜLGEN (Konya) — Seçim Kanununun maksatlarını buraya ilâve edelim, muvakkate olarak, 1945 te yapılan nüfus sayımı burada da esastır, diyelim. Bu cihet tasrih edilsin.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA KEMAL EREN (Amasya) — Arkadaşlar, bundan maksat, en son yapılmış olan sayıdır. Binaenaleyh seçimlere kadar yeni bir sayım yapılmazsa 1945 sayımı muteber olacaktır, eğer yapılırsa o son sayım muteber olacaktır. Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki madde ile bunun ilgisi yoktur. Yeni sayım yapılmazsa eski sayım, yeni sayım yapılırsa yeni sayım esas tutulacaktır. Bunda te reddüdü mucip bir cihet yoktur.

BAŞKAN — Efendim, değiştirge yoktur maddeyi aynen reynize arz ediyorum: Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 4928 sayılı Kanunun 1 nci maddesi ile değiştirilmiş olan İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 111 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 111 — İl genel meclisleri yılda bir defa aralık ayının ilk yarısı içinde toplanır. Seçimden sonra ilk toplanma günü valilerce diğer toplanma günleri il genel meclislerince kararlaştırılır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı?

Söz isteyen yoktur, maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — 4928 sayılı Kanunun 1 nci maddesiyle değiştirilen İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 104 ncü maddesinin 1 ve 2 numaralı bentleri hariç olmak üzere diğer hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı?

Söz isteyen yoktur, maddeyi reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere il genel meclis seçimleri Ekim ayının üçüncü pazarına raslıyan günde yapılır. Ve seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Bu meclislerin kanuni süresi 1954 yılının Ağustos ayına kadar devam eder.

Halen mevcut bulunan il genel meclisleri 1950 yılının Ekim ayına kadar vazife görürler.

BAŞKAN — Geçici madde hakkında söz isteyen var mı?

Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul buyuranla İşaret buyursunlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Söz isteyen yoktur, oyunza sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü oyunza sunuyorum. Kabul buyuranlar işaret buyursunlar... Etmeyenler... Tasarının kanunluğuna kabul edilmiştir.

3. — Şehir ve kasabalarda mahalle ve muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/18) [1]

BAŞKAN — Tasarının tümü hakkında söz isteyen var mı? Şu halde maddelere geçilmesini reynize arz ediyorum. Maddelere geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

İvedilik teklifini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

[1] 25 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan Kanuna bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun

MADDE 1. — Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir:

Ek madde 1. — Şehir ve kasabalarda mahalle ihtiyar heyetleri seçimi her dört senede bir Şubat ayının ilk pazarına resliyan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları şehir ve kasaba ihtiyar heyetleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekte görevlidirler.

Mahalle ihtiyar heyetinin dönem sonundan önce her hangi bir sebeple inihilâli veya mahalle ihtiyar heyeti üye sayısının yedeklerin de getirilmesinden sonra üçten aşağı düşmesi hallerinde mahalle muhtarının haber vermesi üzerine ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az 15 gün önce belirtir ve ilân eder.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Muhtar seçimleri için dört sene çoktur. Muhtar seçimleri iki senede bir olmalıdır.

Halk bunun iki senede olmasını istiyor. Heyeti aliyenizden rica ederim. Hattâ bir sene isteyenler vardır. Kabul edilmeyeceği için iki sene olmasını istiyorum. Bütün arkadaşlar da bu fikirdedir.

YUSUF KARSLIOĞLU (Yozgad) — Arkadaşlar; gerek kasabalı ve gerek köylü vatandaşlar, bir tek istisnası olmıyarak, bize rica etmişlerdir. Bu muhtar seçimlerinin iki seneye indirilmesini istemişlerdir. Hattâ bir sene kâfidir diyenler de olmuştur. Çünkü bir defa seçildiler mi bunlardan dört sene halkın başına belâ olanlar vardır. Şüphesiz arzım kötü ruhlular içindir. İyi, kendisini sevdirmiş olanlar her zaman yeniden seçilir ve vazifelerinde ipka edilirler. Bu kötü ruhluları millet daha önce başından atabilmek imkânını elde etmek üzere iki sene olması muvafıktır. Esasen evvelce de bu müddet iki sene idi. Bunun yine iki seneye indirilmesini rica ediyorum. Bu hususta bir de takrir takdim ediyorum.

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Efendim, biz bu kanunun takdiminde bütün seçimleri dörder sene olarak, mütenasip olarak arzettik. Şimdi mahalle seçimlerinin iki senede bir olması teklif ediliyor. Bu mesele üzerinde durulmaya lâıyk bir meseledir. Takdir buyurursunuz ki, mahallî seçimlerde her seçim esnasında tedahül etmek suretiyle parsiyel seçimlere gitmek esasları da mevzuatta vardır. Yani kısmen değişme suretiyle seçimlerin yapılması ihtimali de vardır. Bunu ancak esas kanunların tedviinde arzedeceğiz. Gerek köy, gerek il ve gerek diğer seçimler için bu hususta hükümler koyacağız. Arzettiğim gibi, esas kanunlar gelinceye kadar bugünkü derpiş edilen dört sene esasının kabul edilmesi muvafık olacaktır. Esas kanunlar geldiği zaman bu meseleyi ayrıca tetkik ederiz efendim.

BAŞKAN — Komisyonlar söz istiyor mu efendim?

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Bize en ziyade lâzım olan şey Bakanın arzusu değil; milletin arzusudur; o da senede bir olmasıdır. Kendilerinden bilhassa rica ederim, lûtfen kabul buyursunlar. (Arkadan alkışlar)

BAŞKAN — Başka söz isteyen?

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Efendim; mâruzatım kendi arzum değildir. Kanunun tatbiki bakımından görmüş olduğumuz lüzumdur, onu arz ediyorum. Bu hakikaten iki senede mi olur, üç senede mi olur, dört senede mi olur, bu esas, bütün mahallî kanunların tatbikında ayrıca mevzuubahis olur. Bu defaki seçimin dört sene olarak kalması ve eğer bu cihet kabul edilirse o vakit seçim de kabul edilebilir.

BAŞKAN — Takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Arzeylediğimiz sebeplerden dolayı 1 nei ek maddenin ilk fıkrasındaki (her dört senede bir) yerine (her iki senede bir) denilerek muhtar ve ihtiyar meclisi üyelerinin seçiminin iki yılda bir yapılmasını arz ve teklif ederiz.

7 . VII . 1950

Zonguldak Milletvekili
H. Balık

Yozgad Milletvekili
Yusuf Karshoğlu

BAŞKAN — Komisyonlar kabul ediyor mu? Komisyonların bir noktai nazarı var mı?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — İçişleri Bakanı söyledi, biz de onun fikrine iştirak ediyoruz.

BAŞKAN — Komisyon İçişleri Bakanının mütalâasına iştirak ettiğini bildiriyor. Takriri reye koyacağım.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Takririmizin reye konmasını rica ederim.

BAŞKAN — Takririnizin reye konması mümkün müdür? Reye konmamasına imkân var mıdır? Takrir bir daha okunsun mu? (Hayır sesleri). Muhtar seçimlerinin iki senede bir yapılması hakkındaki bu takriri kabul edenler işaret etsinler... Kabul etmiyenler işaret etsinler... İki senede bir yapılması kabul edilmiştir.

Muaddel maddeyi tekrar okutuyorum.

Ek madde 1. — Şehir ve kasabalarda mahalle ihtiyar heyetleri seçimi her iki senede bir Şubat ayının ilk pazarına raslıyan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları şehir ve kasaba ihtiyar heyetleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

Mahalle ihtiyar heyetinin dönem sonundan önce her hangi bir sebeple inhilâli veya mahalle ihtiyar heyeti üye sayısının yedeklerin de getirilmesinden sonra üçten aşağı düşmesi hallerinde mahalle muhtarının haber vermesi üzerine ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az 15 gün önce belirtir ve ilân eder.

BAŞKAN — Maddeyi şimdi okunan şekilde kabul edenler lûtfen işaret buyursunlar... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Ek madde 2. — Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan kanundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere, mahalle seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (2 nci bölüm hariç), 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (Seçimin yapılacağı belediye sınırlarıyla mukayyet olmak şartıyla) kıyas

yolu ile uygulanır. Ancak:

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi ve bir mahalde mütâaddit sandıklar olduğu takdirde oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir.

Bu işlemlere karşı yapılacak itirazlar 5545 sayılı Kanuna göre teşkil edilecek ilçe seçim kurullarınca incelenerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Bu mahallerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin kesin bir zaruret olmadıkça seçimin yapılacağı belde seçmenlerinden olmaları şarttır.

B) Mahalle ihtiyar heyeti seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı

HAMDİ ORHON (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, bu ikinci maddenin (A) fıkrasında seçim muamelâtı ile seçimlerin iptali birbirine karıştırılmıştır. Tahmin ediyorum ki, komisyon müzakeratında böyle değildir, bir mathaa hatası vardır.

Seçim muamelâtına karşı vâkı olan itirazları tetkik, ayrı bir usule tâbidir. Seçimin iptali ayrı bir hukuki esasa tâbidir.

(A) Fıkrasının bir ve ikinci bentleri yerindedir. Üçüncü bendi; iptal muamelâtını zımnen ifade etmektedir. Fakat bu, bizi tatmin etmez. Buradaki sarîh hüküm iptali ilçe seçim kuruluna bırakmış, Seçim Kanunumuzun bünyesi bugün buradaki adli teminatı hukuki esaslara bağlamaktadır. Bendenizce bu işlemlere karşı yapılacak itirazlar, 5545 sayılı Kanuna göre teşkil edilmiş ilçe seçim kurullarınca incelenerek kesin ve nihai karara bağlanır. Bu, iptal mevzuunu ifade etmektedir. Bunu buradan çıkararak Yüksek Seçim Kuruluna gidemeyiz. Onun için burada kazai bir otorite bulmak lâzımdır. (Önergen var mı? sesleri.)

Var. Şöyle diyorum; ildeki en kıdemli hâkimin başkanlığında Adalet Bakanlığı tarafından teşkil edilecek üç kişilik bir yargıç heyeti ta-

rafından bunun tetkik edilerek nihai bir karara bağlaması ve iptal yoluna gidilmemesi... (Var sesleri)

Var olduğunu bilmiyordum.

BAŞKAN — Celâl Yardımcı.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Efendim, bu iş Komisyonunda müzakere edildiği zaman bu cihet zaten arkadaşların da nazarı dikkatini celbetmiş ve bu hususta bir de takrir verilmiştir. Hattâ bu hususta Hükümetin ve Adalet Bakanlığının mütalâalarına müracaat edilmiş ve itirazın hal ve faslı için bir aralık ağır ceza mahkemelerinin tavzifi düşünülmüş fakat tatbikattaki mahzurları sebebiyle ve aynı zamanda kazai bir teminat olarak esas mesele kabul edildiği için bunun Adalet Bakanlığınca teşkil edilecek gerek reis ve gerek âzaları derece itibariyle en kıdemli hâkimlerden terekkep etmek suretiyle bir hâkimler heyetine tevdi suretiyle bu itirazların hallü fasledilmesi teemmül edilmiş ve bunun hakkında da üç dört gün evvel âcizane bendeniz tarafından bir takrir verilmiştir.

Bu şekilde tadilini arz ve teklif ediyorum.

BAŞKAN — Hâmid Şevket İnce.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Efendim, Encümende müzakeresi esnasında da arkadaşlarımıza mucip sebeplerini arzettim. Bu kanunun bu maddesi okunurken bu terime tesadüf ediyoruz. Hem kanunun intihap kanunu olduğunu zikrediyoruz, hem de kıyas yoluyla tatbik edilir diyoruz. Hemen hemen bir kanunun metninde medarı takip olacak hükmü kanuni görüldükten sonra (Kıyas yoluyla tatbik olunur) tâbirinin hiç icabı yoktur.

Malûmuâliniz «Kıyas yoluyla tatbik olunur» demek, kanunun sakit olduğu yerde her hangi hâdis için mümasalet, müşabehet arzeden bir hükmü getirip oraya koymak demektir. Evvelâ; Seçim Kanunu tatbik edilir deniyor, sonra da kıyas yoluyla tatbik olunur, deniyor.

Sonra malûmuâliniz, mühim bir nazariye hukukiye daha vardır ki, her yerde cayı tatbik bulunmuştur: Nizamı Âme kanunlarında kıyas cereyan etmez. Onlar herkese, bir hükmü âmiri ve lâzımülîera bir mefhumu ifade eder. Bunlarda kıyas cereyan etmez. Kıyas, ahkâmı medeniyeye mabihüttatbik olan ve kanununun mâtuflu olan hususata maksurdur. Binaenaleyh «İntihap Kanunu mucibince muamele yapılır»

derken «Kıyas yoluyla tatbik edilir» demenin hatası aşıkârdır.

Bu noktayı ben encümende bir türlü kabul ettiremedim. Bu zühulün tashihini kabul buyurmanızı yüksek heyetinizden bilhassa rica ederim.

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASUHIOĞLU (Edirne) — Efendim; bu kanundaki kıyas yoluyla, tâbirinden maksat, kanunun sakit olduğu yerde heyete bir hakkı teşrii vermek değildir. Yalnız kanunun mâtuflu olan kanun, Milletvekilleri Seçimi Kanunu olduğundan o da milletvekilleri tâbirini koymuştur. Onun için kıyas yoluyla tâbirinden maksat, milletvekili tâbirinin kullanılmasından maksat bu değildir. Kanunun boşluğunu böyle birtakım hükümlerle doldurmak değildir.

Sayın Hâmid Şevket İnce'nin dedikleri manzur mevzuubahs değildir. Esasen diğer memleketlerin bu gibi mâtuflu olan kanunlarda, bilhassa Fransız kanunlarında paranoloji diye bu tâbiri kullanmışlardır. Biz de oradan aynen almış bulunuyoruz. (Doğru sesleri)

BAŞKAN — Osman Şevki Çiçekdağ

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Sayın arkadaşlar, Hâmid Şevket İnce arkadaşımızın bu teklifini bir an için kabul edecek olursanız Büyük Meclis beş dakika evvel kabul ettiği iki kanun karşısında tezada düşmüş olacaktır. İl genel meclisi seçimine ait kanunda, belediye-ye ait kanun tasarılarında kıyas yolu ibaresini kabul etmiş bulunuyoruz. Ve bu tasarılar heyeti aliyenizin kabulüne de iktiran etmiştir. Arkadaşımız o kanunların müzakeresi sırasında bu bahsi ortaya atmamıştır. Şimdi bunu burada ileri sürmüş bulunuyorlar ki, arzettiğim gibi kabul eyleyen değildir.

Budan başka arkadaşımızın ortaya attığı noktayı; bu kanun tasarısı Adalet Komisyonunda müzakere edildiği sırada arkadaşımız müstesna olmak üzere büyük çoğunluk kıyas yolu ibaresini kabul etmiştir. Bunda katiyen ne hukuka ne de prensipe aykırı bir hüküm mevcut değildir. Seçmen kütüklerinin tanzimi, seçim kurullarının teşekkülü ve sair muameleler kıyas yolu ile tatbik edilir demek, orada kütükler milletvekili için tanzim edilir, kanunun metninde, maddelerinde bunlar münderiştir fakat biz bu sefer milletvekili yerine muhtar ve ihtiyar heyetleri seçiminde, belediye seçiminde, il genel meclisi se-

çiminde de onu kıyas yapacağız, onu esas ittihaz edeceğiz ve ona uyararak bu işi başaracağız demektir. Bu keyfiyet prensipe de usule de hukuk metoduna da uygundur. .

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Efendim, Hâmid Şevket üstadımız bu tekliflerini komisyon müzakereleri sırasında da yaptılar. Biz müzakerelerimiz neticesinde (Kıyas yolu) tâbirinin yerinde olduğu kanatine vardık. (Kıyas yolu) tâbiriyle Milletvekilleri Seçimi Kanununa atıf yapılarak o hükümlerin burada tatbik edileceği tebarüz ettirilmiştir. Halbuki bu tâbiri kullanmadığımız takdirde o hükümlerin tamamını buraya geçirmek icabetdecektir.

Maddenin aynen kabulünü rica ediyoruz.

NECİP BİLGE (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz iltibasa mahal verebilecek bir kelimeye nazarı dikkatinizi celbetmek istiyorum.

İkinci maddenin (A) bendinin son fıkrasında şöyle denmektedir. «Bu mahallerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin kesin bir zaruret olmadıkça seçimin yapılacağı belde seçmenlerinden olmaları şarttır» Burada «Bu mahallerdeki» kelimesi vardır. Kanaatimce bu kelime doğru değildir. «Bu mahallelerdeki» kelimesini koymak daha doğru olur. Böyle olmazsa birtakım iltibaslara meydan verebilir. Bunun bu şekilde değiştirilmesini teklif eder ve kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Bence önergeler okunduktan sonra söz alsanız daha iyi olur. Ama buyurun.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Arkadaşımızın hakkı vardır, bu bir matbaa hatasıdır. Bu maddede İçişleri Komisyonu raporundaki gibi kabul edilmiştir. Bendenize kalırsa tashih için takriri de ihtiyaç yoktur. Bu şekilde düzeltilebilir.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yoktur. Takrirleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Mahalle İhtiyar Heyetleri Seçimi Kanunu tasarısının ek 2 nci maddesinin (A) bendinin son fıkrası başındaki «mahallerdeki» kelimesinin «mahallelerdeki» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

**Niğde Milletvekili
Necip Bilge**

BAŞKAN — Komisyon bunun bir matbaa hatası olduğunu söylüyor. Binaenaleyh mesele halledilmiştir ve reye müracaata hacet kalmamıştır.

Yüksek Başkanlığa

Bu maddedeki «kıyas yoluyla» tâbirinin çıkarılmasını teklif ederim.

**Ankara Milletvekili
Hâmid Şevket İnce**

BAŞKAN — «Kıyas yoluyla» tâbirinin maddeden çıkarılmasını isteyen önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Yüksek Başkanlığa

Şehir ve kasabalarda mahalle ihtiyar heyetleri seçimine ait kanunun ikinci maddesinin A bendinin üçüncü fıkrasının aşağıda yazılı şekilde tadil ve kabulünü rica ederim.

Seçim tutanaklarının verilmesi ve bir mahallede mütaaddit sandıklar olduğu takdirde oyların tevhiidi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir.

Bu işlemlere karşı yapılacak itirazlar il merkezlerinde en kıdemli başkan ve yine kıdem sırası ile âzalardan tereküp etmek üzere Adalet Bakanlığınca teşkil edilecek üç kişilik bir Hâkimler Heyetince tetkik ve katî olarak karara bağlanır.

**Ağrı Milletvekili
Celâl Yardımcı**

Yüksek Başkanlığa

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair olan Kanunun ikinci maddesinin (A) fıkrasının üçüncü bendinden sonra şu fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

**Trabzon Milletvekili
Hamdi Orhon**

Muhtar veya ihtiyar heyeti üyelerinden birine veya tamamına ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar il merkezlerindeki en kıdemli yargıcin başkanlığında Adalet Bakanlığınca teşkil edilecek üç kişilik bir yargıç heyetince tetkik edilerek kesin karara bağlanır.

Yüksek Başkanlığa

5. VII. 1950

Belediye ve il genel meclisi seçimlerine dair hükümlerin 5545 sayılı Kanuna mütenazır olarak değiştirilmesinde seçimlerin iptali hususuna vâkı itirazları katî ve nihai olarak karara bağlamak salâhiyeti adli bir merci olan Yüksek Seçim Kuruluna verilmiş olmasına mukabil köy ve mahalle muhtar ve ihtiyar heyeti seçimlerine mütedair tadil tasarısında ek 2 nei maddenin (A) bendinin son fıkrasında sandık kurullarınca verilecek mazbataların katî ve nihai olarak karara bağlanması salâhiyeti itiraz mercii olarak ilçe seçim kurullarına verilmiştir. Halbuki ilçe seçim kurulları seçim mekanizmasına dâhil idari bir kuruldur. Seçimin ve mazbataların iptali salâhiyeti ise, seçimlerin adli teminat prensipine dayanması itibariyle, tarafsız adli bir kurula tevdi edilmesini icabettirir. Binaenaleyh ek 2 nei maddenin (A) bendinin aşağıdaki şekilde tadilen kabulünü teklif ederim.

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, muamelelerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek katî ve nihai karara bağlanır.

Seçim mazbatalarının verilmesi ve bir mahaldele mütaaddit sandıklar olduğu takdirde oyların tevhidil ilçe seçim kurullarının vazifelerindendir. Bu mazbatalara ve seçimin iptaline dair beş gün içinde yapılacak itirazlar il merkezinde, ilçe seçim kurullarında vazife almamış en kıdemli 3 yargıçtan Adalet Bakanlığınca teşkil olunacak Adalet kurulunca tetkik olunarak en geç bir ay içinde katî ve nihai karara bağlanır.

Bu mahalledeki sandık kurulu başkan ve üyelerini katî bir zaruret olmadıkça seçimin yapılacağı belde seçmenlerinden olmaları şarttır.

Erzurum Milletvekili

Emrullah Nutku

SÖZCÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Efendim, arkadaşlarımızın teklifleri aşağı yukarı aynı şeyi ihtiva etmektedir. Fihakika seçmenlerin haklarını korumak ve itiraz haklarını garanti etmek bakımından bu ilâvenin yapılması, Adalet ve İçişleri Komisyonlarınca da uygun görülmektedir. Teklif edilen üç şekilden hangisinin kabulünün lâzımgüleceği hususunu da yüksek takdirinize arz ederim. Yalnız

bunların içinden Emrullah Beyin taktirini daha uygun bulmaktayız, bunu arzetmek isterim.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Efendim, verdiğim taktire inzımam eden Emrullah arkadaşımızın taktirleri; hâkimleri bir müddet içinde karar vermeye icbar ediyor. Hâkimler heyetini, şu kadar bir müddet içinde karar vereceksin, diye takyit etmek doğru değildir. Hâkimler iş vaziyetlerinin icabına göre işi tetkik eder ve kararı verirler.

HAMDİ ORHON (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, benim önergemle Erzurum'lu arkadaşımın önergesi tamamiyle birleşmiştir. Arkadaşımın önergesinde şu hususiyet vardır ki maddeyi olduğu gibi başından sonuna kadar yazmak, aralarına müddet koymak suretiyle işi selâmete intikal ettirdiği için arkadaşımın önergesine tamamiyle iltihak ediyorum.

BAŞKAN — Bu arkadaşımız Emrullah Nutku'nun önergesine iltihak ediyor. Celâl Yardımcı arkadaşımız da iltihak ediyorlar mı Galiba müddet bahsinde ayrılıyorlar.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Evet.

BAŞKAN — O halde önergeleri birer birer oya koyacağım. En evvel müddet bahsini havi o'ması dolayısıyla zannederim takaddüm hakkı onundur. En aykırı olan Emrullah Nutku'nunkidir. Emrullah Beyin taktirinde, bir de müddet ilâvesi vardır. Bu suretle maddeye daha aykırı oluyor. Onun için oylarınıza evvelâ bunu sunacağım. Komisyon da onu kabul etmiştir.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Müsaade buyurun, birkaç kelimeyi değiştiriyoruz, arz edeyim.

Arkadaşlar, Emrullah Nutku arkadaşımızın önergesini esas itibariyle komisyon namına kabul ettiğimizi arzetmiştim. Yalnız taktirde geçen (mazbatalar) yerine (tutanaklar) kelimesinin kullanılması lâzımdır, bundan başka (muamele) yerine (işlem), (katî ve nihai) yerine (kesin) tâbirlerinin...

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — (Tevhit) de (birleştirme) olacaktır.

MÜFİT ERKUYUMCU (Devamla) — Evet, arkadaşımız bu tâbirlerin kullanılmasını kabul ederse, tashih ettiğimiz şekilde reye konulmasını rica ederim.

BAŞKAN — O halde önergeyi bu şekilde tekrar okutuyorum.

(Emrullah Nutku'nun önergesi kelime değişikliği ile tekrar okundu)

(Reye, reye sesleri)

BAŞKAN — Emrullah Nutku arkadaşımız bu şekilde kabul buyuruyor mu?

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Evet, kabul ediyorum.

(Reye sesleri)

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Arkadaşlarım; bu takrir, hâkimlerden teşekkül edecek kurulu en geç bir ay içinde karar vermek mecburiyetinde tutuyor. Kurulun zabıtlarını ve saireyi tetkik için meselâ tıbbî adliye göndermek gibi bir vaziyet hâsıl olursa bunun bir ay içinde neticelenmesine imkân yoktur. Onun için ben arkadaşımın rica ediyorum, takririn de «Zaruret olmadıkça bir ay içinde» desin... (Reye reye sesleri) («Bir hafta kâfi sesleri»).

BAŞKAN — Şu müdahaleden dolayı takririn yeniden okunması icabedecek. Halbuki Ağaoğlu arkadaşımız yazılı bir teklifte bulunmamıştır. Şimdi takririni tekrar okutuyorum, oyuna sunacağım. («Reye reye, takririn muhteviyatı anlaşılmıştır» sesleri).

BAŞKAN — Anlaşıldı ise o halde maddeyi tashihleri ve tadilleriyle birlikte tekrar okutuyorum:

Ek madde 2. — Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan kanundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere, mahalle seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (2 nci bölüm hariç), 4, 5, ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (Seçimin yapılacağı belediye sınırlarıyla mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır. Ancak:

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi ve bir mahalde mütaaddit sandıklar olduğu takdirde oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerinden

biridir. Bu tutanaklara ve seçimin iptaline dair beş gün içinde yapılacak itirazlar ilçe merkezinde, ilçe seçim kurullarında vazife almamış en kıdemli 3 yargıçtan Adalet Bakanlığına teşkil olunacak adli kurulca tetkik olunarak en geç bir ay içinde kesin karara bağlanır.

Bu mahallelerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin kesin bir zaruret olmadıkça seçimin yapılacağı belde seçmenlerinden olmaları şarttır.

B) Mahalle ihtiyar heyeti seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

BAŞKAN — Celâl Yardımcı takririni geri almıştır.

FEHMİ AÇIKSÖZ (Zonguldak) — Vilâyetlerde iki tane adalet kurulu vardır. Bir tanesi eskiden vardı, bir de yeni oldu. Binaenaleyh buna «Adalet Seçim Kurulu» diyelim.

BAŞKAN — Böyle teklif olur mu? Yazılı teklifiniz yoktur. Orada beyhude söz söylüyorsunuz.

FEHMİ AÇIKSÖZ (Zonguldak) — Yazılı teklifim vardır. Bana bakmadan reye koydunuz.

BAŞKAN — Yazılı teklifiniz yoktur. Komisyona verilen teklif Heyeti Umumiye'ye verilmiş sayılmaz.

Maddeyi bu tadille reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde bu şekilde kabul edilmiştir.

Ek madde 3. — Seçim giderleri için belediye bütçesine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166 ve 167 ncı maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkan ve üyeleri ile seçim işleri için görevlendirilecekler verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bütün basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklere göre ilgili belediyelere temin olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?

MUZAFFER ÂLİ MÜHTO (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlar; masraflar bahsinde Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166 ncı maddesinde bir atıf vardır. Biliyorsunuz, evvelce sabık iktidar bu sandık kurullarında çalışmış olan adaylara ödenek vereceğini bildirdiği halde, yal-

nız bitaraf başkanlarla bitaraf üyelere ücret verilmıştır.

Şimdi bu kanun da buna atfedildiğine göre, acaba yine eski şekilde olduğu gibi, yalnız bitaraf başkanlarla bitaraf üyelere mi masraf, harcairah verilecektir, yoksa kanunun tam tatbiki olarak, eskisi gibi olmamak üzere bu sahada çalışmış olan parti mümessillerine de harciraah ve gündelik verilecek midir? Bu nokta çok mühimdir. Bütün seğmenlerimiz bunu istiyorlar. Kar kış demeden bütün kuvvetleriyle çalışmışlar, yürüyerek veya vasıta ile gelerek vazifelerini yapmışlardır. Bu parti temsilcilerine, eski iktidarın bir kararıyla, harciraah verilmemiştir. Acaba yeni kanunda da eski kanuna atıf yapıldığına göre verilecek mi, verilmeyecek mi? Bu cihetin tasrihini rica ediyorum.

BAŞKAN — Anlaşıldı. Buna cevap verilecektir.

Soruyorlar efendim.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA KEMAL EREN (Amasya) — Arkadaşlar, bu hususta esas kanunun koyduğu hükümler dairesinde vazifelilerin hepsine de ödenek verilecektir. Zannedsem bu mesele bir sözlü soru münasebetiyle de mevzuubahis olmuş ve Adalet Bakanı tarafından cevaplandırılmıştı.

Komisyonca kabul edilen noktai nazar bu paranın verilmesi merkezindedir.

BAŞKAN — Madde hakkında değıştirge yoktur.

Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE.2. — Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanunun 15 nci ve aynı kanunun 5046 sayılı Kanunla değışen 6, 11, 12, 13, 14 ve 16 ncı maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Maddetiyi reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bu seğim dönemine munhasır olmak üzere mahalle ihtiyar heyetleri seğimi Ağustos 1950 ayının ilk Pazar günü yapılır ve seğim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Bu heyetlerin kanuni süresi 1955 yılının Şubat ayına kadar devam eder. Bu seğimler köy muhtar ve ihtiyar meclisi seğimini

idare edecek olan ilce seğim kurullarınca idare edilir.

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASU- HİHOĞLU (Edirne) — Efendim; bu muvakkat maddede «Ağustos 1950 ayının ilk Pazar günü» diye bir fıkra vardır. Biz bunu öylece teklif etmiştik. Kanunun geç kalması hasabiyle kütüklerin tanzimi için müddet pek az kalmıştır, bunu biraz daha geriye almak lüzumu vardır. onun için seğim gününü Ağustos ayının ilk haftası değil ikinci pazar günü yapılmasını rica ediyoruz. (Üçüncü pazar olsun sesleri) Yalnız mütaakıp seğimler de vardır. O itibarla bir haftalık bir müddetin kaybı suretiyle belki tedahül olur, ikinci Pazar dersek kâfidir.

BAŞKAN — Komisyon ne diyor?. Bunun için yazılı bir teklife ihtiyaç vardır.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar, ikinci Pazar olarak tâdil teklifini de Komisyon namına kabul ediyoruz.

BAŞKAN — Komisyon teklifi kabul ettiğine göre yazılı birşeye hacet kalmadı.

BAŞKAN — Emrullah Nutku.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Hatırladığıma göre o gün belediye seğimleri vardır. İki seğimi bir arada yapmak zarureti hâsıl olur.

Birinci ek maddede «Her iki senede» olarak kabul etmiştik. Onun için buradaki (1955) de (1953) olmalıdır.

MUZAFFER ÜNAL (Tokat) — Ben de aynı şeyi söyleyecektim.

ADALET KOMİSYONU NAMINA MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Efendim, biz şu şekilde maddenin değıştirilmesini teklif ediyoruz: «Ağustos 1950 ayının ikinci Pazar günü yapılır».

Efendim, belediye seğimlerinden bahsettiler, belediye seğimleriyle tedahül etmiyor, onlar Eylülüdedir. (Müddeti tasrih edilsin sesleri).

BAŞKAN — Rica ederim, yerinizden konuşmayınız. 1955 hakkında ne diyorsunuz?

MÜFİT ERKUYUMCU (Devamla) — *Seğim müddeti iki seneye indiğine göre (1955) yerine (1953) olacak tabii.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) — Arkadaşlarım, yeni Seğim Kanunumuza göre seğimlerin idaresi yargıçlara ve bunlara karşı yapılacak itirazlar da, bir ay müddet içinde, ayrıca seğilecek

yargıçlardan müteşekkil müstakil heyetlere verilmektedir. Halbuki Ağustos ayından, beş Eylül'e kadar, adli tatil vardır. Bu müddet içinde bunların orada bulunmaması yüzünden birçok işlerin gecikmesi ihtimali ve hattâ sürüncemede kalması ihtimali vardır. Müşkülâtla karşılaşacağız. Bence bu bakımdan büyük ölçüde köylü vatandaşlarımızı tatmin etmiş oluruz. Eğer müsaade ederseniz Meclisi Umumi Seçimlerinden sonraya bırakalım. (Olmaz sesleri) O halde adli tatillerin sonuna bırakalım, Eylülün ikinci haftasına veya üçüncü haftasına talik edelim. Belediye seçimleri de o tarihte ise, ona göre ayarlanabilir. Ve çok iyi olur. Çünkü ceza yargıçlarının hemen hepsi tatile gitmiş olacaktırlar. Yargıçlardan kimseyi bulamayız.

(Gürültüler).

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Arkadaşlar, kolayı var. Adalet Bakanlığı bir tamim gönderir, yargıçların tatillerini bir ay sonraya bırakır. (Kanun var sesleri) (Gürültüler).

BAŞKAN — Arkadaşlar rica ederim, sükûnetle konuşalım, esasen önerge yoktur.

Komisyon böyle bir teklifte bulunuyor mu?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlarım, Sıtkı Yırcalı arkadaşımız adli tatilden bahsettiler. Adliye tatili mutlak değildir. Tatil olmakla beraber nöbetçi hâkimler vardır. Nöbetçi hâkimler vazifeye devam edeceklerine göre arkadaşımızın endişesi vârit değildir. Sonra Hükümet de seçimlerin o tarihte yapılmasını esas itibarıyla kabul etmemektedir. (Anlaşıldı sesleri).

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Efendim; kanunların tatbikatını düşünmek lâzım. Bendeniz biraz evvel müddet meselesine bu noktadan itiraz etmiştim. Arkadaşımız diyorlar ki, tatil hâdisede mühim bir rol oynamaz. Öyle vilâyetlerimiz vardır ki, ağır ceza mahkemelerini bile mürettep hâkimlerle, sağdan soldan asliye ceza ve hukuk hâkimlerini alarak teşkil ediyoruz. Binaenaleyh kanun tatili, 20 Temmuzdan 5 Eylül'e kadar göstermiştir. Şimdi öyle mahzurlar olabilir ki; içinden çıkılamaz (İki ay sesleri).

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Arkadaşlar, tatil olmasına rağmen tatilde de mevkuf işler için mürettep ağır ceza mahkemeleri çalışır. Binaenaleyh hiçbir yer olmaz ki, tatilde dahi üç hâkimi bulunmasın.

İkincisi; bu, bir adli muamele değildir. Kanunen tatil vardır. Hâkim, bu bir idari muamele olduğu için pekâlâ bu vazifeyi görebilir. Hiçbir mahzuru yoktur.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — İdari bir muamele olduğu için hâkim bu muameleyi görür, mahzur yoktur buyurdular. Zaten sırf bu işi tetkik etmek üzere üç kişilik bir heyet kurulacak ve bu heyet yalnız bu işlere bakacak. Bu işle muvazzaftır, âdeta bir seçim mahkemesidir. Nöbetçi hâkimlerle umumi dâvalara bakacak heyetlerin teşkilindeki müşkülâtı Adalet Bakanlığına sorun. Nerede kaldı ki, bu tatil mevsimi içinde nöbetçi mahkemeleri teşkili suretiyle uğradığı müşkülâtan gayrı bir de seçim işlerini tesbit ettirmek üzere ayrıca üç kişilik bir mahkeme kurmak kolay iş değildir. Umuru kazayı yürütemiyoruz arkadaşlar, hâkim yok! Arzettiğim gibi caziptir, el kaldırırsınız, kolaydır ama bir de bunun tatbikatını düşünmek lâzımdır.

SITKI YIRCALI (Balıkesir) — Arkadaşlar, biraz evvel arkadaşımızın ileri sürdüğü mucip sebep bendenizi tatmin etmedi. Hepimiz demiyeceğim, bir çoklarımızın meslekî itibarıyla, bilhassa tatilde mahkemelerimizin nasıl çalıştığını biliyoruz. Hattâ birçok zaman talikten talika devam edilir. Balıkesir, İstanbul, İzmir Manisa gibi çok hâkimli yerleri nazarı dikkate almalıyım. Birçok yerlerde ağır ceza mahkemeleri müretteptir. Zaten hukuk hâkimlerini ve diğer yardımcı üyeleri bünyesine katarak teşekkül etmektedir. Kaldı ki, bunun içinden il seçim kurulu başkanına ayrılacak ve ayrıca müstakil vazife görecektir. Bunun dışında ayrıca üç kişilik heyete itirazları tetkik ettireceksiniz. Bunun ne kadar müşkül olduğunu bilirsiniz, hattâ bunu o kadar katı ve kesin olarak arzdebilirim ki, illerimizin ekseriyeti azimesinde, bu heyetleri teşkil imkânı olmayacaktır. Bir arkadaşımız, tamim ile mümkün olur dediler. Arkadaşlar; adli tatil doğrudan doğruya kanun icabatındandır. Adalet Bakanlığı kanunu tatbikle mükelleftir, böyle bir tamim ile kanun hükümlerini kaldıramaz. Bu bakımdan adli tatil dolayısıyla gerek mahalle ihtiyar heyetlerini ve gerekse köy muhtar ve ihtiyar heyetlerinin seçimlerinin Eylülün ikinci pazarından yapılmasının kabulünü ayrıca teklif ve arz ediyorum.

BAŞKAN — Söz istiyen olmadığına göre

takriri okutacağım. Başka takrir var mı? Kemal Bey müsaade buyurun, takrir okunsun ondan sonra konuşun.

Başkanlığa

Adli tatil dolayısıyla köy, mahalle ve muhtar ve ihtiyar heyeti seçimlerinin Eylülün ikinci Pazarında yapılmasını teklif ederim.

Balıkesir Milletvekili
Sıtkı Yırcalı

KEMAL EREN (Amasya) — Arkadaşlar, her seçim kendisine mahsus defterleri ve müddetleri vardır. Kanunla belediyeler seçimini Eylülün ikinci haftasına aldık. Bu şekilde bunu da aynı mülâhazayla Eylül içine alırsak yalnız Eylül ayı içerisinde mahallelerin defterleri ayrı, ayrı ne vakit tanzim edilecektir? Zaten mahkemeler 5 Eylülde açılacaktır, mahalle itirazları ilçe seçim kurullarına gelecektir, ilçe seçim kurullarında beş gün zarfında bir karara bağlanıncaya kadar Eylülün beşini bulacaktır, mahkemeler de açılacaktır, bunda çok büyük bir fark yoktur. Binaenaleyh maddenin aynen kanulunu rica ediyoruz.

A. K. SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar, Sıtkı Yırcalı ve diğer arkadaşlar...

SITKI YIRCALI (Balıkesir) — Takririmi geri alıyorum.

MÜFİT ERKUYUMCU (Devamla) — Adliye tatili dolayısıyla arkadaşlarımızın gösterdiği endişe ve verdikleri takrir....

BAŞKAN — Sıtkı Yırcalı arkadaşımız takririni geri almıştır, onu reye koymıyacağım. Yalnız şimdi bir takrir geldi, müsaade ederseniz onu okutacağım:

Yüksek Başkanlığa

Muhtar seçimlerinin Ağustosun son haftasına yapılmasını teklif ederim.

Konya Milletvekili
Himmet Ölçmen

İÇİŞLERİ BAKANI RÜKNEDDİN NASU-HİOĞLU — Arkadaşlar, biz kanunları tanzim ederken ve Meclisi Âliye takdim ederken bunların arasında bir nispet düşündük. Malûmuâliniz bir kanun yapmak bina inşa etmek gibi bir şeydir. Kanun lâyihası tanzim edildikten sonra müzakere sırasında birer birer sökülürse he-

yeti umumiyesine sâri oluyor. Şimdi, Ağustos diyoruz, Eylül diyoruz, Ekim diyoruz. Bu arada dört seçimin yapılması lâzımdır. Yine bu sene tesbit edilmiş nüfus sayımı da vardır. Bu itibarla kanun maddelerinin yerinde muhafaza edilmesini tatbikat bakımından lüzumlu görüyoruz. Mamafih karar yüksek heyetinizindir.

BAŞKAN — Arkadaşımız takririnin reye konmasını istiyorlar mı?

HİMMET ÖLÇMEN (Konya) — Reye konsun.

BAŞKAN — Komisyon ne diyor?

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA KEMAL EREN (Amasya) — Bakanın mütalâasını kabul ediyoruz.

BAŞKAN — O halde takriri reynize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmemiştir.

Maddeyi tekrar okuyoruz.

GEÇİCİ MADDE — Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere mahalle ihtiyar heyetleri seçimi Ağustos 1950 ayının ikinci Pazar günü yapılır ve seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Bu heyetlerin kanuni süresi 1953 yılının Şubat ayına kadar devam eder. Bu seçimler köy muhtar ve ihtiyar meclisi seçimini idare edecek olan ilçe seçim kurullarınca idare edilir.

BAŞKAN — Maddeyi şimdi okunduğu gibi kabul edenler lütfen işaret versinler.. Kabul etmeyenler.. Madde bu şekilde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Söz isteyen yoktur. Maddeyi reynize koyuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul olunmuştur.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü reynize koyuyorum.

Tümünü kabul edenler.. Etmeyenler.. Tasarının kanunluğu kabul edilmiştir.

4. — Köy Kanununa bâzı maddeler eklenmesine, 46 ncı maddesinin değiştirilmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına

dair kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/17) [1]

BAKAŞ — Tasarının tümü hakkında söz istiyen var mı?

BAŞKAN — Buyurun.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Arkadaşlar; tasarıları ilk defa görüşülmeye başlandığı zaman Belediyeler Kanunu dolayısıyla Seçim Kanununda ve onların tatbikatındaki eksiklikler ve mahzurlar üzerinde mâruzatta bulundum. Takrir vermiştim. Tasvip buyurulmadı.

Şimdi Köy Kanunu mevzuubahis olurken ve bu dört kanunun cereyanını da dikkatle müşahade ettikten sonra tekrar arz ederim ki: nur içinde yatsın, Atatürk'ün bir büyük sözü vardır, bilirsiniz, kanun yapmak kolaydır tatbik etmek güçtür, der. Şunu bu şekilde de ifade edebiliriz ki, kanun yapmak güç olmalı tatbik etmek kolay olmalı.

Şu üçten yediye geçen dört saat içinde dört kanun çıkartıyoruz arkadaşlar. Hem de Millî hayatımızın en yeni, en acemisi olduğumuz işleri düzene koyacak ânatı ve teferrüatı ile vaka çıkarmadan, kana, cana kıyılmadan yürütülmesini temin edecek esaslar tedvin etmek vazifesindeyiz. Bana bu çok geliyor. Bir günde, dört saatte bu kadar kanun çıkarmamız bana çok hızlı gibi geliyor arkadaşlar. Hukukçu arkadaşlar beni mâzur görsünler, hukuk metotları da tabiat kanunlarından çıktığını biliyorum. Sosyal ilimleri de, tabiatı eşyadan, tabiatı beşerden çıkan usuller olarak biliyorum. Bu kadar kısa zaman içinde iradî dikkat sarfetmeye imkân yoktur arkadaşlar. Onun için tekrar istirham ederim ki; bu zaman çerçevesi içinde bu hızlı kanun çıkarmaktan, Atatürk'ün dediği gibi, kolay kanun çıkarmaktan ve sonra tatbikatında müşkülâta uğramaktan çekinirim. Demin ki sahneleri takip buyurdunuz. Arkadaşlar, bu turnikeden geçer gibi geldiler geçtiler söylediler. Gün tâyin ettiler, tarih tâyin ettiler. Birbirine uymadı. Hâkimler bu ayda izinlidir, değildir dediler. Bu görüşmeler bir perişanlık içinde geçti.

Tekrar ediyorum. Arslanköy faciasını görmüş bir bölgeden gelmiş olarak arz edeyim ki;

[1] 23 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

bilhassa bu Köy Muhtarları Kanununu yaparken üzerinde etraflı düşünelim ve çok dikkat edelim. Kısaca şunu arz edeyim ki, şu son Milletvekilleri Seçimi Kanunu ile sükûnetle seçim yaptığımız bir seçim dahi benim bildiğime göre yedi vatandaşın hayatına mal olmuştur.

Geçen sefer köy muhtarları seçiminde de ölümler olmuştur. Bizim bölgede dahi üç vatandaş muhtar seçimlerinde ölmüştür. Bilhassa Şubat ayında seçim yapacaksanız ben buna muhalifim. Çünkü bilhassa bu yüksek yayla da, şiddetli iklimde yaşayan Anadolu köylüsünün muhtar seçimlerini Şubat ayında yapmayın. Belki hoşunuza gider diye söylüyorum; ne olur 14 Mayısta yapın.

BAŞKAN — Arkadaşlar, arkadaşımız bir teklifte bulundu. Neticesi: Müzakereyi tehir etmek istiyorlar. Komisyonun raporunda da ivedilik teklifi vardır.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Saat yirmi iki de toplanılmak üzere paydos yapalım. esasen saat 20 de paydos edecektiniz, saat 20 olmuştur.

BAŞKAN — Saat 20 yi çeyrek geçe demiştim.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Başkanım söz istiyorum.

BAŞKAN — İvedilik teklifi hakkında söz istenmez. Komisyonun mazbatasında ivedilik teklifi vardır. İvedilik teklifini diğerlerinde kabul ettiniz, bunda da kabulünü yüksek oyunuz sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... İvedilikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Şu halde kanun, bir defa müzakereye tâbidir.

Tümü hakkında başka söz istiyen yoktur, maddelere geçilmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Maddelere geçilmiştir.

Köy Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve 46 ncı maddenin değiştirilmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun

MADDE 1. — 442 sayılı Köy Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

Ek madde 1. — Köy muhtarlarının ve ihtiyar meclisi üyelerinin seçimi her dört sene de bir Şubat ayının ilk pazarına rashiyan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları köy muhtar ve ihtiyar meclisleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

Seçim döneminin sona ermesinden önce köy muhtarının her hangi bir sebeple inhilâli veya ihtiyar meclisinin boşanan üyeliklerine yedeklerin getirilmesinden sonra dahi meclis üye sayısının ikiden aşağı düşmesi hallerinde muhtarın yenilenmesi veya noksan üyeliklerin yedeklerle birlikte tamamlanması için ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az on beş gün önce belirtir ve ilân eder.

Muhtarlığın inhilâlinde birinci üyenin ve üyeliklerin inhilâlinde ise muhtarın, bağlı oldukları ilçe seçim kuruluna keyfiyeti bir hafta içerisinde yazı ile bildirmeleri mecburidir.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Efendim, muhtar seçiminin de iki senede bir yapılmasını, evvelki kanunda olduğu gibi, teklif ediyorum.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Diğer kanunda yaptığımız gibi umumi arzu üzerine bu kanunda da seçimlerin iki senede bir yapılacağına dair kayıt konması için tahrir veriyorum, kabulünü rica ederim. (Teklif edildi sesleri).

Bu münasebetle de Cezmi Beyin deminki sözlerine birkaç kelime ile cevap vereyim.

Arkadaşlar; Cezmi Bey arkadaşımız da görüyorlar ki, biz burada kanunlar iyi çıksın diye didinip duruyoruz. Binaenaleyh kanunu baştan savma çıkarmamak için uğraşıyoruz. Vazifemiz, burada kanun çıkarmaktır. İcabederse geceleri de çalışacağız. Cezmi Bey arkadaşımızın âfaki ve nazari mütalâalarına işaret etmek isterim. Biz komisyonlarda çalıştık, grupta konuştuk, şimdi de Mecliste konuşup çalışıyoruz ve kanunu istediğimiz gibi çıkarıyoruz. (Bravo sesleri).

BAŞKAN — Arkadaşlar; biliyorsunuz ki, 20,15 te Oturuma ara verilecektir.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Muhterem arkadaşlar; lâyhada köy seçimleri için Şubat ayı kabul edilmiştir. Halbuki lâyihanın kabul ettiği esaslara göre ilçe seçim kurulu, sandık kurulları ve köy seçimleri ile ilgilidir. İlçe seçim kurulları için nihayet hâkimler heyetine bir itiraz hakkı tanın-

mıştır. Şubat ayında bütün Anadolu'da yollar kapalıdır, çamurdur, dondur, kışın en şiddetli devrine raslar. Binaenaleyh bu ayda kimse ne yerinden kımlıdayabilir ne de itirazını yapmaya imkân bulabilir.

Biz birkaç arkadaşımızla birlikte bir teklif yapıyoruz. Şubat ayının ilk pazarı yerine Kasım ayının son pazarının kabul buyurulmasını rica ediyoruz. Bu tarih köylülerimizin işlerinin en az olduğu mevsime tesadüf eder ve hem de yeni seçilecek olan heyet gelecek sene bütçesini de yapar. Bu şekilde değiştirilmesini rica ederim.

BAŞKAN — Başka söz isteyen var mı?

SABRİ DUMAN (Erzurum) — Efendim, köy bütçeleri ekseriya Şubat ayında yapılıyor. Çünkü malûmu âliniz yılbaşı Mart ayıdır. Mart ayı olduğuna göre ve köylü de kış dolayısıyla köyünde bulunduğu göre Şubat ayında seçimin yapılması yerinde olur.

KOMİSYON ADINA KEMAL EREN (Amasya) — Arkadaşlar; köylerde seçimin ötedenberi Şubat ayında olmasında pek haklı olarak bir isabet vardır. Bendeniz buraya 12 sene kaymakamlık yaptıktan sonra geldim. Bu itibarla köy seçimlerinin ne zaman yapılabileceğini bittetirübe anlamış ve görmüş bulunuyorum. Köylünün işinin en çok olduğu zamanlar yaz ve güz aylarıdır. Diğer iki mevsimde işleri az olur. Bu yaz ve güz aylarında seçim yaptığımız takdirde köylüyü işinin başından ayırıp getirmek lâzımdır ki, bu vaziyette hem köylüler gelmez, hem de gelmeleri muvafık olmaz. Binaenaleyh eskiden beri devam eden şekilde yine seçimlerin Şubat ayında yapılmasının uygun olacağını arz ederim.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Beyefendinin hangi civarda kaymakamlık yaptığını bilmiyorum. Şubat ayı geçtir. Deminki konuşmamızda arzettim, muhtar intihabının evvele alınması zaruridir. Şubat ayına kalırsa köylü bir gün, iki gün, üç gün işini bırakmak ıstırasında kalacaktır. Onun için muhtar intihabının Teşrinievvelde yapılmasını rica ediyorum. Şubat çok geçtir. Hâlâ muhtarlardan şikâyetimiz çoktur, köy işleri düzene girmemiştir.

BAŞKAN — Fahri Ağaoğlu.

ABDÜRRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Konya) — Arkadaşlar; kaymakamlık yapan arkadaşımız; bu takriri izah ederken bugüne ka-

dar tatbik edilmekte olan dört günlük sisteme göre esas sistemin değiştiğini söylediler. Köylerde kanun mercii, hepiniz bilirsiniz ki, aşağı yukarı nahiye müdürüdür, jandarmadır, jandarma subayıdır, şudur budur. İtiraz hakkı için bugünkü kabul ettiğimiz sistemde bu üç, yahrut beş günlük müddet kısadır. Halbuki 90 gün içinde her yere müracaat edilebilir. Bugün başka bir sistem kuruyoruz, il merkez seçim kurulu bundan başka sandık kurulunu da teşkil edecektir. Şubat ayı içinde ne yapılabilir? Nihayet sandık kurulunun vazifesi anlaşıldı.

Seçimden sonra, köylü seçim yolsuzluklarını iki gün, üç gün içinde nereye şikâyet edebilir? Köylü şikâyet için kalkıp merkeze gelemmez. Biz arkadaşlarla Kasım ayını uygundur diye düşündük. Bilhassa son haftası bütün Türkiye için uygundur. Yolların kapanmadığı, köylülerin işlerinin en az olduğu bir zamandır.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Efendim, ek birinci maddede bâzı tabı hataları olmuş arz ediyorum:

Birinci satırda (Köy muhtarının), (köy muhtarının) ve 11 nci satırdaki (boşanan) (boşalan) olacaktır.

Hüseyin Balık arkadaşımız, Şubatın geç olduğunu iddia ettiler... («yanlış anlamışsınız» sesleri)

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Arkadaşlar, Şubat ayı içerisinde muhtar seçimi olur mu, olmaz mı? Ben size bir kıstas vereceğim, ona göre hükmünüzü verin.

Söyle hafızanızı yoklayın, 14 Mayıs'ta milletvekili seçimi yaptığımız zaman, meselâ merkeze 25 saat uzak olan bir köyden mazbata ne kadar zamanda gelmiştir? Buna nazaran Şubat ayı içerisinde Anadolu'daki her hangi bir köyden muhtarlık mazbataları 1 aydan evvel gelemmez. Binaenaleyh daha evvel alınmasını ileri süren arkadaşımızın takririni kabul etmekte zaruret vardır.

BAŞKAN — Takriri okutacağım.

MUSTAFA ZEREN (Erzurum) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

MUSTAFA ZEREN — (Erzurum) — Efendim, Şubat ayı memleketin her tarafında kış olması hasebiyle ve yerlerin don bulunması dolayısıyla muvasale temin edilebilir. Binaenaleyh

Doğduğum Erzurum'un Milletvekili olmak sıfatıyla arz ediyorum; Şubat ayı don bir mevsimdir, her bakımdan gidilip gelinebilir. Nisan ayı yağmurludur, geçit vermez. Kasım ayı ise yine yağmurlu ve çamurludur, geçit vermez.

Hükümetin teklifi ve hile Şubat ayında isabet vardır. Köylü köyündedir, köyünden bir tarafa çıkmamıştır. Bu ayda tam mânasiyle muhtar seçimi yapılabilir.

BAŞKAN — Takrirleri okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

Arzylediğimiz sebeplerden dolayı birinci ek maddenin ilk fıkrasındaki (her dört senede bir) yerin (her iki senede bir) denilerek muhtar ve ihtiyar meclisi üyelerinin seçiminin iki yılda bir yapılmasını arz ve teklif ederim.

7 . VII . 1950

Zonguldak Milletvekili

Yozgad Milletvekili

H. Balık

Y. Karshoğlu

Başkanlığa

Ek birinci maddesi dört sene kaydının iki sene olarak değiştirilmesini teklif ederim.

Erzurum Milletvekili

Emrullah Nutku

T. B. M. M. Yüksek Başkanlığına

Birinci ek maddenin birinci fıkrasındaki (Şubat ayının ilk pazar) kelimelerinin (Kasım ayının son pazarı) olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Konya Milletvekili

Gaziantep Milletvekili

F. Ağaoğlu

Ekrem Cenani

Gaziantep Milletvekili

Süleyman Kuranel

BAŞKAN — Yazgad Milletvekili Yusuf Karshoğlu ile Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku arkadaşlarımızın takrirleri aynı mealdedir, iki seneyi teklif ediyorlar.

Evvelâ bunları reyî âlinize arz ediyorum.

Bu takrirleri kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Abdürrahman Ağaoğlu «Konya» ve arkadaşlarının takriri tekrar okundu).

BAŞKAN — Takriri işittiniz. Reyinize müracaat ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Anlaşılmadı.

Efendim, (Şubatın ilk pazarı) yerine (Kasımın son pazarı) diye teklif ediliyor.

CEVDET BAYBURA (Gümüşane) — Hükümetin teklifi nedir?

BAŞKAN — Hükümet teklifinde Şubatı istemiştir. Komisyon Şubatta ısrar ediyor. Bâzı arkadaşlar Şubat münasiptir, bâzıları Kasım münasiptir dediler. O teklifi reye arz ediyorum. Bir daha okutayım mı? (Anlaşıldı sesleri).

Kasımı kabul edenler... Etmiyenler...

Arkadaşlarla istişarede bulundum, ekseriyet takriri reddedenlerdedir. Takrir kabul edilmemiştir. (Alkışlar).

Maddeyi (İki sene) kaydiyle reyinize arz ediyorum. Bu tashihle maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Madde bu tashihle kabul edilmiştir.

Ek madde 2. — Köy Kanunundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere köy seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (2 nci bölüm hariç), 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (Seçimin yapılacağı köyün sınırlarıyla mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi sandık kurullarına aittir. Bu işlemlere karşı itirazlar ilçe seçim kurullarınca kesin ve nihai karara bağlanır.

B) Seçmen sayısı ne olursa olsun muhtarlıkta bir oy sandığı bulunur. Köylerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin, kesin bir zaruret olmadıkça, seçimin yapılacağı köy seçmenlerinden olmaları şarttır.

C) Köy seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

D) Seçmenler biri muhtar, diğeri ihtiyar meclisi üyeleri için olmak üzere oy sandığına ayrı ayrı zarflar içinde iki oy pusulası atarlar. Bu zarfların üzerine muhtar veya ihtiyar meclisi seçiminden hangisine taallük ettiği önceden ilçe seçim kurulunca işaretlenir. Bu işaretleri ihtiva etmiyen zarflar açılmaksızın saklanır ve keyfiyet bir tutanakla tesbit edilir.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Arkadaşlar,

bu da malûm hâdisedir. Burada köy muhtarlarının seçimine ait olan itirazların tetkik mercii olarak ilçe seçim kurulu katî bir merci mahiyetinde gösteriliyor. Yani biraz evvel müddetli olarak hâkimlerin intaç etmelerini karara bağladığımız hâdisenin müşabihidir. Bunu da aynı şekilde bir takrirle huzuruza arz ediyorum. Bu itirazların da ilçe seçim kurulunca katî olarak karara bağlanması değil, yine il merkezinde Adalet Bakanlığınca teşkil olunacak bir yargıçlar heyetince tetkik olunarak karara bağlanmasında zaruret vardır.

Bilhassa arkadaşlar, köy muhtarlarının seçimine ait olan bu itirazların tetkiki meselesini hâkime vermek daha ehemmiyetlidir.

Vilâyetlerdeki muhtarlar, kazalardaki muhtarlardan ayrıdır. Köylerdeki muhtarlar ise, köylünün ruhî ve birçok usulî ve hayatî muamelelerinde ona bağlıdır.

Yalnız ben yine müddet meselesine itiraz edeceğim. Burada hâdisenin bir hususiyeti vardır. Bu itirazları tetkik edip karara bağlamak için icabında şahit de dinlenecektir ve bir şahit köyden kalkıp ta vilâyet merkezine gelecektir ki, hâkimin bir müddetle bu itirazı karara bağlaması şeklinde işi takyit ederseniz bundan birçok mahzurlar tevellüt edecektir. Ben de o zaman huzurunuzda acı acı konuşacağım. (Bu ne demek sesleri). Tensip ederseniz bunu müddetsiz olarak kabul edelim, hâkimi takyit etmiyelim. Canım, hâkim vazifesini bilir arkadaşlar! (Gülüşmeler, doğru sesleri)

BAŞKAN — Emrullah Nutku.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Arkadaşlar, kesin ve nihai tetkik mercii hakkındaki esasta mutabıkız. Yalnız muhalif olarak ben deniz bu verdiğim önergede köy muhtarları seçimi için müddeti iki ay yaptım ve bunu elverişli gördüm. Onun için iki ay olarak teklif ediyorum. Netice itibariyle seçim tutanaklarının verilmesi, sandık kuruluna aittir. Bu işlemlere karşı ve seçimin iptaline dair beş gün içinde yapılacak itirazlar bildiğiniz gibi kıdemli üç hâkim tarafından ilde tetkik olunur.

(Kâfi kâfi sesleri)

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Efendim biraz evvel beni susturdunuz. (Gürültüler, susturmadık sesleri) Ne ise (Acı acı konuştu sesleri) Peki efendim müsaade edin de tatlı tatlı konuşayım. Hâkimin önünde yüzlerce dosya vardır,

bunu aylarca bekletmeye kendisi dahi razı olmaz. Buna tahammül edemez? Bu itibarla müddetle takyit etmiyelim.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUFİT ERKUİYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar, Adalet Komisyonu adına arkadaşlarımızın teklifine iştirak ediyorum. Tâdil teklifini biz de kabul ediyoruz. Ancak malûmuâliniz merkezlerden uzak birçok köylerde muhtar seçimleri yapılacaktır. Buna karşı yapılan itirazları hâkim tetkik etmek için epeyce zamana ihtiyaç vardır. Şahitlerin celbi icabında bâzı vesikaları getirtmek epeyce zamana ihtiyaç gösterecektir. Bu itibarla biz muhtar seçimlerine yapılacak olan itirazı tetkik edecek olan mahkemenin muayyen bir müddetle takyit edilmemesini daha doğru buluyoruz. Bu itibarla yüksek heyetinizden teklifin bu şekilde tadil edilerek kabulünü rica ediyorum.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) — Muhterem arkadaşlar; müddetsiz olması her halükârda dahi işin uzamasını icabettirebilir. Buna mukabil köylerde pek çok itirazlar olabileceği için uzun müddet neticelenmiyebilir. Bu suretle iki veya üç ayın kabulü muvafıktır.

BAŞKAN — Şimdi takrirleri okutacağım.

(Üç ay, üç ay sesleri)

BAŞKAN — Üç ay demekle olmaz, takrir lâzımdır.

RİFAT SİVİŞOĞLU (Zonguldak) — Arkadaşlar, müddetle tahdit edilmesi maslahata çok uygundur. Benim başımdan geçti. Muayyen müddet olmadığı için, bir muhtar seçiminde Şûrayı Devlete itiraz ettim, üç ay sonra çıktı. Bu itibarla itirazın tetkiki için muayyen bir müddetin tâyini lâzımdır. Böyle bir tahdit olmazsa bunun arazi ve alacak dâvası gibi yıllarca uzamak ihtimali vardır. Mâruzatım bu kadardır.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Şimdi efendim, bir dakika sonra tadil yapmak ve saat 22 de tekrar toplanmak üzere karar verilmişti. Buna sebep de, sanılıyordu ki, kanunların görüşülmesi uzun sürecek. Son maddelere gelmiş buluyoruz, bundan sonra da tutanakların kabul veya ademikabulü mevzuu vardır, bunlar da pek uzun sürmez. Binaenaleyh, benim mâruzatım bir müddet daha devam edelim, zannediyorum ki, yarım saat sonra tamamen bitecektir.

BAŞKAN — Bâzı arkadaşlarım bana haber gönderdiler, oruçlu arkadaşlarımız vardır, saat

8,5 da iftar edeceklerdir diye... (Oruçlular gitti sesleri).

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon) — Reye koyun.

BAŞKAN — Takrirleri okutacağım.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Arkadaşlar, benim takririmde itiraz müddeti beş gün olarak yazılmıştı, bu müddet çok azdır, köyler için bunun 15 gün olarak, diğer müddet ise iki ay yazılmıştı, bunun da üç ay olarak tebdil ediyorum.

Yüksek Başkanlığa

Konuşulan maddenin «Zaruret olmadıkça üç ay içinde» kaydiyle kabulünü teklif ederim.

Bolu Milletvekili

M. Güçbilmez

Yüksek Başkanlığa

Müddetin 3 ay olmasını arz ve teklif ederim.

Kırklareli Milletvekili

Şefik Bakay

15. VII. 1950

Yüksek Başkanlığa

Belediye ve il genel meclisi seçimlerine dair hükümlerin 5545 sayılı Kanuna mütanazır olarak değiştirilmesinde seçimlerin iptali hususuna vâkı itirazları katî ve nihai olarak karara bağlamak salâhiyeti adlî bir merci olan Yüksek Seçim Kuruluna verilmiş olmasına mukabil köy ve mahalle muhtar ve ihtiyar heyeti seçimlerine mütedair tadil tasarısında ek 2 nei maddenin A bendinin son fıkrasında sandık kurullarınca verilecek mazbataların katî ve nihai olarak karara bağlanması salâhiyeti itiraz mercii olarak ilçe seçim kurullarına verilmiştir. Halbuki ilçe Seçim kurulları seçim mekanizmasına dâhil idari bir kuruldur. Seçimin ve mazbataların iptali salâhiyeti ise seçimlerin adlî teminat prensipine dayanması itibariyle, tarafsız adlî bir kurula tevdi dilmelerini icabettirir. Binaenaleyh ek 2 nei maddenin A bendinin aşağıdaki şekilde tadilen kabulünü teklif ederim.

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi sandık kurullarına aittir.

Bu tutanaklara ve seçimin iptaline dair on beş gün içinde yapılacak itirazlar il merkezinde, ilçe seçim kurullarında vazife almamış en kıdemli 3 yargıçtan Adalet Bakanlığınca teşkil olunacak adalet kurulunca tetkik olunarak en geç üç ay içinde kesin karara bağlanır.

Erzurum Milletvekili
Emrullah Nutku

B. M. M. Yüksek Başkanlığına

442 sayılı Köy Kanununun 2 nci maddesinin (A) bendinin 2 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini teklif ediyorum.

Bu işlemlere karşı yapılacak itirazlar il merkezlerinde en kıdemli başkan ve yine en kıdemli âzalardan tereküp etmek üzere Adalet Bakanlığınca teşkil olunacak bir hâkimler heyeti tarafından tetkik ile kesin ve nihai olarak karara bağlanır.

Ağrı Milletvekili
Celâl Yardımcı

BAŞKAN — Komisyon bir formül verecekler mi? Çünkü bir tarafta Hâkimler Kurulu bir tarafta da adalet heyeti deniliyor.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Arzettim, burada itiraz mercii olarak hâkimlerin kabul edilmesine muvafakat etmekteyiz. Yalnız köylerde yapılacak tahkikat için çok müddet geçer, binaenaleyh, mahkemeleri böyle bir kayıtla takyit etmesek daha iyi olacaktır. takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Müddet meselesi ayrıca konuşulacaktır.

Efendim, teklif sahipleriyle Adalet Komisyonu ve İçişleri Komisyonu böyle ikinci bir merciin teşkiline taraftar bulunuyorlar, fakat madde iyice formüle edilmemiştir. İsterseniz bunu yine nazara aldıktan sonra komisyona verelim, önümüzdeki oturuma kadar hazırlayıp getirsin.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Emrullah Nutku arkadaşımızın takririni kabul ediyoruz.

MAHMUT GÜÇBİLMEZ (Bolu) — Muhterem arkadaşlar; reyimize arzedilen Emrullah Nutku arkadaşımızın teklifindeki üç ay mutlaklıdır. Bendenizce (Zaruret olmadıkça üç ay) kaydı en mutavassıf bir müddet olacaktır. Karar sizindir,

BAŞKAN — Arkadaşımız zaruret olmadıkça diyor... (Reye sesleri).

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Emrullah Nutku'nun teklifini aynen kabul ediyoruz.

BAŞKAN — Emrullah Nutku'nun teklifini kabul edenler ... Kabul etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Maddeyi son şekliyle okutuyorum :

Ek madde 2. — Köy Kanunundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere köy seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (2 nci bölüm hariç), 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (Seçimin yapılacağı köyün sınırlarıyla mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi sandık kurullarına aittir. Bu mazbatalara ve seçimin iptaline dair on beş gün içinde yapılacak itirazlar il merkezinde, ilçe seçim kurullarında vazife almamış en kıdemli 3 yargıçtan Adalet Bakanlığınca teşkil olunacak adalet kurulunca tetkik olunarak en geç üç ay içinde kesin karara bağlanır.

B) Seçmen sayısı ne olursa olsun muhtarlıkta bir oy sandığı bulunur. Köylerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin, kesin bir zaruret olmadıkça, seçimin yapılacağı köy seçmenlerinden olmaları şarttır.

C) Köy seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

D) Seçmenler biri muhtar, diğeri ihtiyar meclisi üyeleri için olmak üzere oy sandığına ayrı ayrı zarflar içinde iki oy puslaları atarlar. Bu zarfların üzerine muhtar veya ihtiyar meclisi seçiminden hangisine taallük ettiği önceden ilçe seçim kurulunca işaretlenir. Bu işaretleri ihtiva etmeyen zarflar açılmaksızın saklanır ve keyfiyet bir tutanakla tesbit edilir.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekilde kabul eden-

ler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yarım saat bir tatil yapıp sonra mı devam edelim? (Hayır devam edelim sesleri).

Yarım saat tatil yapmıyalım mı diyorsunuz? (Evet sesleri, devam edelim sesleri).

Birleşime ara vermeden devamı kabul edenler ... (Evvelce reye konmuştu sesleri).

Evvelce aldığımız karar şimdi fâsıla verip

saat 22 de toplanmak hakkında idi. (Evet sesleri).

O kararın muhafaza edilmesini isteyenler... lûtfen işaret buyursunlar... Etmeyenler ... Kararı muhafaza ediyoruz.

Saat 22 de toplanmak üzere oturuma ara veriyorum.

Kapanma saati : 20,24

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 22,5

BAŞKAN — Başkanvekili Fuad Hulûsi Demirelli

KÂTİPLER : Muzaffer Kurbanoglu (Konya) İbrahim Kirazoglu (Kayseri)

BAŞKAN — Yeter sayı bulduk. Oturumu açıyorum.

Ek madde okunacaktır.

Ek madde 3. — Seçim giderleri ilgili il özel idare bütçesinden ödenir. Bu maksadı temin için il bütçelerine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166 ve 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkan ve üyeleri ile seçim işleri için görevlendirilecekler verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bütün basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklerle göre ilgili özel idarelerce temin olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Değiştirge de yoktur. Maddeyi aynen reynize sunuyorum: Kabul edenler lûtfen işaret versinler... Kabul etmeyenler... Ek madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 442 sayılı Köy Kanununun 46 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 46. — Mecburi işleri gördürmeyen ve toplanması isteğe bağlı olmayan paraları toplamayan ve toplattırmıyan köy muhtarı ve ihtiyar meclisi üyelerine köyün bağlı bulun-

duğu idare kurulunca 10 liradan 50 liraya kadar para cezası hükmolunur. Bu ceza maliyece Tahsili Emval Kanununa tevfikân tahsil ve köy sandığına teslim olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Değiştirge de yoktur. Maddeyi aynen reynize arz ediyorum: Kabul edenler lûtfen işaret versinler. Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — 442 sayılı Köy Kanununun 26, 27, 29, 31 ve 32 nci maddeleri ile 41 ncı maddesinin (kaymakamın seçim için köy derneğini toplamasına) dair olan hükmü yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Değiştirge de verilmemiştir. Kabul edenler işaret versinler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere köy muhtar ve ihtiyar meclisi seçimleri Ağustos 1950 ayının ilk Pazar günü yapılır. Seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Muhtar ve ihtiyar meclisinin kanuni süresi 1955 yılının Şubat ayı sonuna kadar devam eder.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA KEMAL EREN (Amasya) — Arkadaşlar, mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri hakkındaki kanunla seçimin Ağustosun İkinci Pazar günü yapılma-

sını kabul etmiştik. Bunu düşünmekten maksat, gerek köy ihtiyar heyeti ve gerekse mahalle ihtiyar heyetleri seçimlerinin bir günde yapılması kararlaştırılmıştı. Şimdi çıkan kanuna göre, mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri seçiminin Ağustosun ikinci Pazarında yapılması kabul olunduğu için bunun da aynı günde yapılması kaydının konulmasını müddetin de, 1955 yılının Şubatı değil, 1953 yılı Şubatı olarak tashih buyurulmasını komisyon namına rica ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon sözcüsünün izah ettiği veçhile muhtar ve ihtiyar heyetleri seçiminin Ağustosun İkinci Pazarı olarak tashihini ve müddetin de 1953 yılının Şubat ayının sonuna kadar olmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun yayın tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Söz isteyen yoktur. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümünü reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Tasarı kanuniyet kesbetmiştir.

Arkadaşlar, gündemimizde sorular ve seçim tutanakları vardır. Hangisinden başlayalım? Bunu reynize arz ediyorum. (Mazbatalardan sesleri).

BAŞKAN — Şu halde seçim tutanaklarının müzakere edilmesini yüksek oyunuza sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Seçim tutanakları müzakere ve kabul edilecektir.

5. — *Mardin Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (5/6) [1]*

BAŞKAN — Raporu okutuyorum.

(Rapor okundu).

BAŞKAN — Bir takrir vardır. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Okunan mazbata gerek Meclisin ve gerek

Meclis namına hareket eden İnceleme Komisyonunun tetkik ve tahkik salâhiyetini tahdit mahiyetinde görüldüğünden raporun reddi ile tutanağın bu esas dâhilinde tetkik ve tahkik edilmek üzere İnceleme Komisyonuna iadesini arz ve teklif ederiz.

İzmir Milletvekili Eskişehir Milletvekili
Ekrem Hayri Üstündağ Abidin Potuoğlu
Seyhan Milletvekili
Sedat Bari

BAŞKAN — Tutanakları İnceleme Komisyonu namına söz isteyen var mı?

SEDAT BARI (Seyhan) — Bu takririn bununla alâkası yoktur.

ABİDİN POTUOĞLU (Eskişehir) — Efendim, geçenlerde Meclisi Âliniz Bingöl Milletvekillerinin seçim tutanakları dolayısıyla bir karar vermişti. Tutanakları İnceleme Komisyonu tahkikat yapmak salâhiyetini haiz olmadığından tahkikat yapılması hakkında Meclis karar vermişti. Bu da aynı mahiyettedir. ve bir prensip kararı olduğu için, bunun da evvelki karara istinaden, Tutanakları İnceleme Komisyonuna iadesi lâzımgelir.

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) — Mazbatada muhalefet şerhi var. Muhalif olan arkadaşlarımız, fikir ve mütalâalarını beyan etsinler.

BAŞKAN — Kimse söze cebredilemez, isterse söz verilir. (Sözcü konuşsun sesleri). Zaten ben de sözcüyü aradım, isterse konuşur.

HALİL SEZÂİ ERKUT (Kırşehir) — Efendim, tetkik buyurduğunuz tutanak, mevzuubahis prensip kararıyla ilgili bulunduğu için muhalif kalmıştım. Maamafih şikâyet konularını komisyone tetkik edilmiş ve şikâyet konularının Mardin Milletvekilliklerine seçilen arkadaşların durumunu değiştirecek mahiyette olmadığı, ihbarın bir delile istinat etmediği kanaati bize de hâsıl olmuştu. Binaenaleyh, bu tutanağın Komisyonumuza iadesi için hiç bir sebep yoktur. Bendeniz de bunun onanmasını rica ediyorum. (Bravo sesleri).

BAŞKAN — Oyunuza sunmak üzere önergeyi tekrar okutuyorum.

(İzmir Milletvekili Ekrem Hayri Üstündağ, Eskişehir Milletvekili Abidin Potuoğlu, Seyhan Milletvekili Sedat Bari'nin önergeleri tekrar okundu).

[1] 19 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzda sunuyorum, Kabul edenler ... Etmeyenler ...

SEDAT BARI (Seyhan) — Efendim müsaade buyurun, bu önerge bu işe ait değildir.

BAŞKAN — Rica ederim, müsaade buyurun, bu işe ait olarak verilmiş, okutulmuş ve oya sunulmuştur, Şimdi geri mi alıyorsunuz?

ABİDİN POTUOĞLU (Eskişehir) — Geri alıyoruz.

BAŞKAN — O halde önerge geri alınmıştır, mesele kalmamıştır.

İnceleme Komisyonunun raporunu oyunuzda sunuyorum, Kabul edenler ... Etmeyenler ... İnceleme Komisyonunun raporu kabul edilmiştir.

Şimdi, Mardin milletvekillerinden Abdürrahman Bayar'ın seçim tutanağını reynize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Abdürrahman Bayar'ın tutanağı tasdik edilmiştir.

Mehmet Kâmil Boran'ın seçim tutanağını reynize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Mehmet Kâmil Boran'ın seçim tutanağı tasdik edilmiştir.

Rıza Erten'in seçim tutanağını reynize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Abdülkadir Kalav'ın seçim tutanağını reynize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Cevdet Öztürk'ün seçim tutanağını reynize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Kemal Türkoğlu'nun seçim tutanağını reynize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Aziz Uras'ın seçim tutanağını reynize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

6. — *Van Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (5/4) [1]*

BAŞKAN — Raporu okutuyorum.

(Rapor okundu)

SABRİ ERDUMAN (Erzurum) — Arkadaşlar; Van Milletvekillerinin tutanaklarına iti-

raz vâkı olmuş ise de, bu itirazda bahis mevzuu edilen idari baskının bir valinin şahsına munhasır olduğu verilen rapordan anlaşılmaktadır. Binaenaleyh bu arkadaşların tutanaklarının kabulünü tasvibinize arz ve rica ederim. (Gülüşmeler)

BAŞKAN — Başka söz isteyen yoktur. Şu halde komisyon raporunu reynize arz ediyorum. Raporu kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Van Milletvekilliklerine seçilen arkadaşlardan İzzet Ak'ın seçim tutanağını kabul edenler. Etmeyenler.. Tutanak tasdik edilmiştir.

Ferit Melen'in tutanağını tasdik edenler.. Etmeyenler.. Tasdik edilmiştir.

Kâzım Özalp'ın tutanağını tasdik edenler.. Etmeyenler.. Tasdik edilmiştir.

7. — *Maraş Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tezkeresi ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (3/27) [1]*

BAŞKAN — Komisyon raporunu okutuyorum.

(Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Söz isteyen yoktur. O halde Tutanakları İnceleme Komisyonunun raporunu reyi âlinize arz ediyorum: Kabul buyuranlar lütfen işaret etsinler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

İsimleri teker teker reynize arzedeceğim.

Abdullah Aytemiz: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Ahmet Bozdağ: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Salâhattin Hüdayioğlu: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Ahmet Kadoğlu: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Nedim Ökmen: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Remzi Öksüz: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Mazhar Özsoy: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

[1] 11 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

[1] 21 sayılı basmayazı tutanak sonundadır.

8. — *Zonguldak Milletvekili Sebati Ataman'ın seçim tutanağı hakkında Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tezkeresi ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (3/28) [1]*

BAŞKAN — Rapor okunacaktır.

(Rapor okundu).

BAŞKAN — Komisyonun okunan raporu hakkında şimdiye kadar altı arkadaş söz istemiştir, bunların isimlerini sırası ile okutuyorum.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Efendim; usul hakkında bir mâruzatım var.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, söz istiyenlerin isimlerini okutayım ondan sonra.

Celâl Yardımcı, Hidayet Aydın, Hâmid Şevket İnce, Osman Şevki Uludağ, Sedat Barı, Osman Kapani.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Efendim; Yüksek Seçim Kurulu kararının, raporun müzakeresinden evvel okunmasını rica edeceğim.

BAŞKAN — Demin okuduğum isimlerden başka Abdürrahman Boyacıgil, Hüseyin Balık, Muammer Alakant, Hüseyin Fırat, Reşat Güçlü, Rifat Sivişoğlu, söz istemişlerdir.

Grup adına kim söz aldı? Komisyon adına Kemal Özçoban konuşacaktır.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Yüksek Seçim Kurulunun kararının okutulmasını rica ederim.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Dağıtıldı.

BAŞKAN — Raporda bundan bahis edildiğini söylüyorlar.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Yüksek Seçim Kurulunun kararı okunmamıştır. Okunmasını istiyoruz.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Basıldı dağıtıldı.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Bir kere okutulsun. Herkeste mazbata yoktur.

BAŞKAN — Yüksek Seçim Kurulunun yazdığı tezkerenin okunmasını istiyorlar.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — İzah edeyim.

BAŞKAN — Buyurun izah edin.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; Sebati Ataman hâdisesi fevkalâde mühimdir. Bugün bir hukuku esasiye, bir hukuku âmme hâdisesini tebarüz ettireceğiz. Şimdi meselenin lâıkiyle tenevvür etmesi için, Yüksek Seçim Kurulu kararının okunması lâzımdır. Belki arkadaşlar matbu raporu okunamışlardır, zaten kısadır, Yüksek Seçim Kurulunun raporu ve buna itiraz etmiş olan arkadaşların, birisi Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Münir Bey, diğeri Cudi Bey, Arif Beyin itirazları, yani muhalefet şerhleri vardır, lûtfen bunlar bir kere okunsun, bu suretle okumayan arkadaşlar da tenevvür etmiş olsun. (okuduk sesleri, okunsun sesleri).

BAŞKAN — Arkadaşımızın teklifini anladınız. Yüksek Seçim Kurulunun raporu ve muhalefet şerhleri okunsun diyorlar.

Arkadaşımızın bu teklifini kabul edenler lûtfen işaret buyursunlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Şuhalde okunacaktır.

(Zonguldak Milletvekilliğine seçilmiş olan Sebati Ataman'a ait seçim tutanağı verilmesi hakkındaki karara karşı vâkı itiraza ait Yüksek Seçim Kurulu raporu ile muhalefet şerhleri okundu).

BAŞKAN — Buyurun Komisyon Başkanı Kemal Özçoban.

TUTANAKLARI İNCELEME Ko. Başkanı KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Efendim, komisyonumuzun raporunu dinlediniz. Rapor mevcudun 9'nunun muhalefetine «Bendeniz de şahsan muhalif kaldım» mukabil 12 arkadaşın reyinin inzıمامı suretiyle verilmiştir.

Seçim malûmu âliniz 14 Mayısta yapılmıştır. Seçim Kanunu....

BAŞKAN — Komisyon namına şahsınız namına mı söylüyorsunuz

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Hem komisyon ve hem de şahsım namına ikisini de birleştirerek konuşuyorum. Çünkü muhalif olduğumuz kısmı da arzedeceğim.

Şimdi efendim; 14 Mayıs günü Seçim Kanunumuza göre saat 17 de sandıklar mühürlenmiş olması lâzımdır. Yapılan tetkikata nazaron saat 17 yi geçtikten sonra öy verme muamelesi-

[1] 28 sayılı basıncı tutanağın sonunda-

nin devam etmiş olduğuna dair küçük bir delil elde edilememiştir. Şu halde Zonguldak'ta saat 17 de sandıklar derhal mühürlenmiş ve tasnife başlanmıştır. Bu kararda ekseriyeti teşkil eden arkadaşlarımız birtakım şahsi fikirlerini ve bâzı kimselerin mütalâalarını öne sürmek suretiyle seçimin bitmesinden üç buçuk saat sonra vefat etmiş olan Demokrat Parti adayı Maksut Çivi'nin, henüz muamelenin o saatte tekemmül etmemiş olduğu sebebini ileriye sürerek, hak sahibi olmadığı ve binaenaleyh Sebati Ataman'ın tutanağının tasdikı gerektiği mütalâasında bulunmuşlardır. Delil olarak da B. M. Meclisinin bundan 23 sene evvel almış olduğu bir kararı öne sürmüşlerdir. Bu karar 306 numaralı karardır ve mahiyeti de şudur :

«İntihap bitip de reylerin en çoğunun bir zat uhdesinde taayyün veyahut müsavi reylerde çekilecek kanuni kur'anın bir zat uhdesinde takarrür ettiği an, o zatın mebusluğunun mebbeini teşkil eder.»

İşte, yegâne* dayandıkları mesnet budur. Ben Sebati Ataman'ın tutanağının tasdikı yolunda onun lehine rey vermiş olan arkadaşlarımızın fikirlerini havi rapor dağıtıldığından daha ziyade açıklamıyacağım, çünkü okunmuştur. Ancak muhalefet şerhi yazmayıp muhalefetlerini arzitmeye beni memur eden arkadaşların fikirlerini bildireceğim.

Bir defa muhalif arkadaşlarımız şu tezi ileri sürdüler: Milletvekili seçilme keyfiyeti kanunumuza, mevzuatımıza göre ekseriyetin reyinin bir zat uhdesinde toplanmasıyla vücuda gelir. Seçim Kanunumuzun bütün maddeleri dikkatle gözden geçirilecek olursa vâzı kanun titizlikle iradenin tam ve kâmil tecellisinin temin edilmesi üzerinde durmuş, bir takım hükümler vaz'etmiş, hattâ bunu zedeliyecek, engelliyecek en küçük hareketi dahi teeziye edici mahiyette müeyyideler vaz'etmiştir. Ayrıca bir tasnif diye vâzı kanunun titizlikle üzerinde durduğu ve fasıl halinde ileri sürdüğü, diğeri kadar ehemmiyet verdiği kısım yoktur. Vardır; fakat fer'i mahiyettedir tasnif irade ile ilgili değil, tesbitine ait fer'i bir muameledir. Vâzı kanun ekseriyetin reylerinin tam ve kâmil mânada tecelli etmesini sağlayacak titizlikte hükümler vaz'etmiştir. Milletvekili nasıl olur? Ekseriyetin reylerinin hilesiz, fesatsız bir şekilde sandıkların içine atılması demettir. Şu halde hilesiz ve hud'asız bir şe-

kilde ekseriyetin reylerinin sandıklara atıldığı an ve sandıkların mühürlendiği anda, artık millî irade tecelli etmiş demektir. Bundan sonraki muameleler millî iradenin şekline ait vesikaları hazırlamaya matûf işlemlerden ibarettir.

Yine muhalefette kalan arkadaşlarla şu tezi ileri sürdük: Biran için, ki artık o zamanki hal-ler ve şartlar bugün تمامیyle değişmiş, hele 14 Mayıs'tan sonra yeni yeni içtihatlar yoluna gidilmiş bir meclis karşısında olduğumuza göre kabul etmek imkân olmamakla beraber, öne sürülen 306 sayılı Kararı biran ele alalım. Oradaki bir kelimeyi «taayyün» kelimesini intihap bitip de, reylerin çoğunun bir zat uhdesinde taayyün keyfiyetini.

Arkadaşlar, demin de arzettiğim gibi hak sahibi olup, seçilip de 3-5 saat sonra ölen Maksut Çivi hali hayatta iken sandıkların kapatıldığı ve derhal tasniflere geçildiği sabit ve bunun aksine olarak seçimler saat 17 den sonra devam ettiğine dair en küçük bir belirtisi bulunmadığı vâkı olduğuna göre hiçbir sandık normal olarak (ki âzamî 500 dür) bir çok yerlerde 75 - 500 seçmen arasında oy puslalarını ihtiva eden sandıklarda tasnifler müddetine de üç saat olarak kabul edersek hemen hemen 300 le 400 bin nüfusa malik olan Zonguldak'da bütün sandıkların 3 - 5 saatte tasnifi bitmiş ve her sandığın en çok oy alan zatın kim olduğu malûm olmuştur.

Şu halde taayyün keyfiyetini arkadaşlarımız dar mânada alırlarsa bir sandığı da umumi mânada alırlarsa ilden başlar. Bununla ileri sürülen sebeplerden birisi şudur: Tasavur ediniz taayyün keyfiyetinin bir saatte kabul edilmesi imkânı olan bir memleket de, yüz gün sonra yapılması imkânı olan diğeri bir memleket de vâkı olabilir. Meselâ Habeşistan'ı misal olarak alıyorum. Nakil vasıtalarından ve her türlü medeni vasıtalarından mahrum olan bir memlekette demokratik bir seçim yapıldığını farzedin. Üç ayda il merkezine getirileceğini farzediniz, bir ayda yapılacağını farzediniz. Fakat bir âfet olmuş günlerce getirilemiyor, uçakla getirilemiyor, bir hafta, on gün kalmış. İldeki taayyün ve mazbatanın verilmesinin günler, haftalar ve hattâ aylarca bunun neticelenmesinin mümkün olmadığı da imkân dâhilindedir. Binaenaleyh muhalif arkadaşların istinat ettiği 306 numaralı kararı dahi ele alsak taayyün keyfiyetinin

3,5 saat zarfında her sandıkta ve belki de bâzı bölgelerde seçim ameliyesinin tamam olacağını ileri sürerek cerhetme yoluna gitmişizdir. Nerede kaldı ki 306 sayılı karar, zannediyorum 1927 senesinde alınmıştır, bu kararın alınmış olduğu tarihteki fikir, kanaat ve şartlar bugün tamamiyle değişmiştir. 14 Mayıstan sonra yeni yeni içtihatlar meydana gelmiştir ve bu karar hiçbir zaman kanun mahiyetinde değildir. Her zaman için değişmesi, yeni daha mâkul ve mantiki içtihadı varmak suretiyle değişmesi imkân dâhilindedir. Şimdi, hukuki mütalâaların bu suretle iki cepheden cerhedilmesinden sonra biraz da akıl ve mantık kaidelerine uyarak meseleyi halletme cihetine gidelim. Arkadaşlar, seçmenler gerek saat 17 de oylarını kullanıncaya kadar, gerek oylarını kullandıktan sonra, ki Zonguldak geniş bir sahaya mâliktir, Maksut Çivi'nin hastalığını kimse bilmemektedir, zaten yaptığımız tetkikatta devamlı bir hastalıktan değil âni bir rahatsızlıktan dolayı vefat etmiştir, büyük ekseriyet oyunu rahmetli Maksut Çivi için kullanmıştır. Bunun aksini iddia etmek büyük ekseriyete hürmet etmemek olur. Sizi vicdanlarınızla karşı karşıya bırakarak teemmüle sevk ediyorum, bizdeki usul ve bütün medeni milletlerdeki usul ekseriyetin oylarının tecellisidir ve buna hürmet edilir. Orada mevcuttan 170897 vatandaşımız oyunu kullanmış bunlardan Sebati Ataman 62 bin küsur ve Maksut Çivi ise hâtırım da kaldığına göre 107 bin oy almıştır. Arkadaşlar fark küçük değildir. 40-50 bin arasında bir fark arz etmektedir. Şu halde Maksut Çivi halihazırında bu reyi almıştır. Mazbatasını almadan ölmüştür. Kanunumuz bu hususta ölenin yerine yedeğini kabul ediyor mu? Yani Seçim Kanunumuz ölenin yerine daha çok rey alan bir yedek gelir diye bir hüküm koymuş mudur? Hayır. O halde Maksut Çivi'nin 17 den evvel öldüğünü biran için kabul etsek bugün yeniden seçim yapılması ve Sebati Ataman'a asla mazbata verilmemesi lâzımgüleceği kanaatindeyiz.

Şu halde arkadaşlarım, sizlerden ricamız bu iki tez arasındaki komisyonumuzun mütalâalarını vicdanlarınıza müracaat ederek hakikati halde ne tarafı takdir ederseniz o tarafa rey verirsiniz. Fakat biz rapora muhalif olduğumuzdan dolayı kendi kanaatlerimizi muhafaza edeceğiz.

BAŞKAN — Celâl Yardımcı. (Yok sesleri) **Hidayet Aydın.**

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar; Sebati Ataman'ın adaylığına vâkı haklı itirazın reddine dair Tutanakları İnceleme Komisyonu kararını tenkid edeceğim ve bunun aleyhine yürüyeceğim. Fakat burada her hangi bir parti hissiyle hareket etmiyeceğim. Bu, ne bir parti işi, ne sempati ve ne de bir antipati meselesidir. Çünkü partimiz çok kuvvetlidir. Bu, bir hukuku esasiye meselesi, milletin hâkimiyeti, iradesinin tam tecellisi meselesidir. (Soldan bravo sesleri, alkışlar) Mesele, yüz küsur bin rey veren vatandaşın bu reyi var mı, yok mu? olacaktır.

Arkadaşlar, mesele o kadar ehemmiyetlidir ki, bugün, yarın muhtar intihabına geçtiğimiz zaman başınıza gelecek hâdiseler var, öbür gün reisicumhur intihabında başınıza gelecek hâdiseler var. Ben size küçük bir misal vereceğim ve ondan sonra da işin hukuki tarafını arzedeceğim.

Arkadaşlar, tasavvur ediniz, 1000 seçmenli bir köy var, bir Türk köyü. 990 kişi muhtarlığa namuslu bir adam seçmişler. Aynı köyün 10 kişisi de başka birisine oy vermiş. Şimdi tasavvur ediniz muhtar bir otomobil kazasına uğradı ve öldü. Şimdi 990 kişinin, seçtiği namuslu adam öldü diye on kişinin seçtiği adam mı muhtar olacak?

Arkadaşlar, yarın bir reisicumhur intihap edilecek. Reisicumhuru 400 kişi intihap etmiş, muhalefette olan kimselerden 30 kişi de diğer bir vatandaş intihap etmiştir. Temenni etmeyiz ama bu 400 kişinin seçtiği reisicumhur ölebilir, bir şeye kurban olabilir, Allah göstermesin, olabilir. (Yavaş konuşun, bağırmayınız sesleri). Arkadaşlar aman alkışlamayın, beni şaşırtırsınız (Bağırma sesleri). Peki af buyurunuz.. Tasavvur buyurunuz ki 400 kişinin seçtiği, reisicumhur yaptığı bir zatın tasnif devam ederken veya bittiği bir sırada öldüğünü kabul edelim ki öyle olmuştur, bunun reisicumhurluğunu mu kabul edersiniz yoksa 30 kişinin seçtiği diğer vatandaş mı kabul edersiniz? Rica ederim, tasnif henüz bitmemiştir, fakat reyler verildikten sonra bir kaza eseri olarak ölen ve bu adam ölmüş diye tecelli eden millet iradesini hiçe sayıp da bu 30 kişinin seçtiği adamı kabul eder misiniz? Bu bir hak işidir, bir parti işi değildir, rica

ederim, bu 30 kişinin seçtiği kimseyi kabul edermisiniz? Binaenaleyh bu 400 kişinin seçtiği kimseyi cumhurbaşkanı kabul etmek mecburiyetindedir.

Efendiler, komisyonun kararı hatadır. Hata olduğunu söylemek kâfi değildir. Menşe-i hatayı da izah etmek lâzımdır. Arkadaşlarımız nerede yanılıyorlar? Arkadaşlar hukuki hüküm ifade eden vesikalar, ilâmlar, ihtiva ettikleri hükümler itibariyle iki kategoriye ayrılırlar:

1. İzhari;
2. İhdasi.

Misal göstereyim; arkadaşlar Ahmet Mehmet'e bin liralık malzeme verse, borcunu almasa, aradan iki, üç sene geçse, alacaklı olan mahkemeden ilâm alacak olsa, bin liranın tahsiline ait ilâm ne hüküm ifade eder Mahkemenin bin liranın Ahmet'ten alınıp Mehmet'e verilmesine dair verdiği karar izharidir. O ilâm tarihinden itibaren o alacak vücut bulmuş değildir. O alacak akdin vuku bulduğu tarihten itibaren o hak vücut bulmuştur, o ilâm hakkın vücutunu izhar eder, ihdas etmez arkadaşlar. (Bravo sesleri).

Meselâ Ahmed'in zeynep'ten boşandığı tarih, boşanma ilâmının tarihidir, o karar boşanma hukukunu ihdas eder, alacakta ise arzettiğim gibi akit esastır. Hâdisemizde ise vaziyet izharidir. Yani millet reyini verdiği tarihten itibaren kim ekseriyette ise o milletvekilidir.

Mahkemeden alınacak ilâm; nasıl ki, fil esas akdin vukubulduğu tarihte Ahmed'in alacaklı Mehmed'in borçlu olduğunu tasdik ediyorsa Seçim Komisyonunun mazbatası, millet tarafından reyler atıldıktan sonra mebus sıfatını ihraz eden şahsın hakkını izhar eder. Yoksa ihdas etmez. (Alkışlar).

Binaenaleyh sandığa rey atıldığı ve reyler bipti ekseriyet hâsıl olduğu zaman mebusluk sıfatı taayyün etmiştir. Ondan sonra da il seçim kurulunun mazbatası o hakikatı izhar eder.

Arkadaşlar; diyorlar ki; il seçim kurulu mazbatası verilecekti. Ölüye mazbata verilmez diyorlar. Fakat seçim kurulunun vazifesi bir hakikatı tesbitti. Maksut Çivi şu kadar müntehip tarafından intihap edildiği yazılması zaruri idi.

Arkadaşlar; ölüye bir mazbata mı verelim. diyorlar. Ölü'nün hukuki durumunu tesbit eden esaslar mevcuttur. Ölü hakkında beraeti zimmet varakası tanzim edilir. Hattâ bazı cürümlerden

dolayı veresiye iadei muhakeme yolu ile ilâm alabilirler. Ne mahzur veya fayda vardır ki, Maksut Çivi'nin 107 bin müntehip tarafından intihap edilerek ekseriyeti haiz bir milletvekili sıfatını iktisap ettikten sonra, vefat ettiği tesbit edilsin? Bunu tesbit etmekle hakikatı tesbit edecek tir seçim kurulu. Bunda hiçbir mahzuru hukuki yoktur. (Soldan bravo sesleri).

Arkadaşlar; diyorlar ki, Meclisin bunu vakıtle halletmiştir. 306 sayılı bir karar vardır. 306 sayılı karar ne demektir?

Bir kere Yüksek Meclisiniz üç türlü karar verir.

Biri kanun, biri kanunun tefsiri, üçüncüsü de bir hâdis e münasebetiyle verdiği karardır.

Efendiler, kanun hükmü umumidir. Tefsir o hükmü umuminin tefsiridir. Fakat karar o hâdiseye munhasır münferit bir hâdisedir. Binaenaleyh emsali hâdiselerde mabihüttatbik ve meburülittiba olamaz arkadaşlar. (Alkışlar).

O karar niçin çıkmıştır? Abdullah Azmi Beyin mazuliyet maaşına müstahak olup olmadığını tesbit etmek için çıkmıştır. O adama merhameden mebusluğunun ne zaman başladığını tesbit etmek için çıkmıştır. O zata terahhümen onun milletvekilliği sıfatının intihap mazbatasının tevdi ile tekemmül ettiğini tâyin ve tesbit etmiştir.

O adam ölseydi ne olurdu? Orada ay, gün sene farkı vardır. Binaenaleyh bir milletvekilinin ölmesi hali o kararda mevzuubahis edilmemiştir. O karar, menfaat mülâhazası ile çıkarılmıştır. Tekaüt maaşı alsın meselesidir. Binaenaleyh hâdis e doğrudan doğruya bir merhamet işidir, bununla hiçbir alâkası yoktur. Bunu tutup da karşımıza emsal olarak getirip bu bir hukuki vakıadır, sen bunu kabul edeceksin demek hatadır, arkadaşlar. (Alkışlar).

Arkadaşlar; hukukan üzerinde durulacak bir nokta daha vardır. Nitekim bu mazbatalarda mevzuubahis edilmiştir. Bugünkü hâdis e ona gerçi temas etmiyor ama, doğrudan doğruya ona da temas edilmiştir. Bugün için halli lâzım gelen bir mesele olmamakla beraber onu da nazarı dikkatinize arzedeceğim, Çünkü evrakta temas edilmiştir.

Arkadaşlar; bir müntehibin, hakkı reyini kullanması kendi Millî hâkimiyeti hakkında hüküm vermesi demektir.

Arkadaşlar, bir müntehibin olduğu gibi adli kazada bir hüküm veren bir zatın ne vakte ka-

dar bu hükmünü verebileceğini hukuk esasları halletmiştir. Hâkim de millet namına adli kazada reyini kullanır. Seçmen hâkimiyeti milliye namına iradesini izhar eder. O kendi hâkimiyetini kullanır. Her hangi bir adli kaza müessesinde bir hâkim de hükmünü verir. Acaba bu ne vakte kadar devam eder. Bir hâkim azil veya nakledilebilir. Bunun azli veya nakli işinde arada mesafe olduğu için bu haberin hâkime vüsulü için aylar veya günler geçebilir. Buna rağmen hâkimin hükmünü esas ve mecburi olarak kabul etmiştir. Hâkime bu haber vâsıl oluncaya kadar verdiği hükümler muteberdir. İda ve alacaklara ve sair şeylere verdiği hükümler muteberdir. Hâkim nasıl bir hükmü adlide hükmünü kullanıyorsa millet de kendi hükmünü verdi, Maksut Çivi'yi mebus olarak seçip onun mebusluğuna hükmetti. öldüğü müntehiplerine haber verilemedi. O halde hâkimin hükmünü haber kendisine vâsıl oluncaya kadar muteber addetmezsek intizamı ânime muhteldir burada da yüz bin müntehibe, efendi sen bu Maksut Çivi'ye rey veremezsin çünkü o adam ölmüştür, adaylık sıfatı zail olmuştur, denmemiştir. Onu sağ ve intihap edilme ehliyetine sahip bildiği için 107 bin seçmen reyini ona vermiştir. Bu 107 bin rey nasıl iptal edilebilir? O, o adamı sağ biliyordu onun için hakkı reyini istimal etti. Eğer onu öldü biliyorsa buyurun yeniden intihabata. Çok temenni ederim ki Sebati Ataman arkadaşım, benim kanaatimece yapılması zaruri olan ara seçimde rey kazansın. Fakat, tâbirimi mazur görünüz, bir fâninin hayatta mertebeli kusva olarak kazandığı milletvekilliği sıfatını, yine tâbirim affedilsin, bir kefen soyar gibi soyarak ondan şu kadar rey aşağı alan bir şahsa sıfatını aktarma etmek ne hakka, ne kanuna, ne adalete ve ne de vicdana sığar. Tekrar arz ediyorum, mühterem ölünün milletvekilliği sıfatını onun elinde olmayan bir sebeple nezetmek doğru değildir. Binaenaleyh Maksut Çivi'nin mebus olarak öldüğüne Muhterem Heyetinizin karar vermesini, Sebati Ataman arkadaşımızın tutanağının iptalini istiyorum. Bu hususta bir de takrir veriyorum, kabulünü rica ederim. (Bravo sesleri sürekli alkışlar)

BASKAN — Hâmid Şevket İnce (Yok sesleri)

Osman Şevki Çiçekdağ buyurun söz sizindir.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Sayın arkadaşlarım; arkadaşlarımızın pek yerinde ve haklı olarak belirttikleri gibi çok mühim ve hukuku esasiye bakımından çok önemli bir mevzu karşındayız. Bu mevzuu incelerken şuurumuza, duygumuza, vicdani telâkkimize hâkim olan sadece ve sadece hak ve adalet ışığından aldığımız ve almakta olduğumuz ilhamdır.

Burada şu, bu parti şu, bu şahıs meselesi bahis mevzuu değildir. Arzettiğim gibi bir prensip meselesi üzerinde durmaktayız. Eğer muhalefet safında bugün yer alan Sebati Ataman, Allah göstermesin, Maksut Çivi'nin âkibetine uğramış, Maksut Çivi'de şimdiki durumda bulunmuş olsaydı biz prensip bakımından dahi aynı şeyi burada ifade etmeyi kendimize bir vazife sayardık.

Bunu arzettikten sonra hâdisemize dönebiliriz. Tutanakları İnceleme Komisyonunun raporunu dinledik. Ekseriyetle verilen bu kararda, Maksut Çivi'nin daha adayken, tutanağını almanışken öldüğü ve bu itibarla bu ölüm karşısında ondan sonra en çok oy alan Sebati Ataman'ın milletvekilliğine vâkı itirazın reddi tesbit edilmiştir.

Bu kararda iki nokta belirmektedir. Bir kısmı, Maksut Çivi aday iken ölmüştür, o anda milletvekili değildi. Binaenaleyh, hakkında millî irade tecelli eylemiştir. 306 sayılı bir Meclis kararı da bunu teyit eylemektedir. Bu itibarla Sebati Ataman'ın Milletvekilliği yerindedir, itiraz vâkı ve vârit değildir. Diğer kısımda aksi mütalâalardır. Şu halde dâvamızın mihverini şu iki nokta teşkil temektedir. Birisi millî iradenin tecelli anı. Millî irade ne zaman tecelli ve tezahür eder? İkincisi de; Tutanakları İnceleme Komisyonunun millî iradenin tecelli ve tezahür anına mesnet ittihaz ettiği Meclisi Âlinin 306 sayılı kararıdır.

Millî irade ne zaman tecelli eder? Kanaatimizce millî irade, reylerini vermek için sandık başlarına koşan vatandaşların reylerini bu sandığa attığı ve bu atma ameliyesinin bittiği anda tecelli eder. Millî iradenin bu yolda tecellisinden sonra gelen ameliye, muamele, doğrudan doğruya bir formaliteden ibarettir. Sandıklardan çıkan oyların bir yekûnu ameliyesinden ibarettir. Bir birleştirmeden ibarettir.

Şuhalde sandığa atılmakla, sandığa girmekle tecelli etmiş olan bir millî iradeyi tam bir yekûn yapamadığımızdan ötürü hiçe saymaya ve ona değer vermeye hakkımız yoktur. Seçim Kanununun 94 nolu maddesi, sabahleyin saat sekiz-

den itibaren seçime başlanacağı ve saat 17 dide de seçimin, oyların verilmesinin tespiti ile biteceğini âmiridir. Oy, arzettiğim gibi millî iradenin mihrakını, temelini, özünü, esasını teşkil etmemektedir.

Vatandaşın reyini bu suretle verdikten sonra saat 17 de 94 ncü madde mucibince müddet bitmiştir, tasnife başlanacaktır, tasnif yine kanunun 113 ncü maddesinin 9 ncü fıkrası gereğince yapılacak ve derhal oyların sayısı tutanağa derecedilecek ve tutanaklar 114 ncü madde gereğince duvara talik edilecek ve siyasi partilerin mümessillerine de onun musaddak sureti verilecektir.

Demek, sandık açıldıktan ve tasnif yapıldıktan sonra artık millî irade şaşmaz bir surette tecelli ve tezahür etmiştir. Okadar ki bu bir tutanakla tesbit edilmiştir. Tutanak dışarıya asılmış, tutanaktan birer örnek partilerin mümessillerine verilmiştir. Eğer partiler mümessillerinin o anda ellerinde seri bir vasıta mevcut bulursa, bunu âni olarak o anda her hangi bir makine ile veya başka bir vasıta ile mensup oldukları parti merkezlerine iletmış olsalardı, o anda bu yekûn ameliyesi yapılmış olurdu. Biz sandık kurullarının tanzim ettiği tutanakların mahiyetini böylece belirttikten, millî iradenin tecellisini gördükten sonra artık onu ilceye, idare kurulluna bildirecek, bu bildirme ameliyesinden sonra reyler birleştirilecek, bu birleştirme ameliyesinden sonra il seçim kuruluna gönderilecek, il seçim kurulu da işi birleştirecek ondan sonra tutanağı düzenliyecek ve o tutanağı en çok rey alanın eline verdikten sonra o milletvekili olacaktır, tarzındaki tezin asla doğru olmadığı kanaatindeyiz. (Soldan bravo sesleri).

Bir defa Maksut Çivi öldüğü vakitte seçim sandıkları başındaki seçim faaliyeti çoktan bitmiştir, sandık tasnifi de çoktan sona ermiştir, yalnız tasnif neticesini bildiren tutanakların ilceye isali tamamlanmamıştır, ilceler de tabiatıyla bunları ile yollamamışlardır. Onların telâkkisince tasnif devam etmektedir.

Şimdi tutanaklar bu suretle en çok oy alan kimsenin hüviyetini meydana koyduktan sonra denilemez ki hâlâ Sebati Ataman Maksut Çivi'nin yerine geçecektir.

Müsaadenizle bunu maddi ve müşahhas bir misalle izah edeyim:

Ankara'nın 14 ilcesi vardır. Bu ilcelerin de

1128 köyü mevcuttur. Köylerde tasnif tamamen bitmiştir. İlcelerde de tasnif tamamlanmıştır. Yalnız iki ilce Ankaraya telefonla bağlı bulunmadığı için alınan oyların neticesini katî olarak öğrenmek imkânı hâsıl olmamıştır. Fakat Demokrat Partinin listesinin aldığı oylarla Halk Partisi listesinin aldığı oylar 12 kazaya göre tesbit edilmiştir. Arada o kadar bâriz ve azîm bir fark vardır ki, diğer iki kazanın bütün reyleri aleyhte gelmiş olsa dahi bu neticeyi tebdil edemeyecektir. Şimdi sorarım Millî irade 12 kazanın tutanaklarının merkeze gelmesiyle netice taayyün etmiş midir etmemiş midir? Yani en çok oy alan arkadaşların vaziyeti taayyün etmiş midir? etmemiş midir? Arkadaşlar! İki kazadan gelecek olan oyların tamamı dahi karşı tarafın malı ol- saydı bile, şu 12 kazadan almış olduğumuz netice, bizim kazandığımızı teyit etmiştir. Biz de bu teyide dayannarak bütün teşkilâtımıza kazandığımızı ilân etmiş bulunduk. Binaenaleyh, biz bu ilânı yaparken millî iradenin hakiki tecellisini müşahade etmiş bulunuyorduk. Görülüyor ki; millî iradenin âni tecellisi bir tutanağın tanzimi âni değildir. Onun rakam olarak sandıktan çıkması ve belirmesi keyfiyettir. Mütebaki ameliye bir yekûn yapmaktan ibarettir. Bir yekûn ameliyesine millî iradeyi asla feda edemeyiz ve etmemek de gerekmektedir. (Soldan bravo sesleri).

Arkadaşlarımızın bir kısmı, Tutanakları İnceleme Komisyonunda 306 sayılı Karar üzerinde durmuşlardır. Biz de bu 306 sayılı Kararı tetkik etmiş bulunuyoruz. Hem de bütün zabıt ceridelerini tetkik etmek suretiyle. Bâzı arkadaşlarımız, bâzı hukukçu arkadaşlarımız bu kararı Anayasanın 9 ncü maddesini bir tefsiri mahiyetinde telâkki ettiler ve bunun hükmüne bir kanun kadar değer vermek ve onu lâzımül-ittiba saymak gerektiği üzerinde durdular. Halbuki demin bir arkadaşımızın da işaret buyurduğu gibi bu bir maddenin tefsiri değildir. 9 ncü madde gayet sarihtir. Bu karar sadece bir milletvekilinin mâzuliyet maaşının tahsisi hakkında vermiş olduğu bir dilekçeye karşı ittihaz edilmiş olan bir karardır. Tamamen mevridine ve mevziine maksur olmayı gerektiren bir karardır. O kararı biz burada doğrudan doğruya bütün hututu ile ve bütün vecihleriyle bu hâdisemize tatbik etmeye imkân görememekteyiz ve burada buna imkân da yoktur. Fakat

bir an için bu karar üzerinde duran arkadaşların noktai nazarı kabule şayan görülse dahi bu karar yine bizim tezimizi teyit etmektedir.

Zabıt cerideleri meydandadır. Tetkik buyrulursa görülecektir ki; o kararın taallûk ettiği hâdisenin müzakeresi sırasında bu kararla mebusluğun mebdei, mazbatanın tanzimidir, gibi bir müzakere cereyan etmiş, fakat Teşkilâtı Esasiye Kanununun mazbata muharriri olan zat kalkmış demiştir ki:

«Hayır, bizim böyle bir noktai nazarımız, böyle bir telâkkimiz asla bahis mevzuu değildir. Mebusluğun mebdei, mazbatanın verildiği zaman değil, seçimin bittiği ândır.» diyor.

Halbuki bir kısım arkadaşlar, mazbatanın tanzim edildiği ânı Mebusluğa mebde saymakta ve bu kararı öylece tefsir ve telâkki eylemektedir. O karar kâfi surette, mebusluğun mebdeini seçimin bittiği ân olarak ifade etmiş ve mazbatanın tanziminin mebusluğa mebde itti-haz edilemeyeceğini sarahatle teyit etmiştir.

Mebusluk için mebdede hangi ân esastır? Bunu Seçim Kanununun 94 neü maddesi hüküm ve karar altına almıştır. Oyların tamamı sandığa atılıp oy verne müddetinin bittiği ândır. Bu karar dahi Sebati Ataman'ın tutanağının makbul ve muteber olmadığına işaretir.

Diyorlar ki; meçhul üzerine bir hükmü hukuki bina edilemez, bütün oylar sandıktadır. Oyları kimin aldığı belli değildir. Binaenaleyh sandıkta bulunan yani meçhul olan oylar üzerinde bir hükmü hukuki tesis edilemez. Fakat biz arzettik ki; seçimin bittiği saat 17 ile 20,5 arasında 3-5 saat geçmiştir ve bu saat zarfında sandıklar açılmış ve 113 neü madde mucibince tutanaklar sandık başlarında düzenlenmiş ve asılmak suretiyle millî viedana arzedilmiştir. Bu itibarla seçim o anda fiilen bitmiş, bakıye ameliye ise doğrudan doğruya bu tecelli eden iradelerin birleştirilmesinden ibarettir. Bu itibarla biz Sebati Ataman'ı şahsî hüviyeti ve karakteri bakımından iyi bir arkadaş olmasına rağmen hakkındaki tutanağının iptali lâzımgeldiği kanaatindeyiz. Bunu sizlere arzermeyi bir viedan boreu bilirim.

BAŞKAN — Arkadaşlarımızın biri temenni mahiyetinde bir takrir vermiştir. Okutacağım. fakat reynize koymıyacağım.

Yüksek Başkanlığa

Müzakerelerin süratle neticelendirilmesi için arkadaşların sözlerini kendilerinden evvel konuşan hatiplerin ileri sürdükleri esas ve görüşler dışındaki mütalâalara hasretmelerini teklif ederim.

Izmir Milletvekili
Tarık Gürerk

SEDAT BARI (Seyhan) — Sayın arkadaşlarım, Tutanakları İnceleme Komisyonunun raporunda gerek Yüksek Seçim Kurulunun, gerekse il seçim kurulunun tanzim ettiği raporları okuduğum zaman Yüksek Seçim Kurulunun yetkisizliğini ifade etmesine mukabil, Zonguldak il seçim kurulunun yetkisini fersah fersah aşmış olduğunu müşahade ettim, yetkisi harici-ne çıkmış olduğunu gördüm. Gerek 5545 sayılı gerekse ondan evvelki 4918 sayılı Milletvekilleri Seçim Kanunlarında il seçim kurullarına verilen vazifeler, aşağı yukarı birbirine benzer mahiyettedir. 1946 seçimlerinde Eskişehir seçimleri münasebetiyle Kemal Zeytinoğlu ile Yavuz Abadan arasında bir ihtilâf ortaya çıkmıştı. Hepiniz hatırlarsınız. Kemal Zeytinoğlu'nun askerlikle ilgisi olduğu ileri sürülerek tutanağına itiraz edilmiş ve yerine ondan sonra rey alan Yavuz Abadan getirilmişti. Fakat Yüksek Meclise gelindiği zaman verilen kararda şöyle deniliyor: «Eskişehir ilinde oy çokluğu sırasıyla 7 neı sırada oy kazanmış olan Yavuz Abadan'ın Milletvekili seçildiğine dair düzenlenen tutanak Meclise gönderilmiştir.

Vâkı şikâyet ve itiraz üzerine iş incelendik-te :

A) Milletvekilleri Seçimi hakkındaki 4918 sayılı Kanunun 29 neü maddesi, il seçim kurulları yetkisinin:

I - İl seçim kurulları tutanaklarına göre seçimde oy alanların adları ile kazandıkları oyları bir tutanakla belli etmek;

II - Bunlardan en çok oy alanların milletvekili seçildiklerini diğer bir tutanakla tesbit etmek;

şeklinde gösterildiği;

B) Kanunun 11 neı maddesi sonunda (Ak-si takdirde bu seçimler yapılmamış sayılır) fıkrasının hâdisede tâbi olacağı hüküm beyan ve ifadeden ibaret olup, bu hükmün hâdiseye tat-biki hususunda karar vermek yetkisini seçim

kuruluna vermek gibi bir mahiyeti haiz olmadı.) denilmektedir. Çünkü Zeytinoglu böyle bir karar almıştı. Şimdi burada vaziyet aynıdır. 5545 sayılı Kanunda da il seçim kurulu vazifeleri meyanında ile bağlı ilçe seçim kurullarından gelen neticelere göre kimlerin kaç oy aldıkları belirtilir ve bu suretle en çok oy kazananların adları yazılır, deniyor. Binaenaleyh Zonguldak İl Seçim Kurulu milletvekili adedini tesbit ettikten sonra bu zevatın sağ olup olmadığını tetkika yetkili değildi, bu hususta bir karar vermek mecburiyetinde değildi. En çok oy alan kimse tutanağı onun namına yazması mecburiyeti vardı. Bu mesele Komisyonunda görüşülürken bendeniz de bulundum orada bir mülâhaza dermeyan ettim, İnceleme Komisyonunun raporunda da vardır. Şayet Maksut Çivi Amerika'da olsaydı ve bunun vefatına ittila hâsıl olmasaydı vaziyet ne olacaktı? Bu teferrüatı bir tarafa bıraktıktan sonra asıl mühim bir nokta üzerinde durmak istiyorum :

Şimdi mühim bir mesele vardır. Hâdisecidden çok önemli, mahiyet itibariyle çok mühimdir, arkadaşlar. Adli teminat üstünde ısrar edip duruyoruz. İl seçim kurullarının hepsini yüksek dereceli hâkim arkadaşlardan tesis ve teşkil etsek bile eğer böyle seçim esnasında, seçimlerden sonra vefat eden arkadaşın yerine yedekten bir arkadaş gelmesi kapısını açık bırakacak sak, bu yola gideceksek, seçim emniyeti kökünden yok demektir arkadaşlar. Bu, temenni edilecek ve kimseye ifafe edilebilecek birşey değildir. Fakat falan vilâyette falan partinin çok ilerde rey aldığı sabit olunca karşı partinin bunlara cephe alarak bu birkaç şahsı ifna etmeleri kabildir. Bu uzak bir ihtimaldir, fakat insanlık halidir, her ciheti düşünmek iktiza eder. Pekâlâ; böyle bir vaziyet karşısında ifna edilenlerin yerine onlardan 3 bin, 5 bin 100 bin noksan rey alanlar mı mebus seçilmiş olacaktır? Bu, hukuki bir mesele olarak ortada bulunmaktadır arkadaşlar. Bunu da nazarı itibara almanızı rica ediyorum arkadaşlar. Binaenaleyh bu bakımdan da Tutanakları İnceleme Komisyonunun mazbatasının reddi lâzımgelir. Mâruzatım budur.

BAŞKAN — Yeterlik hakkında bir önerge var. Fakat şimdiye kadar konuşan arkadaşlarımız mazbatanın aleyhinde konuşmuşlardır. Mazbatanın lehinde konuşan olmadı. Yalnız Komisyon

Reisi ekseriyetin ve ekalliyetin fikirlerini ve mütalâalarını burada Yüksek Heyetinize arz etmiştir. Onun için bu yeterlik önergesini reynize koymıyorum.

ABDURRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Zonguldak Milletvekili ve merhumun en yakın arkadaşı olmaklığım hasebiyle bana söz vermenizi rica ediyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, İçtüzük mucibince söz sıra ile verilir. Meğer ki, Kamutay lehte ve aleyhte olarak ve bir de üzerinde olarak konuşulması hususunda bir karar verirse yani Yüksek Heyetiniz bir karar verecek ve diyecek ki : Bir lehte ve bir aleyhte söz verilsin, ona göre Makamı Riyaset bu arzuyu yerine getirecektir. Şimdi eğer böyle bir teklif varsa Yüksek Heyetinize arz edeyim. Lehte ve aleyhte münavebeten söz verilmesi fikrinde olanlar lütfen işaret buyursunlar ki, o yolda hareket edelim. (Lehte söz verin sesleri).

Peki efendim; bu fikri yani sıra ile takip edilmesini isteyenler... istemiyenler lütfen işaret buyursunlar. Şu halde tefrik yapacağız, mazbatanın lehinde konuşacaklara takdimen söz vereceğim.

KEMAL BALTA (Rize) — Saygı değer kardeşlerim. Yüksek Huzuruza mazbatasını getirilen Zonguldak Milletvekili Sayın Sebati Ataman'ın mazbatasının tasdikını rica edeceğim. Bu mazbatanın savunmasını yapmadan bundan evvelki celsede Cumhuriyet Halk Partisi Bingöl Milletvekillerinin mahallinde tahkikat yapıp yapılmaması hakkında bir prensip meselesi üzerine yapılan münakaşalara dair birkaç söz söylemeden geçemeyeceğim. (olmaz, olmaz sesleri, mevzu gelin sesleri).

Efendim; müsaade buyurun, arzedeceğim. (olmaz sesleri).

BAŞKAN — Efendim, mazbatanın lehinde konuşacaktınız, mütalâanızı bu yolda yapınız.

KEMAL BALTA (Rize) — Efendim, rica ederim, arzedeceğim..

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Sayın Başkan 110 bin seçmen namına söz verilmesini istiyorum. Ben 110 bin seçmenin Milletvekiliyim.

KEMAL BALTA (Devamla) — Siz 110 bin seçmenin milletvekili iseniz bende 300 bin seçmenin milletvekiliyim. (Soldan şiddetli gürültüler).

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeye hakkınız yoktur.

KEMAL BALTA (Rize) — (Hüseyin Balık'a hitaben) Efendî, hiddet etmeye hakkınız yoktur. Konuşma hakkı benimdir. Bu sebepten konuşacağım. Sükûnetinizi muhafaza edin. Eğer arzu etmiyorsanız istemiyorsanız ben de konuşmam. Rica ederim ısrar etmeyin. Siz 180 bin kişi namına konuşuyorsanız, ben de yirmi milyon namına konuşuyorum. Böyle olmaz hiddete lüzum yoktur.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Riyaset-ten rica ettim. Sizden birşey istemedim.

KEMAL BALTA (Rize) — Benim de reyim var, onun için rica ederim, Balık arkadaşımız hiddet etmesin. Parlâmentoda her şey sükûnetle konuşulur.

Madem ki, istemiyorlar, ben de sadede geçeceğim.

Ama tekrar edeyim, hiddet etmeyin, sükûnetle dinleyin, bu kürsüde her şey konuşulur, iyi dinleyip ona göre karar vermek lâzımdır.

BAŞKAN — Rica ederim, devam ediniz.

KEMAL BALTA (Devamla) — Bakın ben subaydım, bu mesleğe intihap edildim, siz sivilden geldiniz, sivilden gelenlerde sinir ve hiddet olmaması lâzımgelir. (Gürültüler)

Efendim, meselenin esası şudur; bendeniz hukukta da biraz tahsil gördüm. Diğer kıymetli hukukçu arkadaşlar vaziyeti izah ettiler. Ben de kendi görüş ve kanaatini arzedeceğim. (Bravo sesleri) 14 Mayıs 1950 günü yapılan umumî seçimde Demokrat Parti ve Halk Partisi Milletvekili namzetlerini gösterdiler. Seçim günü Maksut Çivi arkadaşımız vefat etti. Kendisini hürmetle yâd eder ve rahmet dilerim.

Şimdi Maksut Çivi, sandıklara rey atıldıktan 3,5 saat sonra yani 20,30 da vefat etmiştir. Millî irade bâzılarının iddiasına göre tecelli etmiştir. Maksut Çivi'nin milletvekilliği tezini müdafaa ediyorlar.

Elimizde, arkadaşlar, Yüksek Meclisin çıkardığı bir Seçim Kanunu vardır. Biz kanunlara hürmet ve riayet etmekle mükellefiz. Seçim Kanunu milletvekili adayının kim olduğunu sarahaten söylemektedir. Binaenaleyh milletvekili olacak bir adamı elimizdeki kanun tasrih ettikten sonra, Maksut Çivi arkadaşımıza milletvekili demek kanunun icabı değildir. Kanunun 114, 115, 116 maddeleri adaylığı, 117 nci maddesi de milletvekilliğini izah ediyor. Maz-

batalar ilceden gelecek, ile gidecek, tanzim edildikten sonra ancak 117. madde diyor ki: Milletvekilidir. Maksut Çivi Milletvekili olarak vefat etmemiştir, Maksut Çivi Milletvekili olarak vefat etmişse yeniden seçim yapılması lâzımgelir. Halbuki, Maksut Çivi Milletvekili olarak vefat etmediği için, Maksut Çivi'nin yerine, en çok rey alan Sebati Ataman'ın Milletvekili olması lâzımdır. Sayın arkadaşlarım, bu hususu merak ettim. Bu memlekette ilmiyle, irfaniyle tanılan ve Seçim Kanununu yapan İlmi Heyette bulunan Profesör Bülent Nuri'ye ve Fuat Başgil'e mektup yazdım. Verdikleri cevapta hukuku esasiye profesörlerinin tezini müdafaa ederek Sebati Ataman'ın milletvekili olması kanaatindedirler.

Takdir Yüksek Heyetinizindir. Bendeniz aynı kanaatteyim. Rey sizindir. Serbestsiniz.

BAŞKAN — Osman Kapani, raporun aleyhinde mi?

OSMAN KAPANİ (İzmir) — Evet.

BAŞKAN — Buyurun.

OSMAN KAPANİ (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım, benden evvel konuşan çok sevdiğim Kemal arkadaşım vaktiyle kendisinden tefeyyüz ettiğim bir profesörün adını zikretti. Ve onun bu meselede lehte bir kanaat izhar ettiğini ileri sürdü. Ve bu kanaatin izharında Garp demokrasilerinde esas teşkilât hukukunda şöhret yapmış birçok profesörlerden ilham aldığını ilâve etti.

Sayın arkadaşlar, ben de Kemal Balta arkadaşım gibi, bu mesele üzerinde biraz hassasiyetle durdum ve esas teşkilât hukuku üzerine otorite tesis etmiş olan birçok hukukçuların kitaplarını tetkik ettim. Bu arada (Borthélémy) (La Ferrière) (Esmain) in kitaplarında bu mevzu aîr bir emsal aradım. Fakat böyle bir hâdiseye tesadüf edemedim. Gariptir ki; Sebati Ataman arkadaşımız hakkındaki hâdiseler ilk defa vücuda gelmektedir. Şayet böyle entresan bir hâdiseler Garp damokrasilerinde meydana gelmiş olsaydı hiç şüphesiz bunun üzerinde kitaplar değilse bile birçok makaleler yazılacağına şüphe yoktu.

Arkadaşlar; işin ruhu şurada; millî irade ne zaman tezahür eder, bir kimsenin adaylığı ne zaman sona erer?

Millî irade: Osman Şevki Çiçekdağ arkadaşımızın gayet iyi belirttiği gibi, vatandaşlar seçim sandığına gidip de reylerini kullanmasıyla millî irade tezahür etmiş olur. Bunun aksini ka-

bul edersek, 1946 seçim'lerinde vatandaşların seçim sandıklarında kullandıkları reyin hilâfında, o zaman tutanakları seçilenlerden başkalarına vermiş bulunan valilerin verdikleri tutanaklar millî iradenin bir tezahürü addedilecek olursa bundan evvel kullanılan hilenin ve hatanın meşru olarak yapılmış olduğu kabul edilmek lâzımgelir ki, böyle bir şeye imkân yoktur. Şayet olursa bundan evvel yapılmış olan seçimlerin külliyyen meşru, hilesiz ve hud'asız yapılmış olduğu kanaatinin tebarüz ettirilmesi lâzımgelir ki asla doğru değildir. (Soldan alkışlar) Millî irade, vatandaşın serbest olarak reyini filânca kimseyi bir Milletvekili olarak istiyorum demesiyle ve sandık başına gitmesiyle tezahür eder.

Arkadaşlar, bir an için seçimin serbest olarak isim yazmak usulüyle değil de resim atmak suretiyle tezahür ettiğini farz edelim. Sandıklara Maksut Çivi'nin resmini mi yoksa Sebati Ataman arkadaşımızın resimlerini mi atacaktırlardır.

CEMAL GÖNENCİ (Erzincan) — Reyde fark yok.

OSMAN KAPANİ (Devamla) — Arkadaşlar, millî iradenin tezahürünü ben bu şekilde anlamaktayım. Çünkü bir bakımdan yalnız bir adayın hukukunu düşünürken seçmen hukukunu nazarı itibara almamak tehlikesi mevzuubahistir. Burada bir adayın milletvekilliği tamam mı, değil mi meselesi mevzuubahis olurken benden evvel heyecanla konuşmuş olan arkadaşlarımdan bilhassa seçmen hukuku üzerinde de, yani reylerini serbestçe kullanan insanların haklarını düşünmek için de noktai nazarlarını izhar etmeleri bakımından bunu nazarı itibara almaları icabeder. Arkadaşlar Maksut Çivi, saat 20,30 da ölüyor ve il seçim kurulu diyor ki, Maksut Çivi ölmüştür, binaenaleyh ben buna seçim mazbatası veremem. Sedat Barı arkadaşım temas etti, fakat devam ettirmedi, bir adayın seçim günü aday bulunduğu yerde bulunması şart değildir. Amerika'da olabilir, İsviçre'de olabilir. Ve diyarı ecanipte bulunduğu günlerde seçim yapıldığını ve adayın seçimin yapılmasından sonra saat 8,30 da öldüğünü farzedelim. İl seçim kurulu adayların sağlığını tetkik etmek mecburiyetinde midir? Size sorarım hanginizi il seçim kurulu teker teker çağırmış, hanginizin eline ayrı ayrı seçim tutanaklarını tevdi etmiştir. Ben itiraf edeyim ki, seçim mazbatamı arkadaşlarımdan aldım.

Arkadaşlar, böyle il seçim kurulu bir adayın kendisine seçim tutanağını verirken onun milletvekili olmak hukukunu haiz midir, değil midir? Diye soracağımı kabul edersek ona böyle bir yetki vermiş olursanız, seçim kurullarının bütün bunları araştırmak tetkik etmek mecburiyetinde kalması icabeder. Bir an için bir adayın seçilmiş olmasına rağmen onun aklı muvazeneden mahrum olduğu ileri sürülmüş olsa il seçim kurulu, biraz durun bu adamın aklı muvazenesinde bir ihtilât vardır, bir akliye mütehassısına muayene ettirdikten sonra kendisine tutanağını vereceğim diye bir şey demesine imkân var mıdır? Bu olmadığına göre bu aday veyahut seçilmiş olan bu kimse şu veya bu şekilde milletvekili ehliyetini kaybedip etmediğinin tetkik salâhiyeti asla il seçim kuruluna verilmiş değildir. Başka bir misal getireyim :

Her hangi bir seçim bölgesinde bir aday vardır. Bir vapur kazası oluyor, vapur batıyor birçok kurtulanlar da var. Fakat henüz bir haber alınmış değildir. İl seçim kurulu acaba bizim bölgeden seçilmiş olan aday bu vapur kazasında ölmüş mü bir haber alalım da ondan sonra tutanağını vereyim demesi asla vârit değildir, arkadaşlar. Mademki, il seçim kurulu teker teker her seçilmiş olan kimsenin sağ olup olmadığını, milletvekilliğine seçilme ehliyetini haiz bulunup bulunmadığını, ki, adayken bunu muhafaza etmek tedir, seçildikten sonra bunu kaybedip etmediğini tetkike madem ki, yetkili değildir, binaenaleyh saat 8,30 da ölen Maksut Çivi onun meçhulüdür. Binaenaleyh seçim tutanağının onun namına tanzim edilmesi lâzımgelir.

Müsaadenizle bir başka misal arzedeyim. Seçilen kimse İsviçre'de olsa ve orada ölseydi ve il seçim kurulu tutanağı onun namına tanzim etmiş olsaydı, bilâhara onun ölümüne muttali olduğu zaman seçim kurulu ne yapacaktı? Ben yanlışlık yaptım, bu zat İsviçre'nin Lozan Şehrinde saat 8,30 da ölmüştür, bu saatte ben de henüz tutanakları tanzim etmemiştim. Binaenaleyh yanlış tanzim etmiş olduğum tutanağı iptal ediyorum ve onun yerine ondan sonra rey alan falancaya seçim tutanağını veriyorum diyebilir miydi arkadaşlar? Bu imkânsızdır.

Arkadaşlar, bir hakkın doğumu mevzuubahistir. Bir hak ne zaman doğar ve bir hak ne zaman düşer? İşin esası, tasnif seçimin esaslı unsurlarından birisi midir? Yoksa seçimin bir

formalitesinden ibaret midir? Bu nokta üzerinde durmak lâzımdır. Eğer tasnif seçimin esaslı unsurlarından birisi olsaydı tasnifte husule gelen hataların bütün seçime teşmil edilmesi ve seçimin yeniden yapılmasını icabettirirdi. Halbuki, tasnif esnasında yapılmış olan hatalar derhal orada tahakkuk ederse ikaz edilmesi üzerine yeniden yapılır ve yapılmış olan neticeleri derhal orada dürüst şekilde tanzim edilir.

Fakat seçim sırasında yapılmış olan yanlışlıklar, yani vatandaşın arzu ve iradesi seçim sandıklarına aynen, istediği şekilde girmemiş ise, yani millî iradenin tezahüründe herhangi bir kanuna aykırılık olmuş ise, tasnif istenildiği kadar doğru ve dürüst olsun ve bilâhara seçim kurullarında istediği kadar dürüst yekûnlar yapılsın, seçimler kabul edilmez ve yeniden yapılması icabeder.

Arkadaşlar, vatandaş reyini kullanırken herhangi bir şey olursa Yapılmış olan hatalar yalnız tasnif veyahut herhangi bir yekûn toplama ameliyesinde kendini göstermişse, yani bu bilâhara düzeltilmezse bu hata bertaraf edilir. Bu bakımdan da millî iradenin tezahürü topyekûn vatandaşın kendisine verilen rey puslasının sandık başında atılmasından sonra seçilen adayın kendisine tutanak verilinceye kadar uzatılacak olursa bu hiçbir zaman Millî iradenin tezahürü olmaz.

Arkadaşlar; İngiltere'deki seçimler geleneğine göre, seçim bölgelerinde umumiyet itibarıyla tek namzet olursa, yani karşı da hiç bir namzet olmadığı takdirde bir tek vatandaş sandık başına gitmeden dahi o kimse milletvekili addedilir.

Millî irade bu şekilde tezahür etmiş addedilir. Bunun tasnifi nerededir?. Bunun tutanağı nerededir?. Bunun diğer muameleleri nerededir?.

Yine İngiltere'de askerler de seçim ehliyetini haizdirler. Uzak Şarkta seçime iştirak etmiş olan birçok silâh altındaki İngiliz vatandaşları vardır, vermiş oldukları oy Anavatana gelinceye kadar belki bir ay geçmektedir. O bir ay zarfında adayın kendisine herhangi bir vaziyet hâsıl olursa bu verilen reyler muteber addedilmemek mi lâzımdır?. Hayır arkadaşlar. O Uzak Şarktan dahi seçime iştirak etmiş olan İngiliz vatandaşları sandığa reylerini attıktan sonra iradelerini izhar etmiş olurlar. Anavatana

gelinceye kadar eğer kendi seçmiş oldukları aday seçilmemiş, yani ölmüş olursa şu veya bu şekilde seçilme ehliyetini kaybetmiş olursa ondan sonra gelen aday milletvekili olamaz yenden seçim yapılır. İngiltere'nin Seçim Kanunu bunu âmirdir.

Arkadaşlar; fazla konuşmıyayım. Benden evvel konuşan arkadaşlar vaziyeti izah ettiler. Esasen buna ihtiyaç yoktur. Gölden bir kova su alıp ummana boşaltsak ne gölün suyu eksilir ne de ummanın suyu artar. Ancak 10 dakika evvel gıyaben tanışmak şerefini tattığımız Sebatî Ataman arkadaşımızın bir fâninin ölümü üzerine kurulmuş olan bir milletvekilliği sediri üzerine oturamıyacağına kâfi kanaatim vardır. Madem ki, esas itibarıyla ne olursa olsun, hangi partiden olursak olalım, millî iradenin tezahürüne bel bağlamış insanlarız, elbette ki, kendisinin de böyle bir tezahürün, böyle bir iradenin yeniden tezahür etmesine mümanaat etmiyeceğine kani bulunmaktayım. Nihayet mazbatasının reddedilmesi ile milletvekilliği sâkıt olmakla beraber, yeniden aday olmak imkânı hiçbir zaman onun üzerinden alınmış değildir. Nihayet kendisine teveccüh gösteren seçmenler belki bu sefer adedlerini biraz daha artırır ve bu sefer ne Maksut Civi'nin ne şunun ölümü mevzuubahis olmadan bu arkadaş bizim yanımda yer alır. O zaman ilk önce kendisini tebrik edecek olanlardan birisinin benim olacağına asla şüphe etmemesini rica ederim.

BAŞKAN — Arkadaşlar, yüksek heyetinizin kararına göre şimdi söz almış olan arkadaşlara soracağım, raporun lehinde mi aleyhinde mi olduklarını soracağım.

Abdürrahman Boyacıgiller, lehte mi aleyhte mi?

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Hüseyin Balık, leh temi aleyh temi!

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Aleyhte.

BAŞKAN — Muammer Alakant siz?

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Ben söz istemedim.

BAŞKAN — Emrullah Nutku lehte mi aleyhte mi?

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Lehte.

BAŞKAN — Raporun lehinde mi?

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Hayır aleyhinde. (Gülüşmeler).

BAŞKAN — Reşad Güçlü?

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) — Efendim vaz geçtim. Lütfen siliniz.

BAŞKAN — Müfîr Erkuyumcu?

MÜFÎT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Lehinde konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

MÜFÎT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlarım konumuz olan Sebati Ataman'ın tutanağı meselesi tamamen ilmi ve hukuki bir meseledir. Bu meselenin halledilebilmesi için Anayasanın, Seçim Kanunu hükümlerinin ve B. M. M. nin 306 sayılı Kararının incelenmesi lâzımgelir.

Anayasamızın 29 ncu maddesinde, ölen bir milletvekilinin yerine bir başkasının seçileceği tasrih edilmiştir.

Buna göre hâdisede halledilmesi lâzımgelen mesele, seçim günü saat 20,30 da vefat eden aday Maksut Çivi'nin vefatı anındaki sıfatının aday mı, yoksa milletvekili mi olduğunu tâyin ibarettir. Bu itibarla her şeyden evvel hâdisede milletvekilliği sıfatının başlangıç müddetini tâyin etmek iktiza eder. Bu müddetin mebdei tâyin edilmek için elimizde iki kıstas vardır. Birisi B. M. Meclisinin 306 sayılı kararı, diğeri de Seçim Kanunu hükümleridir.

Sayın arkadaşlarım, milletvekilliği müddetinin mebdei B. M. Meclisinin 306 sayılı Kararında açıkça gösterilmiştir. Kanun mahiyetinde olan ve sonradan hiçbir kanuni kararla ilga edilmemiş bulunan bu kararda aynen: İntihap bitip de reylerin en çoğunun bir zat uhdesinde taayyün ettiği an o zatın mebusluğunun mebdeini teşkil eder.

Denilmektedir. Bu karara göre bir adamın milletvekilliği sıfatının başlaması için şu iki şartın tahakkuku lâzım gelmektedir.

1. Seçimin bitmiş olması;

2. Oyların en çoğunun aday'ın uhdesinde toplandığının (taayyün etmesi) yani belli olması.

Aday Maksut Çivi Zonguldak İlinde, ki oy sandıklarına, oyların atılması bittikten sonra ve tasnifin devamı sırasında vefat etmiştir. Vefatı anında oy verme işi bitmiş sade seçim bitmiş değildir. Çünkü ölüm anında oyların tasnifi devam etmekte idi. Ve henüz oyların kimin uhdesinde

taayyün ettiği bütün sandıklardan çıkan oyların il seçim kurulunca bir araya getirilmesi suretiyle katî bir şekilde tesbit ve ilân edilmemişti. Kanaatimce mücerret sandığın kapanması ile reyler taayyün etmiş olmaz. Yüksek malûmunuzdur ki taayyün etmek demek belli olmak demektir. Belli olmak ise ancak tasnif sonunda il seçim kurulunca reylerin bir araya getirilmesi ile kabil olur. Bu itibarla merhum Maksut Çivi vefat ettiği anda milletvekili değil, henüz aday idi. Milletvekili sıfatı tahakkuk etmeden vefat eden adayın yerine ondan sonra en fazla oy alan Sebati Ataman'a tutanak verilmesi Yüksek Meclisin, kanun kuvvetindeki sözü geçen kararına tamamen uygun ve yerindedir.

Sayın arkadaşlar, diğer taraftan Seçim Kanunu da müzakere mevzuumuz olan seçim tutanağının tasdikına mütedair tezi teyit eden hükümleri ihtiva etmektedir. Kanunun dördüncü kısmında seçim işleri başlığı altında şu bölümler mevcuttur.

1. Seçim hazırlıkları;
2. Sandık başı işleri;
3. Oy verme neticeleri;
4. Seçim neticeleri.

Görülüyorki vâzın kanun oy verme ile seçim mefhumlarını ve bunların neticelerini ayrı ayrı bölümlerde mütalâa etmek suretiyle bunları bir birinden tefrik etmiştir. Kanuna nazaran oy verme, seçimin bir kısmı olduğundan mücerret oy vermenin neticesi ile seçim bitmiş olamaz. Maksut Çivi'nin oy vermenin neticeleri alınmadan evvel vefat etmiş olmasına nazaran milletvekili olmazdan evvel aday iken ölen mumaileyhin yerine Sebati Ataman'a tutanak verilmesinde kanunen bir yolsuzluk yoktur.

Bundan başka milletvekilliği sıfatını iktisap için bunun tesbit ve ilân edilmiş olması da şarttır. Hâdisede, Maksut Çivi, reyler tamamen toplanarak milletvekilliği sıfatı tesbit ve ilân edilmeden vefat etmiştir. Seçim bitmeden ölen bir adayın yerine ondan sonra en fazla rey alan adaya tutanak verilmesi Seçim Kanununun il seçim kurullarına tanıdığı kanuni bir haktır. Zonguldak İl Seçim Kurulu da bu hakkına istinaden Sebati Ataman'a tutanak vermiştir. Bunun tasdiki hakkındaki Tutanakları İnceleme Komisyonunun kararı, Büyük Millet Meclisi kararıyla Seçim Kanunu hükümlerine tamamen uygun olduğundan yüksek heyetinizden kararın

onanmasını istirham ediyorum. Takdir yüksek heyete aittir. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Kifayet hakkında bir takrir vardır, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Sebati Ataman'ın tutanağı hakkında yapılan görüşmelerle keyfiyet aydınlanmıştır.

Kendi müdafaası alındıktan sonra görüşmenin kesilmesini ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporunun oya konulmasını arz ve teklif ederiz.

Niğde Milletvekili
Dr. Hüseyin Ülkü

Niğde Milletvekili
Ferit Ecer

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Usul hakkında arzedeceğim.

(Gürültüler, reye reye sesleri) Arkadaşlar sabırsızlık göstermeyiniz, esasen kısmet olsaydı heyeti umumiyesi üzerinde de ancak bir dakika konuşacaktım. (Çok şükür geçti sesleri) Efendim bendeniz şunu arzedeceğim. Tabii Sebati Ataman arkadaşımız kendilerini müdafaa etmek hakkını haizdirler. Ancak Sebati arkadaşımız şayet bir müdafaa yapmaktan vazgeçerlerse kendilerini tatmin için bir dakikacık söz vermenizi rica ediyorum. (Olmaz olmaz sesleri)

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) — Son söz müdafaa bakımından Sebati Ataman'a veriliyor. Bir dünya zaptı bir de mânevi zabıt vardır. Bu da bizim noktai nazarımıza göre Zonguldak mânevi mazbatalı Maksut Çivi'dir. Binaenaleyh son sözün bize verilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Müdafaanızı kullanacak mısınız?

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — En sonra söz almak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun. Siz müdafaanızı yaptıktan sonra takriri oya koyacağım. (Takrir okunsun sesleri)

O halde kifayeti müzakere takririni tekrar okutacağım.

(Niğde Milletvekillerinden Ferit Ecer ve Hüseyin Ülkü'nün önergesi tekrar okundu)

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Takriri oya koyunuz, sonra müdafaamı yapayım.

BAŞKAN — Müdafaanızı almadan reye koyamam. Çünkü takrir, müdafaanızın alınmasından sonra reye konması şeklindedir. Gerçi bir takrir daha vardır ve orada müdafaanızın alınması bahis mevzuu edilmemiştir. Fakat

müdafaa hakkınızın kaybolmaması için onu reye koymuyorum. Müdafaa edecekseniz buyurun.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım; takrirdaki kayıt üzerine müdafaama başlamadan evvel, müessif ölümü bu müzakerelere bais olmuş olan muhterem zatın hâtırasını huzurunuzda rahmetle ve hürmetle anmak isterim. (Bravo sesleri) Merhum Maksut Çivi, benim memleketim, hattâ mahallelimdi. Çocukluğumdan beri onun ismini daima bir sevgi hâlesiyle muhat olarak işitmişimdir. Maksut Çivi hakikaten kendisine siyasi mirazları tarafından dahi daima hürmet edilen bir zat olarak yaşamış ve daima sevilen ve hürmet edilen bir zat olarak vefat etmiştir. Peşinden koştugu gayenin kutsiyet ve ulviyetine inanmış ve tam bu gayeye ulaştığı bir anda ölmüştür. Kendisine halef olmak betbahtlığında bulduğum için, bilhassa bunun için, huzurunuzda onu rahmetle ve hürmetle tekrar anıyorum. (Bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlar, huzurunuzda sırf bir hukuk meselesi olan bu meselede konuşan hatiplerden bâzıları bilhassa muhterem Osman Kapani bana bir vazife hatırlattı.

Muhterem arkadaşlarım, ben Zonguldak seçimlerinin neticesinin şuurunu videnimde taşıyorum. Ve bu neticenin şuurunu bundan sonrakı tarzı hareketimde daima benim için ilham kaynağı olarak göz önünde tutacağım. Sayın Osman Kapani'nin tavsiyesi ihtiyacım olan bir tavsiye değildir. Zonguldak seçimlerinde merhum Maksut Çivi Halk Partisinin en çok rey alan adayı olan benden 46 000 reye yakın fazla almıştır. Bu aşağı yukarı benim aldığım reyin bir misli fazla demektir.

Bu Zonguldak seçimlerinin benim memleketimde memleketim olan merhum Maksut Çivi'ye değil de başka memleketli Demokrat Parti namzetlerine dahi benim iki mislim kadar rey vermelerinin mânasını, derin mânasını takdir etmemek benim için mümkün değildir. (Soldan biravo sesleri).

Muhterem arkadaşlarım, bu Muhterem Meclis, bu Büyük Meclisiniz, bu Meclise hâkim olan siyasi parti bu meseleyi, bir hissiyat ve politika meselesi değil, bir küçük hesaplar meselesi olarak değil, sırf bir hukuki mesele olarak ele aldıktan sonra, bendeniz şahsan hattı hareketi-

min ne olacağını, söylemi veya böylemi olacağını bir tarafa bırakarak meseleyi âdetâ benim şahsım mevzu bahis değilmiş gibi mütalâa edip huzurunuzda sermek mecburiyetini hissediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bütün hatiplerin, raporların, Yüksek Seçim Kurulu raporunun, tutanaklar komisyonu raporunun, bu rapora muarız olan hatiplerin, lehinde konuşan hatiplerin üzerinde ittifak ettikleri bir tek mesele vardır o da şudur: Mevzu hukuki bir mevzudur. Yani milletvekilliği sıfatı ne zaman başlar? Meselesinin hallinden ibarettir. Hukuk bakımından meselenin bundan başka bir mânası yoktur. Politik bakımdan bundan başka bir mânası vardır. Hukuk bakımından bir tek mânası vardır: Milletvekili sıfatının başlangıcı nedir? Milletvekilliği sıfatı bir şahsa hangi anda izafe edilir? Hangi anda milletvekilliği hali hukukisi tekevvün eder Mesele bundan ibarettir ve bunun halli bahis mevzuudur.

Muhterem arkadaşlar; bir hukuk meselesi önümüze getirildiği zaman hiç şüphesizdir ki, evvelâ bu meseleyi halle yardım edecek veya doğrudan doğruya bu meseleyi trete eden bir metin, bir kanun, bir mektup kaide var mıdır, yok mudur? Evvelâ buna bakılır. Eğer bir mektup kaide varsa ve bu meseleyi sarahaten ifade etmişse artık düşünmez, onu okur ve meseleye tatbik ederiz. Şayet mektup bir kaide yoksa veya mektup kaideler bu meseleyi sarahaten ifade etmemişse o mektup kaidelerin delâletinden istifade ederek bir mâna çıkarmaya çalışırız.

Eğer o da yoksa mümasil hâdiselerde salâhiyetli mercilerin; gerek millî gerek yabancı mercilerin, buna mümasil hâdiselerde ne gibi kararlar verdiğini araştırırız. Bunu da bulamazsak hukuk prensiplerine müracaat ederiz; bunu da bulamazsak akıl ve mantığa müracaat ederiz. Hâdisede milletvekilliği sıfatının mebdai nedir? Meselesinin halli için mektup bir kaide var mıdır? Raporda gerek muarız arkadaşlardan bir kısmının gerekse lehte tanzim edilen raporun istinat ettiği bir mektup kaide mevcut, sarîh olarak mevcut. Milletvekilliği, o zamanki tâbiriyle mebusluğun mebdainin tâyinine mütedair karar mevcut.

Şimdi müsaade ederseniz, bu karar üzerinde, vakit çok geç olduğu için huzurunuzda arizia-

mik konuşmaktan (Konuşun sesleri, hakkındır devam et sesleri) hicap duyuyorum. Affınızı rica ederim.

Şurasına emin olmanızı rica ederim ki, konuşmamın hedefi, konuşmamın gayesi mazbatanın tasdikını elde etmek değildir. (Bravo sesleri) Katiyen bu gayede değilim. Mazbatam tasdik veya reddedilebilir. Ben de bu meselede tetkikatta bulunarak muayyen bir kanaate sahip oldum. Bu kanaate muhalif olan arkadaşları ikna etmeye çalışacağım. Heyeti Umumiye-nizde bir kanaat teessüsüne çalışacağım.

306 sayılı Millet Meclisi kararının mahiyeti üzerinde konuşan muhtelif arkadaşlarımın bir kısmı bu kararın medlûl ve mânasını tâyinde, bir kısmı bizatihi kararın hünyesini takdirde benim noktai nazarıma muhalif bâzı şeyler söylediler. Bu bakımdan evvelâ kararın mahiyetini tebellür ettirmek isterim. Nedir bu karar?

Bir arkadaşımız dedi ki, burada, yanlış anlamırsa, yanlış zaptedemedimse, 306 sayılı karar emsali hâdisede mabihüttatbik değildir. Not ettim. Aynen bu lâfı söyledi. «O zamanki Meclis o zata terahhümen mebusluk mebdaini mazbata tarihi addetmiş» dedi bir arkadaşımız. Hâdis, dedi, basit bir merhamet meselesidir. Muhterem arkadaşlar, rana malûmunuzdur ki, Meclisi Âli, Yüksek Meclis teşrii tasarruflar yapar. Teşrii tasarrufların envai vardır. Uzatmıyayım, Büyük Meclis bir tek hâdiseye ve bir tek şahsa munhasır kararlar alabilir. O kararlar o hâdiseye munhasırdır, ama kanun mahiyetinde yani mümasil hâdiselerde mabihüttatbik olabilecek kararlar da alabilir. Bu kararların vesilesinin bir şahsa ait bir mesele olması bu kararlarda mümasil hâdiselerde mabihüttatbik olmamasını icabettirmez. B. M. Meclisiniz bir şahsa ait bir mesele üzerinde veya bir vakayı vesile ittihaz ederek tefsir kararı alabilir. Bu mümasil hâdiselerde mabihüttatbik olamaz demek değildir.

306 sayılı karar acaba nasıl bir karardır? Bir şahsa ait bir karar mı, yoksa mümasil meselelere tatbik edilecek bir karar mıdır?

Zabıt: Bende zabıtları tetkik ettim: Sayfa 284. 26 ncı içtima. 29. I. 1927 birinci celse:

«Mebdei mebusiyetin tesbiti hakkında filân numaralı B. M. Meclisi Riyaseti tezkeresi ve Kanunu Esasi Encümeni Mazbatası.»

Okuyorum arkadaşlar. Yalnız hepsini okuyacağım.

Riyaseti Celileye :

(Mebusluk mebdei hakkında bir kararı tefsiri talebini mutazammın olup;) bu kadar.

Teşkilâtı Esasiye Encümeni Mazbatasına başlarken verdiği kararın, karar olarak sunduğu şeyin kararı tefsiri olduğunu tasrih ediyor. Bu karar, kararı tefsiridir. Esasen karar, kararı tefsiri olmasaydı Millet Meclisi kararı lâalettayin mevzuubahis hâdisenin mahiyeti bakımından mümasil hâdiselerde mabihüttatbik olduğu kendiliğinden çıkar.

Tasavvur buyurunuz arkadaşlar; bir millet meclisinin, falan zat için milletvekili mebdeidir de başka bir zat için milletvekilliği mebdei değildir, ben ona karışmam demesi hiç tasavvur buyurulur mu?.. Millet meclisi, milletvekilliği mebdei budur dendiği zaman emin olun ki, iradeyi bu mevzuda kaide olarak izhar etmiş bulunacaktır. Şimdi mevzuubahis olan mesele hakkında Büyük Meclisiniz bir karar ittihaz etti, Tutanaklar Komisyonunun raporunun reddine karar ittihaz ettiği zaman Milletvekilliği sıfatının mebdei sandıklardır, reylerin atılması bitirildiği andır diye bir kaide vazetmiş olacaktır. Bundan sonra bu gibi mümasili hâdiseler tekevvün ettiği zaman ondan sonraki meclisler değiştirilmediği takdirde mabihüttatbik olacaktır. Binaenaleyh, karar mahiyetinde bazı arkadaşlarımızın tereddüdü gibi münferit hâdise de tatbik edilecek karar değildir. Mümasili hâdiselere mabihüttatbiktir. Bu karar üç fıkradır. Birinci fıkrası, umumi bir hukuku esasiye kaidesi tesbit etmektedir, milletvekilliğinin mebdei. İkinci fıkra; mebuslukla memurluk arasındaki birleşmezlik meselesini halletmektedir. Kaidevi mahiyette halletmektedir. Üçüncü fıkra; memur iken mebus olan bir kimsenin maaş meselesini halletmektedir, kaidevi olarak halletmektedir. Bugün memur olan bir kimsenin maaşı hakkında memuriyeti ile milletvekilliğinin birleşmezliği hakkında o 306 numaralı Karar mabihüttatbiktir. Bizzat ben, bunun misaliyim; memur iken milletvekili olarak buraya gelmişimdir. Benim memuriyet vazifemle milletvekilliği sıfatım arasındaki münasebet ve alâka, bugün 306 numaralı Karara göre tesbit ve tâyin

edilmiş ve benim yerime başka birisi tâyin edilmiştir. Demek ki, 306 numaralı Kararın ikinci bendi bugün bana tatbik edilmiştir. Bir numaralı bendi evleviyetle tatbik edilmesi lâzımdır. Çünkü umumi bir kaideyi tazammun etmektedir. Zannediyorum ki, bu izahatım bu kararın mahiyeti hakkında tereddüdü olan arkadaşlarımı inşaallah tatmin etmiştir.

Bâzi arkadaşlarımız da kararın medlûl ve mânâsı üzerinde tereddütler izhar buyurdular. Şayanı hayrettir ki, raporun muarızı olarak konuşan arkadaşlarımız milletvekilliğinin mebdei hakkında birbirlerini nâkız nazariyeler ileri sürdüler ve 306 numaralı Kararı anlamak hususunda bir ittifakı efkâr gösteremediler. Bilhassa Osman Şevki Çiçekdağ arkadaşımız şu lâfları söyledi. Sandığa oyların atılması bittiği anda Millî İrade tecelli etmiştir. Bir müddet sonra, hemen arkasından değil, bir kısım lâflar söyledikten sonra, tasnif yapıldıktan sonra Millî İrade tecelli etmiştir. dedi. Aynen not ettiğimi zannediyorum. Tutanak yapılmış, duvara asılmış, parti mümessillerine verilmiştir. Eğer dedi o anda parti mümessillerinin elinde vasıta olsaydı bu tutanakları hemen götürürlerdi mesele kalmazdı dedi. Yani acaba 306 sayılı Karar milletvekilliği sıfatı başlangıcı sandığa reylerin atılması bittiği andan mı yoksa tasnif yapıldıktan mı başlar? Yarın, öbür gün sandığa reylerin atılması bittiği zaman bir aday Allah esirgesin vefat etti. Bir başka milletvekili adayı da tasnif yapıldıktan sonra vefat etti. Fakat hangisi acaba? Muhterem arkadaşlar; milletvekili sıfatı her sıfatı hukukiye gibi muayyen, katî, sarîh bir anda başlaması lâzımgelen bir hali kukuki-dir.

Şimdi noktai nazarlar, sandığa reylerin atılmasının bittiği zaman başlar, veyahut tasnif yapıldıktan yani tasnif bittikten sonra başlar. Malûmuâliniz sandığa reylerin atılması biter, sandık kapatılır ve ondan sonra tasnif başlar. Bu tasnif bâzı hatiplerin iddia ettiği gibi iki saatte falan bitmemiştir. Sabaha kadar devam etmiştir. Bunu size Zonguldak Milletvekillerini işhat ederek söyleyebilirim. Burada vardır, benim memleketim ve hemşehrim olan arkadaşlarımızdan burada vardır. Gazlıoğlu camiinde tasnifin sabah karanlığına kadar sürdüğünü bilirler. Tasniften sonra iş yarım saatte biter, o başka.

Bütün mesele milletvekilliği sıfatının mebdei

hangi andır? Saa dığa reylerin atıldığı an mıdır, tasnifin bittiği an mıdır, yoksa mazbatanın verildiği an mıdır?

Şimdi 306 sayılı Kararı anlayışta arkadaşlarımızın düştüğü bu ihtilâfa karşı bendeniz 306 sayılı Kararın ne tarzda anlaşılması lâzımgeleceği hakkında delâil zikretmek mecburiyetindeyim ve ben böyle anlıyorum, siz de böyle anlayın diyerek değil, delil zikredeceğim, bunun böyle anlaşılması lâzımdır, çünkü bir; iki, üç, dört diyeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, hukukçu olmya hacet yoktur ki, bir teşriî kararın mâna ve medlulünün tefsiri mevzuubahis olduğu zaman o teşriî kararın ittihaz edildiği andaki müzakere ve münakaşaların tetkikinden istifade edilerek tefsir edilir. Bir teşriî karar ister kanun olsun, ister tefsir olsun, ne olursa olsun, tereddüt vâkı olduğu zaman ilk müracaat edilecek şey o teşriî kararın ittihaz edildiği andaki müzakere ve münakaşaların tetkiki dir ki, fikirleri tebellür ettirir. Binaenaleyh 306 sayılı Kararın ittihaz edildiği zamanki müzakereler, münakaşalara bakalım 306 sayılı Karar nasıl alınmıştır?

Bir arkadaşımız, Osman Şevki Çiçekdağ arkadaşımız, bu müzakere zabıtlarını tetkik ettiği anlaşılıyor, fakat zabıtları yanında getirmediği için, not etmediği için bu hususta zabıtlarda söylenen şeylerin hafızalarında yanlış kaldığı anlaşılıyor.

Hakkı Tarık Us, ozamanki Hakkı Tarık Bey, bunu müzakere ederken, Osman Çiçekdağ arkadaşımız dedi ki; bir mebus diyor ki mazbatanın tevdi edildiği an, Hakkı Tarık Bey cevap veriyor hayır intihabın yapıldığı, mazbatanın verileceği zaman değildir. Seçimin bittiği andır, demıştır. Osman Şevki Çiçekdağ seçimin bittiği an diye tekrar etti. Çiçekdağ aynen şunları söyledi :

Hakkı Tarık Bey cevap veriyor; intihap bittiği, mazbatanın tanzim edildiği an değil, seçimin bittiği andır. Hakkı Tarık Beyin söylediği söz budur.

Bunu dinleyince aklım gayriihtiyari bektâşinin hikâyesine gitti : «Lâ takrebüs salâte» alt tarafı benim neme lâzım... Alt tarafı nükte dan bektâşiye lâzım değildir. Fakat bize lâzımdır. Raif Bey (Erzurum) diyor ki, «Mebusluk mebdei mazbatanın tanzimi tarihinde başlar diye telâkki ve bu suretle tesbit edilmiştir.»

Teşkilâtı Esasiye Encümeninin mazbatasından bahsediyor. Diyor ki, bu mazbata da «mebusluğun mebdei mazbatanın tanzimi tarihinden itibaren başlar diye tesbit edilmiştir.»

Hakkı Tarık ise «Hayır, intihabın hitamından efendim» «Raif Bey (Erzurum - devamla) — Bendeniz intihabı iki kısım da ... » diye devam ediyor. Bu 288 nci sahifede. Müzakere devam ediyor. Bir sürü münakaşa cereyan ettikten sonra, Abdullah Azmi Bey şöyle diyor: «Binaenaleyh mebusluğun mebdeini mazbata tarihi olarak kabul ettikten sonra...» - Bu, Hakkı Tarık Beyin cevabından sonra cereyan ediyor - «ettikten sonra artık ne memuriyet hakkı ne de başka surette aldığı maaş mevzuubahis olamaz.»

Daha şayanı dikkat birşey; müzakere devam ediyor. İtiraz şöyle oldu, böyle oldu diyor. Binaenaleyh diyor, sizin mazbatanız mebuslukla Meclis âzalığını ikiye ayırmakta. Mebusluğun mebdei mazbata tarihi olarak kabul edilmiş ve Meclis âzalığının mebdei de Meclise iltihak olarak kabul ediyor. 306 sayılı karar Teşkilâtı Esasiye Kanunu mazbatayı bâzı yerde Meclis âzası demiş, bâzı yerde mebustur demiş. Mebusluk masuniyete taallûk eder Meclis âzalığı Meclisin teşekkülüne taallûk eder. Binaenaleyh diyor, mebde mutlaka intihap mazbatasını tarihi diyor.

Meclis âzası da mebustur, mebus da mebustur. İkisi de bir tane olmak lâzımdır. Binaenaleyh mebde intihap mazbatasının tarihidir. Teşkilâtı Esasiye Encümeninin Reisi cevap veriyor :

«Mazbatayı okursanız, bizim mazbatamızı yani, aynı şeyi görürsünüz». Neyi görürsünüz? Mebdein mutlaka intihap mazbatasının tarihi olduğunu görürsünüz demektir. Açık, sarih...

Mazbatayı okursanız aynı şeyi görürsünüz yani biz de mebusluğun mebdeini mazbata tarihi olarak kabul ettik. Ama Meclis âzası olmak Meclise iltihak etmektir. Zabıt budur.

Bunlar gösteriyor ki, 306 sayılı Karar hiçbir zaman, bu müzakere esnasında, oyların sandığa atıldığı andır diye telâkki edilmemiştir. Hakkı Tarık Bey, hayır, intihap hitamında dedi. Hakkı Tarık Beyle konuştum, sordum, dedim ki, böyle demişsin üstat, ne demektir bu . Hakkı Tarık Bey Vakit Gazetesinde makale yazdı. Bu mevzuda dedi ki, efendim orada mazbatanın tanzimi tarihidir. Ben dedim ki, intihabın hitamı ve reylerin en çoğunun bir zat uhdesinde ta-

ayyünü başkadır, mazbatanın tanzimi başkadır. Taayyün eder de mazbatanın tanzimi sırasında başka bir yere gider, imza edecek zat o esnada falan yerde bulunur, bütün mesele reylerin en çoğunun bir zat uhdesindeki taayyünü ve intihabın bitmesi meselesidir. Bu, mazbatanın tanziminden evvel ve o mazbatanın tanzimi aniyle müterafık olabilir. Ama reylerin neticesi bilindikten sonra mazbata tanzim edilecektir diye beklemek masuniyet bakımından tehlikelidir dedi Hakkı Tarık Bey.

Şimdi, 306 sayılı kararın ne mânada anlaşılması lâzımgeldiği hakkında zabıtların zikrettiği delâlet budur.

Müsaade ederseniz bir delil daha var : 306 sayılı Karar 1927 senesinde ittihaz edilmiştir. Merhum Mustafa Şeref, içimizde talebeleri vardır. Benedeniz maalesef kendisinden okuyamadım, İstanbul Hukukunda okuduğum için. Bu memlekette hukuku esasiye âlimlerinden biri ve Teşkilâtı Esasiye Encümeni Reisi idi. 1927 senesinden sonra tam 20 sene geçiyor.

1947 senesi geliyor, 1947 senesinde o Teşkilâtı Esasiye Encümeninin yerine Anayasa Komisyonu, komisyon başkanı da şimdi riyaset eden muhterem başkanımızdır. Bu komisyon da bir karar veriyor. Bu karar 58 sayılı karardır. Şimdi yine içimizde bulunan muhterem Salamon Adato'nun seçim tutanağına mütedair bir kararı var.

Muhterem arkadaşlar; Salamon Adato'nun seçim tutanağının bu mesele dolayısıyla fevkalâde ehemmiyeti vardır. Tutanakları İnceleme Komisyonunda tetkik ediliyor ve bu komisyon da bir Anayasa meselesiyle karşılaşılıyor. Bunda deniliyor ki, bu mesele Anayasanın tefsiri, Anayasaya mâna vermek, Anayasa içinde hareket etmek, şu veya bu şekilde karar vermek meselesi. Bu benim yetkim dışındandır, bunu bir de Anayasa Komisyonu görsün ne diyecek deniyor. Mesele Anayasa Komisyonuna gidiyor, Salamon Adato arkadaşımızın tutanağının reddi veya kabulü hakkında Anayasa Komisyonundan mütalâa isteniyor, Anayasa Komisyonu o zaman o da bir karar veriyor. Tutanağın kabulü lâzımgelir deniyor. O kararda bâzı mütalâat dermeyeran ediliyor. Seçim Kanununun 29 neu maddesi ve Yüksek Meclisin 306 numaralı kararı gereğince Milletvekilliği sıfatı seçim bittikten... 306 sayılı karar. (Oku sesleri) Milletvekilliği sıfatı

seçim bitip de reylerin en çoğunun bir zat uhdesinde toplandığı anda taayyün eder. O andan itibaren Seçim Kanununun 29 neu maddesine göre Milletvekilliği sıfatı şu anda taayyün eder, diyor. O Seçim Kanununun 29 neu maddesi nedir diye insan gayriihtiyari merak ediyor. 1947 senesinde mer'i olan Seçim Kanununun 29 neu maddesine bir de bakıyoruz ki bugünkü Seçim Kanununun meşhur 117 nei maddesinin tamamen mütenazırdır. 29 neu madde şunu diyor arkadaşlar: Seçim neticelendi, tutanaklar yapıldı tutanaklar birleştirilir, adaylardan her birinin aldıkları oylar tesbit edilir en çok oy almış olanlar için sırasıyla milletvekili olduklarına dair ikinci bir tutanak ve mazbata yapılır, diyor. Şimdi, 1947 senesinde Teşkilâtı Esasiye Encümeni 306 sayılı kararın yanına 29 neu maddeyi de koyarak seçim tutanaklarının tanzimini neticelerin tesbiti esasına bağlıyor, açıkca.

Keza, 306 numaralı kararın bir fıkrayı mutarızası var, veyahut diye başlıyor bu da kararın mânasını tesbit ve tebyin ediyor. «Veyahut müsavi reylerde çekilecek kanuni kur'anın bir zat uhdesinde takarrür ettiği andır.» Farzedelim ki, oyların sandığa atılmasının hitamında şu (taayyün) keyfiyeti vâkı oluyor, çünkü arkadaşımızın noktaî nazarı milletvekilliği oyların sandığa atılmasının bitmesiyle taayyün eder.. Peki haydi orada taayyün vâkı oldu, müsavi rey nerede? Müsavi rey olması için, anlaşılması için müsavi rey verilmelidir ki kur'a çekelim. Müsavi reyin olması için sandığın açılması lâzım, reylerin sayılması lâzım. Sayılmadan müsavilik mevzuubahis olabilir mi? O halde 306 sayılı karar şöyle bir lâf söylüyor: Bir adam eğer sandığın içinden bilâhara çıkacak oylar müsavi çıkarsa onun milletvekilliği sandığın açılmasıyla başlamaz yani iradei milliye müsavi olmazsa tecelli eder, müsavi ise tecelli etmiş sayılmaz, müsavi olmadığı zaman sayılır. Böyle mantıksızlık olur mu? Besbelli ki bu olsa olsa taayyündür. Diğer delillerden katı nazar. Meçhulattan vâkı olan bir taayyün değildir. Bu taayyün böyle olmadığıнын bir delili daha.

Muhterem arkadaşlar; Seçim Kanunumuz der ki, sandığın içinden - af buyurun uykunuz geldiğini görüyorum, doğrusu benim de geldi - (Devam devam, hakkındır sesleri) reye iştirak etmesi gereken seçmen, sayısından fazla adedde oy çı-

karsa bu fazla çıkan kadar oy, lâalettayın, geliş güzel ayrılır ve imha edilir, geriye kalanlar açılır. Binaenaleyh bu ayrılan zarflar pekâlâ haki katen oyunu kullanmış olan seçmenlerin oy pus lalarını ihtiva edebilir. Hattâ tamamı hakiki oyunu kullanmış olan zevatın oyları olabilir. Meselâ 50 seçmen iştirak etmiştir, sandıktan 100 zarf çıkmıştır. 50 sini ayıracacağız. Bu sırf şans ve tesadüfe bağlı olan, bu, sırf bir şans ve tesadüfe bağlıdır ve sandık açıldıktan sonra vâkı olan bu ameliye bizim reye iştirak etmiş olan, binaenaleyh, iradei milliyeyi tezahür ettirmek hususunda rol ifa etmiş olan seçmenlerimizin zarfları olabilir. Bunlar gitti. Geriye kalan zarflar ise hileli zarflar olabilir. Bunu kim tâyin eder? Şans. Ne zaman taayyün eder? Sandıklar açılınca. Bu hâdisenin nazari olarak bütün sandıklar da vâkı olacağı kabul edilebileceğine göre, demek ki, taayyün keyfiyeti sandık açılıp, zarflar içinden çıkıp usule muvafık mı, değil mi? Tetkik edilip, fazla çıkanlar lâalettâyin ayrılıp ayıklandıktan sonra, içinden çıkan oy puslalarında işaret var mı, yok mu? Seçmen isimlerini ihtiva ediyor mu, diye okunur ve ayrıldıktan sonra çıkacak netice işte o zaman taayyün vâkı olur.

Muhterem arkadaşlar, 306 sayılı kararı nasıl anlamak lâzımgeleceğine dair son bir nakli delilim var.

Ali Fuat Başgil diye bir meşhur profesör vardır, bendeniz tanımam, hocam değildir, kitapları var okudum, fakat benim hocam değildir, kendisini tanımam. Ali Fuat Başgil'e bir mektup yazmış. Ben yazdırmadım. Sormadım. Bir başka hukukçu yazmış. İsmi burada zikretmiyeceğim. İsterseniz zikredeyim. (Soldan bir ses Kemal Balkar) Evet Kemal Balkar Danıştayın kanun sözcüsü.. Ali Fuat Başgil'e mektup yazmış. 306 sayılı karardan bahsetmiş. Başgil cevap veriyor :

Sorduğun mesele çok enteresan, diyor. Yalnız ben vakit bulup da bunun üzerinde lâyıki ile imali fikir edemedim. Yalnız, dikkat buyurun, yalnız bana zikrettiğini Meclis kararındaki esas daha uygun geliyor. Yani 306 sayılı esas daha uygundur, diyor. Altına şunu ilâve ediyor :

«Ekseriyetin kimin uhdesinde olduğu anlaşıncaya değin cereyan eden muameleler ihzaridir. Sandık içindeki ekseriyet bilkuvve mevcuttur, hukukan bu ekseriyetin izhar ve ilân edilmesi lâzımdır.» Yani bunu Fuad Başgil'in noktai nazarına istinat etmek için okumadım.

Bu, Fuad Başgil'in 306 sayılı kararı nasıl anladığını gösteriyor, kendisi böyle anlıyor, nâklî bir delil.

Şimdi arkadaşlar, 306 sayılı kararı yok farzediyorum. Çünkü bâzı arkadaşlarımızın meseleyi 306 sayılı kararı yok farzederek mütalâa ettiklerinin farkındayım. Ve bâzı arkadaşların meseleyi benim milletvekili olup olmamam zaviyesinden mütalâa ettiklerini görüyorum. Bir arkadaş şöyle diyor, 100 bin küsur vatandaşın reyini yok mu farzedeceğiz? Nasıl yok farzedebiliriz, bu olur mu? Şimdi 100 küsur bin vatandaşın reyini var farzedersenek ne olacak? Yok farzedersenek ne olacak? Yüz bin küsur vatandaşın canü gönülden istediği o zat gelecek mi buraya? Yeni seçim yapıldığı zaman şayet iştirak eden adaylardan ekseriyeti kazanan on bin rey almışsa buraya milletvekili olarak gelmiyecek mi? Gelecek arkadaşlar. Bir rey ile gelecek. Bizim sistemimiz bozuk, nisap tâyin etmek lâzımdır. Fakat sistemimiz budur.

Şimdi bendeniz 306 sayılı kararı yok farzedeceğim. Muhterem Kemal Özçoban arkadaşımız bu karar eskidir değiştirmek lâzımdır, dedi. Değiştirilmesi lâzımgeldiği anlaşılıyor. Bendeniz de aynı fikirdeyim. Fakat değişmesi böyle olmaz. Malûmu âliniz Teşkilâtı Esasiye Kanununun bir nevi tefsiri maliyetinde olduğundan benden çok daha kıdemli bir milletvekili arkadaşımız olan Kemal Özçoban bunun değişmesi için lâzımgelen usulü yine benden çok daha iyi bilir. Buna rağmen ben yine de yok olduğunu farzedeceğim. Yok farzedince de hukuk esaslarına göre hareket edeceğiz. Hukuk esaslarına gitmeden evvel mümasil hâdiseler acaba var mıdır, yok mudur diye araştıracağız.

Muhterem Osman Kapani arkadaşımız güzel bir konuşma yaptı. Hitabetine bilhassa hayran oldum. Şahsım hakkında da iltifatkar sözler söyledi...

OSMAN KAPANİ (İzmir) — Samimî olarak.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Teşekkür ederim, inanıyorum zaten. Kendisini tekzip etmiyeceğimi de arzederim. Ancak, konuşurken söylediği mütalâalara iştirak etmediğimi de beyan ederim. Kitaplarda bu işe temas edilmediğini, bulamadığını söylediler, bendeniz böyle bir kitap buldum. Arkadaşlar, kitap T. B. M. M. Kütüphanesinde mevcut oradan aldım. Eugene Pierre diye bir zat vardır. Parlamento

hukukunun beynelmilel otoritesi, parlamento hukukunda söz söyleyen yegâne adam. Şimdi bu zat ne diyor: Sanki bu kitabı yazdığı zaman günün birinde Sebatî Ataman diye bir zat gelecek, kendime zat dediğim için affınızı istirham ederim ve böyle bir mesele mevzuubahis olacak biliyormuş gibi âdeta bir kehanetle meseleyi vazediyor.

Bakın ne diyor? (Bundan daha nâzik olan bir mesele de şudur) diyor. Yukarda başka meselelerden bahsediyor. 647 nci sayfasında. Arkadaşlar Türkçesini, İsmail Müştak Merhum tercüme etmiş ondan okuyorum, (Netice taayyün etmeden evvel vefatı vukubulan bir namzet şayet ekseriyeti kazanmış olursa ondan sonra en çok rey kazanan namzet mebus olabilir mi?) Aynen tam bizim hâdise.

OSMAN KAPANİ (İzmir) — Rejimlere göre değişir, nispi seçimlerde başkadır.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Bu meseleyi vazetmiş Öjenpiyer. Türkiye’de tatbik edilsin diye yazmamıştır. Öjenpiyer Fransızdır, Fransız Parlâmentosunda kâtibi umumi. Tabii Fransız hukukuna istinat ederek yazmış. Ben bunu bizde de böyledir, diye söylemiyorum. 306 sayılı Kararı yok farzettik, var ama, yok farzettik. Metin varsa, metne istinat edilir, dedik, metin yoksa emsale bakılır dedik.

OSMAN KAPANİ (İzmir) — Hangi sistemden vardır orada?

SEBATİ ATAMAN (Zongulak) — Temsili nispi. (Sağdan müdahale etmiyelim sesleri)

Efendim, ben Öjen Piyer’in yazdıklarını okuyayım da; bakınız ne diyor: Netice taayyün etmeden evvel vefatı vukubulan bir namzet şayet ekseriyet kazanmış olursa, ondan sonra en çok rey kazanan namzet mebus intihap edilebilir mi? Sual soruyor. Cevap veriyor:

15 Şubat 1924 tarihli Kanun çıktıktan sonra bu meselede tereddüde mahal kalmamıştır. Çünkü bu kanun vefat eden bir namzede ait reylerin dâhili hesap edilmeyeceğini sarihane göstermektedir, diyor. O kanun, Cod administ-ratif.

15 Martı 1924 tarihli Kanun madde 4. (Dans les cas de ddécès de l’un des teandidats) namzetlerden birisinin ölümü halinde.

OSMAN KAPANİ (İzmir) — Bilenler bilmiyenlere söylesin... (Vakit geçiriyorsunuz sesleri, gürültüler)

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Estağfirullah maksadım fransızca okumak değil tercümede bir yanlışlık yaparsam tashih buyurursunuz diye. (Il n’est pas tenu compte des voix données an candidat décédé) ölmüş olan adaya verilmiş reyler hesaba katılmaz. bu, Fransızcası. Fransa’da nispî temsil sulû caridir ve Fransa’da yeniden seçim diye bir şey yoktur. Öldümü yerine ölenen sonra gelen adam seçilir. Bu mesele, bu mesele değildir. Bu mesele hangi listeye ne kadar rey verlim hesabında hesaba katılmaz. Belçika’da yedek usulü vardır. İsviçre’de yedek usulü yoktur. Fakat öldü mü ölünün yerine ondan sonra oy alan gelir. Meseleyi uzatmış oluyorum Fransız kanunlarından bahsediyorum, bütün anlatmak istediğim cihet şudur: Enebi kanunlarında ondan sonra oy alan gelir. Öjen Piyer’den okuduğum meselenin bu bizim işle alâkası yok, bir de nispî temsili kabul edersek bizde de öyle olacak. Asıl mesele, Öjen Piyer bakımından, ölen namzedin eğer tasnif neticesinde ekseriyeti kazandığı anlaşılırsa ondan sonra gelene mazbata verilebilir mi? Sualinin cevabında mühim bir meselei hukukiyeyi hallediyor. Namzet öldüğü zaman, şu zaman bu zaman, ona verilmiş olan reyler keenlemeyekûn addediliyor, hesaba katılmaz kaidei hukukiyesini vazediyor. Yani bu, hukuk esaslarına istinat ediyor: Mâdum olmuş bir şahsiyete rey izafe etmek mümkün olmadığı için aldığı reylerin keenlemeyekûn addedilmesi lâzımdır, diyor. İsviçre’de böyle, İtalya’da böyle. Belçika kanununda yedek usulü vardır.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, mebusluk nedir Hukuk bakımından mebusluk bir vaziyeti hukukiyedir. Bunu ben söylemiyorum, kitap söylüyor.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Tabii öyledir, iktisap ve isimal zamanları ayrıdır.

SEBATİ ATMAN (Devamla) — Mebusluk bir vaziyeti hukukiyedir.

Vaziyeti hukukiye ne demektir Bu hususta ders verecek değilim yalnız istinat ettiğim bir nokta vardır. Vaziyeti hukukiyenin teessüs ve tekevvün edebilmesi için hak ve vecibeler ve bu hak ve vecibelerin karşısında da bir şahsiyet mevcut olması lâzımdır. Muayyen ve malûm bir şahsın mevcut olması lâzımdır. Bir şahsa hukuk tarafından atfî izafe edilen hakların, vecibele-

rin heyeti mecmuasıdır. Haklar ve vecibelerin atfı izafe edildiği bir şahsın mevcut olması lâzımdır. Şahıs ortada olmadıkça vaziyeti hukukiyei meydana getiren haklar ve vecibeler manzumesinin bir şahsı muayyene izafesi mümkün değildir. Şahsi muayyen ortada yoktur.

Şimdi, sandığa atılan oylar bir neticei hukukiye tevlit eden fiillerdendir. Malûmu samileridir ki bilhassa Osman Çiçekdağ bu işi gayet iyi bilirler. İnsanların ef'ali hukuk bakımından neticei hukukiye husule getiren ve getirmiyen diye ikiye ayrılır. Bâzı ef'al neticei hukukiye meydana getirir, bâzı ef'al neticei hukukiye meydana getirmez. Neticei hukukiye meydana getiren ef'alden birisi de sandığa oyların atılmasıdır.

Neticei hukukiye nedir? Neticei hukukiyei husule getiren fiilin karşısına bir dizpozitif koymakla, bunu bir şahsa atıf ve izafe etmekle kabilirdir. Bir neticei hukukiyei bir şahsa izafe ise o şahsın malûm ve muayyen olmasıyla kabilirdir. Böyle bir şahıs mevcutsa fiil neticei hukukiye meydana getirme yolunda devam ediyor demektir. Bu yürürken bir mânia çıkarsa o fiil neticei hukukiye meydana getirmeden kahr.

Bir misal daha. Bir insanın bıçağını çekip öteki insanın kalbine saplaması bir fiildir. Bu, bir neticei hukukiye husule getirir. Bu fiil o adamı kaatil yapar Ceza Kanunundaki cezası verilir, şu bu. Ama o adam bıçağı sapladı, fakat saplamadan bir dakika evvel adam öldü. O adam bıçağı sapladı, saplamadan bir dakika evvel adam öldü. Adam kaatil oldu mu? Fiil var, fakat neticei hukukiye yok. Neticei hukukiye'nin husulü için şahsın muayyen olması lâzım.

Süje meselesi, yani bir hakkın doğması için bir süjenin malûm olması lâzım. O hak ancak süje olduğu zaman, süje tahakkuk ettiği zaman, tahakkuk eder. Hukukda bir virtüalite vardır. Osman Kapani Bey pek iyi bilirler, hukuk kaideleri olduğu yerde dururken muhtemel, hattâ muhakkak, fakat tahakkuk etmemiş, henüz taayyün etmemiş birtakım neticeleri tanzim eder, tesbit eder. Meselâ şuradan şunu çalan beş sene hapse mahkûm olur. Ortada ne çalan var, ne de hapis olan. Hukuki netice yok, ne var?. Âmili var. Şimdi oyların sandığı atılması, istimali ve sandıktan çıkıp da şahsı muayyeneye isabet hali, anı: işte hakkın doğduğunu tahakkuk ettiren andır. (Hayır hayır sesleri).

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Doğduğu değil, doğduğunun sabit olması.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Şimdi arkadaşlar hep noktai nazarlar 306 sayılı kararı yok farzettik.

Bendenizin bu konuşmalarım sonunda verilecek karar ne olursa olsun bendeniz halen şu sıfat üzerimde iken tahlil edeceğim bir nokta var. Büyük Millet Meclisince, şu Meclisee milletvekili sıfatının mebdenin katı ve sarih olarak tâyini yolunda karar alınması bir lâzime ve bir vecibedir. Bu karar kitaplara geçecek, bundan sonraki nesillere münakaşa edilecek, kürsülerde konuşulacaktır. Tetkik ve tahlil edilecektir. Onun için başınızı ağrıtıyorum. Uykunuz geliyor. Af buyurun muhterem arkadaşlar. Mâruzatımı bitiriyorum.

Şu noktaya ehemmiyetle huzurunuzda işaret etmek isterim. Bendeniz şimdi mebusluğun mebdesi fashını bitirip şahsiyetinin vaziyeti hakkında iki kelime söyleyeceğim.

Bendeniz Zonguldak seçimleri neticesinde Maksut Çivi'nin vefatı gibi umulmaz, harikulâde denilecek hazin bir tesadüf neticesi olarak buraya huzurunuzda milletvekili sıfatıyla, âdeti bir ölünün hakkını gashederek gelmiş gibi olmaktan hicap içindeyim, azap duyuyorum.

Zonguldak benim memleketimdir, Sarfanboluyum. Orada benim teyzem dâhi bana rey vermedi ve seçim neticesinde ben bu şekilde, ekseriyeti kazanmış olan bir partinin en muhterem bir adayımın vefatı dolayısıyla ondan sonra benim buraya gelmiş olmam benim için eidden hazin ve azaplı bir şeydir. Bundan dolayı Hüseyin Balık arkadaşımın beni affetmesini rica ediyorum. Ben bu meseleyi hukuk bakımından buraya gelmeden evvel hukukçu arkadaşlarla ârizüâmik tetkik ettikten sonra muzmer fikirlerle geldim. Ve bu tutanak meselesi, itiraz meselesi şu mesele bu mesele şimdiye kadar bu işi sürükledi geldi.

Şimdi bendeniz muhterem heyetinize son söz olarak şunu arz edeyim. Bu şekilde veya, şu şekilde halledilebilir. Her halükârda şu kürsüden yüksek huzurunuzda ifade etmek mecburiyetindeyim ki, Meclis bu meseleyi siyaset ve hissiyat meselesi yapmamak olgunluğunu göstermiştir. Bu meseleyi sırf bir hukuk meselesi olarak ele almıştır.

Hak ve hakikat yolundadır. Muhterem arkadaşlar bence bir ferdin mantığı, bir ferdin nok-

tai nazarı ne olursa olsun bir camianın ferdi mantıkla ihata edilemeyecek tesirler altında varacağı muakis noktai nazar, muhakkak ki, ferdin noktai nazarından daha isabetli, daha haklı bir noktai nazardır. O itibarla Yüksek Heyetinizin tecelli ettireceği noktai nazar benim noktai nazarıma da muakis olabilir. Emin olun ki, bu noktai nazar benim noktai nazarıma muakis olsa bile onun isabetli ve haklı olduğunu kabul ediyorum. Muarızlarımdan, aynı müsamahayı göstermelerini rica ediyorum. (Bravo sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Arkadaşlar, her iki takririn meali birdir. Müzakerenin yeterliği hakkındadır. Onun için, arkadaşımız da müdafaasını yapmıştır, müzakerenin kifayetini reyinize koyacağım. Müzakereyi kâfi görenler lütfen işaret versinler.. Kâfi görmiyenler.. Müzakere ekseriyetle kâfi görülmüştür.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Takrirler ayrı ayrıdır. Mânaları ayrıdır.

BAŞKAN — Müzakerenin kifayeti kararlaştır.

Şimdi takrirler vardır. O söylediğiniz takrir esasa mütaalliktir. Riyaset vazifesini bilir. Rica ederim, itimat buyurunuz.

B. M. M. Yüksek Başkanlığına

Şifahen arz ve izah ettiğim sebeplere mebni Zonguldak Milletvekili olarak gösterilen Bay Sebati Ataman'ın seçim tutanağına vâkı itirazı reddeden Tutanakları İnceleme Komisyonu kararının kaldırılarak ölü Maksut Çivi'nin Zonguldak Milletvekili olduğuna ve bu vasıf üzerinde iken öldüğüne karar verilmesini arz ve teklif ediyorum.

7. VII. 1950

Konya Milletvekili
Hidayet Aydın

(Niğde Milletvekillerinden Ferit Ecer ve Hüseyin Ülkü'nün önergesi tekrar okundu).

T. B. M. M. Başkanlığına

Seçildikten sonra vefat eden Sayın Maksut Çivi'nin arkadaşımız olması hasebiyle son sözün Zonguldak Milletvekillerine verilmesinin oya konmasını arzederiz.

8. VII. 1950

Zonguldak Milletvekili Zonguldak Milletvekili
Fehmi Açıksöz Hüseyin Balık

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, İktüzüğümüz sarihtir. Bu gibi hususlarda mazbatasına itiraz edilen arkadaşın müdafaası en son sözü

teşkil eder. Onun için bu teklifi reye koymak imkânı yoktur.

Şimdi arkadaşlar, bu mazbatanın reddi hakkındaki teklif, yani mazbatanın dediğim, Tutanakları İnceleme Komisyonu bir rapor vermiştir. O da Sebati Ataman arkadaşın seçim tutanağının kabulü lâzımgeleceği mütalâasını ihtiva etmektedir. Bu mütalâayı ihtiva eden komisyon raporunun reddi hakkında takrir vardır. Komisyon raporunu kanuna uygun bulmayan ve reddi lehinde olan arkadaşlar reye koyduğum zaman lütfen işaret buyursunlar. İsterseniz takriri bir daha okuyalım. (Gürültüler, istemez anlaşıldı sesleri).

Efendim Sebati Ataman'ın seçim tutanağının kabulü lâzımgeleceği merkezinde olan İnceleme Komisyonu raporunun reddine dair bir takrir verilmiştir. Evvelâ bu takriri reye koymak lâzımdır.

ARİF NİHAT ASYA (Seyhan) — Reis Bey biz burada Sebati Ataman'ın seçim tutanağı hakkındaki komisyon raporunu müzakere ediyoruz. Merhum Maksut Çivi'nin milletvekili mi, yoksa aday mı olduğuna dair bir karar veremeyiz..

BAŞKAN — Bu noktayı tavzih edeyim. Komisyon raporunun reddi talep edilmektedir. Yalnız bunu reye koyacağım.

Bir takrir daha var onu okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

Mevzuatımıza göre milletvekilliğinin yedeği yoktur. tasnifler sonunda en çok oy alanın vefatı kendisinden sonra en çok oy alanın milletvekili seçildiğini ifade etmeyip ancak ölen yerine seçimin yeniden yapılmasını icabettireceğinden Sebati Ataman'ın tutanağının reddine karar verilmesini arz ve teklif ederim.

Afyon Karahisar Milletvekili
Kemal Özçoban

BAŞKAN — Bu takrir, tutanağın reddi hakkındadır. Halbuki komisyon raporu, kabulü hakkındadır. Evvelâ komisyon raporunun reddi hakkındaki takrir reye konacaktır. Ondan sonra sıra gelirse bu da reye konacaktır.

Komisyonun raporunu dinlediniz. Takriri de dinlediniz. Takrir; komisyon raporu hatalıdır, reddediniz, diyor. Komisyon raporunun reddi hakkındaki takriri kabul edenler lütfen işaret versinler... Bu takriri kabul etmiyen, yani komisyon raporunun reddi fikrinde olmayıp kabulü

fikrinde olanlar lûtfent el kaldırınsınlar... Komisyon raporunun reddi hakkında ekseriyet olduğu anlaşılmıştır. (Alkışlar) (Sağdan, sayalım sesleri).

CELÂL SAİT SİREN (Hatay) — Tâynini esami ile oya konsun.

BAŞKAN — Tereddüt varsa ayağa kaldıralım. Bir arkadaşımız diyor ki hakikat, sizin tebliğ ettiğiniz gibidir. Diğer bir arkadaşım da hayır, diyor. Tereddüt halinde ihtiyat evlâdır. Onun için tekrar oya sunuyorum. Komisyon raporunun reddini isteyenler üşenmeksinsinler., lûtfen ayağa kalksınlar...

CELÂL SAİT SİREN (Hatay) — Tâynini esamiye müracaat edilmesini istiyoruz.

BAŞKAN — Lûtfen oturunuz. Komisyonun raporuna taraftar olanlar ayağa kalksınlar... Ekseriyet açıktır, istibaha mahal yoktur. O halde komisyon raporunun reddi ekseriyetle kabul edilmiştir. (Soldan alkışlar).

Komisyon raporunun ret edildiğine göre artık yapılacak bir muamele yoktur. (Mazbatanın ibatli var sesleri).

Pek alâ Sebâti Ataman'ın mazbatasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Me-sele kalmamıştır.

Arkadaşlar müsaade buyurun, vakit geçmiştir,

fakat gündemde daha sözlü sorular vardır. Bir iki önerge vardır onları okutacağım. Müzakereye devam ederek sözlü sorulara geçelim mi, yoksa müzakereyi tatil mi edelim? Oyunuza sunuyorum, müzakerenin devamını kabul edenler... Etmeyenler... Müzakerenin devamı kabul edilmiştir.

Şimdi bir önerge vardır onu okutuyorum, lûtfen bir iki dakika bekleyiniz.

Yüksek Başkanlığa

Bayram tatili yaklaşmaktadır. Mecliste müzakere edilecek birçok konular vardır. Bu konuların bayram tatilinden evvel çıkarılması için Salı günü öğleden sonra hariç olmak üzere 10 Temmuz 1950 Pazartesiinden itibaren her gün sabah ve akşam toplantı yapılmasını arz ve teklif ederim.

Eskişehir Milletvekili
Abidin Potuoğlu

BAŞKAN — Bu takriri kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Şu halde Salı günü öğleden sonra hariç olmak üzere Pazartesiinden itibaren her gün sabah ve akşam celseleri yapılması kararınıza iktiran etmiştir.

Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 1,40

Van Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (5/4)

Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu

T. B. M. M.
T. İn. Komisyonu
Esas No. 5/4
Karar No. 6

17 . VI . 1950

Yüksek Başkanlığa

Tutanakları İnceleme Komisyonu 15 . VI . 1950 tarihinde toplanarak Van Milletvekilliklerinin tutanaklarına yapılan itirazları tetkik etmiştir.

Bu dosyayı tetkik eden 6 numaralı Hazırlama Komisyonu, itirazın seçimlerde idarî baskı yapıldığı noktasına inhisar ettiğini ve bu idari baskının seçimin neticeleri üzerinde bir tesir yaptığı hakkında bir vakıa ve delil gösterilemediği ve bu sebeple kavlimücerrette kaldığı neticesine vararak tutanağın onanması gerektiği kanaatine varmıştır.

Yüksek Seçim Kurulu dahi, itirazın mahiyeti itibarıyla tetkikinin yetkisi dâhilinde bulunmadığını, şikâyetin valinin şahsına munhasır olup bu cihetin tetkikinin Cumhuriyet Başsavcılığına ait bulunduğunu kabul ederek aidiyeti hasebiyle tevdi mütalâasında bulunmuştur.

Hazırlama Komisyonunun yukarda arzedildiği şekilde kanaati münakaşasız ve mevcudun ittifakiyle kabul edilerek tutanakların onanması gerektiği neticesine varmıştır.

Kamutayın Yüce tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Tutanakları İnceleme

Komisyonu Başkanı

Afyon K.

K. Özçoban

Kâtip

İzmir

S. Giz

Burdur

M. Özbey

Hatay

T. Sökmen

Kırşehir

H. S. Erkut

Niğde

F. Ecer

Sivas

İ. Duygun

Yozgad

A. Doğan

Afoyn K.

A. Güler

Erzurum

R. Topçuoğlu

İstanbul

A. Adakan

Kütahya

R. Koçak

Ordu

Dr. Z. M. Sezer

Trabzon

T. Koral

Sözcü

İçel

H. Fırat

Bolu

V. Yöntem

Gümüşane

H. Tokdemir

Kars

Dr. E. Oktay

Malatya

H. Doğan

Ordu

H. Şarlan

Trabzon

H. Orhon

Zonguldak

A. Yurdabayrak

Mardin Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (5/6)

Tutanakları inctleme Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Tutanakları İnceleme Ko.

Esas No. 5/6

Karar No. 12

30 . VI . 1950

Yüksek Başkanlığa

Tutanakları İnceleme Komisyonu 20 . VI . 1950 günü toplanarak Mardin Milletvekillikleri seçimi hakkında Yüksek Seçim Kurulundan gelen cetvelde yazılı itiraz konusunu inceleyen 2 numaralı Hazırlama Komisyonu raporunu tetkik etti.

İllerde yapılan seçimler hakkında vukubulan itirazların mahiyetini muhtevi olmak üzere Yüksek Seçim Kurulundan Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderilen 2 . VI . 1950 günlü listede Mardin seçmenleri için «İlçe sandıklarından bazılarının miadından evvel açıldığı ve matbu oy puslalarındaki isimlerin değiştirildiği hakkında itiraz edildiği ve il seçim kurulunda bu bapta yetkisizlik kararı verildiği 29 . V . 1950 tarihli tel ile seçim kurulu başkanlığından bildirilmiş ise de Yüksek Seçim Kuruluna bir müracaat vâkı olmamıştır» denilmektedir.

Seçimlerin ve kanuni itiraz sürelerinin hitamı üzerine Yüksek Seçim Kuruluna illerden seçimler hakkında istenen malûmata karşılık olarak Mardin İl Seçim Kurulundan 29 . V . 1950 tarihli tel ile yukarda yazılı bilginin verildiği ve fakat şimdiye kadar Yüksek Seçim Kuruluna hiçbir itirazın intikal etmediği ve 2 . VI . 1950 sayılı cetveldeki kaydın bu malûmata müstenit olduğu tesbit edilmiştir.

Bu duruma göre Mardin seçimleri hakkında ilcenin birisinden bir vatandaş tarafından il seçim kuruluna bazı sandıkların miadından önce açıldığı ve bir kısım oy puslalarındaki isimle-

rin değiştirildiği yolunda yapılan itirazın il seçim kurulunca yetkisizlik kararıyla reddi üzerine ilgilinin iddiasını tevsik edemiyerek kanuni süresi içinde daha üst mercilere müracaattan vazgeçmiş olduğu anlaşılmaktadır.

5545 sayılı Kanunda tesbit edilen şekil ve şartlarda ne Yüksek Seçim Kuruluna ve ne de Büyük Millet Meclisine intikal etmiş bir itiraz bulunmadığına göre Hazırlama Komisyonunun raporunda belirtildiği üzere, Mardin Milletvekillerinin tutanaklarının onanması lâzımgeldiğine mevcudun çoğunluğu ile karar verilmiştir.

Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Tutanakları İnceleme Ko.

Başkanı

Afyon Karahisar

Muhalifim

K. Özçoban

Sözcü

İçel

Muhalifim

H. Fırat

Bolu

Muhalifim

V. Yöntem

Hatay

T. Sökmen

Kütahya

Muhalifim

R. Koçak

Ordu

H. Şarlan

Van

K. Özalp

Edirne

A. Cemal Köprülü

İstanbul

E. Adakan

Manisa

Muhalifim

F. İlker

Trabzon

T. Koral

Yozgad

A. Doğan

Erzincan

C. Günenç

Kırşehir

H. S. Erkut

Niğde

F. Ecer

Trabzon

H. Orkon

Zonguldak

Muhalifim

A. Yurdabayrak

Maraş İli seçimlerine vâkı itiraz üzerine tanzim olunan raporun gönderildiğine dair Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tezkeresi ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (3/27)

T. C.

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı

29 . V . 1950

Sayı:

Esas No. 277 - 865/756

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yüksek Makamına

Cumhuriyet Halk Partisi Maraş il idare kurulu Başkanlığının İl seçimlerine vâkı itirazını mutazammın olan ve il seçim kurulu başkanlığı vasıtasıyla kurulumuza gönderilen 19 . V . 1950 gün ve 190 sayılı dilekçe üzerine kurulumuzca yapılan inceleme neticesinde tanzim olunan 25 . V . 1950 gün ve 277 sayılı raporla buna taallûk eden diğer evrakın dizi puslası mucibince (22) parçadan ibaret olarak Yüksek Makamınıza sunulduğu saygı ile arz olunur.

Yüksek Seçim Kurulu Başkanı

M. Akyürek

T. C.

Milletvekilleri

Yüksek Seçim Kurulu

Esas No. 277

Karar No. 249

Rapor No. 4

Maraş İli seçimlerine vâkı itiraz hakkında rapor

C. H. P. Maraş İl İdare Kurulu Başkanlığı tarafından Maraş İl Seçim Kurulu eli ile kurulumuza gönderilen 19 . V . 1950 tarih ve 190 sayılı dilekçede, seçimden önce 11 . V . 1950 gün ve 167 sayılı yazılılarıyla D. P. Genel Başkanlığından veriltn adaylardan Hamdi Ongun'un, liste dışı bırakılarak yerine bağımsız adaylardan Remzi Öksüz'ün listelerine alındığının İl seçim kuruluna bildirildiği, seçimde D. Partinin oy puslalarında Hamdi Ongun'un adı çizilerek yerine serbest aday Remzi Öksüz'ün adı yazıldığı, bu puslalardan bir kısmının kapalı oy verme yerlerine konularak diğer bir kısmının D. P. tarafından halka dağıtıldığı ve bu suretle oy hakkına müdahale ve seçim gizliliğinin ihlâl ve vatandaşların iğfal edildiği, bu durumun 15 . V . 1950 tarihinde Elbistan, Afşin, Göksun,

Andırın, Pazarcık ve Maraş ilçeleri seçim kurullarına bildirilerek kanuna aykırı olan bu nevi puslaların makbul sayılmamasının arzedildiği ve 17 . V . 1950 tarihli yazı ile de il seçim kurulu nezdinde itirazda bulunulduğu, merkez ve Pazarcık İlçe Seçim kurullarınca itirazlarının reddedildiği, oy puslalarındaki bu isim değişikliği vatandaş oyuna tecavüz sayılarak Maraş İlçesi 150 numaralı sandığınca kabul edilmediği ve bu husustaki kararın ilçe seçim kurulunun 16 . V . 1950 tarihli kararı ile tasvip olunduğu, Göksun ilçe seçim kuruluna bu konuda vâkı müracaat üzerine de bu kabil oy puslalarının kabul edilmemesine karar verildiği, gerek il ve gerek Yüksek Seçim Kurulları kararlarına ve kanuna aykırı olarak Remzi Öksüz'ün D. P. Listesindeki Hamdi Ongun yerine

yazıldığıının sabit olduğu ve bu halin il dâhi-
lindeki bütün sandıklarda vâkı olduğu ve D.
P. Listesinde yapılan silinti ve ilâveli oy pusla-
larının makbul sayılmamasının itirazın arzolu-
ndduğu beyan edilmiş olmakla itirazın müddeti
içinde olduğu anlaşıldıktan sonra gereği müza-
kere olundu :

1. Maraş İl Seçim Kurulunun 20 . V . 1950
tarih ve 141 sayılı tezkeresine ekli olarak mez-
kûr dilekçe ile birlikte kurulumuza gönderilen
bu işe mütaallik evrak arasında mevcut olan il
seçim kurulu başkanlığınca musaddak kesin
aday listesinde Demokrat Parti adayları meya-
nında Hamdi Ongun ve bağımsız adaylar meya-
nında Remzi Öksüz adlarının yazılı bulunduğu
ve bu aday listesinde C. H. P. tarafından iddia
edildiği şekilde bir değişiklik yapılmadığı anla-
şılmakta olup buna nazaran D. P. aday listesi-
nde isim değişikliği yapıldığı hakkındaki itirazın
da oy puslalarına mâtuf olduğu neticesine var-
ılmıştır. Kaldığı bu itiraz aday listesine mâtuf
olsa bile aday listesi 4 . V . 1950 tarihinde kesin-
leşmiş olduğuna göre bu listeye karşı 19 . V .
1950 tarihli dilekçe ile bu defa Kurulumuza
vâkı itiraz 5545 sayılı Kanunla muayyen olan
müddet geçtikten sonra yapılmış olduğundan Ku-
rulumuzca tetkikına kanunen imkân kalmamış

bulunmaktadır.

2. — Oy puslalarında yapıldığı iddia olunan
isim değişikliğine gelince : 5545 sayılı Kanunun
109 ncu maddesinde hangi oy puslalarının mute-
ber sayılamıyacağı tasrih edilmiş olup hâdisе bu
maddede yazılı hallerden hiçbirine uymamaktadır.
Öte yandan mezkûr kanunda, partilerce hazırlanan
oy puslalarında o parti adaylarından birinin ismi
silinerek bağımsız adaylığı kabul ve ilân edilmiş
olan bir kimsenin adının yazılmasını meneden bir
hüküm mevcut olmamasına ve bu değişiklik seç-
menlerden gayri bir şahıs tarafından yapıldığı tak-
dirde dahi bu puslaları kullanan seçmenlerin oy-
larını serbestçe vermiş telâkki edilmeleri tabii
bulunmasına binaen hâdisede seçmenlerin iğfal
edildikleri ve oy hakkına müdahale edildiği
iddia olunamaz. Bu sebepler dolayısıyla Cum-
huriyet Halk Partisinin itirazının mesnetsiz ol-
duğuna 25 . V . 1950 tarihinde oybirliğiyle ka-
rar verilerek Türkiye Büyük Millet Meclisine su-
nulmak üzere işbu rapor tanzim kılındı.

Başkan	Başkan V.
M. Akyürek	C. Özal
Üye	Üye
B. Köker	A. Güngören
Üye	Üye
C. Yorulmaz	İ. Senil
	İ. Hadımlıoğlu

Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Tutanakları inceleme Komisyonu

Esas No. 3/27

Karar No. 18

30 . VI . 1950

Yüksek Başkanlığa

Maraş İli seçimlerine yapılan itiraz hakkın-
daki, Yüksek Seçim Kurulu ve 5 numaralı Ha-
zırlama Komisyonu raporları Komisyonumuzun
22 . VI . 1950 günlü toplantısında incelendi.

5 Numaralı Hazırlama Komisyonu raporun-
da aynen şöyle denilmektedir: (C. H. P. Maraş
İl İdare Başkanlığı tarafından Demokrat Parti
Genel Merkezince Maraş Demokrat Parti Millet-
vekilliği adaylığına gösterilen Hamdi Ongun'un
oy puslalarından silinerek yerine Milletvekili
seçilen Remzi Öksüz'ün yazılmaması Seçim Ka-

nununa uygun olmadığı ve bu ebeple Maraş
Milletvekilliklerine seçilen zevata ait tutanak-
ların iptal edilmesi noktasından ibarettir.

Yüksek Seçim Kurulu yaptığı tetkikat so-
nunda :

1. Maraş Demokrat Parti il seçim kurulun-
ca musaddak aday listesinde Hamdi Ongun'un
isminin bulunduğu ve bağımsız adaylar meya-
nında da Remzi Öksüz'ün bulunduğu ve bu suretle
aday listesinde bir değişiklik yapılmadığı anla-
şılmış bulunmakla beraber vârit olsa dahi aday

listesi 4 . V . 1950 tarihinde kesinleşmiş ve itiraz 19 . V . 1950 günü vâkı olduğuna göre müddeti zarfında yapılmıştır.

2. Oy puslalarında vâkı isim değişikliğine gelince:

5545 sayılı Seçim Kanununun 109 neu maddesinin hangi oy pusulalarının muteber sayılmıyacağı tasrih edilmiş olup hâdis bu maddede yazılı hallerden hiçbirine uymamaktadır. Öteyandan mezkûr kanunda partilerce hazırlanan oy puslalarında o parti adaylarından birinin ismi silinerek yerine bağımsız adaylığı kabul ve ilân edilmiş olan bir kimsenin adının yazılmasını meneden bir hüküm mevcut olmamasına ve bu değişiklik seçilenden gayri bir şahıs tarafından yapıldığı takdirde bu pusulaları kullanan seçmenlerin oylarını serbestçe vermiş telâkki edilmeleri tabîi bulunmasına binaen hâdisede seçmenlerin iğfal edildikleri ve oy hakkına müdahale edildiği iddia olunamaz.

Komisyonumuz yaptığı tetkikat sonunda :

Vâkı itirazın kanuna uygun olmadığı ve Seçim Kurulunun yukarda zikrolunan kararının kanuna uygun bulunduğu ve bu sebeplerle tutanakların onanmasına ittifakla karar verilmiştir.)

Komisyonumuz, mezkûr raporu müzakereye girişmeden aynen ve oy birliğiyle kabul etmiştir.

Kamutayın yüce tasvibine arzolunmak üzere

re Yüksek Başkanlığa sunulur.

Tutankları İnceleme Ko. Bş.

Afyon Karahisar

K. Özçoban

Kâtip

İzmir

S. Giz

İmzada bulunamadı

Burdur

M. Özbey

Erzurum

R. Topçuoğlu

Hatay

T. Sökmen

İmzada bulunamadı

Kars

E. Oktay

İmzada bulunamadı

Kütahya

R. Koçak

Niğde

F. Ecer

Sivas

İbrahim Duygun

İmzada bulunamadı

Trabzon

H. Orhon

Yozgad

A. Doğan

Afyon Karahisar

A. Güler

Edirne

C. Köprülü

Malatya

H. Doğan

Ordu

Z. M. Szer

Trabzon

Tevfik Koral

İmzada bulunamadı

Van

R. Kemal Timuroğlu

K. Özalp

A. Yurdabayrak

Sözcü

İçel

H. Fırat

Bolu

V. Yöntem

İmzada bulunamadı

Erzincan

C. Gönenç

İmzada bulunamadı

Gümüşane

H. Tokdemir

İstanbul

E. Adakan

İmzada bulunamadı

Kırşehir

H. S. Erkut

İmzada bulunamadı

Manisa

F. İker

Ordu

H. Şarlan

İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 nci maddesinin değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bâzı hükümlerinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/16)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı: 71/1624, 6 - 2410

21 . VI . 1950

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

İdarei Umumiyei vilâyat Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 nci maddesinin değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bâzı hükümlerinin kaldırılmasına dair İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 19 . VI . 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa mütenazır olarak il genel meclis üyeleri seçimlerinde de oy vermede gizlilik, tasnifte alenilik ve adli teminat esasları gözetilerek mevcut hükümlerde değişiklik yapılması zaruri ve lüzumlu görülmüştür. Bu maksatla İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununa 3 madde eklenmesine ve 4928 sayılı kanunun birinci maddesinin İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 104 ncü maddesine taallük eden hükümlerinin kaldırılmasına ve 111 nci maddesi hükümlerinin değiştirilmesine dair olan bağı tasarı hazırlanmıştır.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

İçişleri Komisyonu

Esas No. 1/16

Karar No. 3

27 . VI . 1950

Yüksek Başkanlığa

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa mütenazır olarak il genel meclis üyeleri seçimlerinin de oy vermede gizlilik, tasnifte aleniyet ve adli teminat esasları dairesinde yapılması hakkındaki Hükümetin, İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu ka-

nunun 111 nci maddesinin değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bâzı hükümlerinin yürürlükten kaldırılmasına dair kanun tasarısı komisyonumuza İçişleri Bakanı ve Bakanlık mümesilinin de iştirakiyle okunup incelendi.

Bu seçimin dahi Milletvekili Seçimi Kanu-

nundaki prensipler dâhilinde yapılması esas komisyonumuzca kabul edilmiş, ancak tasarıda oy verme gününün İl Seçim Kurulunca tesbit edileceğine ait hüküm, memlekette seçimin aynı günde yapılarak seçim huzurunun sağlanması düşüncesiyle değiştirilmiş, ayrıca seçim işlerine ait İlçe Seçim Kurulunca verilecek kararlara karşı il seçim kurullarının nihai ve kesin olarak karar vereceği hakkındaki hükmü, seçimlerin küll halinde iptaline dair İl Seçim Kurulunca verilecek kararlara bir hafta zarfında itiraz edilmek suretiyle Yüksek Seçim Kurulunca nihai mahiyette karara bağlanacağı şeklinde değiştirilerek bu hususta verilecek kararların derecattan geçmesi esas kabul edilmiştir.

Bundan başka il genel meclisi seçimlerinin normal olarak her dört senede bir Ağustos ayının 2 nci Pazar günü yapılması esas kabul edilmekle beraber, köy ve mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri seçimini evvele almak maksadiyle, bu seçim dönemine munhasır kalmak üzere il genel meclisi seçimini Kasım 1950 ayının ilk pazarına rastlıyan günde yapılması için tasarıya geçici bir madde eklenmiştir.

Bu esaslar dâhilinde Komisyonumuzca tadilen hazırlanan tasarı havalesi gereğince Adalet Ko-

misyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Komisyonu Başkanı		Başkanvekili
Kırklareli		Bursa
F. Üstün		N. Yılmaz
Sözcü	Kâtip	
Bursa	Amasya	Balıkesir
A. Erozan	K. Eren	S. Başkan
Balıkesir	Bitlis	Çorum
M. Tunçay	M. Ertan	B. Koldaş
Diyarbakır	Elâzığ	Erzincan
N. Önen	A. Demirtaş	C. Gönenc
İsparta	İstanbul	Kayseri
T. Tola	H. Yaman	F. Apaydın
Konya	Kütahya	Manisa
H. Aydımer	M. Aysal	F. İlker
Maras	Mardin	Niğde
A. Bozdağ	C. Öztürk	H. Ülkü
Ordu	Ordu	Seyhan
F. Boztepe	H. Şarlan	Dr. S. Serçe
Sivas	Tokad	Trabzon
R. Öçtem	N. T. Topçuoğlu	H. Orhon
Urfa	Van	Yozgad
R. K. Timuroğlu	İ. Akın	A. Doğan
	Zonguldak	
	A. Yurdabayrak	

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/16

Karar No. 4

Yüksek Başkanlığa

İçişleri Başkanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 19 . VI . 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan İdarei Umumiye Vilâyat Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 nci maddesinin değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bâzı hükümlerinin kaldırılmasına dair kanun tasarısı İçişleri Bakanlığı temsilcileri hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Bu seçimin de Milletvekili Seçimi Kanunundaki prensipler dâhilinde gizli oy ve açık tasnif esasları üzerine yapılması Komisyonumuzca da kabul edilmiş ve maddelerin müzakere-

sine geçilmiştir.

Hükümetin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

İçişleri Komisyonunun ek 2 nci maddesinin ilk fıkrasının aynen kabulü Komisyonumuzca da muvafık görülmüştür.

Maddenin (A) işaretli fıkrasındaki seçimlerin iptali hakkındaki itirazların il seçim kurulu tarafından tetkik edilmesi esas Komisyonumuzca prensip itibarıyla muvafık görülmüşse de İçişleri Komisyonu tarafından munhasıran üyelerden biri hakkında yapılan itirazların tetkikine mütedair olarak tahdiden kabul edilen

itirazların seçimin ve listenin tamamına teşmili suretiyle genişletilmesi esası Komisyonumuzca daha muvafık görüldüğünden maddenin mezkûr fıkrası (il genel meclisleri üyelerinden her hangi birine veya tamamına ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek karara bağlanır. İl seçim kurulunun bu kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar kesin ve nihaidir.) şeklinde değiştirilmiştir.

Yine (A) bendinin mütaakip fıkrasındaki ((bütün) tâbiri zait görüldüğünden maddeden çıkarılmıştır.

Maddenin (B) işaretli bendinin son kısmındaki (oyların tevhidî) fıkrası (oyların birleştirilmesi) şeklinde Türkçeleştirilmiştir.

Tasarının ek 3 nü maddesinin son satırındaki (evvel olur) tâbiri yerine (önce alınır) tâbirinin ikamesi daha uygun görülmüştür.

Tasarının ek 4 nü maddesiyle 2 ve 3 nü maddeleri Hükümetin teklifinde olduğu gibi aynen kabul edilmiştir.

Seçimlerin Büyük Millet Meclisinin içtima tarihi 1 Kasım 1950 tarihinden evvel bitirilebilmesini temin için Hükümet tasarısına İçişleri Komisyonunca eklenen geçici maddede se-

çim tarihi olarak tesbit edilen Kasım ayının ilk Pazar gününün Ekim ayının 3 nü Pazar günü olarak değiştirilmesi komisyonumuzca daha muvafık görüldüğünden geçici madde bu esas dairesinde tadil edilmiş ve maddenin son fıkrasındaki (Kasım) ayı yerine (Ekim) ayı ikame olunmuştur.

Tasarının ek 4 nü maddesiyle 2, 3, 4 ve 5 nei maddeleri Hükümetin teklifi veçhile aynen kabul edilmiştir.

İvedilik ve yeğlikle müzakere edilmek üzere Yüksek Hakutayın yüce tasvibine sunulması için Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Adalet Ko. Başkanı

Sözcü

Ankara

Balıkesir

O. T. İltekin

M. Erkuyumcu

Kâtip

Kütahya

Ankara

Ankara

S. S. Nasuhoğlu

O. Ş. Çiçekdağ

Ankara

Balıkesir

Çorum

T. V. Öz

V. Esena

H. Ortakçıoğlu

Edirne

Gaziantep

İstanbul

M. Enginün

G. Kmoğlu

A. Moshos

İzmir

Konya

Tokad

M. Erener

M. Obuz

A. Gürkan

Urfa

Yozgad

C. Öncel

N. Ü. Alıcılı

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 nci maddesinin değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bâzı hükümlerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — 13 Mart 1329 tarihli İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir:

Ek madde 1. — Genel meclisin seçim dönemi bittiğinde yeni genel meclis üyeleri seçimini yaptırmaya ve idare etmeye 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu gereğince teşkil edilecek olan ilçe seçim kurulları görevlidir. Oy verme günü, aynı kanuna göre teşkil edilecek İl seçim Kuruluna tesbit olunur.

Ek madde 2. — İdarei Umumiyei Vilâyat Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere; seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (Seçimin yapılacağı il sınırları ile mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) Sözü geçen Kanunda Yüksek Seçim Kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl seçim kuruluna yapılır ve kullanılır. İl seçim kurulları tarafından verilen bütün kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların tevhidî ilçe seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlemlere karşı itirazlar il seçim ku-

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 nci maddesinin değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bâzı hükümlerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin bu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 1. — İl genel meclisleri seçimi her dört senede bir Ağustos ayının ikinci pazarı-na rasiyan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları il genel meclisleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

İl genel meclisinin dönem sonundan önce her hangi bir sebeple inhilâli veyahut meclis üye sayısının, yedeklerin de getirilmesinden sonra mürettep üye adedinin yarısından aşağı düşmesi hallerinde il genel meclisi başkanının haber vermesi üzerine ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az bir ay evvelinden belirtir ve ilân eder.

Ek madde 2. — İdarei Umumiyei Vilâyat Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere, seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler kıyas yolu ile uygulanır. Ancak:

A) İl genel meclisleri üyelerinden birine ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek kesin ve nihai karara bağlanır. Seçimlerin kül halinde iptali hakkında il seçim kurulu kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar katî ve nihaidir.

Sözü geçen kanunda Yüksek Seçim Kuruluna verilen görev ve yetkiler il seçim kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl seçim kurulları tarafından verilen bütün kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

İdarei Umumiye Vilâyet Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 nci maddesinin, değiştirilmesine ve 104 ncü maddesinin bâzı hükümlerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 1. — İçişleri Komisyonunun ek 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 2. — İdarei Umumiyei Vilâyet Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere, seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) İl genel meclisleri üyelerinden birine veya tamamına ait seçimin iptali hakkındaki itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek karara bağlanır. İl seçim kurulunun bu kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar kesin ve nihai-
dir.

Sözü geçen kanunda Yüksek Seçim Kuruluna verilen görev ve yetkiler il seçim kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl seçim kurulları tarafından verilen kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar

Hü.

İçiş. K.

rulunca kesin ve nihai karara bağlanır.

C) Genel Meclis üyeleri seçiminde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

D) Genel meclis üyeleri seçimlerine taallük eden bütün giderler il özel idareleri bütçelerinden ödenir. Seçim giderleri için il bütçesine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166, 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkanı ve üyeleriyle seçim işleri için görevlendirileceklere verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bulunan basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklere göre ilgili illerce temin olunur.

Ek madde 3. — Genel meclise seçilecek üye sayısının bir misli fazlası ile aday gösterilir ve oy puslalarına, seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla ad yazılır. En çok oy kazananlar üyeliğe ve ondan sonra oy kazananlardan ilcenin çıkaracağı üye sayısı kadarı da yedek üyeliğe seçilmiş sayılır. Eşit oy kazananlar bulursak kur'a çekilerek adı önce çıkan sırada evvel olur.

MADDE 2. — 4928 sayılı Kanunun 1 nci maddesi ile değiştirilmiş olan İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 111 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 111 — İl genel meclisleri yılda bir defa aralık ayının ilk yarısı içinde toplanır. Seçimden sonra ilk toplanma günü valilerce diğer toplanma günleri il genel meclislerince kararlaştırılır.

seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların tevhibi ilçe seçim kurullarının görevlerindedir. Bu işlemlere karşı itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai karara bağlanır.

C) Genel meclis üyeleri seçiminde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

D) Genel Meclis üyeleri seçimlerine taallük eden bütün giderler il özel idareleri bütçelerinden ödenir. Seçim giderleri için il bütçesine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri seçimi Kanununun 166, 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkanı ve üyeleriyle seçim işleri için görevlendirileceklere verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bulunan basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklere göre ilgili illerce temin olunur.

Ek madde 3. — Hükümetin ek üçüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 4. — Her ilcenin çıkaracağı genel meclis üye sayısı son genel nüfus sayımına göre belirtilir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 111. — Hükümetin 111 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ad. K.

ilce seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlemlere karşı itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai karara bağlanır.

C) Genel meclis üyeleri seçiminde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

D) Genel meclis üyeleri seçimlerine taallük eden bütün giderler il özel idareleri bütçelerinden ödenir. Seçim giderleri için il bütçesine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166, 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkanı ve üyeleriyle seçim işleri için görevlendirileceklerle verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bulunan basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklere göre ilgili illerce temin olunur.

Ek madde 3. — Genel meclise seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla aday gösterilir. ve oy puslalarına seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla ad yazılır. En çok oy kazananlar üyeliğe ve ondan sonra oy kazananlardan ilcenin çıkaracağı üye sayısı kadarı da yedek üyeliğe seçilmiş sayılır. Eşit oy kazananlar bulunursa kur'a çekilerek adı önce çıkan sırada öne alınır.

Ek madde 4. — İçişleri Komisyonunun 4 ncü ek maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

MADDE 3. — 4928 sayılı Kanunun 1 nci maddesiyle değiştirilen İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 104 ncü maddesinin 1 ve 2 numaralı bentleri hariç olmak üzere diğer hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
<i>A. Menderes</i>	Başbakan Yardımcısı
	<i>S. Ağaoğlu</i>
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
	<i>H. Özyörük</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>Refik S. İnce</i>	<i>R. Nasuhioğlu</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Ayan</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>A. Başman</i>	<i>F. Belen</i>
Ekö. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>Z. Velibeşe</i>	<i>N. R. Belger</i>
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>N. Özsan</i>	<i>N. İyriboz</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>T. İleri</i>	<i>H. Polatkan</i>
İşletmeler Bakanı	
<i>Muhlis Ete</i>	

İçiş. K.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere il genel meclis seçimleri Kasım ayının ilk pazarına raslıyan günde yapılır ve seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Bu meclislerin kanuni süresi 1954 yılının Ağustos ayına kadar devam eder.

Halen mevcut bulunan il genel meclisleri 1950 yılının Kasım ayına kadar vazife görürler.

MADDE 4. — Hükümetin dördüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Hükümetin beşinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ad. K.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere il genel meclis seçimleri Ekim ayının üçüncü pazarına rashyan günde yapılır. Ve seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Bu meclislerin kanuni süresi 1954 yılının Ağustos ayına kadar devam eder.

Halen mevcut bulunan il genel meclisleri 1950 yılının Ekim ayına kadar vazife görürler.

MADDE 4. — Hükümetin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Hükümetin 5 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

S. Sayısı : 23

Köy Kanununa bâzı maddeler eklenmesine, 46 ncı maddesinin değiştirilmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/17)

T. C.

Başbakanlık

21 . VI . 1950

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71/729, 6 - 2412

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

442 sayılı Köy Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve 46 ncı maddesinin değiştirilmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 19 . VI . 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması krraştırılan Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımlar arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

Köy Muhtarı ve İhtiyar Meclisi üye seçimlerinin 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununda mevcut gizli oy, açık tasnif ve adli teminat esaslarına mütenazır hükümleri ihtiva etmek üzere 442 sayılı Köy Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve 46 ncı maddesinin değiştirilmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair işbu Kanun tasarısı tanzim kılınmıştır.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

İçişleri Komisyonu

Esas No. 1/14

Karar No. 4

27 . VI . 1950

Yüksek Başkanlığa

Köy muhtar ve ihtiyar meclis seçimlerinin 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununda mevcut, gizli oy, açık tasnif ve adli teminat esaslarına mütenazır hükümleri ihtiva etmek üzere 442 sayılı Köy Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine ve 46 ncı maddenin tâdiline ve kanunun bir kısım maddelerinin kaldırılmasına dair Hükümetçe hazırlanan tasarı komisyonumuzca,

İçişleri Bakanı ve bu Bakanlığın mümessillerinin de iştirakiyle incelenmiştir.

Bu seçimlerin de Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki prensiplere uyularak yapılması prensipi komisyonumuzca da eynen kabul edilmiş, ancak seçim gününün ilce Seçim Korulunca tesbiti yerine, seçim huzurunu sağlama bakımından bütün memlekette bir günde yapılması esası kabul edilmiş, ayrıca köy, muhtar ve ihtiyar

meclisleri seçiminin her dört senede bir Şubat ayında yapılması uygun görülmekle beraber bu sene yapılması lâzımgelen il genel meclisleriyle, belediye meclisleri seçimindeki köy ve mahalle muhtar ve ihtiyar meclislerine düşen mühim vazifeler göz önünde tutularak köy muhtar ve ihtiyar meclisleriyle şehir ve kasabalardaki mahalle ihtiyar heyetleri seçimlerinin diğer seçimlerden evvel yapılması prensipi kabul edildiğinden bu seçim dönemine munhasır olmak üzere köy muhtar ve ihtiyar meclisleri seçiminin Ağustos ayında yapılması için tasarıya geçici bir madde konulmuştur.

Bu esaslar dâhilinde tadilen hazırlanan tasarı Adalet Komisyonunca da incelenmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Komisyonu Baş.
Kırklareli
F. Üstün

Başkan V.
Bursa
N. Yılmaz

Sözcü	Kâtip	
Bursa	Amasya	Balıkesir
A. Erozan	K. Eren	S. Baskan
Balıkesir	Bitlis	Çorum
M. Tuncay	M. Ertan	B. Koldaş
Diarbakır	Elâzığ	Erzincan
N. Önen	A. Demirtaş	C. Gönenç
İsparta	İstanbul	Kayseri
T. Tola	H. Yaman	F. Apaydın
Konya	Kütahya	Manisa
H. Aydıner	Y. Aysal	F. İlker
Maraş	Mardin	Niğde
A. Bozdağ	C. Öztürk	H. Ülkü
Ordu	Ordu	Seyhan
F. Boztepe	H. Şarlan	S. Serçe
Sivas	Tokad	Trabzon
R. Öçtem	N. T. Topcuoğlu	H. Orhon
Urfa	Van	Yozgad
R. K. Timuroğlu	İ. Akın	A. Doğan
	Zonguldak	
	A. Yurdabayrak	

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Adalet Komisyonu
Esas No. 1/17
Karar No. 5

. 1 . VII . 1950

Yüksek Başkanlığa

İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 19 . VI . 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulmasına karar verilen 442 sayılı Köy Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve 46 ncı maddesinin değiştirilmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair kanun tasarısı komisyonumuza havale buyurulmakla İçişleri Bakanlığı temsilcileri hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

İçişleri Komisyonu raporunda belirtildiği ve hile bu seçimlerin de Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki prensiplere uyularak yapılması prensipi komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

Seçim gününün ilce seçim kurulunca tesbiti yerine seçim huzurunun sağlanması bakımından bütün memlekette bir günde yapılması komisyonumuzca da muvafık görülmüştür. Ayrıca köy

muhtar ve ihtiyar meclisleri seçiminin her dört senede bir Şubat ayında yapılması uygun görülmekle beraber bu sene yapılması lâzımgelen il genel meclisleriyle belediye meclisleri seçimindeki köy ve mahalle muhtar ve ihtiyar meclislerine düşen mühim vazifeler göz önünde tutularak köy muhtar ve ihtiyar meclisleri ile şehir ve kasabalardaki mahalle ihtiyar heyetleri seçimlerinin diğer seçimlerden evvel yapılması prensipi kabul edilmiştir. Esaslar bu şekilde tesbit edildikten sonra maddelerin müzakeresine geçilmiş ve Hükümetin 1 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

İçişleri Komisyonunun ek 2 ncı maddesinin A işaretli fıkrasında mükerreren yazıldığı görülen (5545 sayılı Kanuna göre teşkil edilecek) kaydı zait görüldüğünden bu kayıt tasarıdan kaldırılmıştır.

Aynı maddenin B işaretli bendindeki. (seçmen sayısı ne olursa olsun) sözlerinden sonra gelen (her köyde) kelimesi kaldırılarak yerine (muhtarlıkta) kelimesinin ilâvesi tereddüdün izalesi bakımından muvafık görülerek bu kayıt fıkraya eklenmiştir.

Aynı maddenin D işaretli bendinin tatbikatta vukuu melhuz tereddütlerin. izalesi için komisyonca (seçmenler biri muhtar, diğeri ihtiyar meclisi üyeleri için olmak üzere oy sandığına ayrı ayrı zarflar içinde iki oy puslası atarlar. Bu zarfların üzerine muhtar veya ihtiyar meclisi seçiminden hangisine taallük ettiği önceden ilce seçim kurulunca işaretlenir. Bu işaretleri ihtiva etmeyen zarflar açılmaksızın saklanır ve keyfiyet bir tutanakla tesbit edilir) şeklinde değiştirilmiştir.

Hükümetin ek 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

2 nci madde İçişleri Komisyonunun kabul ettiği şekilde aynen kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısındaki 3 ncü maddeye Komisyonumuzca 442 sayılı Köy Kanununun 41 nci maddesinin (Kaymakamın seçim için köy derneğini toplamasına) mütaallik hükmün mülga olduğuna dair bir kayıt ilâvesi Komisyonumuzca uygun görülerek maddeye bu şekilde bir fıkra ilâve olunmuştur.

İçişleri Komisyonunun tasarıya eklediği (Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere köy muhtar ve ihtiyar meclisleri seçiminin Ağus-

tos ayında yapılması) hakkındaki geçici maddedeki esas Komisyonumuzca da çoğunlukla aynen kabul edilmiştir. Ancak şehir ve kasabalarda mahalle ihtiyar heyetleri seçimini idare edecek olan ilce seçim kurullarının köy muhtar ve ihtiyar meclisi seçimlerini de idare etmelerinin 4541 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair olan kanunla kabul edilmiş olması hasebiyle maddenin son kısmındaki (Bu seçimler mahalle ve ihtiyar heyetleri seçimini idare edecek olan ilce seçim kurullarınca idare edilir) fıkrası zait görüldüğünden maddeden çıkarılmıştır.

İvedilik ve yeğlikle görüşülmesinin Yüksek Kamutayın tasvibine sunulması ricasiyle Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Adalet Komisyonu

Başkanı	Sözcü
<i>O. T. İltekin</i>	<i>M. Erkuyumcu</i>
Kâtip	Ankara
<i>S. S. Nasuhoğlu</i>	<i>O. Ş. Çiçekdağ</i>
Ankara	Çarum
<i>T. V. Öz</i>	<i>H. Ortakçioğlu</i>
İstanbul	Konya
<i>A. Moshos</i>	<i>M. Obuz</i>
	<i>C. Öncel</i>
Geçici maddenin müddete ait kısmına muhalifiz	
Balıkesir	Gazianteb
<i>V. Asena</i>	<i>G. Kınöğlu</i>
Tokad	<i>M. Erener</i>
<i>A. Gürkan.</i>	Yozgad
	<i>N. Ü. Alıcı</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

442 sayılı Köy Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve 46 ncı maddesinin değiştirilmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — 442 sayılı Köy Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir-

Ek madde 1. — Köy muhtarının ve ihtiyar meclisi üyelerinin günleri bittiğinde yeni seçimi yaptırmaya ve idare etmeye ve oy gününü belirtmeye, 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu gereğince teşkil edilecek olan ilçe seçim kurulları görevlidir.

Köy muhtarının ve ihtiyar meclisi üyelerinin döneminden önce her hangi bir sebeple inhilâli veya ihtiyar meclisi üye sayısının her hangi bir sebeple yedekten getirilmesinden sonra dahi ikiden aşağı düşmesi hallerinde yukarıki fıkra göre işlem yapılır.

Ek madde 2. — Köy Kanunundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere köy seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (İkinci bölüm hariç), 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (Seçimin yapılacağı köyün sınırlarıyla mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi sandık kurullarına aittir. Bu işlemlere karşı itirazlar 5545 sayılı Kanuna göre teşkil edilecek ilçe seçim

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

442 sayılı Köy Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve 46 ncı maddesinin değiştirilmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin birinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 1. — Köy muhtarlarının ve ihtiyar meclisi üyelerinin seçimi her dört senede bir Şubat ayının ilk pazarına raslıyan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları köy muhtar ve ihtiyar meclisleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekle görevli-birler.

Seçim döneminin sona ermesinden önce köy muhtarının her hangi bir sebeple inhilâli veya ihtiyar meclisinin boşanan üyeliklerine yedeklerin getirilmesinden sonra dahi meclis üye sayısının ikiden aşağı düşmesi hallerinde muhtarın yenilenmesi veya noksan üyeliklerin yedeklerle birlikte tamamlanması için ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az on beş gün önce belirtir ve ilân eder.

Muhtarlığın inhilâlinde birinci üyenin ve üyeliklerin inhilâlinde ise muhtarın bağlı oldukları ilçe seçim kuruluna keyfiyeti bir hafta içerisinde yazı ile bildirmeleri mecburidir.

Ek madde 2. — Köy Kanunundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere köy seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (ikinci bölüm hariç), 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (seçimin yapılacağı köyün sınırlarıyla mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi sandık kurullarına aittir. Bu işlemlere karşı itirazlar 5545 sayılı Kanuna göre teşkil edilecek ilçe seçim kurullarınca kesin ve nihai karara bağlanır.

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

442 sayılı Köy Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve 46 ncı maddenin değiştirilmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 1. — İçişleri Komisyonunun birinci ek maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 2. — Köy Kanunundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere köy seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (2 nci bölüm hariç), 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (seçimin yapılacağı köyün sınırlarıyla mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır. Ancak:

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi sandık kurullarına aittir. Bu işlemlere karşı itirazlar ilçe seçim kurullarınca kesin ve nihai karara bağlanır.

B) Seçmen sayısı ne olursa olsun muhtar-

Hü.

kurullarınca kesin ve nihai karara bağlanır.

B) Seçmen sayısı ne olursa olsun her köyde bir oy sandığı bulunur. Köylerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin, kesin bir zaruret olmadıkça, seçimin yapılacağı köy seçmenlerinden olmaları şarttır.

C) Köy seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

Ek madde 3. — Seçim giderleri ilgili il özel idare bütçesinden ödenir. Bu maksadı temin için il bütçelerine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166 ve 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkan ve üyeleri ile seçim üyeleri için görevlendirilecekler verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bütün basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklere göre ilgili özel idarelere temin olunur.

MADDE 2. — 442 sayılı Köy Kanununun 46 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 46. — Mecburi işleri gördürmeyen ve toplanması isteğe bağlı olmıyan paraları toplamıyan ve toplattırmıyan köy muhtarı ve ihtiyar meclisi üyelerine köyün bağlı bulunduğu idare kurulunca 10 liradan 50 liraya kadar para cezası hükmolunur. Bu ceza maliyece Tahsili Emval Kanununa tevfikân tahsil ve köy sandığına teslim olunur.

MADDE 3. — 442 sayılı Köy Kanununun 26, 27, 29, 31, 32 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

İçiş. K.

B) Seçmen sayısı ne olursa olsun her köyde bir oy sandığı bulunur. Köylerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin, kesin bir zaruret olmadıkça, seçimin yapılacağı köy seçmenlerinden olmaları şarttır.

C) Köy seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

D) Seçmenler biri muhtar, diğeri ihtiyar meclisi üyeleri için olmak üzere oy sandığına ayrı ayrı zarflar içinde iki oy puslası atarlar. Oy puslalarının başına, puslanın muhtar veya ihtiyar meclisi seçimine taallûk ettiği yazılır. Bu kaydı ihtiva etmiyen oy puslaları hükümsüzdür.

Ek madde 3. — Hükümetin ek 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 46. — Hükümetin 46 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ad. K.

lıkta bir oy sandığı bulunur. köylerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin, kesin bir zaruret olmadıkça, seçimin yapılacağı köy seçmenlerinden olmaları şarttır.

C) Köy seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

D) Seçmenler biri muhtar, diğeri ihtiyar meclisi üyeleri için olmak üzere oy sandığına ayrı ayrı zarflar içinde iki oy pusuları atarlar. Bu zarfların üzerine muhtar veya ihtiyar meclisi seçiminden hangisine taallük ettiği önceden ilce seçim kurulunca işaretlenir. Bu işaretleri ihtiva etmiyen zarflar açılmaksızın saklanır ve keyfiyet bir tutanakla tesbit edilir.

Ek madde 3. — Hükümetin 3 ncü ek maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — 442 sayılı Köy Kanununun 26, 27, 29, 31 ve 32 nci maddeleri ile 41 nci maddesinin (kaymakamın seçim için köy derneğini toplamasına) dair olan hükmü yürürlükten kaldırılmıştır.

Hü.

İçiş. K.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
<i>A. Menderes</i>	Başbakan Yardımcısı
	<i>S. Ağaoğlu</i>
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
	<i>H. Özyörük</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>Refik Ş. İnce</i>	<i>R. Nasuhioğlu</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Ayan</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>A. Başaran</i>	<i>F. Belen</i>
Eko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>Z. H. Velibeşe</i>	<i>Dr. R. Belger</i>
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>N. Özsan</i>	<i>N. İyriboz</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>T. İleri</i>	<i>H. Polatkan</i>
İşletmeler Bakanı	
<i>M. Ete</i>	

GEÇİCİ MADDE — Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere köy muhtar ve ihtiyar meclisi seçimleri Ağustos 1950 ayının ilk pazar günü yapılır. Seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Muhtar ve ihtiyar meclisinin kanuni süresi 1955 yılının Şubat ayı sonuna kadar devam eder. Bu seçimler mahalle ihtiyar heyetleri seçimini idare edecek olan ilçe seçim kurullarınca idare edilir.

MADDE 4. — Hükümetin bu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Hükümetin bu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ad. K.

GEÇİCİ MADDE — Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere köy muhtar ve ihtiyar meclisi seçimleri Ağustos 1950 ayının ilk Pazar günü yapılır. Seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Muhtar ve ihtiyar meclisinin kanuni süresi 1955 yılının Şubat ayı sonuna kadar devam eder.

MADDE 4. — Hükümetin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Hükümetin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

S. Sayısı : 24

Belediye Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/15)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı: 71 - 1623, 6 - 2411

21 . VI . 1950

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1580 sayılı Belediye Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair İçişleri Bakanlığına hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 19 . VI . 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

Son defa neşrolunan 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa mütenazır olarak 1580 sayılı Belediye Kanununun intihaba mütedair hükümlerinin de değiştirilmesi lüzumlu görülmüştür.

Bu maksatla adli teminat, oy vermede gizlilik ve tasnifte âleniyet prensiplerini ihtiva eden ve demokratik esaslara uygun olan 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa atıf yapılmak suretiyle 1580 sayılı Belediye Kanununa bâzı maddeler eklenmesi ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair işbu Kanun tasarısı hazırlanmıştır.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

İçişleri Komisyonu

Esas No. 1/15

Karar No. 2

27 . VI . 1950

Yüksek Başkanlığa

Son defa çıkarılan 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa mütenazır olarak 1580 sayılı Belediye Kanunu seçimine mütedair hükümlerinin adli teminat, oy vermede gizlilik ve tasnifte âleniyet prensiplerine göre tadili hakkındaki Belediye Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair kanun tasarısı, Komisyonumuzca

İçişleri Bakanı ve Bakanlık mümessilinin iştirakiyle incelendi.

Belediye seçimlerinin de bu esaslar dâhilinde yapılması esası Komisyonumuzca kabul edilmiş, ancak seçim gününün ilçe seçim kurulları tarafından tesbitine dair hüküm, bütün memlekette seçimi bir günde yapmak suretiyle seçim huzurunun daha iyi temin edileceği düşüncesi ile bu

esas dâhilinde değiştirilmiş, ayrıca seçimlerin kül halinde iptali hakkında il seçim kurullarınca nihai olarak karar verileceğine dair hükümde bu kabil kararlara karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna baş vurulmak suretiyle itirazda bulunulabileceği şeklinde değiştirilmiştir.

Bu esaslar dairesinde Komisyonumuzca tadilen hazırlanan tasarı, havalesi gereğince Adalet Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunuldu.

İçişleri Ko. Baş.	Başkan V.	Sözcü
Kırklareli	Bursa	Bursa
F. Üstün	N. Yılmaz	A. Erozan
Kâtip		
Amasya	Balıkesir	Balıkesir
K. Eren	H. Başkan	M. Tunçay

Bitlis	Çorum	Diyarbakır
M. Ertan	B. Koldaş	N. Önen
Elâzığ	Erzincan	İsparta
A. Demirtaş	C. Gönenç	T. Tola
İstanbul	Kayseri	Konya
H. Yaman	F. Apaydın	H. Aydıner
Kütahya	Manisa	Maraş
Y. Aysal	F. İlker	A. Bozdağ
Mardin	Niğde	Ordu
C. Öztürk	H. Ülkü	F. Boztepe
Ordu	Seyhan	Sivas
H. Şarlan	Dr. S. Serçe	R. Öçtem
Tokad	Trabzon	Urfa
N. T. Topcuoğlu	H. Orhon	R. K. Timuroğlu
Van	Yozgad	Zonguldak
İ. Akın	A. Doğan	A. Yurdabayrak

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Adalet Komisyonu
Esas No. 1/15
Karar No. 3

1 . VII . 1950

Yüksek Başkanlığa

İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 10 . VI . 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulmasına karar verilen 1580 sayılı Belediye Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair kanun tasarısı İçişleri Bakanlığı temsilcileri hazır olduğu halde incelenip görüldü.

Belediye seçimlerinin de Milletvekilleri Seçim Kanunu hükümlerine göre gizli oy ve açık tasnif esasları dâhilinde yapılması prensipi komisyonumuzca da kabul edilerek maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Hükümet tasarısının 1 nci maddesi aynen kabul olunmuştur.

1 nci Ek maddenin İçişleri Komisyonunun değiştirilişindeki B işaretli bendinde kabul edilen belediye başkanının haber verme mükelle-

fiyetinin mecburi bir hale getirilmesi için mezkûr maddeye (derhal) ve (mecburdur) kelimelerinin ilâvesi komisyonumuzca uygun görülmüştür.

İçişleri Komisyonunun ek 2 nci maddesinin ilk fıkrası aynen kabul edilmiş ve maddenin A işaretli bendinin sonundaki (katî) tâbiri (kesin) olarak Türkçeleştirilmiştir.

Keza aynı maddenin B işaretli bendindeki (oyların tevhidî) ibaresi de aynı maksatla (oyların birleştirilmesi) olarak düzeltilmiştir.

İçişleri Komisyonunun 3 ncü ek maddesi aynen kabul edilmiştir.

Mükümetin 4 ncü ek maddesinin sonundaki (evvel olur) tâbiri (öne alınır) olarak değiştirilmiştir.

Tasarının mütaakıp maddeleri Hükümet teklifi veçhile aynen kabul edilmiştir.

İvedilik ve yeğlikle müzakere elilmek üzere
Yüksek Kamutayın tasvibine sunulması için
Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Adalet Komisyonu Baş.

Ankara

O. T. İltekin

Kütahya

S. S. Nasuhoğlu

Sözcü

Balıkesir

M. Erkuyumcu

Ankara

O. Ş. Çiçekdağ

Ankara

T. V. Öz

Edirne

M. Engin'in

İzmir

M. Erener

C. Önel

Urfa

Balıkesir

V. Asena

Gaziantep

G. Kınnoğlu

Konya

M. Obuz

N. Ü. Alcala

Yozgâd

Çorum

H. Ortakçıoğlu

İstanbul

A. Moshos

Tokad

A. Gürkan

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1580 sayılı Belediye Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — 1580 sayılı Belediye Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

Ek madde 1. — Belediye meclisinin günü bittiğinde yeni seçimi yaptırmaya ve idare ettirmeye ve oy gününü belirtmeye 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu gereğince teşkil edilecek olan ilgili ilçe seçim kurulları görevlidir.

Belediye meclisinin döneminden önce her hangi bir sebeple inihilâli veya belediye meclis üye sayısının, her hangi bir sebeple yedeklerin de getirilmesinden sonra aahi üye adedi mürettebinin en az yarıya düşmesi hallerinde yukarıki fıkraya göre işlem yapılır.

Ek madde 2. — Belediye Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4, 5, ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (Seçimin yapılacağı belediye sınırları ile mukayyet olmak şartıyla) uygulanır. Ancak :

A) Sözü geçen kanunda Yüksek Seçim Kuruluna verilen görev ve yetkiler 5545 sayılı Kanuna göre teşkil edilecek olan il seçim kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl seçim kurulları tarafından verilen bütün kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların tevhide ilçe seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlemlere karşı itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai karara bağlanır.

C) Belediye seçimlerinde seçmen kartı, seç-

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

1580 sayılı Belediye Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve bu Kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin bu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 1. — Belediye meclisleri seçimi her dört senede bir Eylül ayının ilk pazarına raslıyan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları belediye meclisleri seçimini yaptırmak ve seçim işlemini tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

Belediye meclisinin dönem sonundan evvelce her hangi bir sebeple inihilâli veya belediye meclis üye sayısının, yedeklerin de getirilmesinden sonra mürettep üye adedinin yarısından aşağı düşmesi hallerinde belediye başkanının haber vermesi üzerine ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az bir ay evvelinden belirtir ve ilân eder.

Ek madde 2. — Belediye kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı kısımlarındaki yazılı hükümler kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) Belediye meclisleri üyelerinden birinin seçiminin iptali hakkında yapılacak itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Yalnız seçimlerin kül halinde iptali hakkında il seçim kurulu kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar katî ve nihaidir.

Milletvekilleri Seçimi Kanununda Yüksek Seçim Kuruluna verilen görev ve yetkiler bu kanuna göre teşkil edilecek olan il seçim kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl seçim kurulları tarafından verilen bütün kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

1580 sayılı Belediye Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bazı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 1. — Belediye meclisleri seçimi her dört senede bir Eylül ayının ilk pazarına raslayan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları belediye meclisleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

Belediye meclisinin dönem sonundan evvelce her hangi bir sebeple inhilâli veya belediye meclisi üye sayısının, yedeklerin de getirilmesinden sonra mürettep üye adedinin yarısından aşağı düşmesi hallerinde belediye başkanı derhal haber vermeye mecburdur. Bu haber üzerine ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az bir ay evvelinden belirtir ve ilân eder.

Ek madde 2. — Belediye Kanunundaki seçme ve seçilme nitelikleri hakkındaki hükümler saklı kalmak üzere seçmen kütükleri, adaylık, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı kısımlarındaki yazılı hükümler kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) Belediye meclisleri üyelerinden birinin seçiminin iptali hakkında yapılacak itirazlar il seçim kurulu tarafından tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Yalnız seçimlerin kıl halinde iptali hakkında il seçim kurulu kararına karşı bir hafta zarfında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilebilir. Yüksek Seçim Kurulunun vereceği karar kesin ve nihaidir.

Milletvekilleri Seçimi Kanununda Yüksek Seçim Kuruluna verilen görev ve yetkiler bu kanuna göre teşkil edilecek olan il seçim kurullarınca yapılır ve kullanılır. İl seçim kurulları tarafından verilen bütün kararlar kesin ve nihaidir.

B) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır.

Hü.

men listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

Ek madde 3. — Belediye seçimlerine taallük eden bütün giderler belediye bütçelerinden ödenir. Seçim giderleri için belediye bütçelerine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 166 ve 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkan ve üyeleriyle seçim işleri için görevlendirilecekler verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bulunan basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklerle göre belediyelerce temin olunur.

Ek madde 4. — Belediye meclisine seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla aday gösterilir ve oy pusulalarına, seçilecek üye sayısının bir misli, fazlasıyla ad yazılır. En çok oy kazananlar üyeliğe ve ondan sonra oy kazananlardan beldenin çıkaracağı üye sayısı kadar da yedek üyeliğe seçilmiş sayılır. Eşit oy kazananlar bulunursa kur'a çekilerek adı önce çıkan sırada evvel olur.

MADDE 2. — 1580 sayılı Belediye Kanununun 37, 39, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52 nci maddeleriyle 53 ncü maddesinin 5 nci fıkrası ve aynı kanunun 4878 sayılı Kanunla değişen 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 43, ve 44 ncü maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan
A. Menderes

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
S. Ağaoğlu

İçiş. K.

ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai olarak karara bağlanır. Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların tevhidî ilçe seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlere karşı itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai karara bağlanır.

C) Belediye seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

Ek madde 3. — Hükümetin ek üçüncü maddesi yanen kabul edilmiştir.

Ek madde 4. — Hükümetin ek dördüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hükümetin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ad. K.

Seçim mazbatalarının verilmesi ve oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir. Bu işlere karşı itirazlar il seçim kurulunca kesin ve nihai olarak karara bağlanır.

C) Belediye seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

Ek madde 3. — Hükümetin ek 3 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 4. — Belediye meclisine seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla aday gösterilir ve oy puslalarına, seçilecek üye sayısının bir misli fazlasıyla ad yazılır. En çok oy kazananlar üyeliğe ve ondan sonra oy kazananlardan belediye başkanının çıkaracağı üye sayısı kadar da yedek üyeliğe seçilmiş sayılır. Eşit oy kazananlar bulunursa kur'a çekilerek adı önce çıkan sırada öne alınır.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hükümetin 4 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
	<i>H. Özyörük</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>Refik Ş. İnce</i>	<i>R. Nasuhioğlu</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Ayan</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>A. Başman</i>	<i>F. Belen</i>
Eko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>Z. H. Velibeşe</i>	<i>Dr. R. Belger</i>
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>N. Össan</i>	<i>N. İyriboz</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>T. İleri</i>	<i>H. Polatkan</i>
İşletmeler Bakanı	
<i>Muhlis Ete</i>	

S. Sayısı : 25

Şehir ve kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine ve bu Kanunun bâzı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/18)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı: 71 - 729, 6 - 2413

21 . VI . 1950

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

4541 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 19 . VI . 1950 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetlerine dair olan 4541 sayılı Kanunun mahalle ihtiyar heyeti seçimine ait hükümlerinin Milletvekili Seçimi Kanunundaki esaslara mütenazır olarak değiştirilmesi uygun görülmüş ve bu maksatla, adlî teminat, oy vermede gizlilik, tasnifte aleniyet prensiplerini ihtiva eden 5545 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa atıf yapılmak suretiyle ilâşik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

İçişleri Komisyonu

Esas No. 1/18

Karar No. 5

27 . VI . 1950

Yüksek Başkanlığa

Şehir ve kasabalarda mahalle ihtiyar heyetlerine dair olan 4541 sayılı Kanunun mahalle ihtiyar heyeti seçimine ait hükümlerinin, Milletvekili Seçimi Kanunundaki esaslara mütenazır olarak değiştirilmesi hakkındaki, şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına dair kanun tasarıları Komisyonumuzca İçişleri Bakanı ve Bakanlık mümessillerinin de iştirakiyle okunup incelendi.

Mahalle ihtiyar heyeti seçiminin de ,Milletvekilleri seçimi Kanunundaki gizli oy, açık tasnif ve adli teminat esaslarına mütenazır olması prensipi komisyonumuzca da kabul edilmiş, ancak seçim günü ilçe seçim kurulunca tesbiti yerine, memlekette seçim huzurunu sağlama bakımından bütün yurttaki seçimin bir günde yapılması esası kabul edilmiş, ayrıca mahalle ihtiyar heyeti seçimlerinin her dört senede bir Aralık ayında yapılması esası uygun görülmekle beraber mahalle muhtar ve üyelerinin aynı yıl içinde yapılacak olan il genel meclisi ve belediye meclisi seçimlerindeki vazifelerinin ehemmiyeti gözönünde tutularak bu seçimin dönemine munhasır olmak üzere bu seçimlerin sözü geçen seçimlerden evvel yapılabilmesi maksadıyla Ağustos 1950 ayına alınması için tasarıya geçici bir

madde eklenmiştir.

Bu esaslar dairesinde Komisyonumuzca tadilen hazırlanan tasarı havalesi gereğince Adalet Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Ko. Başkanı

Başkan V.

Kırklareli

Bursa

F. Üstün

N. Yılmaz

Sözcü

Kâtip

Bursa

Amasya

A. Erozan

K. Eren

Balıkesir

Balıkesir

Bitlis

S. Başkan

M. Tuncay

M. Ertan

Çorum

Diyarbakır

Elâzığ

B. Koldaş

N. Önen

A. Demirtaş

Erzincan

İsparta

İstanbul

C. Gönenç

T. Kola

H. Yaman

Kayseri

Konya

Kütahya

F. Apaydın

H. Aydın

Y. Aysal

Manisa

Maraş

Mardin

F. İlker

A. Bozdağ

C. Öztürk

Niğde

Ordu

Ordu

H. Ülkü

F. Boztepe

H. Şarlan

Seyhan

Sivas

Tokad

Dr. S. Serçe

R. Örcen

N. T. Topçuoğlu

Trabzon

Urfa

Van

H. Orhon

R. K. Timuroğlu

İ. Akın

Yozgad

Zonguldak

A. Doğan

A. Yurdabayrak

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/18

Karar No. 6

1 . VII . 1950

Yüksek Başkanlığa

Şehir ve kasabalarda mahalle ve ihtiyar heyetlerine dair olan 4541 sayılı Kanunun mahalle ihtiyar heyeti seçimine ait hükümlerinin Milletvekili Seçimi Kanunundaki esaslara mütenazır olarak değiştirilmesi hakkındaki şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair bulunan 4541 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına mütaallik Kanun tasarısı komisyonumuza havale buyurulmuş olmakla İçişleri Bakanı ve Bakanlık mümessilleri hazır olduğu halde okunup incelendi :

Mahalle ihtiyar heyeti seçiminin de Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki gizli oy ve açık tasnif ve adli teminat esaslarına mütenazır olması, ancak seçim gününün ilçe seçim kurulunca tesbiti yerine memlekette seçim huzurunu sağlama bakımından bütün yurtda seçimin bir günde yapılması esasları komisyonumuzca da muvafık görülmüştür.

Bunu mütaakıp maddelerin müzakeresine geçilerek 1 nei madde Hükümet tasarısında olduğu gibi aynen kabul edilmiştir.

İçişleri Komisyonunun ek 1 nei maddesindeki mahalle ve ihtiyarheyeti seçimlerinin de her dört senede bir Şubat ayının ilk Pazarına rastlayan günde yapılması esası komisyonumuzca muvafık görüldüğünden ek 1 nei maddedeki Aralık ayı kelimesi çıkarılarak yerine Şubat ayının ikamesi çoğunlukla uygun görülmüştür.

Ek 2 nei madde İçişleri Komisyonunun değiştirilişi veçhile kabul edilmiş ancak maddenin A işaretli bendindeki (Oyların tevhid) hakkın-

daki ibareyi Türkrçeleştirmek maksadiyle (Oyların birleştirilmesi) şeklinde değiştirilmesi tensip edilmiştir.

Tasarıdaki ek 3 ncü madde ve 2 nei maddeler Hükümet teklifi veçhile aynen kabul olunmuştur.

Tasarıya İçişleri Komisyonunca ilâve edilen geçici maddenin sonuna (Bu seçimler köy muhtar ve ihtiyar meclisi seçimini idare edecek olan ilçe seçim kurullarınca idare edilir) şeklinde bir fıkra eklenmesi ve yukarıda değiştirilmesi kabul edilen ek 1 nei maddeye mütenazır olarak maddedeki (1954 yılının Aralık ayı) tarihinin (1955 Şubat ayı) olarak tehdili muvafık görülmüştür.

Tasarının mütaakıp maddeleri komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

İvedilik ve yeğlikle görüşülmek üzere Yüksek Kamutayın tasvibine sunulması ricasiyle Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Adalet Ko. Bş.	Sözcü	Kâtip
Ankara	Balıkesir	Kütahya
O. T. İltkin	M. Erkuyumcu	S. S. Nasuhoğlu
Ankara	Ankara	Ankara
O. Ş. Çiçekdağ		T. V. Öz
Balıkesir	Çorum	Edirne
V. Asena	H. Ortakçioğlu	M. Enginün
Gaziantep	İstanbul	İzmir
G. Kınöğlu	A. Moshos	M. Erener
Konya		Tokad
M. Obuz		A. Gürkan
Urfa		Yozgad
C. Öncel		N. Ü. Alcu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

4541 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

Ek madde 1. — Mahalle ihtiyar heyetinin günü bittiğinde yeni seçimi yaptırmaya ve idare etmeye ve oy gününü belirtmeye 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu gereğince teşkil edilecek olan ilçe seçim kurulları görevlidir.

Mahalle ihtiyar heyetinin döneminden önce her hangi bir sebeple inhilâli veya mahalle ihtiyar heyeti üye sayısının her hangi bir sebeple yedeklerinin de getirilmesinden sonra dahi üçten aşağıya düşmesi hallerinde yukarki fıkraya göre işlem yapılır.

Ek madde 2. — Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan kanundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere; mahalle seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler; oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (ikinci bölüm hariç), 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (seçimin yapılacağı belediye sınırları ile mukayyet olmak şartıyla) kıyas yoluyla uygulanır. Ancak .

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi ve bir mahallede mütaaddit sandıklar olduğu takdirde oyların tevhidî ilçe seçim kurullarının görevlerindendir.

Bu işlemlere karşı yapılacak itirazlar 5545

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

4541 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin birinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 1. — Şehir ve kasabalarda mahalle ihtiyar heyetleri seçimi her dört senede bir Aralık ayının ilk Pazarına rathyan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları şehir ve kasaba ihtiyar heyetleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

Mahalle ihtiyar heyetinin dönem sonundan önce her hangi bir sebeple inhilâli veya mahalle ihtiyar heyeti üye sayısının yedeklerin de getirilmesinden sonra üçten aşağı düşmesi hallerinde mahalle muhtarının haber vermesi üzerine ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az on beş gün önce belirtir ve ilân eder.

Ek madde 2. — Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan kanundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere; mahalle seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler; oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3, (İkinci bölüm hariç), 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (seçimin yapılacağı belediye sınırları ile mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır.

Ancak :

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Seçim tutanaklarının verilmesi ve bir mahallede mütaaddit sandıklar olduğu takdirde oyların tevhidî ilçe seçim kurullarının görevlerindendir.

Bu işlemlere karşı yapılacak itirazlar 5545 sayılı Kanuna göre teşkil edilecek ilçe seçim kurullarınca

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

*4541 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine
ve bu kanunun bâzı maddelerinin kaldırılmasına
dair Kanun tasarısı*

MADDE 1. — Hükümetin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ek madde 1. — Şehir ve kasabalarda mahalle ihtiyar heyetleri seçimi her dört senede bir Şubat ayının ilk pazarına rashıyan günde yapılır.

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre kurulacak olan ilçe seçim kurulları şehir ve kasaba ihtiyar heyetleri seçimini yaptırmak ve seçim işlerini tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

Mahalle ihtiyar heyetinin dönem sonundan önce her hangi bir sebeple inhilâli veya mahalle ihtiyar heyeti üye sayısının yedeklerin de getirilmesinden sonra üçten aşağı düşmesi hallerinde mahalle muhtarının haber vermesi üzerine ilgili ilçe seçim kurulu oy verme gününü en az 15 gün önce belirtir ve ilân eder.

Ek madde 2. — Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan kanundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere, mahalle seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet sandık kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (2 nci bölüm hariç), 4, 5 ve 6 ncı kısımlarında yazılı hükümler (Seçimin yapılacağı belediye sınırlarıyla mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır. Ancak :

A) Sandık kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar ilçe seçim kurulu tarafından 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunundaki esaslar dairesinde tetkik edilerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Seçim tutnaklarının verilmesi ve bir mahallede mütaaddit sandıklar olduğu takdirde oyların birleştirilmesi ilçe seçim kurullarının görevlerindendir.

Bu işlemlere karşı yapılacak itirazlar 5545

Hü.

sayılı Kanuna göre teşkil edilecek il seçim kurullarınca incelenerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Bu mahallelerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin, kesin bir zaruret olmadıkça, seçimin yapılacağı mahalle seçmenlerinden olmaları şarttır.

B) Mahalle ihtiyar heyeti seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

Ek madde 3. — Seçim giderleri için belediye bütçesine konacak ödenekler 5545 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 166 ve 167 nci maddelerine göre harcanır. Ancak seçim kurulu başkan ve üyeleri ile seçim işleri için görevlendirilecekler verilecek zaruri masraf karşılığı ücret ve gündelikler Adalet Bakanlığına tesbit olunur.

Bu kanunun uygulanmasında gerekli bütün basılı kâğıtlar Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak örneklerle göre ilgili belediyelerce temin olunur.

MADDE 2. — Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanunun 15 nci ve aynı kanunun 5046 sayılı Kanunla değişen 6, 11, 12, 13, 14 ve 16 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan
A. Menderes

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
S. Ağaoğlu

Devlet Bakanı

Adalet Bakanı
H. Özyörük

İçiş. K.

incelenerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Bu mahallerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin, kesin bir zaruret olmadıkça, seçimin yapılacağı belde seçmenlerinden olmaları şarttır.

B) Mahalle ihtiyar heyeti seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

Ek madde 3. — Hükümetin bu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu madde aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere mahalle ihtiyar heyetleri seçimi Ağustos ayının ilk pazar günü yapılır ve seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir.

Bu heyetlerin kanuni süresi 1954 yılının Aralık ayına kadar devam eder.

MADDE 3. — Hükümetin bu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hükümetin bu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ad. K.

sayılı Kanuna göre teşkil edilecek il seçim kurullarınca incelenerek kesin ve nihai karara bağlanır.

Bu mahallerdeki sandık kurulu başkan ve üyelerinin kesin bir zaruret olmadıkça seçimin yapılacağı yerde seçmenlerinden olmaları şarttır.

B) Mahalle ihtiyar heyeti seçimlerinde seçmen kartı, seçmen listesi ve yardımcı cetvel düzenlenmesi mecburiyeti yoktur.

Ek madde 3. — Hükümetin 3 ncü ek maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bu seçim dönemine munhasır olmak üzere mahalle ihtiyar heyetleri seçimi Ağustos ayının ilk Pazar günü yapılır ve seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Bu heyetlerin kanuni süresi 1955 yılının Şubat ayına kadar devam eder. Bu seçimler köy muhtar ve ihtiyar meclisi seçimini idare edecek olan ilçe seçim kurullarınca idare edilir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hükümetin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>Refik Ş. İnce</i>	<i>R. Nasuhioğlu</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Ayan</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>A. Başman</i>	<i>F. Belen</i>
Eko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>Z. Velibeşe</i>	<i>Dr. R. Belger</i>
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>N. Özsan</i>	<i>N. İyriboz</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>T. İleri</i>	<i>H. Polatkan</i>
İşletmeler Bakanı	
<i>Muhlis Ete</i>	

S. Sayısı : 28

Zonguldak Milletvekili Sebati Ataman'ın seçim tutanağı hakkında Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tezkeresi ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (3/28)

T. C.

Yüksek Seçim Kurulu

Başkanlığı

Sayı :

Esas No. 256, 870/761

29 . V . 1950

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yüksek Makamına

Zonguldak İl Seçim Kurulu Başkanlığı tarafından kurulumuza gönderilen o yer Milletvekilliğine seçilen Sebati Ataman'ın tutanağına karşı itirazımı mutazammın Demokrat Parti Başkanlığımın 17 . V . 1950 günlü dilekçesi ile taallük ettiği evrak üzerinde kurulumuzca yapılan inceleme sonunda: Tanzim olunan 28 . V . 1950 gün ve 256 sayılı raporun bu baptaki evrakın dizi pusulası mucibince (15) parçadan ibaret olarak yüksek makamınıza sunulduğu saygı ile arz olunur.

Yüksek Seçim Kurulu

Başkanı

M. Akyürek

T. C.

Milletvekilleri

Yüksek Seçim Kurulu

Esas No. 256

Karar No. 251

Rapor No. 6

Zonguldak Milletvekili Sebati Ataman'a seçim tutanağı verilmesi hakkındaki karara karşı vâkı itiraza ait rapor

Zonguldak İl Seçim Kurulu Başkanı Sabri Aksoy imzasıyla kurulumuza gönderilen 18 . V . 1950 gün ve 239 sayılı yazıda, (Milletvekilleri Seçimi Kanunu gereğince Zonguldak İlinde yapılan milletvekilleri seçimi neticesinde milletvekilliğine seçilenlerden Sebati Ataman hakkında tanzim edilen tutanak aleyhine, Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanlığına 17 . V . 1950 gün ve 62 sayılı dilekçe ile itiraz edilmiş olduğu ve 5545 sayılı Kanunun 118 nci maddesi gereğince muktazası Yüksek Seçim Kurulunca ifa edilmek üzere sekiz parçadan ibaret dosyanın ekli olarak sunulduğu) bildirilmesi üzerine, kurulumuzca Zonguldak İl

Seçimi çevresi içinde Milletvekilleri seçimi günü olan 14 . V . 1950 tarihinde saat 20 yi 30 geçeden sonra oy verme muamelesi devam etmiş sandık bulunup bulunmadığı sorulmuş ve örnekleri ilişik ilçe seçim kurulu başkanlıklarının tel yazılarına atfen gelen cevapta, (Oy verme günü olan 14 . V . 1950 tarihinde saat 20 den evvel oy verme muamelesinin hitamı bulunduğu bildirilmiştir.

Zonguldak İlinde Demokrat Parti adaylarından olan Eminoglu Maksut Çivi'nin seçim günü olan 14 . V . 1950 günü saat 20 yi 30 geçte vefat etmesi üzerine henüz aday olan bu zatın vefatı dolayısıyla milletvekilliği seçimi netice-

sinde ve tutanakların tesbiti sonunda diğer adaylara tercih edilecek bir oy aldığı takdirde bunun hakkındaki durumun incelenmesi düşünlerek il seçim kurulunca Maksut Çivi'nin henüz aday sıfatında bulunması ve kendisine kurulca tutanak verilmedikçe milletvekilliği hakkını kazanmış bir durumda olamayacağı bu itibarla ara seçime tâbi husustan olmayıp müteveffadan sonra en çok rey alana tutanak verilmesi icabettiği ve henüz il kurulunca milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilmemiş ve verilmesine de ölüm sebebi ile imkân bulunmamış olduğundan Zonguldak Milletvekili adaylarından sıra ile en çok oy alana tutanak verilmesi icabetmekte olduğu 16 . V . 1950 gün ve 41 sayılı Kararla kararlaştırıldığına göre bütün ilçelerin seçmen adedi 135 654, oyunu kullanan seçmen sayısı 170 897 olup Milletvekili adaylarından Maksut Çivi'nin 107 243, Sebati Ataman'ın 62 374 oy aldıkları tesbit edilerek kanunun 117 nci maddesi gereğince en çok oy alanlardan sırası ile 10 zata tutanak verilmesi kararlaştırılmış ve bu meyanda Maksut Çivi'nin vefatı hasebiyle ondan sonra en çok oy aldığı anlaşılan Sebati Ataman'a tutanak verilmesinin il seçim kurulunca karar altına alındığı ve bu karara karşı kanuni müddeti içinde Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanı Hakkı Hilâl imzasıyla itiraz edildiği görülmüştür.

İtiraz sebeplerinin vârit olup olmadığının tetkikına girişmeden önce evvel emirde bu işin tetkik ve karara bağlanmasının Yüksek Seçim Kurulunun görevine dâhil olup olmayacağı üzerinde duruldu.

Yüksek Seçim Kurulunun görevini tâyin eden 5545 sayılı Kanunun 123 ncü maddesinin 4 ve 5 nci bentleri (milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilen kimsenin milletvekili seçilmemesini intaç edecek oy farkı hususle getiren vakıalara müstenit itirazlarla milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilen bir kimsenin seçilme yeterliğini haiz olmadığına dair itirazlar hakkında varacağı neticenin bir raporla Büyük Millet Meclisine sunulmasını âmir.)

Tetkikımıza konu teşkil eden hâdise ise, Sebati Ataman'ın Milletvekilliğine seçilmemesini intaç edecek oy farkı husule getiren vakıaların tahakkukuna veya seçilme yeterliğini haiz bulunmadığına dair değildir. Halli gereken hukuki mesele, seçim günü olan 14 . V . 1950 tarihinde

oy verme muamelesinin hitamından sonra saat 20 yi 30 geçe vefat eden Maksut Çivi'nin vefat anındaki sıfatının aday mı yoksa milletvekili mi olduğunun tâyininden ibaret olup bu husus ise yukarda arzolunan 123 ncü maddenin şümülü haricinde kalmaktadır.

Binaenaleyh, itiraza uğrıyan Sebati Ataman'ın tutanağı hakkında müspet veya menfi bir neticeye varan Hazırlama Kurulumuzun yetkili olmadığı düşüncesiyle ilgili evrakın gereği takdir buyurulmak üzere aynen Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmasına 27 . V . 1950 tarihinde salt çokluğu ile karar verildi.

Başkan	Başkan V.	Üye
M. Akyürek	C. Özel	B. Köker
(M. * - 1)	(M. * - 2)	
Üye	Üye	Üye
A. Güngören	C. Yorulmaz	İ. Senül
(M. * - 3)		
	Üye	
	İ. Hadımlıoğlu	

Muhalefet şerhi

(M. * - 1)

Zonguldak İl Seçim çevresi için Demokrat Parti tarafından aday gösterilen Maksut Çivi'nin seçim günü saat 20 yi 30 geçe vefat ettiği hastane baştabipliğinin dosya içinde bulunan resmî kaydı ve Zonguldak seçim çevresine dâhil bütün seçim sandık kurullarınca sandıkların saat 20 den evvel açıldığı sepkeden istilâm üzerine mahallî İl Seçim Kurulu Başkanlığının cevabi tezkeresi mündericatiyle anlaşılmaktadır. Şu vaziyete göre adı geçen Maksut Çivi seçim muameleleri bittikten sonra vefat etmiş bulunmaktadır. Sandıklardan çıkan oyların tassifini havi tutanakların tanzimi ve bunların ilçe seçim kurulunca birleştirilmesi ve ilçe seçim kurullarının bu birleştirme muamelelerine dair olan tutanaklarının il kurulunca birleştirilerek il seçim çevresi içinde en çok oy kazananların isimlerinin tesbit ve ilân edilmesi ve bunlara mazbata verilmesi gibi hususlar seçim muamelesinin esas unsuru olmayıp milletvekilliğine seçilenlerin tâyin ve tesbiti hususuna taallük eden fer'i ve ihzari muamelelerdir.

Bütün sandıklar açıldığı zaman en çok kimin oy aldığı anlaşılırsa o kimse milletvekili

seçilmiş demektir. Yukarda zayıf fer'i ve ihzari muameleler tekemmül etmeden vefat vukuu müteveffadan sonra en çok oy alan kimseye mazbata verilmesini mucip olamaz.

Olayda adı geçen Maksut Çivi sandık kurullarınca sandıkların açılmasından ve rey kullanma müddetinin hitamından sonra vefat ettiğinden yerine il kurulunca müteveffadan sonra en çok oy kazanan adaya mazbata verilmesi kanuna aykırıdır. Yeniden seçim yapılması iktiza eder. Ve Milletvekilleri Seçimi Kanununun 123 ncü maddesi hükmünce bu husus hakkında gereken tetkikat ve tahkikatı yapıp varacağı neticeyi Büyük Millet Meclisine bildirmek kurulumuzun görevi içindedir. Binaenaleyh bu şekilde mütalâa beyanını havi rapor tanzimiyle Büyük Meclise sunulması reyindeyim.

Başkn
M. Akyürek

(M. * 2. -) Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri Kanunun 123 ncü maddesinde tasrih edilmiştir. Bu madde metnine göre bir ve ikinci bentler oy verme gününden önceki ihzari seçim muamelelerine taallûk eder. Ve fakat öbür üç bent ise tamamen seçim neticelerini yani milletvekilliği mazbatasını hâmil her hangi bir zatın kanunda gösterilen şekil ve şartlara uygun olarak seçilip seçilmediğini, milleti kanununi ve hakiki bir surette temsil edip etmediğini tanzim ve temin eden hükümleri ihtiva eder.

Bu sonuneu vaziyette kurul, rapor vermekle mükellef olduğundan kazai bir sıfat ve salâhiyeti haiz olmayıp ancak Büyük Millet Meclisinin kendi âzasının sıfat ve ehliyetini mutlak hâkim sıfatıyla, tahkik ve tesbit vazifesine yardım etmek üzere ödevli bir tahkikat heyeti durumundadır.

İmdi, Milletvekilleri Seçimi Kanunumuzda hâkim olan müdir ve temelli prensip : oy verme gününden önceki seçim muamelelerine taallûk eden ihtilâfları kurulların kazai yoldan hal ve fasletmeleri, ve fakat bir milletvekilinin sıfat ve ehliyetine taallûk eden ihtilâfları ise bir yardımcı ihtisas ve tahkikat heyeti sıfatıyla verecekleri raporlarıyla Büyük Meclisi tenvir ve işlerini teshil ve mütalâa kabîlinden olsa da hukuk ehli olduklarından ilmi

fikirleriyle adaleti dolayısıyla olsun, temin eylemeleri merkezindedir. Umumi prensip bu olduğuna göre kanunda sarahat olmadığı sebebiyle kurulun kendisini salâhiyetsiz görmesi Seçim Kanunumuzun ruhuna uymaz sanırım. Çünkü, kanunun sâkit bulunduğu hallerde hususi hukuk sahasında bile kıyasla içtihatla hareket ve hattâ hukuk kaidesi tesis caiz olduğuna göre büyük bir kısmı hemen içtihat ve taamül mahsulü olan idari ve siyasi hukuk sahalarında ve bilhassa kanunumuzun yukarda belirtilmiş olan gayesinin tahakkuku için kıyas ve içtihatla hareket olunarak bizatihi hukuki bir netice meydana getirmiyen mütalâa beyan etmek, rapor vermek evleviyetle caiz olması lâzımgelir.

Kaldı ki, bu mesele bir milletvekilini celp ve istiktapla okur yazar olup olmadığının tesbiti ve vazih bir hukuk kaidesinin tatbiki gibi basit ve sırf takdirî bir mesele değildir. Bu mesele, tasnif muamelesinin icrası sırasında, fazla rey almış ve milletvekili ilân edilmesi iktiza etmiş olan, bir zatın ölümü üzerine tasnif ve ilân işiyle vazifeli bulunan kurulun bunun yerine bir diğerini ikame ederek milletvekili ilân eylemesi üzerine meydana gelmiş bir ihtilâftır; bu gibi ihtilâflar eenebi demokrat memleketlerde de vâkı olmuş ve çeşitli tatbikata ve ilmî münakaşalara mevzu olmuştur. Böyle bir vaziyet karşısında kanunda sarahat bulunmaması sebebiyle ihtisas ve tahkikat heyetinin rapor vermek hususunda kendisini salâhiyetsiz görmesi kanunun ruhuna ve Yüksek Seçim Kurulunun hikmeti vücuduna uygun düşmez kanaatindeyim. Bu sebeplere binaen karara muhalifim.

Başkan V.
C. Özal

(M. * - 3) Her nekad 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu sureti umumiyede seçim sırasında veya seçimi mütaakip vefat eden bir adayın durumunu göz önünde tutarak bu hususta sarih bir hüküm sevk etmemiş ise de aynı kanunun 112 nei maddesinde derece, derece üst kurullara vâkı olacak itirazların Yüksek Seçim Kurulunda tetkik mevzuu olabileceğini kabul etmiş Zonguldak İl Seçim Kurulunun kararına da müddeti içinde mahallî Demokrat Parti tara-

ından itiraz edilmiştir. Bu bakımdan hâdisenin kurulumuzda tetkik edileceğine kani bulunan kurul ekalliyeti noktai nazarını Yüksek Meclisin tetkik ve takdirine arz-etmeyi kaçınılmaz bir vazife saymıştır.

Dosyada mevcut Zonguldak Memleket Hastanesi protokolüne nazaran Zonguldak Demokrat Parti namına adaylığı konulan Maksut Çivi aynı hastanede saat 20,30 da vefat etmiştir. Yine mahallî İl Seçim Kurulu Başkanlığının tel yazısına nazaran da bütün Zonguldak İl seçim çevresinde oy verme muamelesi saat 19 dan sonraya kadar devam etmiş hiçbir sandık mevcut değildir. Şu hale göre aday Maksut Çivi bütün oy verme muamelesinin devamı müddetince hayatta kalmış ve seçmenlerin verdikleri reyleri sağ olarak almıştır, Bir adayın Milletvekili seçilmesinin mebdei bütün seçmenlerin aday lehine

oylarını kullanmaları ve oy verme işinin bitmesi olmak lâzımgelir.

Esasen Yüksek Meclisin 26 Şubat 1927 tarih ve 306 sayılı bir kararı da: İntihap neticesinde reylerin en çoğunun bir zat uhdesinde taayyün ettiği an o zatın mebusluğunun mebdeini teşkil ettiğini kabul etmiştir.

Mahallî İl Seçim Kurulunun kararında istinat ettiği oyların tasnifi ve tutanak verilmesiyle milletvekilliği sıfatının tahakkuk edeceği hakkındaki noktai nazar bu muamelelerin ancak şekle taallûk eden hususlardan olması itibariyle kabule değer bir görüş addedilemez. Bu sebeple Cumhuriyet Halk Partisi adayı Sebati Ataman'a tutanak verilmesi siyasi hukuk esas ve prensiplerine uygun olmadığı reyindeyim.

Üye

A. Güngören

Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Tutanakları İnceleme Komisyonu

Esas No. 3/28

Karar No. 19

4 . VII . 1950

Yüksek Başkanlığa

Tutanakları İnceleme Komisyonu 19 . VI . 1950 günü toplanarak Zonguldak Milletvekilliğine seçilen Sebati Ataman'ın tutanağına yapılan itirazı inceleyen 2 numaralı Hazırlama Komisyonunun 18 . VI . 1950 tarihli raporu ile bu konuda Yüksek Seçim Kurulunca düzenlenen 27 . V . 1950 gün ve 256/251-6 sayılı kararı ve bu işe ait diğer belgeleri tetkik etti.

Dosya muhtevasına göre:

1. Zonguldak İlinde Demokrat Parti Milletvekili adaylarından Maksut Çivi'nin oy verme günü olan 14 . V . 1950 günü saat 20,30 da vefat ettiği,

2. Zonguldak seçim kurulu tarafından, merhum Maksut Çivi'nin vefatı ânında henüz aday vasfında bulunduğu kendisini tutanak verilmedikçe Milletvekilliği sıfatını kazanmış olamayacağı cihetle durumun ara seçime tâbi hususattan olmayıp müteveffadan sonra en çok kazanan adaya tutanak verilmesi icap ettiğine

16 . V . 1950 gün ve 41 sayı ile karar verildiği;

3. İşbu karara Demokrat Parti Zonguldak İlî idare kurulu başkanlığına müddeti kanuniyesi zarfında 17 . V . 1950 tarihinde itiraz edildiği;

4. Meselenin Yüksek Seçim Kurulunca incelenmesi neticesinde (itiraz sebeplerinin vârit olup olmadığının tetkikına girilmeden önce bu işin tetkik ve karara bağlanmasının görevlerine dâhil olup olmayacağı üzerinde durularak meselenin Sebati Ataman'ın Milletvekilliğine seçilmemesini intaç edecek oy farkı husule getiren vakaların tahakkukuna veya mumaileyhin seçilme yeterliğini haiz bulunmadığına mütedair olmayıp oy verme günü olan 15 . V . 1950 tarihinde oy verme muamelelerinin hitamından sonra saat 20,30 da vefat eden Maksut Çivi'nin vefatı anındaki sıfatının aday mı, yoksa milletvekili mi olduğunun tâyininden ibaret olduğu, bu husus ile Milletvekilleri Seçimi Kanununun

Yüksek Seçim Kurulunun görev yetkilerini tesbit eden 123 ncü maddesinin şümulü haricinde kaldığı cihetle gereği takdir buyrulmak üzere ilgili evrakın Millet Meclisine sunulmasına) 27 . V . 1950 tarihinde çoğunlukla karar verildiği anlaşılmıştır.

Komisyonumuzca, Milletvekilleri Seçimi Kanununun 123 ncü maddesinin tahdidi sarahati muvacehesinde Yüksek Seçim Kurulunca verilen yetkisizlik kararı yerinde görülmüş ve meselenin esasına geçilmiştir:

Anayasanın 29 ncü maddesinde, ölen millet vekillerinin yerine bir başkasının seçileceği tasrih edildiğine ve Seçim Kanunu da bir seçim çevresi dâhilinde sıra ile en çok oy kazanan adaylardan o il için kanunen çıkarılması gereken sayıda adaya milletvekili tutanağının verilmesini âmir bulunduğu göre, tetkikimize mevzu olan hâdisede halledilmesi gereken meselenin, Yüksek Seçim Kurulunun raporunda da belirtildiği üzere, vefat eden adayın vefatı anındaki sıfatının aday mı, yoksa milletvekili mi olduğunu tâyinden ibaret bulunduğu aşikârdır. Bu ise milletvekilliği sıfatının başlangıcını yani adayın şahsiyetiyle milletvekili sıfatı arasında hukuki bir irtibatın hangi anda teessüs edeceğini tesbit etmek demektir.

Milletvekili sıfatının başlangıcı Büyük Millet Meclisinin 306 sayılı kararında açıkça belirtilmiş bulunmaktadır. Kanun mahiyetinde olan ve muahhar hiçbir kanun veya kararla sarahaten veya zımnen ilga edilmemiş bulunan bu karar da aynen şöyle denilmektedir. intihap bitip de reyle rin en çoğunun bir zat uhdesinde taayyün, yahut müsavı reylerde çekilecek kanuni kur'anın bir zat uhdesinde takarrür ettiği an, o zatın mebusluğunun mebdetini teşkil eder. Buna göre bir zatın milletvekilliği sıfatının başlaması için şu iki şartın tahakkuku gerekmektedir.

A) Seçimin bitmiş olması;

B) Oyların en çoğunun o zatın uhdesinde toplandığının belli olması (taayyün).

1. Merhum Maksut Çivi, dosya içinde mevcut vesikalara nazaran Zonguldak İli dâhilindeki oy sandıklarına oyların atılması bittikten sonra ve sandık tasniflerinin devamı sırasında vefat etmiştir. Seçim Kanununun gerek şekil ve tarzı tertip bakımından gerek lâfız ve ruh noktasından tahlili, bu vefat anında (seçim) in henüz bitme-

diğini, biten şeyin seçim değil (oy verme) olduğunu göstermektedir.

Söyle ki; Seçim Kanununun dördüncü kısmı (seçim işleri) başlığını taşımakta ve bu kısım şu bölümleri ihtiva etmektedir.

Bölüm : 1. — Seçim hazırlıkları;

Bölüm : 2. — Sandık başı işleri;

Bölüm : 3. — Oy verme neticeleri;

Bölüm : 4. — Seçim neticeleri.

(oy verme) bu dört bölümü ihtiva eden seçim işleri kısmının ikinci bölümünün sadece ikinci faslının unvanıdır. Vâzı kanun bu fasılda şuurlu bir ittirat ile mütaaddit defalar (oy verme günü) tâbirini kullanmış o gün saat sekizden on yediye kadar geçecek zamanın (oy verme müddeti) olduğunu tasrih etmiştir. Bunlar yerine (seçim günü) (seçim müddeti) dememiştir. Bundan başka (oy verme faslını) takip eden fasıllarda oy vermenin hitamından sonra mese-lâ fazla çıkan zarfların gelişigüzel ayrılarak yakılması gibi sırf talih ve tesadüfe bağlı, ve kanuni şekil ve şartlara uygun görülmiyen bazı oy puslalarının ademimuteberiyeti ve hesaba katılmaması gibi kısmen sandık kurulunun takdirine bağlı ve her halü kârda seçimin neticesine müessir olabilecek mahiyette bazı muameleler yapılacağı kanunda yazılı bulunmaktadır. Sırf bu iki misal oy vermenin hitamından sonra yapılacak muamelelerin seçim neticesi bakımından inşaî karakterlerini belirtmeye kâfi değildir. Buna göre aşikârdır ki oy verme mefhumu daha geniş olan seçim mefhumunun bir kısmı bir cüz'üdür. Nitekim kanunun üçüncü bölümü (oy verme neticeleri) ve mütaakıp dördüncü bölümü (Seçimin neticeleri) başlıklarını taşıdığına göre de, vâzı kanun, oy verme ile seçim mefhumlarını, bunların neticelerini ayrı bölümlerde mütalâa ederek sarahaten birbirinden tefrik etmiş bulunmaktadır. Gerci oy verme şüphesiz seçimin en önemli kısmıdır. Fakat kanunen ve hukukan tamamı değil ancak bir cüz'ü, bir safhasıdır. Binaenaleyh merhum Maksut Çivi kanunun üçüncü bölümünde yazılı oy verme neticeleri alınmadan önce, hattâ sandık tasnifleri dahi tamamlanmadan evvel vefat ettiğine nazaran, müşarünileyh vefat ettiği zaman milletvekilliği sıfatının başlaması için tahakkuku gerekli olduğuna yukarıda işaret edilen birinci şart henüz tahakkuk etmemiş, yani seçim bitmemiş bulunuyordu.

II - İkinci şart, yani (Oyların en çoğunun bir zat uhdesinde toplandığının belli olması) şart ise merhumun vefatı anında aşikârdır ki, tahakkuk etmemiştir. Bu anda sandıklarda tasnif henüz devam ettiğine göre oyların ekseriyetinin kimin üzerinde topladığı henüz taayyün etmiş değildir. Bu (Taayyün keyfiyeti) Maksut Çivi öldükten çok sonra il seçim kurulu tarafından mazbataların tanzimi anında tahakkuk etmiştir. Diğer taraftan Seçim Kanunumuz aday vasfı taşıyan kimselerin milletvekili vasfını ne zamandan itibaren iktisap edeceğini seçimin birbirini takip eden safhalarına mütaallik mütaaddit maddelerinde bu vasıfları sarahaten zikreylemek suretiyle tesbit etmiş bulunmaktadır.

Sandık tasnifinde (Madde 106) « . . . ismi okunan adayın hizasına . . . ilâ ...)

B) Sandık tasnifinin sonunda (Madde 113/9) « . . . adayların kaçır oy aldıkları ».

C) İlçe seçim kurulunun tutanağı (Madde 116) « adayların soyadları, adları . . . ilâ... ».

D) İl seçim kurulunun tutanağı (Madde 117) « . . . adaylardan en çok oy alanların . . ».

Görülüyor ki, vâzı kanun il seçim kurulunun milletvekilliği tutanağını tanzim ettiği ana kadar oy kazananların cümlesini ve bu meyanda tabiatıyla Maksut Çivi'yi hep aday diye tavsif etmiştir. Ancak bu tutanağın tanziminden sonradır ki, oy alanların içinden bir kısmı kanun nazarında milletvekili vasfını iktisap etmektedirler. Nitekim vâzı kanun 117 nei maddenin mütaakıp fıkralarında bunlar hakkında (milletvekilliğine seçilenleri gösteren ... ile ... fıkra 4) (Milletvekili seçilenlere ... ilâ ... fıkra 5) tâbirlerini kullanmış artık bunlara aday dememiştir.

Gerçi sandık içinde oyların ekseriyetinin teşekkül etmesiyle seçimin esası olan iradei millîyenin artık geri alınmaz bir şekilde tecelli etmiş bulunduğu ve hinaenaleyh bu ekseriyetin teşkil ettiği andan itibaren milletvekilliği vasfının teessüs etmesi lâzımgeldiği yolunda bir mülâhaza ileri sürülebilirse de, seçimlerde iradei millîyenin bir netice hukukiye tevhit edecek şekilde tecellisi kanuni şekil ve şartlara bağlanmış bulunduğu cihetle bu şekil ve şartlar haricinde veya bunlar tekemmül etmeden önce iradei millîyenin tecelli etmiş sa-

yılamıyacağı aşikârdır. Çünkü seçimlerde ekseriyetinin kimin uhdesinde toplandığı sabit olup ilân edilinceye değil geçen muameleler ihzari mahiyette, yani millî iradenin, tecellisini ihzar ve temine mâruf muamelelerdir. Sandık içindeki ekseriyet ancak bilkuvve mevcuttur. Hukukan bir netice tevhit edebilmesi için bu ekseriyetin ihzar ve ilân edilmesi lâzımdır. Seçimlerin hukuki neticesi ise aday olan kimse- nin milletvekilliği sıfatını iktisap etmesidir. Seçimlerde salâhiyetli organın ekseriyeti ihzar ve ilâniyle milletvekilliği hak ve vasfı iktisap olunur. Çünkü o zamana kadar sandık içindeki ekseriyet meçhuldür. Meçhul üzerine de hükmü hukuki bina edilemez. Hükmü hukuki ancak malûm ve muayyendir. Vaziyette verilir. Bu vaziyet ise seçimlerde salâhiyetli organın ilâniyle tahakkuk ve taayyün eder.

Dünyaca kabul edilmiş bir hukuku esasiye prensipine göre seçim kurulu bir kimsenin ekseriyet kazanıp milletvekili olduğunu tesbit ve ilân edince o kimse intihabında yanlışlıklar olsa bile bu yanlışlıklar sabit oluncaya kadar milletvekili itibar olunur. Şu halde ilân keyfiyeti milletvekilliği hakkını iktisap için hem şarttır ve hem de mebdedir.

Bundan başka Medeni Kanunun 31 nei maddesi gereğince vefat ile şahsiyet nihayete ereceğine göre şahsiyete merbut bütün vasıfların, bu meyanda adaylık vasfının da nihayet bulacağı tabiidir. Seçim Kanunu ise ancak adaylara ait oyların tasnife ithal edileceğini ve yalnız adaylardan en çok oy alanlara tutanak verileceğini tasrih etmiş olduğundan tasnifin devamı sırasında hayatta olmıyan, binaenaleyh, şahsiyetini ve adaylık vasfını da kaybetmiş bulunan kimse adına tasnif yapılamıyacağı gibi tutanak da düzenlenemez. İl seçim kurulu ise o il için kanunen çıkarılması gereken sayıda milletvekili ayırmak mecburiyetinde olduğu cihetle mevcut ve hayatta bulunan adaylardan vefat etmiş ve bu sebepten tasnife ithal edilmeyecek olandan sonra gelen aday namına tutanak tanzim etmek yolundadır.

Adayın eenebi memlekette bulunması gibi sebeplerle vefat keyfiyetinden seçmenlerin ve hattâ seçim kurullarının haberdar olamaması halinde tasnifin ve tutanağın ölmüş aday namına, sağlamış gibi, yapılacağında şüphe yok.

tur. Ancak bu takdirde madûm olan bir şahsiyete izafeten o şahsiyet mevcutmüş gibi yapılan bütün tasarrufların da keenlemeyekûn addedilmesi gerektiği yani hiç yapılmamış gibi olacağı aşîkârdır. Vefat vakasının, hattâ oy verme esnasında veya oy verme gününden önce dahi vâkı olması ve bundan ilgililerin seçimlerden çok sonra haber almaları ve bu halde tutanağın hattâ seçimden önce vefat eden bir aday namına dahi tanzim edilmesi mümkündür. Bu halde dahi hüküm değişmez. Bütün mesele vefatın kabili tesbit olan hakiki vukuu anındadır. Bu an seçim bitmezden yani tutanak tanzim edilmezden önceye tesadüf ediyorsa bundan nekadardır sonra haberdar olursun olunsun yapılan tutanak mevzuu madûm olduğu için kendisini de hukukan madûm bir tutanaktır.

Zonguldak İlinde seçmenlerin pek büyük bir ekseriyetinin vefat eden adaya ve mensup olduğu partiye rey verdikleri ve bu vefat dolayısıyla seçilmiş addolunan ve başka bir partinin adayı olan Sebati Ataman'ın aldığı oy sayısı ile arada azim bir fark bulunduğu bir vakiydir. Politik bakımdan derin bir mâna taşıdığına şüphe olmayan bu vakanın, liste usulünü değil ekseriyet usulünü kabul etmiş bulunan Seçim Kanunumuz muvacehesinde hukuk bakımından neticeye müessir bir faktör teşkil edemeyeceği aşîkârdır.

Bu izahata nazaran merhum Maksut Çivi gerek mevzuatımıza ve gerek hukuku esasiye prensipleri bakımından milletvekilliği sıfatının başlangıcı olan andan önce vefat etmiş bulunduğu cihetle vefatı esnasında henüz milletvekili sıfatını iktisap etmemiş olup kanun nazarında aday vasfını muhafaza etmekte idi. Şu halde mevzuu **tetkikimiz olan hâdisede Anayasamızın yeni seçim yapılması için derpiş ettiği hal** (Bir milletvekilinin ölmesi hali) değil, ancak (Bir adayın ölmesi hali) vakidir.

Bu itibarla Komisyonumuzda yukardan beri arz edilen mucip sebeplere istinaden hukuk ve kanun bakımından Zonguldak Milletvekilliğine

seçilen Sebati Ataman'ın seçim tutanağına karşı serdedilen itirazın vârit olmadığına ve mumaileyhin tutanağının tasdikı gerektiğine çoğunlukla karar verilmiştir.

Kamutayın yüce tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Tutanakları İn. Ko.

Başkanı

Afyon K.

Muhalifim

K. Özçoban

Kâtip

İzmir

S. Giz

İmzada bulunamadı

Afyon K.

Muhalifim

A. Güler

Burdur

Muhalifim

M. Özbey

Erzincan

C. Gönenç

Hatay

T. Sökmen

Kars

Dr. E. Oktay

Malatya

H. Doğan

Ordu

Dr. Z. M. Sezer

Trabzon

T. Koral

Urfa

Muhalifim

R. K. Timüroğlu

Yozgad

A. Doğan

Bu rapor

Sözcüsü

Kırşehir

H. S. Erkut

İçel

Muhalifim

H. Fırat

Bolu

Muhalifim

V. Yöntem

Edirne

Çekinser

C. Köprülü

İstanbul

M. Sözer

İmzada bulunamadı

İstanbul

E. Adakan

Kütahya

Muhalifim

R. Koçak

Niğde

Muhalifim

F. Ecer

Ordu

H. Şarlan

Trabzon

H. Orhon

Van

K. Özalp

Zonguldak

Muhalifim

A. Yurdabayrak

